

පහන් කණුව ධරී දේශනා

තිස්තුන්වන වෙළුම

කටුකුරුන්දේ ඥාණානන්ද හිතමු

ප්‍රකාශනය

කටුකුරුන්දේ ඥාණානන්ද සඳහම් සෙනසුන් භාරය

2021

ධම්දනයකි

මුදලට විකිණීම සපුරා තහනම් වෙයි.

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2021 ඔක්තෝම්බර්

සියලුම හිමිකම් ඇවිරිණි

මුදලට විකිණීම සඳහා හෝ ලාභ ලැබීම පිණිස වන සියලු ආකාරයේ උපුටා ගැනීම්, නැවත පළ කිරීම් සපුරා තහනම්ය. මෙම දහම් පොත ධම්දනයක් ලෙස නැවත පළ කිරීමට කටුකුරුන්දේ ඤාණනඤ සඳහම් සෙනසුන් භාරය වෙත විමසීම් යොමු කරන්න. ධම් ග්‍රන්ථ සහ දේශනා සඳහා පිවිසෙන්න

www.seeingthroughthenet.net

ISBN 978-624-5061-13-6

විමසීම්

කටුකුරුන්දේ ඤාණනඤ සඳහම් සෙනසුන් භාරය
කිරිල්ලවලවත්ත, දම්මුල්ල, කරදන.

දුරකථනය: 0777127454

knssb@seeingthroughthenet.net

මුද්‍රණය

කොලිටි ප්‍රින්ටර්ස්

17/2, පැඟිරිවත්ත පාර, ගංගොඩවිල, නුගේගොඩ.

දුරකථනය: 0114870333

ධර්මදායකී

මුදලට විකිණීම සපුරා තහනම් වෙයි.

කතු හිමියන්ගේ දහම් පොත් ලබාගත හැකි ස්ථාන:

1. කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සදහම් සෙනසුන
කිරිල්ලවෙලත්ත, දම්මුල්ල, කරදන.
2. සුනිල් විජේසිංහ මහතා – 39/10, ශාන්ත ඊටා පාර, ගල්කිස්ස.
3. හේමමාලා ජයසිංහ මහත්මිය
29/8, පැරිරිවත්ත මාවත, මිරිහාන, නුගේගොඩ.
4. වන්දන විජේරත්න මහතා
23/79A, 1 වන පටුමග, ධර්මපාල පෙදෙස, තලවතුගොඩ.
5. එස්. ඒ. සුරියාවර්ධි මහතා
මොරටු ලීබඩු වෙළඳසැල, කඩ වීදිය, දේවාලේගම.
6. එස්. ඒ. ලයනල් මහතා
140/19, රුහුණසිරි උද්‍යානය, හක්මන පාර, මාතර.
7. සිරිමා විජේරත්න මහත්මිය – 15, ඇලපාත, රත්නපුර.
8. මහාවායඪී කේ. එම්. විජේරත්න මහතා,
විශේෂඥ දන්ත වෛද්‍ය සේවය, 589 පේරාදෙණිය පාර, මහනුවර.
9. වෛද්‍ය පී. වීරසිංහ මහතා
බණ්ඩාර බුලංකුලම, ලංකාරාම පාර, අනුරාධපුර.
10. ආර්. ඒ. වන්දි රණසිංහ මහත්මිය
ස්ටුඩියෝ 'වායා', රෝහල හන්දිය, පොළොන්නරුව.
11. නේරා විජේසුන්දර මහත්මිය
ඉළක්පිටිය බෙහෙත් ශාලාව, ඉළක්පිටිය, ගැටහැත්ත.
12. ඩී. සී. ඒ. නිශ්ශංක මහතා – 91A, වුඩ්වර්ඩ් පාර, ගාල්ල.
13. ඩබ්ලිව්. ඒ. සුමිත් ප්‍රියදර්ශන මහතා
සුමිත් මෝටර්ස් (ස.නො.ස ඉදිරිපිට), 163G, වතුපිටිවල, නිට්ටඹුව.
14. කුමාරසේන විජේසුන්දර මහතා
ඉහළ මුරුතැන්ගේ මහගෙදර, නක්කාවත්ත, කුලියාපිටිය.
15. Mr. Janitha Wijesinghe (janithasw@gmail.com)
47 Putters Circuit, Blacktown, NSW 2148, Australia.
16. Mr. Siyuranga Koswatta (koswatta@gmail.com)
11 Gleneida Ridge Rd, Carmel, NY 10512, USA.
17. Mrs. Kisara Eratne (kisaraeratne@hotmail.co.uk)
84 Little Sutton Road, Four Oaks, Sutton Coldfield, B75 6PS, UK.

සබ්බ පාපස්ස අකරණං
කුසලස්ස උපසම්පදා
සචිත්ත පරියොදාපනං
ඵතං බුද්ධානසාසනං

- බුද්ධ චග්ග, ධම්ම පදාය

හැම පවිනි
කුසල් වෙනටම
සිත පිරිසිදු
සස්න මෙයමැයි හැම

වැළැකුම
ඵළැඹුම
කැරුම
බුදුන්ගෙම

පටුන

හැඳින්වීම	vi
ප්‍රකාශක නිවේදනය	ix
අමා ගඟ	x
161. 'නං පුත්තපසුසමන්තං' (පහන් කණුව 6)	1
162. 'ඉදං පුරෙ චිත්තමචාරි චාරිකං' (පහන් කණුව 74)	23
163. 'න වායමෙය්‍ය සඛ්ඛිථි' (පහන් කණුව 125)	51
164. 'ධීරස්ස චිගතමොහස්ස' (පහන් කණුව 145)	75
165. 'සමුත්තිකො සමුත්තිකො' (පහන් කණුව 161)	99

හැඳින්වීම

දහම් දන හැමදන්ම	පරදයි
දහමිරස හැම රසම	පරදයි
දම් ඇලුම හැම ඇලුම්	පරදයි
නිවන් සුව හැමදුක්ම	පරදයි

අනුතර ධර්මාඡයාණන් වහන්සේගේ ධර්මවිජයට අරමුණුවූයේ දෙව් මිනිසුන්ගේ විතත සන්තානයයි. අනාදිමත් කාලයක් තුළ මෝහයෙන් මුළාවී සසර දුක් ගින්නෙන් දූවෙමින් සිටින ලෝ සතුන්ගේ සිත් සතන් දහම් අමා දහරින් සිසිල් කර අමා මහ නිවනින් නිවා සුවපත් කිරීම ඒ මහා කාරුණිකයාණන් වහන්සේගේ ධර්මවිජය පරමාර්ය විය. දුක් ගිනි වඩන දිග්විජය වෙනුවට දුක් ගිනි නිවන ධර්මවිජයක් බුදුපියාණන් වහන්සේ ලෝකයාට හඳුන්වා දුන්හ.

ධර්මදනය අන් හැම දනයකටම වඩා උතුම් වන්නේ සිතකට වැටෙන දහම් පදයකින් පූණී ජීවිත පරිවර්තනයක් පවා සිදුවිය හැකි බැවිනි. බාහිර වස්තු දනයෙන් සැලසෙන තාවකාලික සහනය මෙන් නොව, එය සනාතන සැනසුමකට මඟ හෙළිකරයි. මොහොතකට දිවගට දැනී-නොදැනී යන ආමිස රසය මෙන් නොව, නිරාමිස දහම් රසය අසහනය දුරුකොට සිත් සනහන ගැඹුරු අඵ රසයකි. සසර වඩන ගේහසිත ඇලුම් මෙන් නොව, ලොවුතුරු දහමට ඇති ඇල්ම සසර ගමන කෙටිකරයි. තණ්හා පිපාසය සන්හිඳුවන අමා මහ නිවන සියලු සසර දුක් නිවාරණය කරයි. 'නිවනේ නිවීම' පොත් පෙළෙන් අප දියත් කළ ධර්මදන වැඩ පිළිවෙළෙහි දෙවැනි අදියර වශයෙන් මේ 'පහන් කණුව ධර්ම දේශනා' පොත් පෙළ එළිදකී. මිනිරිගල නිස්සරණ වන සෙනසුනෙහි යෝගාවචර සගපිරිස හමුවේ අප විසින් දේශනා කරන්නට යෙදුන දෙසුම් 33 ක් රැගත් යටකී පොත් පෙළට වඩා සරල අන්දමින්, ජන ජීවිතයේ එදිනෙදා ගැටළුවලට එල්ලකොට දෙසන ලද බැවින් මෙම ධර්මදේශනා මාලාව බොහෝ දෙනෙකුට වැඩිදියක වනු ඇතැයි සිතමු. සසරදුක් ලියලවන විවිධ විෂම දෘෂ්ටි මතවාදයන්ගෙන් ගැවසීගත් පොත් පත් සඟරා 'සහරාවක' අතරමංව සිටින වත්මන් පාඨක සමාජයට මේ තුළින් ලොවුතුරු මඟට යම් 'තරු සලකුණක්' හෝ ලැබෙතොත් අප දුරු උත්සාහය සඵල වූ ලෙස සළකමු.

'අනුපුබ්බි කථා' නම් වූ අනුපිළිවෙළ කථාමාර්ගයක් අනුගමනය කරමින් දහම් දෙසූ බුදුපියාණෝ එවැනිම 'අනුපිළිවෙළ කථාවක්'

ධම්මදේශකයින්ට අනුදූන වදළභ. දන කථාව, සීල කථාව, සඟා කථාව, කාමයන්ගේ ආදීනව හා නෙකධම්මයෙහි ආනිසංස ඒ අනුපිළිවෙළ කථාවට අයත්වේ. ඒ සියල්ල තුළින් සකස් වූ, මාදුටු, පුබුදුටු, පහන්වූ සිතට වතුරාසීසත්‍ය දේශනාව මැනවින් විෂය වේ. දේශනා විලාස වශයෙන් සලකන කළ, බුද්ධ දේශනාවෙහි ඉස්මතුව පෙනෙන ආදර්ශවත් අංග සතරක්ද ඇත. එනම්, උපමා, නිදර්ශන, ආදියෙන් ධම්ම කරුණු සැදූර්ශනය කිරීම (සැදූසෙසති) සිත් කාවදින අන්දමින් ඒත්තු ගන්වාලීම (සමාදපෙති) ඒවා ප්‍රතිපත්තියට නැංවීමෙහිලා උත්සාහවත් කිරීම (සමුත්තෙපෙති) සහ අසන්නන්ගේ සිත්සතන් ප්‍රසාදයට පත්කිරීමයි (සමපනංසෙති).

ධම්මපදයෙන් තෝරාගත් ගාථා මාතෘකා කොටගෙන පැවැත්වෙන මෙම දෙසුම් පෙළෙහිදී ද හැකිතාක් දුරට ඉහත සඳහන් මූලධම්ම අනුගමනය කිරීමට තැත් දරුවෙමු. බුද්ධෝත්පාද කාලයක ලැබිය හැකි අග්‍රඵලය වන අර්හත් ඵලයෙන්ම දේශනාවක් කුළුගැන්වීමට උනන්දු වීමු. වෙනත් සුලභ ලෝකික පරමාථ තුළ අසන්නන් සිරකොට නොතබා, බුදුපියාණන් වහන්සේ වදළ අප්‍රමාද පදය සිහිගන්වමින් සංසාර විමුක්තිය දෙසටම ඔවුන් යොමු කරවීම අපගේ පරම අධ්‍යාශය විය. ‘පහන් කණුවෙන්’ විහිදෙන මෙම ධර්මාලෝකයෙන් ලෝකයාට නිවන් මඟ හෙළි පෙහෙළි වේවා!

දෙස් විදෙස් වැසි සැදූහැවත් පරිත්‍යාගශීලී විශාල පිරිසකගේ නොමසුරු ආධාරයෙන් ‘අමා ගඟ’ දිනෙන් දින පුළුල් වෙමින් ගලායයි. එයින් ජනිත පුණ්‍ය ශක්තිය ඔවුන්හට පරම ශාන්ත නිව්‍යාණාවබෝධය පිණිස උපනිශ්‍රය සම්පතක්ම වේවා!

‘චිරං තිට්ඨතු ලොකස්මිං - සමමාසමබුද්ධ සාසනං’

මෙයට,
සසුන් ලැදි
කටුකුරුන්දේ ඤාණනඤ භික්ෂු

කටුකුරුන්දේ ඤාණනඤ සඳහම් සෙනසුන
කිරිල්ලවල වත්ත, දම්මුල්ල
කරඳන
(2560) 2016 ජුනි

සටහන

අපගේ ගුරු දේවයන් වහන්සේගේ පිරිසිදු ධර්මය වැඩිපිළිවෙල දෙස් විදෙස් දහම් පිපාසිතයන් උදෙසා තවදුරටත් මෙසේ එළිදැක්වීමට ලැබීම අප වෙත පැවරුණු මහත් භාග්‍යයක් ලෙස සලකමු. පටිගත කළ 'පහන් කණුව' දෙසුම් පිටපත් කරදීමේ සහ සෝදුපත් බැලීමේ කාර්යයන්ට සහාය වන පින්වත් සිරිමා විජේරත්න, ලිලියන් රත්නායක සහ වත්සලා කරුණාරත්න යන මහත්මීන්ටත්, අපගේ පොතපත මුද්‍රණය කරදෙන කොලිටි ප්‍රින්ටර්ස් සමාගමේ සී. ජයසෝම මහතා ඇතුළු සැමටද අපගේ පුණ්‍යානුමෝදනාව හිමිවේ.

මෙයට,
සසුන් ලැදි
අනුගාසක - මිල්ලතේ සුභුති හිඤ්ඤ

කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සදහම් සෙනසුන
කිරිල්ලවල වත්ත, දම්මුල්ල
කරඳන
(2562) 2019 මාර්තු

කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සඳහම් සෙනසුන් භාරය ප්‍රකාශක නිවේදනය

'කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සඳහම් සෙනසුන් භාරය' පූජ්‍ය කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් සම්පාදිත සියලුම ධර්ම ග්‍රන්ථ හා දේශිත ධර්ම දේශනා පිරිසිදු ධර්ම දනයක් වශයෙන්ම ධර්ම පිපාසිත ලෝකයාහට ප්‍රදානය කිරීමේ උන්වහන්සේගේ අභිමතාථීය ඉටු කිරීමට ඇප කැප වී සිටියි. මේ අනුව ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණය සහ බෙදාහැරීම පිළිබඳ කාර්යභාරයත්, ධර්ම දේශනා සංයුක්ත තැටිගත කිරීම සහ,

www.seeingthroughthenet.net වෙබ් අඩවිය,

www.facebook.com/seeingthrough සමාජ ජාල අඩවිය

පවත්වාගෙන යාමත් කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සඳහම් සෙනසුන් භාරයේ වගකීම වනු ඇත.

දෙස් විදෙස් වැසි ධර්මකාමී පාඨක ශ්‍රාවක විශාල පිරිසක් වෙනුවෙන් ක්‍රියාත්මක වන මෙම පුළුල් ධර්මදාන වැඩ පිළිවෙලට දයකවීමට කැමති පින්වතුන්හට පහත සඳහන් බැංකු ගිණුමට තම ආධාර මුදල් යොමුකිරීමට අවස්ථාව ඇත. මෙම ධර්මදාන වැඩපිළිවෙලට ආධාර එවීම පිළිබඳ සියලු විමසීම්:

කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සඳහම් සෙනසුන් භාරය
කිරිල්ලවල වත්ත, දම්මුල්ල, කරදන.

දුරකථන අංක: 0777127454

ඊමේල් ලිපිනය: knssb@seeingthroughthenet.net

ආධාර මුදල් යොමු කිරීම:

කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සඳහම් සෙනසුන් භාරය (K.N.S.S.B)

ගිණුම් අංක: 007060000241

සම්පත් බැංකුව, SWIFT: BSAMLK LX

ශාඛා අංකය: 070

ශාඛාව: ආර්. ජී. සේනානායක මාවත, කොළඹ - 07.

අමා ගඟ

මහවැලි ගඟ උතුරට හැරවීමෙන් පසු එතෙක් නිසරු මුඩු බිම් ලෙස පැවති පෙදෙස්වල සිදුවූයේ ඉමහත් වෙනසෙකි. පිපාසයට පැත් බිඳක් නොලබා සිටි ගොවිහු පෙදෙස පුරා නිහඬව ගලා යන සිසිල් දිය දහරින් පිනා ගියහ. මැලවුණු ගොයම සරුව නිල්වන්ව කරලින් බර විය. මල් පලින් ගැවසීගත් තුරු-ලිය බලා සැනසෙන පෙදෙස් වැසියෝ තුටු කඳුළු වගුළහ.

දහම් අමා ගඟ 'උතුරට' හැරවීමේ වැඩ පිළිවෙළක් මෙයට තෙවසරකට පෙර ඇරඹුණි. දහම් පත-පොත තබා 'එද-වේල' සඳහා වත් වියපැහැදුම් කිරීමට වත්-කමක් නැත්තෝ, නිහඬව නොමිලයේ ගලායන අමිල දහම් අමා දිය දහරින් සදහම් පිපාසය සන්සිඳුවා ගත්හ. අරිටු මිසදිටු හැර, සැදහැයෙන් සරුව, ගුණ නුවණින් බරව පිළිවෙත් මගට නැමී ගත්හ. ලොවී-ලොවුතුරු මල් පල නෙළා ගනිමින් හද පුරා පිරි බැතියෙන් නන් අයුරින් සොම්නස පළ කළහ.

'ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය' නමින් දියත් කළ මෙම ධම්දන වැඩපිළිවෙළ සඳහා අපගෙන් වැයවූණේ පිරිසිදු ධම්දන සංකල්පය පමණි. අමාගඟ 'උතුරට' හැරවූවෝ සසුන් ගුණ හඳුනන පරිත්‍යාගශීලී සැදහැවත්හුමය. 'නිවනේ නිවීම' පොත් පෙළ එළි දැක්වීමෙන් නොනැවතී 'පහන් කණුව ධම්දේශනා' පොත් පෙළෙහි 'බර පැන' දැරීමටත්, දෙස්-විදෙස්වල දහම් පිපාසිතයින් උදෙසා අප අතින් ලියැවෙන අනිකුත් පොත-පත ඒ අයුරින්ම එළි දැක්වීමටත් ඔවුහු උත්සුක වූහ. 'දෙන දේ පිරිසිදුවම දීමේ' අදහසින් අමිල වූ දහම ඊට නිසි ශෝභන මුද්‍රණයකින්ම ධම්කාමීන් අතට පත් කිරීමට පියවර ගත්හ. මුද්‍රිත පිටපත් සංඛ්‍යාව අවසන්වනු හා සමගම 'නැවත මුද්‍රණ' පළකිරීමෙන් දහම් අමා ගඟ වියළී යා නොදීමට දැඩි අදිටනකින් ඇප කැපවූහ.

'පොත් අලෙවිය' පිළිබඳව මෙකල බහුලව දක්නට ලැබෙන වාණිජ සංකල්පයට පිටුපා, තහංචි වලින් තොරව, තමන් අතට නොමිලයේම පත් කැරෙන 'දහම් පඬුර' තුළින් ධම්දන සංකල්පයෙහි අගය වටහාගත් බොහෝ පාඨක පින්වත්හු තමන් ලද රස අහරක්, නැ-හිතවතුන් සමග බෙද-හද ගන්නාක් මෙන් නොමසුරුව අන් දහම් ළැදියනටද දී ධම් දනයට සහභාගී වූහ. ඉනුදු නොනැවතී, ශක්ති පමණින් 'ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණභාරයට' උරදීමටද ඉදිරිපත්වූහ. ඇතැමෙක් ලොකු කුඩා

දහම් පොත් මුද්‍රණය කරවීමේ හා නැවත-නැවත මුද්‍රණය කරවීමේ බරපැන ඉසිලීමට පවා පසුබට නොවූහ.

සම්බුදු සසුන මේ ලක් පොළොවෙහි පවතින තාක් මේ දහම් අමාගඟ ලෝ සතුන් සිත් සනහමින් නොසිඳී ගලා යේවා යනු අපගේ පැතුමයි.

‘සබ්බදනං ධම්මදනං ජිනාති’

මෙයට,
සසුන් ලැදි
කටුකුරුන්දේ ඤාණනඳු හිඤ්ඤ

පොත්ගුල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
‘පහන් කණුව’
කන්දේගෙදර, දේවාලේගම.
2000 ජූනි 05 (2544 පොසොන්)

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

33 – වෙළුම

ප්‍රථම මුද්‍රණය

පිටපත් 1000 කින් යුත් මෙම ප්‍රථම මුද්‍රණය ධර්මදාන වශයෙන් පාඨකයින් අතට පත්කරන රේනුකා හෙට්ටිආරච්චි මහත්මියට සහ මංජුල හෙට්ටිආරච්චි මහතාට මෙම ධර්මදානමය කුසලය පරම ශාන්ත උතුම් නිවාණාවබෝධය පිණිස උපනිශ්‍රය සම්පතක්ම වේවායි පතමු.

– අනුශාසක

(2565) - 2021 ඔක්තෝම්බර්

පුණ්‍යානුමෝදනාව

පහන් කණුව ධර්මදේශනා - 33 වෙළුම ප්‍රථම මුද්‍රණය එළිදැක්වීමෙන් ජනිතවන ධර්මදානමය කුසලය අපගේ අසහාය කලාශාණ්ඨික කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේගේ ශ්‍රී නාමයට උපහාරයක් වේවා!

මෙම ධර්මදානමය වැඩපිළිවෙල ඉදිරියට ගෙනයන ස්වාමීන්වහන්සේලා ඇතුළු සියලු ගිහි පින්වතුන්ටද, අප මෙන්ම පවුලේ අනෙකුත් සියලුදෙනාටද මෙම ධර්මදානමය කුසලය උතුම් නිවන් අවබෝධය පිණිස හේතු වේවා!

නැසීගිය දෙමාපියන් ඇතුළු පීං කැමති සියලු ඥාතීන්ටද මෙම කුසලය අත්පත් වේවා!

මෙම ගෞතම බුදු සසුන තුළ සසර දුකින් මිදී නිවන් අවබෝධය කරනු කැමති පින්වත් සෑම දෙනාටම කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සදහම් සෙනසුන් භාරය පලකළ උතුම් ධර්ම ග්‍රන්ථ රත්නයන් උපකාර වේවායි ප්‍රාර්ථනා කරමු.

– රේනුකා හෙට්ටිආරච්චි
මංජුල හෙට්ටිආරච්චි

161 වන දේශය

161 වන දේශනය

(පහත් කණුව ධරී දේශනා අංක 6)

‘නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධස්ස’

තං පුත්තපසුසම්මත්තං
බ්‍යාසත්තමනසං නරං
සුත්තං ගාමං මහොසොච
මච්චු ආදය ගච්ඡති’ති

— ධම්මපද, මග්ග වග්ග.

සැදහැවත් පින්වත්ති,

බුදුපියාණන් වහන්සේගේ බෝධි මූලයේදී සිදුවූ ඒ බුදුවීම අවබෝධයක් වගේම එක්තරා අවදි වීමක්, පුබුදුවීමක්, මහාදිග සංසාර කෙලෙස් නින්දකින් අවදිවීමක්, එහෙම බුදුපියාණන් වහන්සේ පළමුවෙන් ඒ දීර්ඝ නින්දෙන් අවදි වෙලා අපි හැමදෙනාත් අවදි කරන්න තමයි අද වැනි ඇසළ පුර පසළොස්වක පොහෝ දිනයක ඒ ධර්ම වක්‍රය පැවැත්වුවේ, පළමුවෙන්ම ලෝකයාට ධර්මය දේශනා කළේ.

මේ දීර්ඝ සංසාරයේ අවිද්‍යා ඝන අන්ධකාරයේ කෙලෙස් වලින් මත්වෙලා නිදගන්න ලෝකසත්ත්වයා අවදි කිරීම පහසු වැඩක් නොවෙයි. ඒ කාර්යය ඉෂ්ට කිරීමට අවශ්‍ය වන මහාප්‍රඥාවත් මහාකරුණාවත් උපදවාගැනීමට තමයි ඒ සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ අතිදීර්ඝ කාලයක් - සාරාසංඛ්‍යය කල්ප ලක්ෂයක් පෙරැම් පිරුවේ, ඇස් ඉස් මස් ලේ ආදිය දන් දුන්නේ. මේ කෙලෙස් වලින් මත්වෙලා නිදගන්න ලෝකසත්ත්වයා අවදි වෙන්නනම් කොයි ක්‍රමයකින් නමුත් ඇස් ඇරෙන්න ඕන.

සමහරු, ඒ බුදුපියාණන් වහන්සේගෙ ගුණ සෝභය, ධර්ම සෝභය අහලා බුදුපියාණන් වහන්සේ ළඟටම ඇවිල්ලා ධර්මය අහලා දහම් ඇස පහළ කරගෙන අවදි වුණා. තවත් සමහරු තමතමන්ගේ ජීවිතයේ ඒ ඒ අවස්ථා වල ඇතිවන යම් යම් කම්පන, කටුක අත්දැකීම් ආදිය නිසා තරමක් අවදි වෙලා කොහොම නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ ළඟට ඇවිල්ලා උන්වහන්සේගේ ප්‍රඥ ආලෝකයේ පිහිටෙන් කරුණා සිසිලසේ පිහිටෙන් අවදි වුණා, ඇස් ඇරගත්තා. දන් අපි මේ මාතෘකා කළ ගාථාවට අදාළ කථා වස්තුවේ සඳහන් වෙන්නෙන් ඒ වගේ ජීවිතයක

ඇතිවුණ කම්පනයකින් කටුක අත්දැකීමකින් බුදුපියාණන් වහන්සේ ළඟට කොහොම නමුත් යොමුවෙලා උන්වහන්සේගේ පිහිටෙන් සිදුවුණු අවදිවීමක්.

ඒ කාලෙ සැවැත් නුවර හිටියා කිසාගෝතමී නමැති සිටු දුවණියක්. පොහොසත් පවුලක කාන්තාවක්. ඒ තැනැත්තිය විවාහයට පත්වෙලා ලැබුණු ඒ කුලදුල් දරුවා සුරතල් අවදියේදීම - දනගාන අවදියේදීම හදිසියේම මරණයට පත්වුණා. ඒ ගෙදර අය උත්සාහ කළා මේ මළකඳ පිළිබඳ අවසාන කටයුතු කරන්න. නමුත් මේ මැණියෝ, මේ සිටුදුවණිය දඩි ඇල්ම නිසාම මේ දරුවා මැරුණේ නැහැ කියන විශ්වාසය නිසා ඒකට ඉඩ දුන්නෙ නෑ. මේ දරුවට තියෙන තද ඇල්ම නිසා මේ දරුවා මැරුණා කියන එක විශ්වාස කරන්න බැරිවුණා. ඒක නිසා ඒ දරුවා ඉණේ ගහගෙන ගෙන් ගෙට ගියා මේ දරුවාට බෙහෙත් දෙන්න කෙනෙක් ඉන්නවද, බෙහෙතක් කියන්න පුළුවන්ද කියලා.

ඉතින් ඒ ඇයගේ අසල ගෙවල කට්ටිය 'මේ මොන පිස්සුවක්ද? මේ මළ කඳකට කොහෙද බෙහෙත්? මොන බෙහෙත්ද?' කියලා කිව්ව නමුත්, තරවටු කළ නමුත්, ඇට ඒක තේරුණේ නෑ. එක තලතුනා ඥානවත්ත මනුෂ්‍යයෙක් කිව්වා 'මම නම් බෙහෙත් දන්නෙ නෑ. නමුත් බෙහෙත් දන්න කෙනෙක් මම දන්නවා. මම දන්නවා වෙද කෙනෙක්' කියලා. 'කවුද ඒ?' කියලා ඇහුවා. 'අන්න ජේතවනාරාමයේ වැඩසිටිනවා ඒ ශාස්තෘන්වහන්සේ, බුදුපියාණන් වහන්සේ. උන්වහන්සේනම් මේකට හරියටම බෙහෙත දන්නවා' කියලා කිවුවා. මේ තැනැත්තියත් බුදුපියාණන් වහන්සේ ළඟට ගිහිල්ලා 'ස්වාමීනි මගේ දරුවාට බෙහෙතක් කියන්න' කියලා ඉල්ලා සිටියා. 'බෙහෙතක් දන්නවද?' කියලා ඇහුවා. 'එසේය, ගෝතමීය මම බෙහෙත දන්නවා'. 'මොනවද ඕන කරන්නෙ බෙහෙතට?' කියලා ඇහුවහම කිව්වා 'පුතෙක් හෝ දුවෙක් හෝ නොමළ ගෙදරකින් අබ අහුරක් විතරයි ඕන කරන්නෙ' කියලා.

මේ තැනැත්තියත් ඉතින් ඉක්මනින් අර දරුවත් අරගෙන පළමුවෙන්ම ජේතවනාරාමය අසල ඒ ගමට ගිහිල්ලා, පළමුවෙන්ම ගෙදරට ගිහිල්ලා 'අනේ මේ බෙහෙතකට අබ ටිකක් ගන්න තියෙනවද? අබ අහුරක් ගන්න තියෙනවද?' කියලා ඇහුවහම 'අපොයි තියෙනවා' කියලා විගහට ගේ ඇතුළට දුවලා අබ ටිකක් අරගෙන ආවා. ගෙනාවට පස්සෙ මේ තැනැත්තිය අහනවා 'ඒක නෙවෙයි මේ ගෙදර කවුරුවත්

පුතෙක් දුවෙක් එහෙම මැරිලා තියෙනවාද?' 'අපොයි මේ මොනවා කියනවද? මේ ගෙදර මැරිව්ව අයමයි වැඩි. ජීවත්වෙන්නෙ අපි ටික දෙනා විතරයි'. 'එහෙනම් ඔය අබ ටික තියාගන්න. ඕක නෙවෙයි මගේ දරුවට බෙහෙත්' කියලා ඊළඟට ගෙදරට ගියා. ඒ ගෙදරත් අර විදියට අබනම් තිබුණා. අබනම් සුලබයි. නමුත් නොමළ කෙනෙක් නැති ගෙදරක් තමයි සොයගන්න බැරි වුණේ. ඔය විදියට ගෙන් ගෙට මේ තැනැත්තිය හැන්දෑ වෙනකල්ම එහෙම අබ ලැබෙයි කියලා බලාපොරොත්තුවක් ඇතු ව ගියා. බලනකොට මුළු ගමේම හැම ගෙදරක අයම කියන්නෙ 'ජීවත්වෙන ටික දෙනයි, මේ ගෙදර ඉඳලා මැරුණු අයමයි වැඩි' කියලා. එතකොට මේ තැනැත්තියට ටික ටික කල්පනා වුණා මට මගේ දරුවා මැරුණා කියලා තේරුම් ගන්න බැරි මොකද? මේ ගමේම මේ ගෙදරවල් වල හැම තැනම මරණය ගැනමයි කියන්නෙ' කියලා ඒ මළකඳ කැළේට විසිකරලා දලා බුදුපියාණන් වහන්සේ ළඟට ගිහිල්ලා වැඳලා එකත්පසෙක සිටියා. බුදුපියාණන් වහන්සේ ඇහුවා 'කොහොමද බෙහෙත් වඩිය ලැබුණාද?' කියලා.

එතකොට මේ තැනැත්ති කියනවා 'මේ ගමේම ජීවත්වෙන අයට වැඩිය මළ අය වැඩියි කියලා. අබනම් තියෙනවා හැබැයි ඒ ඕන කරන අබ ජාතිය නැත' කියලා කිවුවා. එතකොට බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කලා 'ඔන්න ඕක තමයි ගෝතමිය, මේ මරණය කාටත් අයිතියි. ස්වාභාවික ඉරණමයි. මේ කාරණය හරියට තේරුම්ගත්තෙ නැති අය - තමන්ට පුත්‍රයින් ඉන්නවා කියලා දරු සම්පතීන් මත් වෙලා, මානසෙන් මත් වෙලා ඒ ඇල්මෙන් මත් වෙලා. ඒ වගේම තමන්ගේ ගව සම්පත, ධන සම්පත ආදියෙන් මත් වෙලා ජීවත්ව ඉන්නවා. එහෙම ජීවත්වෙන ඒ මනුෂ්‍යයාව මාරයා ඇවිල්ලා ඇදගෙන යන්නේ, මරණය ඇවිල්ලා ඇදගෙන යන්නෙ හරියට නිදිගත්තු ගමකට කඩා වදින ගං වතුරක් ඒ ගමේ සිටින සියළුම අය ඇදගෙන යන්නා වගේ' කියලා අපි අර කලින් සඳහන් කලා ගාථා ධර්මය වදලා.

තං පුත්තපසුසම්මතං
බ්‍යාසත්තමනසං නරං
සුත්තං ගාමං මහොසොව
මච්චු ආදය ගව්ඡති

ධම්මපදයේ මඟ වග්ගයේ සඳහන් වෙන ගාථා ධර්මය වදලා.
තං පුත්තපසුසම්මතං, තමතමන්ගේ පුත්‍රයින් දරුවන් හොඳ

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

රූපසම්පන්නයි, බල සම්පන්නයි, ශක්තිමත්, බොහොම උසස් තනතුරු වල ඉන්නවා ඔය ආදී වශයෙන් මනුෂ්‍යයින් තමතමන්ගේ දරුවන් ගැන නොයෙකුත් විදියේ තද ඇලුම්, මාන්ත මද ඇති කරගන්නවා. ඒකයි මෙතන සමමතං - මත්වීමක් ගැනයි මෙතන කියන්නේ. ඒ වගේම ඒ කාලේ ධනය මැන්නෙ බොහෝ විට ගවරැළේ ප්‍රමාණයෙන්. ඒකයි මෙතන ගවයින් ගැන කියලා තියෙන්නෙ.

තමන්ගේ ධන සම්පත නිසා, හව හෝග ආදී ඒ සම්පත් නිසා, ගවරැළ නිසා බොහොම නිරෝගී ගවයන්, ලොකු කිරි හරක් පට්ටියක් සිටිනවා කියලා ඔය විදියට නොයෙකුත් ආකාරයෙන් තමන්ගේ වස්තුව පිළිබඳව මාන මදයක් ඇතිකර ගන්නවා. තමා මැරෙන බව අමතක කරනවා. මරණය ආපු වෙලාවේ ඒ තැනැත්තා ඒකට යට වෙන්නෙ හරියට නිදිගත්තු ගමක් ගංවතුරට යට වෙනවා වගෙයි. දෑත් ඔය කොතෙකුත් එබඳු සිද්ධි අසන්නට ලැබෙණවා. මනුෂ්‍යයින් මහරැ නිදගන්න අතරේ කිසිම බලාපොරොත්තුවක් නැතිව මහා ගංවතුරක් ඇවිල්ලා බල්ලෙක්වත් ඉතුරු නොකර ඇදගෙන යනවා. ඒ වගේ භයානක තත්ත්වයකින් මාරයා ආවහම අර තැනැත්තා වැලපෙනවා, විපතට පත්වෙනවා කියන එකයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ ගාථා ධර්මයෙන් ප්‍රකාශ කළේ. ඒක අහනවත් එක්කම ඒ සංවේගය නිසා, ඒ අවබෝධය නිසා කිසාගෝතමී මාතාව උතුම්වූ සෝවාන් ඵලයේ පිහිටියා. ඒ ප්‍රථම මාර්ග ඥානයෙන් අමාමභ නිවන් දුටුවා.

ඒ තැනැත්තියට ඇතිවුණු ඒ සංවේගය නිසාම බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන් ඉල්ලා හිටියා මේ ශාසනයේ පැවිදි වෙන්න ඕනයි කියලා. බුදුපියාණන් වහන්සේ මෙහෙණින්වහන්සේලාගේ අසපුවට යවලා පැවිදි කර වදළා. මේ කථාව අනුව අපට පෙනෙනවා බුදුපියාණන් වහන්සේ ඇත්ත වශයෙන්ම වෙද කෙනෙක්. බුදුපියාණන් වහන්සේ පිළිබඳව අපේ මේ අතීත කවියෝ එහෙමත් ප්‍රකාශ කරලා තිබෙණවා 'සත් හට වන බව දුකට වෙදණන්' කියලා. සත්ත්වයාට වන හව දුකියට, සංසාර දුකියට වෙදදුරු තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ. ඒ වගේම තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළ චතුරාර්ය සත්‍යය. ඒ ආර්ය සත්‍යය හතර තුළ තිබෙන්නේ වෙද කෙනෙක් රෝගියෙක් පිළිබඳ පිළිපදින පිළිවෙතයි. පළමුවෙන්ම, දුක සත්‍යය කියන්නේ රෝගයයි. ඊළඟට සමුදය සත්‍යය කියන්නේ තණ්හාව. ඒක රෝග නිදනයයි. දැෂ වෙද කෙනෙක් රෝග ලැෂණ වලට නෙවෙයි බෙහෙත් කරන්නෙ රෝග

නිදනයට, රෝගයට හේතුවට. එතකොට මේ දුකට හේතුව තණ්හාවයි. ඊළඟට මේ තණ්හාව, මේ ලෙඩේ හොඳ කරන්න පුළුවන්ද බැරිද කියන එකක් ඊළඟට වෛද්‍යවරයා නිශ්චය කරගන්නවා. ආරෝග්‍ය, නිරෝගී බව තමයි ඉලක්කය. ඒක තමයි නිවන. එතකොට මේකට උපකාර වන මාර්ගය තමයි ධර්මයේ තිබෙන ඒ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය, අරි අටගි මග. ඒ ගතයුතු ප්‍රතිපදාව. මෙතනත් මේ කිසාගෝතමියට කළ වෙදකමෙන් තියෙන්නේ ඒ ක්‍රමයමයි.

දැන් සාමාන්‍ය වෛද්‍යවරයෙක්නම් බෙහෙතක් කරන්න බෙහෙත් බඩු සොයාගෙන ආවහමයි. මෙතන බුදුපියාණන් වහන්සේ සොයාගන්න බැරිවුණු බෙහෙත් බඩුවෙන්ම වෙදකම කළා. ඒ වගේම මේ මෑණියෝ රෝග ලක්ෂණය හැටියට කිව්වේ දරුවාගේ මරණය. දරුවටයි මේ බෙහෙත් ඉල්ලුවේ. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ මෙතන මෑණියන්ටයි බෙහෙත දුන්නේ. මෑණියන්ට බෙහෙත දුන්නහම ඒ ලෙඩේ එතනම හොඳ වුණා. බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ දැක්වූ ප්‍රාතිහාර්ය එහෙම පිටින්ම මේ ධර්මයේ ප්‍රාතිහාර්යයක්. මෙතන බුදුපියාණන් වහන්සේ තමන්වහන්සේගේ මහාප්‍රඥාවෙන්, මහාකරුණාවෙන් මේ කිසාගෝතමියට මේ විදියට දුලබ අබ අහුරකින්, එහෙම නැත්නම් නොමළ ගෙයකින් ලැබෙන අබ අහුරකින් බෙහෙතක් දුන්නේ.

මේ බෙහෙත ඇත්ත වශයෙන්ම කිසාගෝතමියට එක්තරා භාවනා කර්මස්ථානයක් වුණ බවයි අපට පේන්නේ. භාවනාවට මාතෘකාවක් වුණා. කිසාගෝතමිය ගෙන්ගෙට යන අතරේ ටිකෙන් ටික ඒ කර්මස්ථානයට හිත යොමුවෙන් ඇති. මරණසති කර්මස්ථානය කියන්නේ ඒකට. මරණසතිය කියන්නේ මරණය නිතර සිහි කිරීම. හැම ගෙදරකින්ම අර මරණ කතාවයි - අබ සොයන්නයි ගියේ. අන්තිමට හැම තැනින්ම කියන්නේ මරණය ගැන කතන්දරය. එතකොට මේක අනුව මේ තැනැත්තියට මේ විදියට මගේ දරුවත් මැරෙනවා, මාත් මැරෙනවා මේකයි තත්ත්වය කියන අවබෝධය ආවා. අන්න ඒ විදියට මරණසතිය අනුව ඒ තැනැත්තියගේ හිත ගිහිල්ලා තදට සංවේගය ඇතිවුණ නිසා තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේගේ අර ගාථා ධර්මය අහලා අර විදියට ඒ අවස්ථාවේම සෝවාන් වුණේ, ඒ වගේම මහණ වෙන්න පවා සිත් දුන්නේ.

මරණසති කියන භාවනා කර්මස්ථානය බුදුපියාණන් වහන්සේ බොහොම ප්‍රශංසා කරපු, බොහොම උසස් හැටියට සලකපු, වර්ණනා

කරපු භාවනා කර්මස්ථානයක්, කොයිතරම්ද කියතොත් උන්වහන්සේ එක් අවස්ථාවක සංඝයාවහන්සේලාට වදලා 'මරණසති හික්කවෙ භාවනා බහුලිකතා මහඤ්ඤා හොති මහානිසංසා අමනොසද අමතපරියොසානා' කියලා. 'මහණෙනි මේ මරණසතිය, මරණය සිහිකිරීම කියන මේ භාවනා කමටහන වඩන ලද කල්හි, බහුල වශයෙන් පුරුදු කරන ලද කල්හි එය මහත්ඵල මහානිසංස වේ. බොහොම ආනිශංස සම්පන්න වේ' ඒ වගේම අමනොසද අමතපරියොසානා, 'අමත' කියන්නේ අමෘතඥය. මරණයෙන් මිදීම. ඒ අමෘතඥය කියන වචනය යොදන්නේ මෙතන අමාමහ නිවනටයි.

අපි ඔය අමාමහ නිවන කියනකොට සාදුකාර දෙන්නෙ, මොකද මේ සංසාරයේ අනන්ත කාලයක් අපි මැරී මැරී යනවා. මේ මරණයෙන් මිදීමයි නිවනේ අදහස. එතකොට අන්න ඒ අමෘතඥය කියන නිවන කරාම ඇදගෙන යනවා මරණසති භාවනාව. ඒ කරාම අපිව ගෙන යනවා. ඒ වගේම අමතපරියොසානා. ඒ ගමන නිවනින්ම කෙළවර වෙනවා. මේක බැලූ බැල්මට එකකට එකක් විරුද්ධ කියමනක් වගේ. මරණය ගැන නිතර හිතනකොට මරණයෙන් මිදෙනවා. ඒක බැලූවහම පරස්පර විරෝධී කියමනක් වගේ. මරණය ගැන නිතරම හිතනකොට කොහොමද මරණයෙන් මිදෙන්නෙ කියන එක. අමෘතඥය කියන ඒ තත්ඥය ලැබෙන්නෙ කියන එක.

මේ සමාජයේ මේ කාලේ තිබෙනවා අත් එන්නත් කිරීමක්. වසංගත රෝග ආදියට අත් එන්නත් කිරීමක් තිබෙනවා. ඔය හෝමියෝපති වෛද්‍ය ක්‍රම ආදී නොයෙකුත් වෛද්‍ය ක්‍රමත් තියෙනවා. මේකෙදී එක්තරා මූලධර්මයක්, එක්තරා සිද්ධාන්තයක් අනුවයි ඒ කට්ටිය ක්‍රියා කරන්නෙ. මොකක්ද ඒ? රෝගය හැදිවි ව යම්කිසි සතෙකුගේ විෂබීජයක්මයි මේ ශරීරයට එන්නත් කරන්නෙ. ඒ එන්නත් කිරීමෙන්, ඒ විෂබීජය එක්තරා විශේෂ තත්ඥයකට පත් කරලා ශරීරයට ඇතුළත් කළහම ඒ ශරීරය විෂබීජයත් එක්ක සටන් කරලා රෝග නිවාරණ ශක්තියක්, ප්‍රතිශක්තියක් ඇති කරගන්නවා. අන්න ඒ වගේම මේ මරණය ගැන නිතර මෙනෙහි කිරීම තුළින් අමෘතඥය, මරණයෙන් මිදීම කියන ඒ තත්ඥයටම ගෙනයන්න පුළුවන්. අන්න ඒ සිද්ධාන්තයට අනුව අපට දැන් හිතාගන්න පුළුවන් කිසාගෝතමී තෙරණිය අවසානයේ අරහත් බව පවා ලබාගන්න මේ මරණසති භාවනාව පිහිට කරගත්ත ආකාරය. ඒ ප්‍රවෘත්තියක් සඳහන් වෙනවා ධර්මපදයේම තවත් ගාථාවකට අදාල කථා

ප්‍රවෘත්තියක් හැටියට. කිසාගෝතමී තෙරණින්වහන්සේ සෝවාන් ඵලය මුලදීම ලබා ගත්තා. ඒ මෙහෙණින්වහන්සේ කෙනෙක් වුණාට පස්සෙ රහත් බව ලබාගත්තු අවස්ථාව එහි දැක්වෙනවා.

කොහොමද? එක පොහොය දවසක කිසාගෝතමී තෙරණින්වහන්සේට වාරය පැමිණියා පොහොය ගෙයි වත් ආදිය කරන්න, වත පිළිවෙත අනුව කළයුතු සුදනම් කිරීම් ආදිය කරන්න. ඉතින් කිසාගෝතමී තෙරණින්වහන්සේ පහනක් දල්වලා, හිත සන්සුන් කරගෙන පහන් දුල්ල දිහා බලාගෙන හිටියා. ඒ පහන් දුල්ල දිහා බලන් ඉන්නකොට කිසාගෝතමී තෙරණින්වහන්සේට තේරුණා මෙතන එකක් නෙවෙයි තියෙන්නෙ. පහන් දුල්ල කියනකොට බැලූ බැල්මට මේක එකක් හැටියටයි අපට පේන්නෙ. මෙතන එකක් නෙවෙයි මෙතන පහන් දුල්ලවල් නිවී නිවී පත්තු වෙනවා වගේ. මේක රාශියක් හැටියට වැටහුණා. මේක විදර්ශනා භාවනාවට යොමුවෙන එක්තරා ගැඹුරු වැටහීමක්.

හොඳට මෙනෙහි කරනකොට මේ පහන් දුල්ල දිහා බලාගෙන, ඒ මෙනෙහි කිරීම තුළින් මතු වෙනවා යම්කිසි ගැඹුරු අවබෝධයක්. අපි මේ ලෝකයේ හැම වස්තුවක් දිහාම බැලූ බැල්මට පේන්නෙ මේක නිත්‍ය දෙයක් හැටියට, එකක් හැටියට. හොඳට සැලකිල්ලෙන් බලනකොටයි මේක ඇතුළෙ තියෙන ඒ කම්පන, වලන ආදිය, වෙනස්වීම් ආදිය පේන්න පටන්ගන්නෙ. අනිත්‍යතාව ආදිය පේන්න පටන්ගන්නෙ. අන්න ඒ වගේ මේ පහන් දුල්ල කියන්නේ දුල්වීම් නිවීම් රාශියක්. ඒ බව පෙනුනා මේ තැනැත්තියට. ඒ තුළින් තමන් පුරුදු කරන මරණසති කර්මස්ථානය ආශ්‍රයෙන් දැන් මේ පහන් දුල්ල වගේම නේද මනුෂ්‍යයින් ඉපදී ඉපදී මැරී මැරී යන්නේ කියන ඒ අදහස ඇතිවුණා. මේ තත්ත්වයෙන් මිඳෙන්නෙ නිවන ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කළ අය පමණක් නොවේද කියලා.

අන්න ඒ අවස්ථාවේ බුදුපියාණන් වහන්සේ තමන්ගේ ගන්ධ කුටියේ වැඩ ඉන්නා අවස්ථාවේම මේ කාරණය දැකලා ආලෝකයක් විහිදුවලා, හරියට අර කිසා ගෝතමී තෙරණින්වහන්සේ ඉදිරිපිට වැඩසිටිනා ආකාරයෙන් තවත් ගාථා ධර්මයක් - ධම්මපදයේ සහස්ස වග්ගයේ දැනට සඳහන් වෙන තවත් ගාථා ධර්මයක් වදළා. කිසාගෝතමීගේ විදර්ශනා ඥානය තව තවත් මේරීම සඳහා මේ විදියට ප්‍රකාශ කළා 'එසේය ගෝතමීය ඕය පහන් දුල්ල තමයි මේ මනුෂ්‍යයින්ගේ

පහන් කණුව ධරී දේශනා

ජීවිත. ඒවා ඉපදී ඉපදී මැරී මැරී යනවා. මේ තත්ත්වයෙන් නිදහස් වෙන්නේ නිවන් දුටු පුද්ගලයා විතරයි' කියලා ඊළඟට නිවනේ අගය දැක්වීම් වශයෙන් ගාථාවක් වදලා.

යොවෙ වසස්සතං ජීවෙ - අපස්සං අමතං පදං
එකාහං ජීවිතං සෙයො - පස්සතො අමතං පදං

යම් කෙනෙක් වර්ෂ සීයක්, නිවන නොදැක ජීවත්වෙන්නවාට වඩා වටිනවා නිවන දුටු පුද්ගලයාගේ එක දවසක ජීවිතය කියලා ගාථා ධර්මයක් වදලා. ඒ ගාථා අහලා ඒ අනුව තමන්ගේ සිත තුළ මෝරා ගිය විදර්ශනා ඥාන වලින් කිසාගේතම් මෙහෙණින්වහන්සේ සකදගාමී අනාගාමී කියන ඒ තත්ත්වත් පසු කරලා උතුම්වූ අරහත් අමාමහ නිවන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත්තා.

මේ කථාන්දරය ආශ්‍රයෙන් අපට ගතයුතු ආදර්ශයන් මොනවාද? මේ කථාවනම් බොහෝ දෙනා අහලත් ඇති, නමුත් සාමාන්‍ය කථාවක තියෙන රසය නොවෙයි මේ හැම එකකින්ම බලන්න ඕන, අපේ ජීවිතයට මෙයින් ගතහැකි කොටස, ආදර්ශය. දැන් මෙතන කියවුණු මේ මරණය ගැන කථාව අපි ටිකක් කල්පනා කරලා බලමු. මෙතන මේ සිදුවූණේ මොකක්ද? මරණසති කර්මස්ථානය, මරණසති භාවනාව කියන්නේ මරණය දෙස එක්තරා විශේෂ බැල්මකින් බැලීම. යෝනිසෝමනසිකාරයෙන්, නුවණින් මෙතෙහි කිරීමක්.

මරණය කියන වචනයට පවා බොහෝ දෙනා කැමති නෑ. කැමතිනම් කැමති වෙන්නේ අනිත් අයගේ මරණය ගැනයි. මරණය කියන එක ගැන බොහෝ දෙනා හිතන්නේ තමාගේ පැවැත්ම සඳහා අනිත් අයට පැමිණෙන දෙයක් හැටියට. මේක තමන්ට අයිති දෙයක්, තමන්ටම කොයි වෙලාවක එනවද කියලා දන්නෙ නැති දෙයක් කියන ඒ අදහස බොහෝ දෙනා තුළ නෑ. නමුත් මරණසති භාවනාව කියන්නේ ජීවිතය අනියතයි, මරණය නියතයි. මගේ ජීවිතය කොයි වෙලාවෙ යනවද දන්නෙ නෑ කියන හැඟීම නිතරම මතුවෙන්න ඕනෙ. මේ මරණය සිහිපත් නොකිරීමේ ආදීනව පක්ෂය අපි කල්පනා කරලා බලමු. මරණය තමාට පැමිණෙන බව මෙතෙහි කිරීම සමහර විට කරදරයක් හැටියට හිතන්න පුළුවන්. නමුත් ඒක බුදුපියාණන් වහන්සේ නිතර සිතට නගාගතයුතු දෙයක්, සිහිපත් කළයුතු දෙයක් හැටියට මෙතන දක්වනවා. ඒකෙ ආනිශංස පක්ෂය අපි අර කලින් සඳහන් කළ පාඨයෙන්ම

කියවෙනවා, මහත් ඵල, මහානිශංසයි මේක. මේ මරණසතිය වඩනකොට ඒක වැඩිදියුණු කරනකොට ඒක බහුල වශයෙන් කරනකොට ඒක මහත්ඵල මහානිශංසයි, නිවන් කරාම ගෙන යනවා කියලා මෙතන ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා.

ඒ වෙනුවට අපි හිතමු මරණය සිහිපත් නොකරන කෙනාගේ තත්ත්වය. අර මුල් ගාථාවෙන් කියවුණු ආකාරයට මරණය ගැන නොහිතන පුද්ගලයා, තමන්ගේ වස්තුව ගැන, එහෙම නැත්නම් දූ දරුවන් ගැන, දරු සම්පත ගැන, ගව සම්පත ගැන, ධන සම්පත ගැන හිතමින් කාලය ගෙවෙනවා. ඒ තැනැත්තාගේ ජීවිතය කොහොමද ගෙවෙන්නේ. ඒ තැනැත්තා කුසල් අකුසල් ගැන, පින් පව් ගැන හිතන්නෙ නෑ. දන්, සිල්, භාවනා ආදිය ගැන කල්පනා කරන්නෙ නෑ. ධර්මයෙන් හෝ අධර්මයෙන් හෝ ඒ ධන සම්පත්ති රැස් කරගන්නවා. දරුවන්ට කළයුතු කටයුතු කරනවා අධාර්මිකව උපයාගෙන.

එහෙම ගතකළ ජීවිත වල අවසානය ගැන අපට අහන්නට ලැබෙනවා. අවසාන කාලයේ යහන්ගත වුණු අවස්ථාවේ පසුතැවෙනවා. බොහෝ දෙනා සමහර භයානක පාපකර්ම කළ අය, අවසාන කාලයේ ඒ පාපකර්ම වලට අනුරූපව තමන්ගේ ජීවිතය භයානක අන්දමින් කෙළවර කරගන්නවා. සමහර කෙනෙක් මැරෙනකොට බයවෙන බව පෙනෙනවා. මැරෙනකොට ඇතිවෙන බය බොහෝ දෙනාට නැතෙයි කියලා සමහර කෙනෙක් හිතන්නෙ. නමුත් සමහර විට අහන්න ලැබෙනවා දිවි නසාගන්න හිතාගෙන ගඟට පැන්න කෙනා පවා උඩට ආව හැටියේ අත වනනවා ‘අනේ මාව බේරගන්න’ කියලා. ලෝකයා හිතන්නේ ඒ තැනැත්තා ජීවිතය එපා වෙලානේ පැන්නේ කියලා. එතකොට ඒ වගේම ක්‍ෂණිකව, හදිසියේම මැරෙන අයගේ සිත අපට පෙනෙන්නෙ නෑ. නමුත් ඇත්ත වශයෙන් බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා හැම දෙනෙක්ම, නොරහත් හැම දෙනෙක්ම මරණයට බයයි කියලා. කොයිතරම් නිර්භීතයි එච්තරයි කිව්වත් අවසාන අවස්ථාවේ සිත වංචල වෙනවා, බය වෙනවා. මොකද මරණ අවස්ථාවේ පේනවා තමන් යන තැන. හිතට එනවා යම්කිසි නිමිත්තක්.

ඒ වගේම මේ තමන් අල්ලගත්තු, තමන් බදාගෙන සිටින, තණ්හාවෙන් අල්ලගෙන සිටින ඒ දරු සම්පත් ධන සම්පත් ආදියෙන් කොහොමද මම වෙන් වෙන්නේ කියන තණ්හාව නිසා, උපාදනය කියන අල්ලාගැනීම නිසා ලොකු කම්පනයක්, භීතියක් ඇතිවෙනවා

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

කෙනෙකුට. ඒක නිසා නොරහත් හැම කෙනෙක්ම අපි කොයිතරම් එඩිතරයි, නිර්භීතයි කියලා කිව්වත් අවසාන අවස්ථාවේ ලොකු වික්ත වේගයකින් උග්‍ර වේදනාවකින්, සංවේගයකින් තමයි මැරෙන්නේ. එපමණක් නෙවෙයි එහෙම මැරලා ගිහිල්ලා කොහෙද උපදින්නේ? සමහර විට තමන්ගේ ගෙවල්වල දු දරුවන්ට තියෙන ඇල්ම නිසා ගෙම්බන් ගැරඬියන් වෙලා, බල්ලන් බළලුන් වෙලා ඒ ගෙවල් වලම උපදිනවා. එහෙමත් නැත්නම් ඒ තමන් කළ පාපකර්ම නිසා යක්‍ෂ ප්‍රේත භූත ආදීන් වෙලා තමන්ගේ නෑයන්ට හිරිහැර කරනවා පින් ඉල්ලලා. ඔන්න ඔය විදියේ තත්ත්වයක් තියෙනවා ලෝකයේ. මේක භයානකයි.

මරණය කියන එක කොටින්ම සංවේග වස්තුවක් හැටියට බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙනවා. මේ ශාසන ගමන යන්න, මේ නිවන් ගමන යන්න කෙනෙකුට උපකාර වෙන යම්කිසි වේගයක් තියනවා. ඒකට කියනවා සංවේගය කියලා. හැම වාහනයකටම තියෙන වේගය වගේ බෞද්ධයාට තිබිය යුතු වේගය තමයි සංවේගය. සංවේගයක් නැත්නම් කුසල් ධර්ම වල යෙදෙන්නේ නෑ, ප්‍රමාදයට වැටෙනවා. අප්‍රමාදයයි බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙන්නේ නිවනට මාර්ගය හැටියට. ප්‍රමාදය මාරයාට යටවීමක්. අන්න ඒක නිසා ප්‍රමාදයට නොවැටෙන්නනම් නිතරම මරණය සිහිපත් කරන්න ඕන. මේක තමන්ට ඉතාම ළඟ දෙයක් හැටියට එළඹ සිටී දෙයක් හැටියට කොයි වෙලාවෙ මරණය වෙයිද කියලා. එතකොට කල් දන්නේ නෑ පින් දහම් ආදිය කිරීම, වයස්ගත වුණහම විශ්‍රාම ගත්තට පස්සේ බණ භාවනා ආදී දේවල් කරන්නට ඕනෙ කියලා. අන්න ඒ විදියට මේ ආදීනව පක්‍ෂය අපට ජේනවා.

අනිත් අතට ආනිශංස ගැන බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරපු එක, ඒක ගැන අපි හොඳට සලකලා බලන්න ඕන ගැඹුරින්. නිතරම මරණය මෙනෙහි කරන තැනැත්තා දන්, පින් ආදිය කල් දන්නේ නෑ. ජීවිතයේ කොයි අවස්ථාවෙ සිටියත් බුදුපියාණන් වහන්සේගේ වචනය අනුව සංසාරයේ භයානකත්වය ගැන කල්පනා කරනවා. කියන්න බැරි තරම් අතිදීර්ඝ කාලයක් ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ කියන තත්ත්වය යටතේ මේ සංසාරයේ ගමන් කරලා තියෙනවා අපි. ඒ වගේම තමන්ගේ මේ ජීවිතයේ සමහර කෙනෙක් කියනවා අපි හොඳට ජීවත් වුණා කියලා. නමුත් මේ අනන්ත අතීතයේ කරපු කුසල් අකුසල් පිළිබඳ තමන්ට වැටහීමක් නෑ. හොඳ ජීවිතය මේ කාලයේ ගෙව්වට මොකද අතීතයේ

කරන ලද පාපකර්ම නිසා සමහර විට ඊළඟ උත්පත්තිය නරක තැනක වෙන්න පුළුවන්. ඔන්න ඔය තත්ත්වය නිසා ඉක්මනින් මේ සසරින් මිදීමට මේ භයානක තත්ත්වයෙන්, මේ කර්ම වක්‍රයෙන් මිදීමට උත්සාහ කළ යුතුව තිබෙනවා. කර්ම වක්‍රයෙන් මිදීමට, බුදුපියාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කළ ධර්ම වක්‍රය හැම කෙනෙක්ම තමන්ගේ චිත්ත සන්තාය තුළ කරකැවිය යුතු දෙයක්. ඒ ධර්ම වක්‍රය කරකැවීමෙන් තමයි සෝවාන්, සකදගාමී, අනාගාමී, අරහත් කියන මාර්ග ඵල පිළිවෙලින් ඒ අරහත්වය පවා ලබාගන්නේ. ඒ ධර්ම වක්‍රය කරකැවීමට අප්‍රමාදී වීමට, තමන්ගේ ජීවිතය කොයි වෙලාවේ නැතිවෙනවාද? ජීවිතය අනියතයි, මරණය නියතයි කියන හැඟීම ඉදිරිපත් කරගන්න ඕන. බොහෝ විට මේකට උපමා දීමා තිබෙනවා.

මරණසති කමටහන වැඩෙන කෙනෙකුට එදිනෙදා ජීවිතයේ දකින දේවල් තුළින් පවා ගැඹුරු වැටහීම් ඇතිවෙනවා. කිසාගෝතමී තෙරණියට අර පහන් දල්ල තුළින් විදර්ශනා ඥාන මතු වුණා. ඒ වගේම තමයි මරණසතිය වඩන කෙනෙකුට පිපෙන පරවෙන මල තුළින් එහෙම නැත්නම් ඉදෙන වැටෙන ගෙඩිය තුළින් හැලෙන කොළය තුළින්, වෙන එකක් තබා තමන් නගන හෙලන හුස්ම තුළින්, දුල්වෙන නිවෙන පහන තුළින් මේ හැම එකක් තුළින්ම මරණසතිය සිහිපත් වෙනවා. නිතරම මගේ ජීවිතය මෙහෙම නේද කියලා. ඒ මරණානුස්මති භාවනාව පිළිබඳව තියෙන උපදෙස් වල දක්වනවා ජීවිතය ගැන හිතිය යුත්තේ කොහොමද, උදෑසන තණකොළ අග දිලිසෙන පිණිබිඳුව වගේ. මේක ඉතාම සුළු වෙලාවකින් - ඉර පායනවත් එක්කම නැතිවෙලා යනවා. එහෙම නැත්නම් තද පොදු සහිත වහින වෙලාවට දිය බුබුළු පැන නැඟිලා එතන එතනම බිඳිලා යන්නා වගේ මේ ජීවිතය නැතිවෙලා යනවා. එහෙම නැත්නම් දියෙහි ඇඳි ඉර වගේ. නොයෙකුත් උපමා දක්වා තිබෙනවා. ඒවා බැලුවහම කෙනෙකුට අතිශයෝක්ති හැටියට ජේන්න පුළුවන්, නමුත් භාවනායෝගියාට මේ ජීවිතයේ අනිත්‍යතාව ඉතාම ගැඹුරින් වැටහෙනවා. අනිත්‍ය, දුකක, අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්‍ෂණයම මේ මරණසතිය තුළ තිබෙනවා. මරණය ගැන මෙතෙහි කරනකොට ඉතාම ගැඹුරු වැටහීම් එනවා.

කිසාගෝතමී තෙරණියට පහන් දල්ල තුළින් අර තරම් අවබෝධයක් ආවා. පහන් දල්ල තුළින්ම හිත සමාධිමත් වෙනකොට මෙතන තියෙන පහන් දල්ලයි කියලා අපි එකක් හැටියට ගන්න දේ තුළ

තිබෙන්නේ මොකක්ද? දැල්වී සිටීමට දරන ප්‍රයත්න රාශියක්. උත්සාහ රාශියක්. පහතේ ඒ තෙලුත්, තිරයත් ඇතිතාක් පහන් දැල්ල උඩ පැන පැන දැල් වී සිටීමට, පහන් දැල්ලක් හැටියට පෙනී සිටීමට උත්සාහ කරනවා. ඒ වගේම තමයි අපේ මේ ජීවිතය කියන එක, මම ජීවත්වෙනවා කියන කියමන තුළ ඒකෙ ගැඹුරෙන් කල්පනා කරලා බලනවානම් විදර්ශනා වශයෙන් හිතලා බලනවානම් මොකක්ද මෙතන තියෙන්නේ? මේ එක හෘදය ස්පන්දනයක් පාසා, ගන්නා අශ්වාස ප්‍රශ්වාසයක් පාසා මේ කයින්, වචනයෙන්, සිතීන් කරන හැම වැඩක් පාසාම මෙතන තිබෙන්නේ එක්තරා විදියක ඇතිවීම, නැතිවීම රාශියක්. ජීවත්වීම කියන එකත්, ජීවිතයක් පෙන්නුම් කරන්න ගන්න උත්සාහයක් පමණයි. ඇත්ත වශයෙන්ම මෙතන තිබෙන්නේ අර ඇදීම් රාශියක්, සුදනම්වීම් රාශියක්. මෙන්න මේවා තමයි සංස්කාර කියන්නේ.

මේ සකස් කිරීම් ගොඩක්, එහෙම නැත්නම් සකස්වීම් ගොඩක්, අර ඇදීම් ගොඩක්, සුදනම්වීම් ගොඩක් මුළු මහත් ජීවිතය තුළ. එතකොට මේ මරණය දක්වාම අපි මේ එක්තරා සුදනම්වීම් රාශියක් කරන්නෙ. මරණය දක්වාම ජීවත්වෙන්න උත්සාහ කරනවා, සුදනම් වෙනවා අර අදිනවා. නමුත් මේකෙ කෙළවරක් නෑ. ඒකට තල්ලු කරන්නෙ කවුද? තණ්හාවයි. මේ තණ්හාව. ඒක නිසා තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ මුළු මහත් සංසාර දුක්ඛයට යටින් තිබෙන්නෙ තෘෂ්ණාවයි - තණ්හාවයි කියලා වදලේ. කිසාගෝතමියටත් සත්‍ය තත්ත්වය නොපෙනුනේ ඒ දරුවාට තිබෙන ඇල්ම නිසා. තදබල ඇල්ම නිසා. අන්න ඒ වගේ මේ තෘෂ්ණාව නිසා ලෝකසත්ත්වයා මේ විදියට මේ නිරන්තරයෙන් පවතින චලන රාශියක්, ඇතිවීම් නැතිවීම් තියෙන මේ සිදුවීම් ගොඩක් එකක් හැටියට අරගෙන මමය, මාගේය කියන ව්‍යවහාරයේ පවත්වනවා. මේ තත්ත්වය දැකීමටනම් දහම් ඇස පහළ කරගන්නට ඕන. ඒ දහම් ඇස පහළ කරගැනීම කියන ඒ ධර්මඥනය, ඒ ගැඹුරු සෝවාන් තත්ත්වය ආදී, තත්ත්ව ලබාගැනීමට මේ මරණසතිය නිතර මෙනෙහි කරන්න උත්සාහවත් වෙන්න ඕන.

මේ කිසාගෝතමී ප්‍රවෘත්තිය තුළින් අපට තවත් වටිනා ආදර්ශයක් ගන්න පුළුවන්. කෙනෙකුගේ තීරණාත්මක ජීවිත පරිවර්තනයක් ඇතිකරගැනීමට ලොකු දෙයක්ම අවශ්‍ය නෑ. ලොකු දේවල්, අරුම පුදුම ප්‍රාතිහාර්ය ඇතිවෙනකල් බලන් ඉන්න අවශ්‍ය නෑ ජීවිත පරිවර්තනයක් ඇති කරගන්නට. ලොකු දෙයක්ම අවශ්‍ය නැහැ.

සමහර විට අබ ඇටයක් වුණත් ඇති. කිසාගෝතමී මළ දරුවෙක් ඉණේ ගහගෙන ගෙන් ගෙට ඇවිද්ද අම්මා කෙනෙක්, ඊළඟට දෙවි මිනිසුන්ගෙන් වැඳුම් පිදුම් ලබන රහත් මෙහෙණින්වහන්සේ කෙනෙක් බවට පරිවර්තනය කරන්න මහාකාරුණික බුදුපියාණන් වහන්සේ උපකාර කරගත්තේ අබ ඇටයයි. අන්න ඒ වගේ අපි කල්පනා කරන්න ඕන අපේ එදිනෙදා ජීවිතයේ මේ දකින අසන - අසන්නට දකින්නට ලැබෙණ දේවල් තුළින්ම මේ අපේ ජීවිත පරිවර්තනයක් ඇති කරගන්න. මේ කාලයේ, මේ භීෂණ යුගයේ අපට මේ මරණය කියන එක ඉඳහිට නෙවෙයි දිනපතාම, නිරන්තරයේ අසන්නට ලැබෙණවා. ඉඳහිටලා කෙරෙන මරණ පමණක් නොවෙයි තොග ගණනේ මරණ ගැන නිතරම අසන්නට ලැබෙණවා.

නමුත් නුවණින් කල්පනා කරලා තමන්ගේ හිත දිහා බලන්න ඕන - ඇත්ත වශයෙන්ම මරණසතිය කියලා එකක් තිබෙණවද අප තුළ? බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ආකාරයට මරණසතියක් අපේ සිත් තුළ තිබෙණවද? හැමදම මරණය ගැන අසන්නට ලැබෙණවා. නමුත් මෙතන ඉතාමත්ම වැදගත් කාරණයක් තිබෙණවා. මරණය කියන එක අසන්නට ලැබුණත්, කෙනෙකුට එපමණකින් මරණසතිය ඇතිවෙන්න නැත්තෙ මොකද? ඒකට හේතුව මේ යෝනිසෝමනසිකාර කියන නුවණින් මෙනෙහි කිරීම නෑ ඒ තැනැත්තා තුළ.

අයෝනිසෝමනසිකාර, යෝනිසෝමනසිකාර කියලා දෙකක් තිබෙණවා ධර්මයේ. අයෝනිසෝමනසිකාර කියන්නේ නොනිසි ආකාරයෙන්, එහෙම නැත්නම් අනිසි ආකාරයෙන් මෙනෙහි කිරීම. වැරදි ආකාරයට මෙනෙහි කිරීමයි. යෝනිසෝමනසිකාර කියන්නේ නුවණින් මෙනෙහි කිරීම, නිසියාකාර මෙනෙහි කිරීමයි. අර නොනිසි ආකාරයට, එහෙම නැත්නම් අනිසි ආකාරයට මෙනෙහි කිරීම මොකක්ද? මරණය කියන එක මගේ පැවැත්ම සඳහා අනිත් අයට පැමිණවිය යුතු දෙයක් හැටියට, කල්පනා කරන්න ගත්තොත්, එහෙම නැත්නම් මේ සංසාර තත්ත්වය ගැන නොහිතා, මේ ජීවිතය ගැන කෙටිකාලීනව කල්පනා කරගත්තොත් මගේ පැවැත්ම සඳහා අනිත් අය නැතිකරන්න ඕනෙ කියලා එතන මරණසතියක් නෑ. ඒ වෙනුවට කල්පනා කළ යුතුයි මරණය අපි කාටත් පොදු තත්ත්වයක්, පොදු දෙයක්. මේ සංසාරයේ මගේ කර්මානුරූපව මගේ ජීවිතය කොයි වෙලාවෙද කියලා දන්නෙ නෑ. බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙණවා තමන්ට අයිති දේ මොකක්ද

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

කියලා. තමන්ගේ ඥාතිවරයා කවුද කියලා. තමන්ගේ දයාදය මොකක්ද කියලා. තමන්ට පිළිසරණ වෙන්නෙ කවුද කියන එකත් බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙනවා.

කමමසසකා සත්තා, කමම දයාද, කමම යොනි, කමම බඤ්ඤා, කමම පටිසරණා කියලා ඔය ආදී වගයෙන් දක්වලා තියෙනවා මේ කර්මයයි තමන්ට ඇත්ත වගයෙන්ම අයිති. තමන් කරන කුසල, අකුසල කර්මයි තමන්ට අයිති වෙන්නෙ. කමම දයාද තමන්ගේ දයාදය, තමන් මිය පරලොව ගියාට පස්සෙ තමන් අරගෙන යන්නෙ ඒ වතුපිටි ඉඩකඩම් මිල මුදල් ආදිය නොවේ. තමන් කළ කර්මයයි. ඒ වගේම තමන්ගේ බඤ්ඤා වන්නෙත් කර්මයයි. තමන්ගේ මේ නැයන් අරගෙන යන්න බෑ.

කොයිතරම් උස්පහත්කම් මේ ජීවිතයේ තිබුණත් තමන්ගේ කර්මානුරූපව තමයි ඊළඟට උත්පත්තිය ලැබෙන්නෙ කමම යොනි, කමම බඤ්ඤා තමන් උපදින තැන ස්ථිර කරන්නෙ, ඒවා තීරණය කරන්නෙ. ඊළඟට තමන්ගේ ඥාතිවරයා වගේ හිටින්නෙ ඔන්න ඊළඟ ආත්මෙ ඒ ආත්මභාවයි. එතකොට මේ තමන්ගේ සාංසාරික පැවැත්ම, ආත්මභාව රාශියක් හැටියට බලනකොට තමන්ගේ බඤ්ඤාවරයා වන්නේ අන්ත අර කර්මානුරූපව උපදින ඒ ආත්මභාවයි. එතකොට ඒ ඥාතීත්වයයි මේ සංසාරයේ දිගට ගෙනියන්නෙ. තත්ත්වය එහෙමනම් අපි කල්පනා කරන්න ඕන බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙනවා මේ කර්මවක්‍රය බොහොම භයානකයි. අතීතයේ කරන ලද කර්ම කොයි විදියට තියෙනවද දන්නෑ. මේ කර්ම ගෙවලා කෙළවරක් කරන්නට බෑ. හොඳ කර්ම කරලවත් බෑ මේ සංසාර තත්ත්වයෙන් මිදෙන්න. ඒ තරම් භයානකයි. ඒකෙ කෙළවරක් නෑ.

ඒ වෙනුවට බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වුවා මේ කර්ම වක්‍රය කැපීමට ධර්ම වක්‍රය. ඒ ධර්ම වක්‍රය ක්‍රියාත්මක වෙන්නෙ ප්‍රඥව කුළින්, නුවණ කුළින්. ඒ නුවණ අපි දියුණු කරගන්නට ඕන. අපේ සිත් දියුණු කරගන්න ඕන. මේ ලෝකය දිහා බලන ආකාරය අපි වෙනස් කරගන්නට ඕන. අපේ හිතුවම් පැතුම් වෙනස් කරගන්නට ඕන. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ පළමුවෙන්ම දැක්වෙන්නේ සම්මාදෘෂ්ටිය, හරිදැක්ම. ඒ හරි දැක්ම පළමුවෙන්ම ඇති කරගන්නට ඕන. මේ සංසාර පැවැත්ම දුකක්. මේකට හේතුව තෘෂ්ණාවයි. මේ සසරින් මිදීම, තෘෂ්ණාව නැතිකිරීම, ඒක තමයි නිවන. මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය අංග අටකින් යුක්තයි. සම්මාදිට්ඨි, සම්මා සංකප්ප, සම්මා වාචා, සම්මා

කම්මන්ත, සම්මා ආජීව, සම්මා වායාම, සම්මා සති, සම්මා සමාධි කියන මේ අංග අටකින් යුක්ත මාර්ගයක් තිබෙනවා. අපි වෛද්‍යවරුන් ගැන දැන් කතා කළා. ඒ වගේම ඒක හරියට අර බෙහෙත් බඩු අටකින් යුක්ත - එහෙම නැත්නම් අපි හිතමු දැන් ඔය සමහර වෛද්‍යවරු කියනවා මේ පත අට එකට හිඳලා පොවන්න කියලා කසාය - අන්න ඒ වගේ මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ අංග අට එකට හිඳුවලා ගත්තු අවස්ථාව තමයි ඒ සෝවාන් මාර්ග ඥානය කියන්නේ. ඒ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය එදිනෙද ජීවිතයේ සිල්ලර ගණනට යන්නමින් වඩන වැඩීම නෙවෙයි.

යම්කිසි අවස්ථාවක සමයක් දෘෂ්ටිය ස්ථාවර වෙලා ඒ සම්මාදිට්ඨියට අනුව සිතූම් පැතුම් ඒ අනුව පිටවෙන වචන, ඒ අනුව කරන ක්‍රියා පටිපාටිය, ඒ අනුව ජීවිත පැවැත්ම, ජීවිත රැකියාදිය, ඒ අනුව කරන උත්සාහය - කුසල් වැඩීම සඳහාත් අකුසල් නැති කිරීම සඳහාත් කරන උත්සාහය, ඒ අනුව පවත්වන සතිය, සමාධිය මේවා යම් අවස්ථාවක විත්ත සන්තානයේ කෙලින් වුණානම් අන්න ඒ අවස්ථාව හරියට පත අට එකට හින්දුවලා ගන්න කසාය වගේ. ඔය විදියට ඔය කසාය හතර වඩියක් ගැනීම වගේ හරියට මේ නිවන් අවබෝධ කිරීම - අපි මේ වෙද උපමාවෙන්ම විස්තර කළේ. අපි ඉතාම දුර්ලභ බුද්ධෝත්පාද කාලයක් ලබලා තිබෙන්නේ. ඉතාම දුර්ලභ මනුෂ්‍ය ආත්මභාවයක් අපි ලබලා තිබෙන්නේ. මෙන්න මේක ගැන නිතර සංවේගය උපදවාගන්නට ඕන. අබුද්ධෝත්පාද කාල වල රජවරු පවා - අප වැන්නන් නෙවෙයි, මහාරජවරු පවා මේ සංසාරයේ දුක තේරුම් අරගෙන, හිමවතට ගිහිල්ලා, තපස් රකිනවා. වැඩිම වුණොත් අහසින් යන්න විතරයි පුළුවන් වන්නේ. ඒ විදියේ හපන්කම් කළත් මේ සංසාරයෙන් මිඳෙන්න බෑ. මොකද බුද්ධෝත්පාද කාලයක් නොවෙයි. බුදු කෙනෙක්ම සිටින්න ඕන මේ සත්‍ය තත්ත්වය, මාර්ගය ප්‍රකාශ කරන්න.

ඒක නිසා තමයි ඇසල පුර පසළොස්වක දවසෙ බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ ධර්ම වක්‍රය පැවැත්වුවහම පස්වග මහණුන්වහන්සේලා-ගෙන් අඤ්ඤ කොණ්ඩඤ්ඤ ස්වාමීන්වහන්සේ සෝවාන් ඵලයේ පිහිටියේ. ඊළඟට මේ දිව්‍යලෝක වල, බ්‍රහ්ම ලෝක වල බුදුපියාණන් වහන්සේ පහළ වෙනතුර බලාගෙන සිටිය ඒ විශාල සංඛ්‍යාවක් දෙව්වරු, බ්‍රහ්මවරු නිර්වාණාවබෝධය කරගත්තා. අන්න ඒ විදියට මේ බුදු කෙනෙක්ම පහළ වීම අවශ්‍යයි මේ නිර්වාණ මාර්ගය ප්‍රකාශ කරන්න.

එතකොට මේ බුද්ධෝත්පාද කාලයක ධර්මශ්‍රවණය කරන්න, ඒ වගේම ඒවා තේරුම් ගන්න පුළුවන් මනුෂ්‍ය ආත්මභාවයක් ලබලා තියෙනවානම් අප කුළු සංවේගය ඇති කරගන්න ඕන. ඒකට උපකාර වෙනවා සංවේග වස්තුවක් හැටියට මරණය. මේ අපේ ජීවිතය කොයිතරම් අනියතද, කොයි වෙලාවේ මේක නැතිවෙනවද, අපි අනාගතයට නොයෙකුත් සැලැස්මවල් කළත්, කොයි මොහොතෙ මේ ජීවිතය විනාශ වෙලා යනවද කියලා දන්නෙ නෑ.

අන්න එබඳු තත්ත්වයක් යටතේ තමන්ගේ සිතිවිලි හසුරුවාගැනීම තමන්ට භාර දෙයක්. ලෝකයා කොයි කොයි ආකාරයෙන් ජීවත්වුණත් කමක් නෑ මේ නිවන් ඉලක්කය ඇතට දැමිය යුතු නෑ. කිසාගේතමී තෙරණන්වහන්සේ තමන්ගේ දරුවා පිළිබඳ කාරණයෙන් මේ මරණය පිළිබඳ ගැඹුරු වැටහීමක් ඇති කරගත්තේ. දැන් මේ සිටින මව්පියන්ට ඒ තමතමන්ගේ දරුවන් පිළිබඳව, තමතමන්ගේ ඒ ශ්‍රේණි පිළිබඳව ඒ මරණ අදහස ඉතාම පහසුවෙන් ඇති කරගන්න පුළුවන් යුගයක්. නමුත් ඒ මරණය පිළිබඳ අදහසින් තමුන් ප්‍රයෝජනය ගන්නවද නියම ආකාරයකින් කියලා හිතන්න ඕන. නියම ප්‍රයෝජනයනම් මේ සංසාරයේ මේ භයානකත්වය ගැන හිතලා, ජීවිතයේ මේ අස්ථිරත්වය ගැන හිතලා, නිතර හිතට දෙන්න ඕන, 'මේ අපේ ජීවිතයක් මේ විදියට නැතිවෙලා යන්න පුළුවන්'. එහෙම නිතර හිතන කෙනාට මහාගැඹුරු වැටහීම් ඇතිවෙනවා එදිනෙදා දකින්නට ලැබෙණ දේවල් වලින්.

මේ භාවනා කර්මස්ථානය කියන එක මේ පර්යංකයේ ඉඳගෙන විතරක් වඩන දෙයක් නෙවෙයි. නිතර දිනපතාම මේක භාවිත, බහුලිකත වශයෙන් නිතර සිතට මතු කරගන්නකොට මහා ගැඹුරු වැටහීම් ඇතිවෙනවා. තමන්ගේ උගත්කම් නූගත්කම් දුප්පත් පොහොසත්කම් ඒවා කිසිවක් අවශ්‍ය නෑ. මෙතන ඒ සඳහා ඡන්දය කියන ඕනෑකම, බලවත් ඕනෑකමක් තිබෙන්නට ඕන මේ කටයුත්ත පිළිබඳව. ඒ ඕනෑකම ඇතිවෙන්න බලවත් ශ්‍රද්ධාවක් තිබෙන්න ඕන කුනුරුවන් කෙරෙහි. බුදුපියාණන් වහන්සේ දීපු ප්‍රතිඥාව, ඒ සහතිකය ගැන හොඳට කල්පනා කරන්න ඕන. 'මරණසති හික්කවෙ භාවිතා' ආදී වශයෙන් අපි ප්‍රකාශ කළේ 'මහණෙනි, මේ මරණසතිය හොඳින් වඩනලද කල්හි, බහුල වශයෙන් පුරුදු කරන ලද කල්හි එය මහත් ඵල මහානිශංස වෙයි. නිවන් කරාම ගෙනයයි. අමෘතත්වය කරා ගෙනයයි කියලා බුදුපියාණන්

වහන්සේ වදළ වාකාය සිහිපත් කරගෙන මේ මරණසති භාවනාව නිතර වඩන්නට උත්සාහවත් වෙන්නට ඕන.

එතකොට අනිත් අය මේ පිළිබඳ ප්‍රවෘත්ති කියනකොට තමන්ගෙ හිත ඇතුළු බලන්න ඕන. මේක පිළිබඳ ප්‍රතික්‍රියාව කොයි ආකාරයට තිබිය යුතුද කියලා. එක්කෝ තමන් මරණයක් ගැන අසනකොට මේ තාවකාලිකව ඇතිවෙන ශෝකයකින් කෙළවර කරගන්නවද, එහෙම නැත්නම් ද්වේෂයකින් කෙළවර කරගන්නවද, පළිගැනීමකින් කෙළවර කරගන්නවද, එහෙම නැත්නම් තමන්ගේ සිතේ වැඩිම සඳහා මේ මරණය පිළිබඳ ආරංචිය උපකාර කරගන්නවද කියලා තමන්ම තීරණය කරගන්නට ඕන. අපි ඒ කිව්වෙ යෝනිසෝමනසිකාර, අයෝනිසෝමනසිකාර කියන ඒ මෙනෙහිකිරීම පිළිබඳවයි. එය නිසි ආකාරයෙන් කරනවද - අනිසි අන්දමින් කරනවද කියන එක තමන් සලකාගන්නට ඕන. නිසියාකාර කරගත්තොත් තමයි ඔන්න තමන්ගේ නිවනට උපකාර වෙන්නේ ඒක. මේ ජීවිතයෙන් නියම ගතයුතු ප්‍රයෝජනය ගත්තා වෙන්නේ. අන්න ඒ විදියට කල්පනා කරලා මේ පින්වතුනුත් තමන්ගේ ඵදිනෙදා ජීවිතයේ කුසල්, අකුසල් පිළිබඳ නිතර ගණන් හිලවු හදන්න තියෙන්නේ. ආදායම් පිළිබඳව නෙවෙයි. තමන්ගේ චිත්ත සන්තානය, තමන්ගේ ඵදිනෙදා කටයුතු සිතින්, කයින්, වචනයෙන් කරන ක්‍රියා පිළිබඳව ආචර්ජනා කරලා නිතර ගණන් හිලවු බලන්න ඕන.

දැන් මේ අවස්ථාවේ ආජීව අෂ්ඨමක ශීලය කියලා වටිනා ශීලයක් සමාදන් වුණා. මේ ශීලය කියන්නේ භාවනාවට පදනමයි. ශීලය කියන්නේ වාරිත්‍රයක් නොවෙයි. ශීල කියන පදනම උඩ ඉඳගෙනයි භාවනා කරන්න කියලා තියෙන්නේ බුදුපියාණන් වහන්සේ. බොහෝ ශක්තිය යොදලා කරන හැම බර වැඩක් සඳහාම හැමකිස්සෙම තමන් හිටගන්න පොළොව වැදගත් වෙනවා. ඒ වගේ මේ ශීලයේ පිහිටලා අර විදියට ඒ ගැඹුරු වැටහීම ඇති කරගතයුතු බව බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙණවා. ඒක නිසා දැන් මේ අවස්ථාවේ ඒ සඳහන් වුණ ආජීව අෂ්ඨමක ශීලය අනුව තමනුත් කල්පනා කරලා බලන්නට ඕන තමන්ගේ ඵදිනෙදා ජීවිතය කොයි ආකාරයටද ගෙවෙන්නේ කියලා. ඒවා නිතර හරිගස්සගන්න උත්සාහවත් වෙන්නට ඕන. ඒ අතරම තමන්ගේ සිතිවිලි ධාරාව - මේ භාවනාව කියන එක අමුතු ගුප්ත දෙයක් නොවෙයි, යම්කිසි කුසල් සිතක් නිතර මෙනෙහි කරගැනීම තුළින් ඇති කරගන්න විශේෂ ශක්තියකුයි මේ භාවනාව කියලා කියන්නේ.

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

අපි දන්නවා වතුර බිංදු බිංදු වැක්කෙරිලා ගංගාවක් හැදෙන ආකාරය. සමහර විට ගංගාවේ ආරම්භය කොතැනකින් හරි වැටෙන වතුර බිංදු කීපයක්. ඒවා එකතුවෙලා එනකොට විශාල ශක්තියක්, ජල ප්‍රවාහයක්. ඇළ දෙළ මගින් ගංගාවක් විදියට මුහුදට යන්නේ මහා ශබ්දයක් නගාගෙන. ඒ වගේ අපේ එදිනෙදා ජීවිතයේ කොතෙකුත් ඉඩ නැතෙයි කාලය නැතෙයි කිව්වත් හිතන්නට ඕන තමන්ට ලැබෙන සුලු විවේකයක් පවා මේ සඳහා යොදා ගන්න. භාවනා කර්මස්ථානයක් පුරුදු කරගත්තු කෙනා ඒ කර්මස්ථානයට හිත යොමුකරන්න උත්සාහවත් වෙනවානම් එදිනෙදා ජීවිතයේ තමන්ගේ චිත්ත සන්තානය ක්‍රමක්‍රමයෙන් භාවනාවට යොමු වෙනවා.

සංවේග වස්තුවක් විධියට මරණය ගැන නිතර මෙනෙහි කරනකොට, මේවා කල් දන්නේ නැතිව අප්‍රමාදීව තමන්ගේ චිත්ත සන්තානයේ තියෙන අවදානා තෘෂ්ණා කියන බලගතු කෙලෙස් නැතිකරගැනීමට උපකාර වන ක්‍රියාමාර්ගයේ ගමන් කරන්නට ශක්තිය ලැබෙනවා. අන්න ඒක නිසා මේ පින්වතුන් විශේෂයෙන් මේ තමතමන්ගේ ජීවිතයේ තීරණාත්මක පරිවර්තනය ඇති කරගන්න ලොකු ප්‍රාතිහාර්ය වෙනතුරු බලා සිටිය යුතු නෑ. මේ ලබාගත්තු මනුෂ්‍ය ජීවිතය ඉතාම දුර්ලභයි. ඒ වගේම මේ බුද්ධෝත්පාද කාලය ඉතාම දුර්ලභයි. අපි දැන් පහත ගැන කිව්වා, පහන් දූල්ල ගැන කිව්වා, මේ ශාසන පහත වැඩිකල් තිබෙන්නේ නෑ. නොයෙකුත් හේතූන් නිසා මේ ධර්මය පවා විනාශවෙලා, යටවෙලා, නැතිවෙලා යන්න පුළුවන්. අපිට දහම් පදයක් අසන්නට නොලැබෙන කාලයක් අනාගතයේ ඇතිවෙන්න පුළුවන්.

අද අපිට මෙන්ම මේ ධර්මය අසන්නට ලැබිලා තිබෙනවා. ඊළඟට බන භාවනා කරන්න - බුද්ධ කාලයේ තරම් නැතත් - යම්කිසි විවරයක්, යම්කිසි විරාමයක් අපට ඇති කරගන්න පුළුවන්, විශ්‍රාමයක් ඇති කරගන්න පුළුවන් උත්සාහවත් වෙනවානම්. අන්න ඒ සඳහා උත්සාහවත් වීමට විශේෂයෙන් අධිෂ්ඨාන කරගත යුතුව තිබෙනවා. මේ හැම ධර්මකතාවකින්ම ගතයුතු යම්කිසි ආදර්ශයක් තිබෙනවා තමන්ගේ ජීවිතය හැඩ ගස්වාගැනීමට. ඒ ආදර්ශය නොගන්න තාක් මේ ධර්මය කොතෙකුත් ඇසුවත් වැඩක් නෑ. බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා මේ ධර්මය තමාගේ චිත්ත සන්තානය තුළින්ම දැකිය යුතුයි කියලා. බුදුවරු කියන්නේ ගුරුවරු. කළ යුත්ත තමා විසින්ම කළයුතුයයි වදරලා තියනවා. එනකොට මේ ජීවිතයේ කොයි අවදියේදී හෝ යම්කිසි

භාවනා කර්මස්ථානයක් තමන්ගේ චිත්ත සන්තානය තුළ පුරුදු කරන්න ගත්තානම් ඒක සතියක්, මාසයක්, අවුරුද්දක් එහෙම වඩනකොට ටිකෙන් ටික විශාල චිත්ත ශක්තියක්, සමාධි ශක්තියක්, ගැඹුරු වැටහීමක් කෙනෙකුට ඇතිවෙනවා. ජීවිතයේ තමන්ට මේ තිබෙන අසහනකාරී තත්ත්වය තුළ - මේ අසහනකාරී සමාජය තුළ සහනශීලීව, සන්සුන්ව තමන්ගේ ජීවිතය ගෙනයන්න පුළුවන් ධර්මාවබෝධය ඇති කෙනාට. අන්න ඒක නිසා නුවණින් කල්පනා කරලා මේ තමන් ලබාගත්තු මනුෂ්‍ය ආත්මභාවයේ උතුම්ම ප්‍රතිඵලය වන මේ භයානක සංසාර දුකින් අත්මිදීමට විශේෂ අධිෂ්ඨානයක් වශයෙන් මේ මරණසති භාවනාව තමන්ගේ ජීවිතයට එක් කරගන්න, ළං කරගන්න අධිෂ්ඨාන කරගත යුතුව තිබෙනවා.

මෙතෙක් මේ පින්වතුන් ආජීව අෂ්ටමක ශීලය කියන වටිනා ශීලයක් සමාදන් වෙලා සිත තැන්පත් කරගෙන ශ්‍රද්ධාවෙන් යුක්තව මේ අවස්ථාවේ ධර්මග්‍රවණය කළා. ධර්මග්‍රවණානිශංස කියන්නේ තමන්ගේ චිත්ත සන්තානයේ ඒ ඒ අවස්ථාවේ, ධර්මය අසන අවස්ථාවෙම පැන නගින කුසල් සිතිවිලි රාශියක්. මේ පැය තුළ තමන්ගේ ඵදිනෙදා වෙන කටයුතු වල යෙදිලා සිටියානම් බොහෝ විට අකුසල් සිත් ඇතිවෙනවා. නමුත් ධර්මග්‍රවණය කරනකොට කුසල් චේතනා රාශියක් ඇතිවෙනවා.

විශේෂයෙන්ම ඒ ධර්මග්‍රවණය කරන අවස්ථා වල තමන්ගේ චිත්ත සන්තානයේ යම්කිසි ශ්‍රද්ධාවක් ඇතිවෙනවා. ඒ ශ්‍රද්ධාව අනුව සිත තුළම යම්කිසි වීර්යයක් ඇතිවෙනවා මේ ධර්මමාර්ගයේ යන්න. ඒ වීර්යය අනුවම මේ ධර්මග්‍රවණයට සිත යොදගෙන සිටිනවානම් හොඳ සතියක්, සිහියක් තිබෙනවා. ඊළඟට ඒ ධර්මග්‍රවණය කරන කාලය තුළ යම්කිසි සමාධියක් ,තමන්ගේ චිත්ත සන්තානයේ සමාහිත බවක්, තැන්පත් බවක් ඇතිවෙනවා. ධර්මය අනුව නුවණින් කල්පනා කරනවානම්, ගැඹුරින් වැටහීම් ප්‍රඥාවක් ඇතිවෙනවා. ශ්‍රද්ධා, වීර්ය, සති, සමාධි, ප්‍රඥ කියන ඉන්ද්‍රියන් තමයි අපි දියුණු කරගන්නට ඕන නිවන් සඳහා. ශ්‍රද්ධා, වීර්ය, සති, සමාධි, ප්‍රඥ කියන ඒ බල තමයි, ඒ ශක්තිය තමයි යොදන්නට ඕන නිවන් අවබෝධය සඳහා. අන්න ඒක නිසා දැන් මේ ධර්මග්‍රවණය කරන කාලය තුළ මේ පින්වතුන්ට ඉතාමත්ම ශාන්ත ප්‍රණීත කුසල් සිතිවිලි රාශියක් ඇතිවුණා. විශේෂයෙන්ම ශ්‍රද්ධා, වීර්ය, සති, සමාධි, ප්‍රඥ කියන ඒ කුසල් ධර්ම තමන්ගේ චිත්ත සන්තානයේ තැන්පත් කරගන්නට අවස්ථාව ලැබුණා.

පහන් කණුව ධම් දේශනා

මේ හැම එකකම ආනිශංස, අනුසස් වශයෙන් මේවා උපනිශ්‍රය කරගෙන මේ අතිභයානකවූ ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ආදී භයානක සංසාර දුක්ඛයෙන් අත්මිදී, උතුම් අමාමභ නිවනින් පරම ශාන්ත නිර්වාන සුවය ලැබේවා! කියලා ප්‍රාර්ථනා කරගන්න. ඒ වගේම දැන් මේ රැස්කරගත්තු පුණ්‍ය සම්භාරය ශාසනාරක්‍ෂක දිව්‍ය, බ්‍රහ්ම මණ්ඩලය ඇතුළු මේ ස්ථානයට අධිගෘහිත දෙවි දේවතාදී යම් පිරිසක් ඇතොත් නිවන් ප්‍රාර්ථනා කරන, මේ සසර දුකින් මිදීමට කැමති, ඒ හැම කෙනෙක්ම මේ ධර්මදේශනාමය සහ ධර්මශ්‍රවණමය කුසලය අනුමෝදන් වෙත්වා!

එහෙම අනුමෝදන් වී තමතමන්ගේ ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමාමභ නිවනින් සැනසෙත්වා! කියලා ඒ දෙවි දේවතාවුන්ටත් ඒ පින් අනුමෝදන් කරන්නට ඕන. ඒ වගේම තමන් නමින් නැසී මිය පරලොව ගියා වූ යම් තාක් ඥාතියෝ යම්කිසි දුගති තත්ත්ව වල සිටිත් නම් මේ සසරින් මිදීමට බලාපොරොත්තු වෙනවානම් ඒ හැම කෙනෙක්ම මේ ධර්මදේශනාමය, ධර්මශ්‍රවණමය කුසලය අනුමෝදන් වෙත්වා! ඒ ඥාතීන් ඒ වගේම අවිච්ඡේ පටන් අකනිටාව දක්වා වූ යම්තාක් පින් කැමති නිවන් කැමති සත්ත්වයෝ වෙත්ද හැම කෙනෙක්මත් මේ උතුම්වූ පින් අනුමෝදන් වී ශාන්ත ප්‍රණීත අමාමභ නිවනින් සසර දුක් කෙළවර කරත්වා! කියන ඒ ප්‍රාර්ථනය ඇතිකරගෙන මේ ගාථා කියලා පින් දෙන්න!

‘එතතාවතා ච අමෙහති...’

162 වන මද්දනය

162 වහ දේශනය

(පහත් කණුව ධරී දේශනා අංක 74)

‘හමො තස්ස භගවතො අරහතො සමා සමුදුට්ඨස්ස’

ඉදං පුරෙ විත්තමචාරි වාරිකං
යෙනිව්ඡකං යඤ්ඤාමං යථාසුඛං
තදස්භං නිග්ගහෙස්සාමි යොනිසො
හස්ථිප්පහිනනං විය අභිකුසග්ගහො’ති

– ධම්මපද, නාග වග්ග.

සැදහැවත් පින්වතුනි,

වේගයෙන් දුවන හැම වාහනයකම රියැදුරෙකුට, ඒක නිසි ලෙස හසුරුවාගැනීමේ හැකියාව අනිවාර්යයෙන්ම තිබිය යුතු වෙනවා. වාහනයේ ජවයටම ඉඩ දීලා ඒකෙ සුක්කානම ගැන, තිරිංග ගැන නොසැලකිලිමත් වුණොත් වාහනය පාරෙන් පිටට පැනලා නතර කරගන්න බැරි තත්ත්වයකට පත්වෙනවා. එහෙම වුණොත් රියැදුරාටත්, වාහනයේ ඉන්න අයටත්, පාරේ යන එන අයටත් මහා විපත්තියක් සිද්ධවෙනවා. හැම වාහනයකටම වැඩිය වේගයෙන් දුවන හිත පිලිබඳවත් මේ ධර්මතාව පොදු බව අද මේ මාතෘකා කළ ගාථාවෙනුත්, ඊට අදාළ නිදන කථාවෙනුත් පැහැදිලි වෙනවා ඇති.

සැවැත් නුවර එක්තරා ශ්‍රද්ධාවන්ත උපාසිකාවක් තමන්ගේ එකම පුතා ඉතා ළදරු අවදියේම පැවිදි කළා. ඒ පොඩි හාමුදුරුවොත් බොහොම හුරුබුහුටි අන්දමින් ධර්ම විනය ඉගෙනගනිමින්, වත පිළිවෙත හරියට කරමින්, ආචාර්ය උපාධ්‍යායයන්වහන්සේලාගේ සිත සතුටු කරමින් ඒ කටයුතු වල නිරත වුණා බොහොම කීකරුව. බණ කීමට දැක් වගේම හොඳ මිහිරි හඬින් බණ කියන්නත් පුලුවන් බව දැනගත්තු නිසා ලොකු ස්වාමීන්වහන්සේලා අවසර දුන්නා ඒ පොඩි හාමුදුරුවන්ට බණ කියන්නත්.

ඉතින් හැමදුම බණ කියලා ඉවර වෙලා මේ පොඩි හාමුදුරුවෝ ‘මේ බණ කීමේ කුසලය, මේ පිත මගේ දෙමව්පියන්ට හිමි වේවා’ කියලා පින් අනුමෝදන් කරනවා දෙමව්පියන්ට. මනුෂ්‍ය දෙමව්පියන් මේ බණ කියන අවස්ථාව බවවත්, පින් දෙන බවවත් දන්නෙ නෑ. මනුෂ්‍ය දෙමව්පියන්ට බැහැ ඒ අවස්ථා වල පින් අනුමෝදන් වෙන්න. නමුත්

අතීත ආත්මභාවයක මේ පොඩි හාමුදුරුවන්ගේම මැණියන් වුණු එක්තරා යක්‍ෂණයක් දේවතාවුන් එක්ක ඇවිල්ලා බණ අහන අතරේ ඒ පින් අනුමෝදන් වෙනවා. මේ නිසාම අර දේවතාවුන් අතරත්, යක්‍ෂ සමාගමේත් මේ යක්‍ෂණයට විශේෂ තැනක් හිමිවුණා. ඒ අයත් බොහොම ගරු බුහුමන් කරන්න පටන්ගත්තා සානු හාමුදුරුවන්ගෙ අම්මයි කියලා.

මෙහෙම යන අතරේ අර පොඩි හාමුදුරුවෝ ක්‍රමක්‍රමයෙන් තරුණ වයසට පත්වෙගෙන එනකොට කෙලෙස් ආවේග වලට යටවෙලා ගිහි වෙන්න කල්පනා කළා. පැවිද්ද ගැන කළකිරිලා කෙස් වඩාගෙන, නිය වඩාගෙන කිලිටි සිවුරු පෙරවගෙන එක දවසක් කාටවත් නොදන්වාම තමන්ගේ මැණියන්ගේ නිවෙසට වැඩම කළා. මව් ඇහුවා ‘මොකද වෙනද ලොකු හාමුදුරුවනුත් එක්ක හරි, පොඩි හාමුදුරුවනුත් එක්ක හරි නේද වඩින්නේ? අද මොකද තනියම?’ කියලා. ඉතින් මේ සානු හාමුදුරුවෝ කියනවා ‘මම මෙන්න මෙහෙම පැවිද්ද ගැන කළකිරුණා. මට මේ ගිහි ජීවිතයට ඇල්ම ඇතිවුණා. ගිහි වෙන්නයි ආවේ’ කියලා.

මේ මව් උපාසිකාව ගිහිබවේ ආදීනව නොයෙකුත් ආකාරයෙන් දක්වමින් පැවිද්ද අතහරින්න එපා කියලා කන්නලව් කළා. නමුත් මේ හාමුදුරුවන්ගේ හිත වෙනස් කරන්න බැරි වුණා. බැරිම තැන මේ උපාසිකාව කල්පනා කළා හොඳයි තමන්ම කල්පනා කරලා තීරණයක් ගනිවි නේද කියලා ‘එහෙනම් පොඩ්ඩක් ඉන්න. දනෙ ටික ලැස්ති කරලා දෙන්නම්’ කියලා ඉස්සෙල්ලා කැඳ ටික ඉක්මනට සුදනම් කරලා දීලා හාල් හෝදන්න සුදනම් වුණා ඒ කිට්ටුවම වගේ ඉඳගෙන දනෙ උයන්න.

ඒ අවස්ථාව වෙනකොට අතීත ආත්මභාවයේ මැණියන් වන අර යක්‍ෂණය හිත යොදලා බැලුවා පොඩි හාමුදුරුවන්ට දනය එහෙම ලැබෙණවාද, පිණිඩපාතය එහෙම ලැබෙණවාද කියලා. බලනකොට මෙන්න ගෙදරට ඇවිල්ලා ගිහි වෙන්න උත්සාහ කරන අවස්ථාව බව දකලා කල්පනා කළා, දැන් මේ පොඩි හාමුදුරුවෝ සිවුරු ඇරියොත් මටත් අර දේව සමාගමෙන්, යක්‍ෂ සමාගමයෙන් ගරු සැලකිලි නැති වෙනවා. ලොකු නින්දවකට, ලැජ්ජාවකට පත්වෙනවා. සිවුරු ඇරීමට බාධාවක් කරන්න ඕන කියලා හිතාගෙන අර සානු හාමුදුරුවන්ට ආවේග වෙලා, බෙල්ල කරකවාගෙන, කෙළ වගුරුවාගෙන වැටෙන ආකාරයට කරුණු සැලැස්වුවා.

ඉතින් මේ පොඩි හාමුදුරුවෝ පුටුවේ ඉඳලා ඇදගෙන වැටෙනවා ඇහිලා මැණියන් දුවගෙන ඇවිල්ලා, උකුල උඩ තියාගෙන බය වෙලා අඩමින් සත්කාර කරන්න පටන්ගන්නා. අසල්වැසියෝත් ඇවිල්ලා මේක යක්‍ෂාවේෂයක් කියලා දනගෙන නොයෙකුත් බලිබලි කරන්නත් සුදනම් වුණා. ඒ එක්කම මව් බොහොම ශෝකයෙන් කියනවා 'මම නම් අහලා තියෙන හැටියට සිල්වන්ත අයට මේ විදියේ යක්‍ෂ උපද්‍රවයක් වෙන්නෙ නෑ. නමුත් මේ යක්‍ෂයින් මේ මගේ පුතාත් එක්ක සෙල්ලම් කරන වගයි පේන්නේ' එහෙම කිව්වහම අර යක්‍ෂාත්ම භාවයේ ඉන්න මව් ඒ ආවේෂය තුළින්ම ප්‍රකාශ කරනවා 'සානු බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රතික්‍ෂේප කරන්න එපා. මේක යක්‍ෂයින්ගේ ඉල්ලීමයි. පව්කම් දැනුවත්ව හෝ නොදැනුවත්ව හෝ එළිපිට හෝ රහසිගතව හෝ කළොත් ඒවාට විපාක විදින්න වෙනවා' කියලා අවවාද වශයෙන් කරලා ආවේශය ඉවත් කළා.

මේ පොඩි හාමුදුරුවෝ ඇස් ඇරලා බලනකොට ඉස්සෙල්ලා හිටියේ පුටුවේ. දෑත් බිම වැටිලා ඉන්නවා, මව් අඩනවා. අවටින් මිනිස්සු රැස්වෙලා ඉන්නවා. තේරුම්ගත්තෙ නෑ මේ යක්‍ෂ ආවේශයක් කියලා. අහනවා මවුගෙන් 'මොකද මේ අඩන්නේ? මම හරියට මැරුණා වගේ හිතාගෙන අඩන්නේ මොකද? මම ජීවත්ව ඉන්නව නේද?' කියලා. එතකොට මව් උපාසිකාව කියනවා 'ජීවත්ව ඉන්නවා නෙවෙයි. දෑත් මැරුණා වගේ තමයි. පැවිද්දේ ඉඳලා ඒ පැවිදි ජීවිතය අතහැරලා නැවතත් ගිහි ගෙයි ඉදීම හරියට මැරුණයි කියන හැඟීමෙන් තමයි මම මේ අඩන්නේ' කියලා මව් තව තවත් අවවාද කළා 'මම මේ ගෙයක් ගිහි ගත්තට පස්සෙ ඒකෙ තියෙන වටිනා බඩුවක් ඉවතට ගන්නවා වගේ හිතලා මගේ මේ දරුවා ගෙනිහිල්ලා සාසනයේ පැවිදි කළා. පැවිද්ද අතහැරලා ගිහි වීම ගිහි ගොඩකින් එළියට ගත්තට පස්සෙ ආයෙ ගිහි අගුරු ගොඩකට පනින්නා වගේ' කියලා ඒ විදියට නොයෙකුත් ආකාරයෙන් ගිහි ගෙයි ආදීනව එහෙම ප්‍රකාශ කළා. මේ විදියට නැවත නැවතත් මව් මෙහෙම අවවාද කරනකොට සානු හාමුදුරුවෝ 'එහෙනම් මම සිවුරු අරින්නෙ නෑ' කියලා තීරණය කළා.

මව් උපාසිකාවත් බොහොම සතුටින් දනය එහෙම පිළියෙල කරලා දීලා ඊළඟට උපසම්පද වෙන්නත් කාලය ආපු නිසා ඒ සිවුරු පිරිකර ආදියත් පිළියෙල කරලා දුන්නා. සානු හාමුදුරුවෝ ඒ විදියට අවසානයේදී උපසම්පද වුණා. උපසම්පද වුණාට පස්සෙ බුදුපියාණන්

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

වහන්සේ මේ සානු භාමුදුරුවන්ට අවවාද වශයෙන් දේශනා කළ ගාථාව තමයි අපි අර මාතෘකා හැටියට ඉදිරිපත් කළේ,

ඉදං පුරෙ විතතමවාරි වාරිකං
යෙනිව්ඡකං යඤ්ඤාමං යථා සුඛං
තදඤ්ඤානං නිගාහෙසසාමි යොනිසො
හස්සිප්පහිනනං විය අච්ඡාසගහො

මේ සිත කලින් කැමති කැමති අරමුණු ඔස්සේ, කැමති කැමති හැටියට වාරිකාවේ ගියා, රවුම් ගැහුවා. නමුත් අද මම ඒ සිතට නිග්‍රහ කරනවා. මැඩ පවත්වනවා. අංකුස කියන්නේ හෙණ්ඩුව. හෙණ්ඩුවක් අතට ගත්තු ඇත්ගොව්වෙක්, මද කිපුණු ඇතෙකු හික්මවන්නා වාගේ.

ඒ ගාථාවේ තේරුමයි. ඉතින් ඒ වගේම ඒ පොඩි භාමුදුරුවොත් ඒ ගාථාව අනුව ක්‍රියා කරමින් රහත්වුණා පමණක් නොවෙයි අතීතයේ තිබුණු, ඒ ධර්මදේශනා ශක්තිය උපයෝගී කරගෙන අවුරුදු එකසිය විස්සක්ම මහණකමේ ඉදිමින් ධර්ම දේශනා පැත්තෙන් විශාල සේවයක් ඒ කාලෙ දඹදිවට කළා කියලා එතැන සඳහන් වෙනවා.

මේ කතාන්තරය ආශ්‍රයෙන් අපට හුඟක් ගතයුතු දේවල් තියෙනවා. කලක් හොඳට මහණකම් පුරමින් ඇත්ත වශයෙන් හොඳ ශාසනික හුරුතලයක් දක්වපු පොඩි භාමුදුරුවොත් අර විදියට ගිහි වෙන්න හිතුවෙ තරුණ වයස නිසා ආපු යම් යම් ආවේග නිසයි. ඒ අවස්ථාවේදී අර මව්වරු දෙන්නා ක්‍රියාකළ ආකාරය මේ කාලෙ මව්වරුන්ටත් හොඳ ආදර්ශයක්. සාමාන්‍යයෙන් ඔය පැවිදි බව අනහැරලා ආවට පස්සෙ ඇතැම් අයනම් - ආත්මාර්ථකාමී ලෞකික හැඟීම් තිබුණානම් - 'ආ බොහොම හොඳයි. දැන් ඉතින් ඔය ඉගෙන කියාගත්තු දේවල් වලින් රස්සාවක් කරගෙන ඉන්න එකතෙ තියෙන්නේ' කියලා ගිහි බවටම හරවගන්න උනන්දු කරවනවා. නමුත් මේ මෑණියො බොහොම ශ්‍රද්ධාවන්ත අන්දමින් කටයුතු කළා.

ඇත්ත වශයෙන්ම ඒ එකම දරුවා වුණත් ශාසනයේ පැවිදි කළේ ලොකු ගැඹුරු අදහසකින්, ගිහි ගෙයි ඇති ආදීනව තේරුම්ගත්තු නිසා. ඒක හොඳ ආදර්ශයක්. ඒ වගේම අර යක්‍ෂ ආත්මයේ හිටපු මව් පවා - සාමාන්‍යයෙන් ශාසනික ධර්මකථා වල ඇතැම් විට යක්‍ෂ ආවේශ ආදිය ශාසනික ගුණධර්ම පිරීමට බාධකයක් හැටියට දැක්වෙනවා. නමුත් මෙතන මේ අතීත මෑණියන් කළ යක්‍ෂාවේශය තුළින් සානු

භාමුදුරුවන්ගේ මාරාවේශය ඉවත් වුණා. ඒ අතින් ශාසනයට තවත් වටිනා ස්වාමීන්වහන්සේ නමක් ඉතුරු වුණා.

සාමාන්‍යයෙන් සුර අසුර යුද්ධය ගැන කියනකොට සුරයින් ධර්මයටත්, අසුරයින් අධර්මයටත් පක්ෂ හැටියටයි සලකන්නේ. නමුත් මේ පින්වතුනුත් අභලා ඇති ආලවක, හේමවත, සාතාගිර ආදී යක්ෂයින් බුදුපියාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව ඇතිකරගෙන ඇතැම් අය සෝවාන් තත්ත්වය පවා ලැබුවා. ඔක්කොම යක්ෂයින් ඒ විදියට අධර්මයට නැඹුරු අය නොවෙයි. ඉදහිටලා සමයක් දෘෂ්ටික අයත් ඉන්නවා. දැන් මෙතනත් මේ යක්ෂණය ධර්මදේශනා වල පින් අනුමෝදන් වෙමින් ලොකු ශ්‍රද්ධාවකින් ඒ කටයුතු කළේ. මේ අවස්ථාවේත් එක්තරා සමයක් ප්‍රයෝගයක් යොදලා මේ පොඩි භාමුදුරුවන්ගේ සිවුරු ඇරීම වැළැක්වුවා. ඉතින් ඒකත් අපට හොඳ ආදර්ශයක්. මේ ශාසනික වටිනාකම් පිළිබඳව. අතීතයේ නෙකම්මය පිළිබඳව පැවති අදහස මෙතන පැහැදිලිව කියවෙනවා. නෙකම්මයේ වටිනාකම කොයි තරම්ද කියතොත් ඒ සියලු සැපත් අතහැරලා පැවිදි වුණාට පස්සෙ නැවත ගිහිවීම හරියට මරණය වගේ. බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා පැවිදි වෙලා නැවත සිවුරු හැරීම හරියට මරණය වගේ කියලා. ඒ තරම් ගැඹුරු වටිනාකමක් බුදුපියාණන් වහන්සේ නෙකම්මයට දීලා තිබුණා.

ඊළඟට අපි බලමු බුදුපියාණන් වහන්සේ වදලා ගාථාව. මේක එක්තරා කර්මස්ථානයක් වගේ. මොකද මෙතන බුදුපියාණන් වහන්සේ දෙන අවවාදයක් හැටියට නොවෙයි. සානු භාමුදුරුවන්ට තමන්ගෙම හිත හික්මවා ගන්න තමන්ම දෙන අවවාදයක්, හිතට දෙන විධානයක් හැටියටයි ගාථාව ඉදිරිපත් කරලා තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ 'මගේ හිත මෙව්වර කාලයක් ඕන ඕන හැටියට රවුම් ගැනුවා. දැන් මම ඉඩ දෙන්නෙ නෑ නුඹට රවුම් ගහන්න'. ඒ හික්මවීම ඊළඟට උපමා කරනවා හෙණ්ඩුවක් අතට ගත්තු ඇත් ගොව්වෙක් මත් ඇතෙක් හික්මවන්නා වගේ කියලා.

බොහොම වටිනා උපක්‍රමයක් එතන බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙන්නෙ. අපි දන්නවා බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ හතර පද ගාථාවක් පවා බොහොම අර්ථ රසයෙන් ගැඹුරු බව. දැන් මෙතනත් කල්පනා කරලා බලනකොට ඒ මූලික අදහස තමන්ම තමන්ටම දෙන විධානයක්. ඒ වගේම මේ උපමාවෙන් මෙතන

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

බොහොම වටිනා අදහස් කියවෙන්නේ, කෙලෙස් ආවේග වලට නතු වූණ හිත මත් ඇතෙකුට උපමා කරලා තියෙනවා. මත්වුණු ඇතෙකුට. ඇතුන්ගේ මද කිපෙන කාලයක් තිබෙනවා. ඒ කාලයට ඇත් ගොව්වා විශේෂයෙන් සැලකිලිමත් නොවුණොත් ඇතා යකඩ දම්වැල් වුණත් කඩාගෙන වල්මත් වෙනවා. ඒක නිසා ඒ අවස්ථාවේදී ඇත්ගොව්වා විශේෂයෙන් සැලකිලිමත් වෙන්න ඕන.

මේ ශාසනයේ දක්වලා තිබෙනවා මේ සත්ත්වයන්ට තිබෙන මත්වීම් තුනක්. යොධ්‍ය මද, ආරෝග්‍ය මද, ජීවිත මද කියලා. තරුණ මදය, නිරෝගී බව නිසා ඇති කරගන්න මත්වීම, ඊළඟට තමන් ජීවත්වෙනවා කියන මාන්තය පිට ඇති කරගන්න මත්වීම. මෙයින් මේ පොඩි භාමුදුරුවන්ට ඇතිවුණේ යෞවන මදයයි. අර නව යොවුන් වයසෙදී ඇතිවෙන මත්වීමක් වගේ දෙයක්. කෙලෙස් ආවේග නිසයි ගිහි වෙන්න හිතුවේ. මත්වුණු ඇතෙකු පිළිබඳ උපමාව ඒකට ගැලපෙනවා හරියට. ඒ මත් ඇතා පිළිබඳ උපමාවෙන් තේරුම් ගන්න පුලුවන් හිතේ ස්වභාවය. කෙලෙස් වලට නතු වූණ හිත කොයිතරම් පුබලද කියලා.

මත් ඇතෙකු හික්මවා ගන්න එක ලේසි වැඩක් නෙවෙයි. ඒ තරම් පුබලයි ඒක. ඒකට උපකාර වෙන අනිත් එක මේ හෙණ්ඩුව. තදස්භං නිගාහෙසාම යොනිසො, නුවණින් මම හික්මවනවා මේ හිත, හරියට හෙණ්ඩුවක් අතින් ගත්තු ඇත් ගොව්වෙක් මත් ඇතෙකු හික්මවන්නා වගේ. අන්න එතන 'යෝනිසො' කියන වචනය තුළින් අපට තේරුම් ගන්න පුලුවන් මේ හෙණ්ඩුව හැටියට ගන්න තියෙන්නේ යෝනිසෝමනසිකාරයයි. මේ ධර්මයේ දැක්වෙන යෝනිසෝමනසිකාර කියන එක තෝරන්නේ නුවණින් මෙනෙහි කිරීම කියලා. අයෝනිසෝමනසිකාරය කියන්නේ කෙලෙස් හටගන්නා ආකාරයට වැරදි විදියට මෙනෙහි කිරීමයි. අඥන විදියට, අනිසි විදියට මෙනෙහි කිරීමයි.

දැන් මෙතන හෙණ්ඩුවට උපමා කරන්නේ නුවණින් මෙනෙහි කිරීමයි. නුවණින් මෙනෙහි කිරීම තුළ තිබෙන්නේ තමන්ගෙ හිතේ වර්යාව දිහා, හරියටම තමා පැත්තට හැරලා බැලීම. සාමාන්‍ය අයෝනිසෝමනසිකාරයේදී වෙන්නේ අරමුණට වහල් වෙලා, අරමුණට වසඟ වෙලා අරමුණටම ඉඩ දෙමින් හිතිවිලි පැවැත්වීම. මිරිගුවක් ඔස්සේ දුවන්නා වගේ කවදවත් ඒක නතර කරගන්න බෑ අන්තිමට විපත්තියටයි යන්නේ. යෝනිසෝමනසිකාරයේදී ආපහු හැරලා බලනවා

තමන්ගේ හිත දිහා. හිතේ ඇතිවුණු වෙනස. එතකොට අනුවෙනවා ලෝභය, ද්වේෂය, මෝහය ආදී කෙලෙස්. මේවා නිසයි මේ අරමුණට මේ මේ තත්ත්වය ලැබුණේ. හරියට රතුපාට කණ්ණාඩියක් දපු කෙනෙකුට ලෝකයේ හැම දේම රතුපාටට ජේනවා. නිල් පාට දැම්මොත් නිල් පාට. දැන් කතාවක් තියෙනවානෙ සෙංගමාල රෝගියාට කහ පාටින් ජේනවා කියලා. අන්න ඒ වගේ තමන් ලෝකය දිහා බලන ආකාරය වෙනස් වෙනවා කෙලෙස් ආවේග නිසා. ඒ විදියේ දෙයක් තමයි සානු භාමුදුරුවන්ටත් සිද්ධවුණේ. ඒක සංසිඳුවාගන්න උපකාර වෙන්නෙ යෝනිසෝමනසිකාරය. නුවණින් මෙනෙහි කිරීමයි. හරියාකාරව හිත යොදලා බලනවා තමන්ගෙ හිතේ මොකක්ද මේ වෙලා තියෙන්නෙ කියලා. ඒ අනුව බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළ මේ ගාථාවත් මේ උපමාවත් ඉතාම සැලකිල්ලෙන් බැලිය යුතු වෙනවා.

බුදුපියාණන් වහන්සේ නොයෙකුත් සූත්‍රදේශනා වල හිත හික්මවා ගැනීම පිළිබඳව යම් යම් මූලධර්ම ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා. එයින් ඉතාමත්ම වැදගත් සූත්‍රයක් තිබෙනවා මැදුම් සහියේ විතකක සන්ධාන සූත්‍රය කියලා. සිතිවිලි කඩාගෙන එතකොට ඒවා පාලනය කරන ක්‍රමය බුදුපියාණන් වහන්සේ පුදුම විදියට පියවර පහකින් දක්වලා තිබෙනවා. විශේෂයෙන්ම හිත නැන්පත් කරගන්න උත්සාහ කරන කෙනෙකුට යම්කිසි සිතිවිල්ලක් එනවා. ඒ සිතිවිල්ල අකුසල් සිතිවිල්ලක්. ඒක නැවත නැවත එතකොට ඒක පන්නගන්න පළමුවෙනි ක්‍රමය බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙන්නේ, ඒ අකුසල් සිතිවිල්ල - ඒ අරමුණ වෙනුවට කුසල් අරමුණක් ඉදිරිපත් කරගන්න. ඒක වෙනුවට කුසල් අරමුණක් මෙනෙහි කරනකොට අර අකුසල් අරමුණ ගෙවිලා යනවා. නිදර්ශනයකට කියනවානම් රාගාදී - රාගයට අදළ - යම්කිසි සුභ නිමිත්තක් හිතට එනවා, ඒකට ප්‍රතිවිරුද්ධ අසුභ නිමිත්තක්, අසුභ භාවනා නිමිත්තක් ඉදිරිපත් කරගන්නවා.

එහෙම නැත්නම් කෙනෙකුට ද්වේෂ සිතිවිලි එනවා. ඒ අවස්ථාවේ මෙමතී භාවනාව ඉදිරිපත් කරනවා. මෙමතී නිමිත්ත ඒ වෙනුවට ඉදිරිපත් කරනවා. එහෙම නැත්නම් සමහර විට දක්වනවා ඇතැම් දෘඩ ද්වේෂය ඇති අය පරිසරයේ තිබෙන කණු, කටු ආදිය එක්කත් ගැටෙනවා කියලා. එවැනි අවස්ථා වල මේ ධාතු මනසිකාරයට සිත යෙදීම සුදුසුයි. මේ මොකක්ද, මං මොකක් එක්කද ගැටෙන්නෙ? පඨවි, ආපො, තෙජො, වායො කියන ධාතු එක්ක නේද කියලා ඒ විදියට

කල්පනා කරනවා. ඔය විදියට අකුසල් සිතිවිල්ලක් කුසල් හිතිවිල්ලකින් පන්නා හැරීම. ඒකට බුදුපියාණන් වහන්සේ දෙන උපමාවම ඇති කෙනෙකුට මේ කාරණය මතක තියාගන්න. හරියට දක්ෂ වඩුවෙක්, ලීයක ඇණයක් ගහනකොට ඒ ඇණය ඇද වුණහම ඒක ඇදලා දන්න ඊට වඩා සියුම් ඇණයක් පාවිච්චි කරනවා. සියුම් ඇණයකින් ඒකට ගහලා උඩට ඇදලා, උගුල්ලලා දනවා. අන්න ඒ විදියට අර අකුසල් සිතිවිල්ල කුසල් සිතිවිල්ලකින් පන්නා හරින්න කියලා අර වඩුවාගේ උපමාවෙන් එතන බුදුපියාණන් වහන්සේ පළමුවෙනි මූලධර්මය ඉදිරිපත් කරලා තියෙනවා.

එතනදි බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා මේ හිතේ ස්වභාවය කොයිතරම් වපලද කියතොත් සමහර විට ඒ ක්‍රමය හරි නොයන්න පුලුවන්. ඒක වරදින් පුලුවන්. ඒක ශක්තිමත් නැත්නම් ඔන්න දෙවනි ක්‍රමය දක්වනවා. මොකක්ද ඒ දෙවෙනි ක්‍රමය? තමන්ට ආපු ඒ සිතිවිල්ලේ ආදිතව මෙනෙහි කිරීම. ආදිතව කියන්නේ ඒකෙ දෝෂය. මේ මේ හිතිවිලි වල මේ මේ විදියේ විපාක තියනවා. ඒවා දිගට පැවැත්වුවොත් ඒ විපාක මට විදින්න සිද්ධ වෙනවා කියලා ඒවා මෙනෙහි කරන්න. ඒවා මෙනෙහි කරනකොට ඒ හිතිවිල්ලේ බලය බිඳෙනවා. සිතිවිල්ල ගැන කළකිරෙනවා. ඒක අතහරින්න හිතෙනවා.

ඉතින් ඒකටත් දෙනවා බුදුපියාණන් වහන්සේ පුදුම අන්දමේ උපමාවක්. හරියට ලස්සනට ඉන්න කැමති තරුණියක හෝ තරුණයෙකුගේ ඇඟට දමනවා කවුරු හරි සර්ප කුණක් හරි, බලු කුණක් හරි, මිනී කුණක් හරි. ඒක දම්ම හැටිය හිරිකිතයක් ඇතිකරගෙන ඒකෙන් බේරෙන්න උත්සාහ කරන්නා වගේ කියන උපමාව අනුවයි, මේ තමන්ට ආපු කෙලෙස් සිතුවිල්ල දිහා බලන්න කියලා කියන්නේ. ඒ විදියට ඒකට එපාකමක් ඇති කරගන්න, පිළිකුලක් ඇති කරගන්න කියන එකයි. භය, ලැජ්ජාව, පිළිකුල මතුකරගන්න. ඒක තුළින් පුලුවන් එතකොට අකුසල සිතුවිල්ලෙන් මිඳෙන්න. ඔය දෙවෙනි ක්‍රමයයි. ලස්සනට ඉන්න කැමති තරුණියක් හෝ තරුණයෙක් හෝ තමන්ගේ ඇඟට දමාපු මිනී කුණක්, බලු කුණක් වැනි දෙයක් ඉවත් කරන්න උත්සාහ කරන්නා වගේ අර සිතිවිල්ල ඉවත් කරන්න උත්සාහ දරනවා. ඒ ක්‍රමයත් සමහර විට හරි නොයන්න පුලුවන් කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා.

ඒක ශක්තිමත් නැත්නම් ඔන්න තුන්වෙනි ක්‍රමය දක්වනවා. මොකක්ද ඒ? නිතර නිතර හිතට කඩාගෙන එන සිතිවිල්ල පිළිබඳව සිහිය සහ මෙනෙහි කිරීම නොයොදවන්න උත්සාහ කරනවා. ඒ

කියන්නේ සාමාන්‍යයෙන් යමක් හිතට එන්නේ ඒකට සිහිය යෙදෙන නිසා. ඒ වගේම ඒක මෙනෙහි කරන නිසා. නමුත් මෙනෙහි තමන් උත්සාහයෙන් ඒක සිහි නොකර, මෙනෙහි නොකර ඉන්න බලනවා. එතෙතදින් දක්වෙන උපමාව තමයි ඒ කාරණය පැහැදිලි කරන්නේ, යම්කිසි කෙනෙක් තමා ඉදිරියට ආපු රූපයක් දකින්න අකැමැතිනම් එක්කො ඇස් පියාගන්නවා. එහෙම නැත්නම් ඉවත බලනවා. දැන් බොහොම ප්‍රබල ආලෝකයක් එහෙම ආවහම අපි එක පාරටම ඇස් පියාගන්නවනෙ. එහෙම නැත්නම් එහා පැත්ත බලාගන්නවා අපි අකැමැතිනම්. අන්න ඒ වගේ දෙයක්. ඒ වගේ තමන්ගෙ හිත එයින් ඉවතට ගන්න උත්සාහ කරනවා. වෙනතකට, කොටින්ම කියතොත් තමන්ගේ අවධානය වෙනතකට යොමුකරනවා උත්සාහයෙන්ම. ඒ ගැන තව විස්තර වශයෙන් දක්වන්නේ මෙහෙමයි.

හිතට ඒ විදියේ හිතිවිලි ධාරා කඩාගෙන එනකොට කෙනෙකුට මෙන්න මේ විදියේ දේවල් කරන්න පුළුවන් කියලා විස්තර කරනවා. සුළු පහේ වතක් පිළිවෙතක් ඒ වෙනුවට කරනවා. අනුපතු ගැමි, අස්පස් කිරීම ආදී වැඩකට හිත යොදනවා. ක්‍රමක්‍රමයෙන් එතකොට ඒ හිතිවිලි වල බලය මර්දනය වෙනවා. තමන්ගේ හිත අර අකුසල් අරමුණටම යනවානම් නැගිටලා පොඩිපහේ සුළු වැඩක් ආරම්භ කරනවා. ඒකට අවධානය යොමු කිරීම තුළින් අර මුල් එකට යන අවධානය ඉබේටම ඉවත් වෙනවා. ඔන්න තුන්වෙනි ක්‍රමය.

ඒකත් හරියන්නේ නැත්නම් ඊළඟට කියන්නේ හතරවෙනි ක්‍රමයයි. එන හිතිවිලි වල සැකැස්ම, ඒවායේ මූල හේතුවට හිත යොදන්නයි කියනවා. ඒක එක්තරා විදියකට විමසලා බලනවා මොකක්ද මේ හිතිවිල්ලේ තත්ත්වය කියලා. ඒකත් අපට තේරුම් ගන්න පුළුවන් බුදුපියාණන් වහන්සේ දීපු උපමාව ආශ්‍රයෙන්. යම්කිසි කෙනෙක් තමන් දන්නෙම නැතුව බොහොම ඉක්මනින් ඉක්මනින් ගමන් කරනවා. ඉක්මනින් ගමන් කරන අතරේ මෙයා එක පාරටම හිත යොදනවා 'මොකද මං මේ ඉක්මනට යන්නේ? මෙයින් වැඩක් ඇත්ද? ඇයි මට හෙමින් යන්න බැරිද?' කියලා හිතලා ඔන්න හෙමින් ගමන් කරන්න පටන්ගන්නවා. ඊළඟට හෙමින් ගමන් කරන අතරේ කල්පනා කරනවා 'ඇයි මම මේ හෙමින් හරි යන්නේ? මට හිටගත්තහම නරකද?' කියලා ඔන්න හිටගන්නවා. ඊළඟට කල්පනා කරනවා 'ඇයි මේ ආසනයක් එහෙම තියෙනවානම් මට ඉඳගන්න පුළුවන්නේ, මොකද මං හිටගෙන

ඉන්නේ?’ කියලා ඉඳගන්නවා. ඉඳගෙන ඉවරවෙලා ඊළඟට ටික වෙලාවකින් කල්පනා කරනවා ‘ඇයි මම ඉඳගෙන ඉන්නේ? මට දැන් හාන්සි වෙන්නත් පුළුවන්නේ. ඊටත් වැඩිය හැල්ලු ඉරියවුවක්’ කියලා ඔන්න හාන්සි වෙනවා. මේ දෙන්නෙ උපමාවක් පමණයි. මේක ආශ්‍රයෙන් එතකොට මේ කාරණය තේරුම්කරන්නෙ කොහොමද, අර ආපු සිතිවිල්ල විග්‍රහ කරලා, ඒක දිහා බලලා, ඒක දිහා විශ්ලේෂණාත්මකව, මූල හේතුව අනුව බලලා ඒක ක්‍රමක්‍රමයෙන් මර්දනය කිරීමයි. දැන් මෙතන උපමාවට කියන්නේ - ඕලාරික ගොරෝසු රළු ඉරියවුව අතහැරලා සියුම් ඉරියවුවට බිහින්නා වගේ අර සිතිවිල්ල ක්‍රමක්‍රමයෙන් මර්දනය කරනවා. ක්‍රමක්‍රමයෙන් මර්දනය කරනවා. මේ තරම්, මේ හිතවිල්ල හිතන්න තරම් දෙයක්ද කියලා ටිකෙන් ටික, ටිකෙන් ටික ඒකෙ වේගෙ බස්සනවා. ඕකයි මේ හතරවෙනි ක්‍රමය.

හතරවෙනි ක්‍රමයත් හරි නොයනවානම් ඒ තරම්ම ප්‍රබල විතර්කයක්නම්, එතකොට තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒකටම ගැලපෙන බොහොම ප්‍රබල පියවරක් දෙන්නෙ පස්වෙනි පියවර. එතනදී දක්වන්නෙ මෙහෙමයි. එහෙමනම් ඒ අකුසල් සිතිවිල්ලට කුසල් සිතිවිල්ල මගින් පීඩා කරලා, ඒක තල්ලු කරලා අරින්න, පන්නලා අරින්න කියලා කියනවා. එතනදී දක්වන උපමාව ආශ්‍රයෙන් තේරුම් ගන්න පුළුවන් යම්කිසි ශක්තිමත් පුරුෂයෙක් දුර්වල පුරුෂයෙකුගේ - බෙල්ලෙන් හරි - කඳෙන් හරි අල්ලලා හොලවලා හොලවලා එහෙම පිටින්ම නිග්‍රහ කරන්නා වගේ අර කුසල් සිතුවිල්ල තුළින් අකුසල් සිතුවිල්ල අල්ලලා ඒකට අභියෝග කරලා, ඒක මර්දනය කරන්නයි, මැඩලන්නයි කියනවා. ඔන්න පස්වෙනි එක. ඔන්න ඔය විදියට සිත හික්මවා ගැනීමේ ක්‍රම පහක් බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ සූත්‍රදේශනාවේ දක්වලා තිබෙනවා. මේ උපමා ටික මතක තියාගත්තත් තමන්ට එවැනි අවස්ථාවලදී කළයුතු දේ වටහා ගන්න පුළුවන්. අර විදියට හිතට කඩාගෙන එන හිතවිලි, විතර්ක කියන ජාතියේ ස්වභාවයටම ඉඩ දුන්නොත් ඒක එන්න එන්නම ශක්තිමත් වෙනවා.

බුදුපියාණන් වහන්සේම බෝධිසත්ථ කාලයේදී මේ හිතත් එක්ක සටන් කරනා අවස්ථා වලදී හෙළිකරගත්තු මූලධර්මයක් තවත් සූත්‍රයක දක්වලා තියෙනවා බුදුපියාණන් වහන්සේ. එතන හික්‍රමයක් හැටියටයි දක්වලා තියෙන්නේ - යම්කිසි හික්‍රමයක් යම් සිතුවිල්ලක් නැවත නැවත මතුකර ගන්නවා නම් ඒ පැත්තට සිතේ නැඹුරුවක් ඇතිවෙනවා කියලා.

නමයතාවක් - නති කියලා කියනවා. නමයතාවක් ඇතිවෙනවා. ඒක දක්වනවා දෙපැත්තටම. කාම විතර්කයක් නැවත නැවත හිතෙනවානම් කාම විතර්ක පැත්තටම හිත නැඹුරු වෙනවා. ව්‍යාපාද විතර්ක කියන්නේ ද්වේෂ සිතිවිලි. ද්වේෂ සිතිවිල්ලක් හිතනවානම් නිතර නිතර, ඒ පැත්තට නැඹුරුවක් ඇතිවෙනවා. ඊළඟට විහිංසා කියන්නේ හිංසා කිරීමේ සිතුවිල්ලක් නිතර නිතර හිතෙනවානම් ඒ පැත්තට නැඹුරුවක්. ඒකෙ අනිත් පැත්ත නෙකම්ම විතර්කයක් හිතෙනවානම් ඒ පැත්තට. අවිහිංසා, එහෙම නැත්නම් අව්‍යාපාද හිතිවිල්ලක්, මෙහි සිතිවිල්ලක් හිතෙනවානම් ඒ පැත්තට නැඹුරු වෙනවා.

කොහොම නමුත් හිතිවිලි එක දිගට නොකඩවා ගලාගෙන යනකොට ඒක තුළ යම් ශක්තියක් එකතුවෙනවා. අන්න ඒක බිඳීමටයි බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ ක්‍රම පහ දක්වලා තිබෙන්නේ. මේ කාලෙ මනෝ විද්‍යාඥයන්ට පවා වැදගත් වන විදියේ වටිනා කාරණා පහක් මෙතන බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙන්නේ. පළමුවෙනි ප්‍රයත්නය, දෙවෙනි ප්‍රයත්නය ආදී වශයෙන්. අවසානට තමයි අර උග්‍රම පිළිවෙත ගන්න තියෙන්නේ. මුලදි ඉස්සෙල්ලා උත්සාහ කරනවා මේක තෙරපා හරින්න, පන්නා හරින්න වඩුවා අර නැවිව්ව ඇණය, සියුම් ඇණෙකින් පන්නන්නා වගේ.

ඒක හරියන්නේ නැත්නම් දෙවැනි පියවර ගන්නවා. මොකක්ද? ඒ හිතට එපා කරන්න බලනවා. පිළිකුල් කරනවා. පිළිකුල, හය, ලැජ්ජාව ඇතිකරලා අර ආපු අකුසල් නිමිත්ත එපා කරන්න උත්සාහ කරනවා. ඒක තමයි තරුණියක් හෝ තරුණයෙක් පිළිබඳ ඒ කතාන්දරයේ උපමාවෙන් දක්වලා තිබෙන්නේ. පිළිකුලක්, හය ලැජ්ජාවක්, හිරි ඔතප් ආදියක් මතුකරගෙන ඒ කෙලෙස් සිතුවිල්ල පන්නා හැරීම. ඒකත් හරි නොයනකොට තමයි ඊළඟට තියෙන්නේ හරියට අර වර්ජනය කිරීම වගේ. ඒ සිතිවිල්ල වර්ජනය කරන්නා වගේ මට නුඹ එපා කියලා කියන්නා වගේ එහා පැත්ත බලාගන්නවා, නැත්නම් ඇස් දෙක පියාගන්නවා. හිතිවිල්ලට ඇස් දෙක පියාගන්නවා. ඉවත බලාගන්නවා වගේ වෙත වැඩකට හිත යොමුකරලා අරකෙ ශක්තිය කඩනවා.

ඒකත් හරියන්නේ නැතිවෙනකොට ඔන්න ඊළඟට කෙලින්ම හිතිවිල්ල දිහා බලලා මොකක්ද මේ සිතිවිල්ල? මේ තරම් හිතන්න දෙයක්ද කියලා යුතු අයුතුකම් විමසලා බලලා ක්‍රමක්‍රමයෙන් අර හිතුවිල්ල සංසිඳවා ගන්නවා. ඒකට තමයි අර ඉරියවු පිළිබඳ කතාව

තියෙන්නෙ. මොකටද මේ ඉක්මනින් යන්නේ? හෙමින් යාම නරකද ආදී වශයෙන්. ඊළඟට ඒ කිසිවක්ම හරි නොයන තත්ත්වයට පත්වුණානම් අන්න එතකොට තමයි අර ප්‍රබලම පියවර ගන්න කියලා තියෙන්නේ. අර ශක්තිමත් මිනිසෙක් දුර්වල මිනිසෙකුව බෙල්ලෙන් අල්ලලා හොල්ලලා යටපත් කරන්නා වගේ කුසල් සිතිවිල්ල තුළින් ඒ විදියේම ආකල්පයකින් අරකට අභියෝග කරලා, ඒක අල්ලලා හොල්ලලා මර්දනය කරන්න කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා. අන්න ඒ විදියට ඒ හිතට නිග්‍රහ කිරීමේ අදහසයි එතන තියෙන්නේ. ඒ ගාථාවේ හිතට නිග්‍රහ කරනවා කිව්වේ ඒ තේරුමෙනුයි.

ඇත්ත වශයෙන් බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා හිත පිළිබඳව - අවශ්‍ය අවස්ථාවට ඒකට උදවු කරන්න ඕන, ඒක හඳුන්වන්න පශ්ගහ කියලා. පශ්ගහ කියන්නේ උදවු කිරීම. අවශ්‍ය අවස්ථාවට නිග්‍රහ කරන්න ඕන. නිශ්ගහ කියන්නේ නිග්‍රහ කිරීම. ඒ දෙකම අවශ්‍ය වෙනවා. හිත වැටුණු අවස්ථාවල් වල, නිදිමත ආදිය ආපු වෙලාවට මේක උනන්දු කරවන්න ඕන. නමුත් අර පමණට වැඩිය විතර්ක වේගය කඩාගෙන යනවානම් ඒ වෙලාවට මේක මර්දනය කරන්න ඕන. නිග්‍රහ කරන්න ඕන. එහෙම මිසක් මේ හිත යන දිනාව බලාගෙන හිටියොත් අන්න අර වාහනය ගැන කිව්වා වගේ වාහනයේ ජවයට ඉඩ දීලා ඔහේ යන්න හිටියොත් අන්තිමට කාණු පල්ලෙ ගිහිල්ලා පල්ලමටම වැටෙනවා. ඒ විදියේ තත්ත්වයක්.

එතකොට හිත කියන්නේ සියලුම වාහන වලට වඩා වේගයෙන් දුවන එකක් නම් මේකේ පාලනයක් තියෙන්න ඕන. ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා යම්කිසි ක්‍රමයකින් පාලනයක්. ඕන හැටියකට හිත ඔහේ යන්න ඇරලා බලාගෙන හිටියොත් මොකක් වෙනවද කියලා මේ පින්වතුන්ට හිතාගන්න පුළුවන්. ඒ විදියේ මතිමතාන්තරත් මේ රටේ ඇතැම් අය ප්‍රකාශ කරනවා. ඒක ලේසි ක්‍රමයක් කියලා හිතාගෙන, බුද්ධ ධර්මය ඒකයි කියලා හිතාගෙන බොහෝ දෙනා ඒකට ඇදිලා යනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ 'අහං හි කමම වාදෙ කිරිය වාදෙ විරිය වාදෙ' කියලා. මම කර්මවාදී. ඒ වගේම කිරියවාදී. ක්‍රියාශීලී වෙන්න කියලා මම කියනවා. විරියවාදී. ඒ වගේම විරියය දරන්න කියලා කියනවා.

මේ සිතූම් පැතුම් වලටම අදාළ තවත් නොයෙකුත් සූත්‍රදේශනා ඒ ඒ තැන් වල ධර්මයේ තිබෙනවා. තවත් අපි එකක් එළියට ගනිමු. දැන්

මේ පින්වතුන් අහලා තිබෙනවා ඇති ගිරිමානන්ද සූත්‍රය ගැන. ඒක ඇත්ත වශයෙන් පිරිතක් හැටියටත් පාවිච්චි කරනවා ඔය රෝගීවුණු අවස්ථා වල. ඇත්ත වශයෙන් ගිරිමානන්ද සූත්‍රය පරිත්‍රාණ දේශනාවක් පමණක් නොවෙයි. ඒක එහෙම පිටින්ම භාවනා කර්මස්ථාන දහයක් සංග්‍රහ කරපු වටිනා සූත්‍රයක්. භාවනා කර්මස්ථාන දහයක් සඤ්ඤා නමින් එතන හඳුන්වලා තිබෙනවා. එයින් එක භාවනා කර්මස්ථානයක් තමයි පහාන සඤ්ඤා නමින් හඳුන්වන්නේ.

මේ ප්‍රහානය කියන්නේ ඉවතලීම. එතන දක්වන්නේ මෙන්න මේ විදියටයි. යම්කිසි භික්ෂුවක් - කෙනෙක් හිතාගන්න ඕන - මේ භික්ෂුව කියලා කියවුණාට ඕනෑම යෝගාවචරයෙක් - හිත හික්මවා ගැනීමට උත්සාහ කරන ගිහි හෝ පැවිදි හෝ ඒ යෝගාවචරයෙකු විසින් ගතයුතු ක්‍රියාමාර්ගයක්. මේ පහාන සඤ්ඤාවම නිවනට උපකාර වන්න ප්‍රමාණවත් හැටියටත් දක්වලා තිබෙනවා. මෙතන උපන්නාවූ කාම විතර්කය, පිළිබඳව ගතයුතු පියවරවල් දක්වලා තිබෙනවා වචන කීපයකින්. ඒවා බොහොම අර්ථවත්. නාධිවාසෙති, පජ්හති, විනොදෙති, බ්‍යන්තිකරොති, අනභාවංගමෙති. නාධිවාසෙති කියන්නේ උපන්නාවූ කාම විතර්කය - මොකක්හරි කෙලෙස් විතර්කයක් උපන්නානම් ඒකට ගතයුතු පළමු පියවර මොකක්ද නාධිවාසෙති. නොඉවසයි. නාධිවාසෙති කියන්නේ නොඉවසයි. ඊළඟට පජ්හති. ඒක හැරදමයි. එහෙම නැත්නම් ඉවත් කරයි කියන එක. ඊළඟට විනොදෙති. ඒක දුරු කරයි. බ්‍යන්තිකරොති කියන්නේ කෙළවර කරයි. අනභාවංගමෙති කියන්නේ අහෝසි කරනවා. එහෙම පිටින්ම නැති බවට පමුණුවනවා කියන එක.

අපි මේක පොඩි උපමාවක් ආශ්‍රයෙන් - පොතේ තියෙන උපමාවක් නොවුණත් අපි මේ ආකාරයට හිතමු. අනවශ්‍ය කෙනෙක් අපි ඉන්න තැනට ආවා. අපි ඉස්සෙල්ලම කරන්නේ මෙයාව මෙතනට ඕනෙ නෑ, ගියාට කමක්නෑ කියලා, අපි ඉවසන්නේ නෑ එයාව. මෙහේ ඉන්න ඉඩ නෑ කියලා කියනවා. නමුත් එයා රැඳිලා ඉන්නවා. එතකොට යන්නම කියලා ඉතින් තදින්ම කියනවා. එයාට යන්න සලස්වනවා. නමුත් එයා තවදුරටත් එහෙමම ඉන්නවානම් කවුරුහරි යවලා එහාටම තල්ලු කරලා යවනවා. ගේට්ටුව ලඟටම යවනවා - විනොදෙති. දුරු කරනවා. ඊළඟට බ්‍යන්තිකරොති. ඕන්නම් ගේට්ටුවත් වහනවා තවත් එන්න බැරි විදියට. අන්න ඒ විදියට ක්‍රමානුකූලව අර හිතීවිල්ල ඉවතලන ආකාරයයි මෙතන බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙන්නේ. අකුසල් සිතුවිල්ල පිළිබඳව

ගතයුතු ප්‍රතිපත්තිය. ඉස්සෙල්ලාම ඒක නොඉවසනවා. ඒකට ඉඩ දෙන්නේ නැහැ. එහෙම කළත් කඩාගෙන එනවානම් අර විදියට ඒක තල්ලු කරනවා. එහෙම නැත්නම් ඇතටම ගෙනයනවා. ඒක අන්තිමට නැති බවට පමුණුවනවා. අන්ත ඔය විදියටයි පහාන සඤ්ඤාව දක්වලා තියෙන්නේ. කාම විතර්ක, ව්‍යාපාද විතර්ක, විහිංසා විතර්ක, අනෙකුත් අකුසලධර්ම ඒ ඔක්කොම අල්ලලයි. ඒ කියන්නේ හිතේ ඇතිවෙන කාම සිතිවිලි, ද්වේෂ සිතිවිලි, හිංසා කිරීමේ සිතිවිලි ඒ වගේම තව නොයෙකුත් අකුසල් සිතිවිලි ආවොත් අන්ත අර ප්‍රතිපත්තිය ගන්න කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ පහාන සඤ්ඤා කියන ඒ භාවනා මාතෘකාව යටතේ දක්වලා තිබෙණවා.

ඒ වගේම බුදුපියාණන් වහන්සේ විරියය පිළිබඳව දැක්වීමේදී ඒ සතර සමමයාධාන නමින් හැඳින්වෙන කාරණයම තමයි ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ සම්මා වායාම නමින් හැඳින්වෙන්නේ. සිත තුළින් ඇති කරගන්න එක්තරා විරියය ශක්තියක්, උත්සාහ ශක්තියක් මනුෂ්‍යයා තුළ කවදත් තිබෙණවා. ඒ ශක්තිය සාමාන්‍ය ලෝකයා ලෞකික ඕනෑ එපාකම් පිරිමහගන්න, ඉගෙන කියාගන්න රැකිරිකොටත් කරන්න ආදී එදිනෙදා කටයුතු සඳහා මේ විරියය වෛතසිකය, විරියය යොදනවා. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වන සම්මා වායාම මේ හිත පිළිබඳව එකක්. හිතට එන බාධක දුරු කිරීම සඳහා හතර ආකාර විරියයක් දක්වනවා. අපි බොහෝ අවස්ථාවල ඒක මතක් කරලා තිබෙණවා. නූපන් අකුසල් නූපදවීම සඳහාත්, උපන් අකුසල් නෙරපා හැරීම සඳහාත්, නූපන් කුසල් ඇතිකරගැනීම සඳහාත්, උපන් කුසල් තහවුරු කරගැනීම සඳහාත් යෙදිය යුතු ඒ හතරාකාර විරියය සමයක් ප්‍රධාන නමිනුත්, සම්මා වායාම නමිනුත් හැඳින්වෙනවා.

ඊළඟට මේ දෙවෙනි කාරණය ගත්තොත් උප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය. උපන්නාවූ පාපක අකුසලධර්මයන්ගේ ප්‍රහාණය සඳහා, ඒවා ඉවත් කිරීම සඳහා. ඊළඟට වචන මාලාවක් දක්වනවා ඡන්දං ඡනෙති, වායමති, විරියං ආරහති, විතං පග්ගන්හාති, පදහති. ඡන්දං ඡනෙති කියන්නේ ඒ පිළිබඳව කැමැත්තක් ඕනෑකමක් ඇති කරගන්නවා. ඒ අකුසල් ධර්ම නෙරපා හැරීම සඳහා ඕනෑකමක් පළමුවෙන්ම ඇති කරගන්නවා. කැමැත්තක් ඇති කරගන්නවා. ඒ අනුව යම්කිසි වෑයමක් දරනවා. ඊළඟට විරියයක් ආරම්භ කරනවා. ඒ විරිය වෑයමටත් වඩා ප්‍රබලයි. විරියං ආරහති කියනකොට

වීර්යයක් ආරම්භ කරනවා. ඊළඟට වීර්යය ආරම්භ කළාට මොකද ඒකට එන බාධක තිබෙන නිසා ඒ බාධක ඉවත් කිරීමට විතරං පශ්චාතාති කියන්නේ සිත දැඩිව අධිෂ්ඨාන ශක්තිය පිහිටුවාගන්නවා. අධිෂ්ඨාන කරගන්නවා. මේකට මම යටවෙන්නෑ, මේක කොහොම හරි ජයගන්නවා කියලා. ඊළඟට පදහති කියන්නේ උත්කාෂ්ටම වීර්යයි. උත්කාෂ්ටම ප්‍රයත්නයයි පධාන කියන වචනයෙන් දක්වන්නේ.

ඒක දක්වනවා ඇතැම් තැන්වල වතුරංග සමන්තාගත වීර්යය කියලා. බෝසතාණන් වහන්සේ බුද්ධඤ්ඤා සඳහා අවසාන පර්යංකයේ ඉඳහන්තේ ඒ විදියේ අධිෂ්ඨානයකින්. ඒ පිළිබඳව මේ විදියට කියවෙනවා. කාමං තවො ච නහාරු ච අධි ච අවසිසසතු සරීරෙ උපසුසසතු මංසලොභිතං ආදී වශයෙන් දක්වනවා. ඒකාන්තයෙන් මගේ මේ ශරීරයෙහි සම් නහර ඇට ඉතිරි වේවා, මස් ලේ වියැලී යේවා. පුරුෂ වීර්යයෙන්, පුරුෂ පරාක්‍රමයෙන් යමක් ලැබිය හැකිද එය නොලබා මේ වීර්යය බහා තබන්නේ නැත. ඉවත් කරන්නේ නැත කියලා ඒ විදියේ දැඩි අධිෂ්ඨාන ශක්තියකින් තමයි බෝසතාණන් වහන්සේ සම්බෝධියට පැමිණ වදලේ. අන්න ඒ ක්‍රමය තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ බොහෝ අවස්ථා වල සංඝයාවහන්සේලාට සිහිපත් කරන්නේ අනිත් ඒවා බැරවෙනකොට මෙන්න මේ උත්කාෂ්ටම වීර්යය යොදන්නයි කියලා. ඒක නිසා තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ කර්මවාදී විරියවාදී කියලා කිව්වේ. මනුෂ්‍යයා තුළ තිබෙන ඒ වීර්යය ශක්තිය හොඳ මගට යොමුකරන්න අර විදියට ක්‍රමානුකූලව ක්‍රමවත්ව අවස්ථාවට ගැලපෙන ආකාරයට.

මෙයින් මනෝ විද්‍යාඥයින්ට පවා ඉගෙන ගන්න බොහෝ දේවල් තියෙනවා. ඒ වගේම මේ හැම එකකටම ඕන වෙන එකක් තමයි භාවනාව. භාවනාව කියන්නේ මොකකටද? භාවනාව කියන්නේ සිතේ ක්‍රමානුකූල වැඩිමයි. බුද්ධිමය පැත්තෙන්ම පමණක් නොවෙයි භාවමය කියන අංශයත් භවනාවේදී වැදගත් වෙනවා. අපේ බුද්ධිය කියන්නේ මොළයනම් මොළය විතරක් දියුණු කරලා මදි. හදවතක් දියුණු වෙන්න ඕන, හැගීම් පක්‍ෂයත්. මේ දෙකම සම්බන්ධ කරලයි මේ භාවනාව තිබෙන්නේ. ඉතින් ඒකෙදි කය දියුණු කිරීම පටන්ගන්නේ ශීලාදී ගුණධර්ම පිරීමෙන්. එතනදි අපි අධිෂ්ඨාන කරගන්නවා කය, වචන හික්මවා ගැනීම යම් ප්‍රතිපත්තියක් වශයෙන්. ඒ සඳහාත් සෑහෙන පමණ අර විස්තර කරපු විදියේ වීර්යය අවශ්‍යයි. සිත පිළිබඳ වීර්යයක්. කය

පිළිබඳ විර්ෂයක් නොවෙයි. සිත පිළිබඳ විර්ෂයක්. එතනදී බොහෝ විට තිබෙන්නේ කරන්නෙකු කියන එක නොවෙයි. වැළකී සිටීමයි. එතකොට වැළකී සිටීමට හිතයි එතන රැකගන්න ඕන. කරන්නෙකු කිව්වොත් අන්න කායික විර්ෂය තමා එතන තියෙන්නෙ. අපි සතෙක් මරන්න කිව්වොත් කොච්චර මහන්සි වෙන්න ඕනද? හොරකමක් කිව්වොත් ඒකට කොච්චර මහන්සි වෙන්න ඕනද? එතකොට සාමාන්‍ය ලෝකයා හිතන කායික විර්ෂය එතනදී යොදනවා.

නමුත් මෙතනදී ඒකෙන් වැළකී සිටීමට ලොකු වෛතසික විර්ෂයක් යොදගන්න ඕන. හිත කියන්නෙ මේක කරන්න. ඒකෙන් වැළකී සිටීමයි අපහසු. එතෙතදීම මතුවෙනවා ඇත්ත වශයෙන්ම මේ විර්ෂය කියන එකේ වටිනාකම. ඉතින් ඒ විදියට පටන්ගත්තු එක සමාධි පැත්තට යනකොට තවත් බැරැරුම්. ඒකෙදීත් හිත එකඟ කිරීමේ ප්‍රයත්නයයි. දැන් මෙතනදී මේ අපි කියාපු මේ කාරණා පහ විශේෂයෙන්ම සිත සමාධිමත් කරන යෝගාවචරයා පිළිබඳවයි. එදිනෙද ජීවිතයේ නුවණැති බෞද්ධ පින්වතුන් කවුරුත් ගිහි හෝ වේවා පැවිදි හෝ වේවා තමන්ගේ මේ විසිරුණු සිත තුළින් තමන්ගේ ජීවිතයටත් ලෝකයාටත් ඇතිවෙන ගැහැට, ඒ තුළින් ඇතිවෙන විඤ්ජන බව, ඒක තුළින් ඇතිවෙන පාඩුව, අනතුරු ආදිය ගැන කල්පනා කරලා භාවනා පැත්තට යොමු වෙන්නෙ මොකද මේ සිත තැන්පත් කරගන්නයි. සිත එක්තැන් කරගන්නයි. සිත එක අරමුණක පවත්වාගන්නයි. නමුත් ඒක පහසුවෙන් කළ හැක්කක් නොවෙයි. නිදිකිරා වැටිලා කරන්න පුළුවන් එකක් නොවෙයි. අලස බවෙන් කරන්න පුළුවන් එකක් නොවෙයි. ඒ වෙනුවෙන් විශේෂ උත්සාහයක් ප්‍රයත්නයක් වැයමක් ප්‍රධානයක්ම යොදන්න ඕන බව බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා මොකද ඒකට හේතුව?

අපි දීර්ඝ කාලයක් පහතට ගලාගෙන යන වතුර වගේ මේ දීර්ඝ සංසාරයේ නොයෙකුත් අපාය ආදී දුකිත තැන්වල උත්පත්තිය ලබලා, තිරිසන් ආත්ම වල, යක්ෂ ආත්ම වල, ප්‍රේත ආත්ම වල උත්පත්තිය ලබලා, මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකයින් අතර උත්පත්තිය ලබලා අධර්ම වේග වලට, අධර්ම කෙලෙස් වේග වලට යටවෙලා, අවනත වෙලයි ජීවත් වුණේ. එතකොට ගලා යන වතුරක් වගේ අපේ චිත්ත සන්තානයේ ඒ විදියේ වැරදි පැත්තට ගලා යෑම් කීපයක් තිබෙනවා. ඒක බුදුපියාණන් වහන්සේ ධර්මයේ හඳුන්වනවා අනුසය, ආසව, ඕස ආදී වචන වලින්. යටින්

ගලාගෙන යන ඒවා වගෙයි මේ අනුසය කියන ඒවා. ආසව කියන්නේ ඒවායින් කාන්දුවෙලා එන ඒවා. ආසවත් ගලාගෙන එනවා. ඊළඟට ඕස කියන්නේ අර දෙගොඩ තලා යන වතුර වගේ කඩාගෙන යනවා. මහා ගංගාවල් ගලාගෙන යන්නා වගේ මේ සිතේ ස්වභාවය මේ පින්වතුන්ට අත්දකින්න පුලුවන් ඇතැම් අවස්ථා වල හිත යට හැගවිලා තිබෙන යම් යම් දේවල් මෙන් මෙහෙම මෙහෙම කරන්න කියනවා. සමහර ඒවා නොකර බැරි තරමට ඒවාට ඇදිලා යනවා, සමහර දේවල් වලට. තවත් සමහර වෙලාවට තමනුත් විනාශ කරගෙන, අනුනුත් විනාශ කරගෙන මොනවා වුණත් කමක් නෑ කියලා අන්න අර මහෝසයට යටවෙලා, ඇදිලා යනවා. මහෝසයට ඇදිලා යනවා කියන්නේ මහාසැඬ වතුරකට අහුචුණා වගේ තමන් දන්න නෑ කොහේ යනවද කියලා. හිත ඒ පැත්තට යන්න අරිනවා. ඉතින් අපි ගත්තොත් අර නිදහස පිළිබඳ සංකල්පය - වින්තන නිදහස ආදී නොයෙකුත් ආකාරයේ අදහස් නිසා ඔය හිතට ඕන හැටියට යන්න දුන්නොත් එතනදී අන්න වැඩේ වැරදුනා.

ඒක අර රියදුරා පිළිබඳ කතාවේ රියදුරාට යන්න ඕන පැත්තක් තිබෙනවා පාරේ. ඊළඟට රථයට නැගලා ඒ ආසනයේ වාඩි වුණානම් තමන් පාලනය කරන්න ඕන මෙවලම් කීපයක් තිබෙනවා. එතන ලොකු වගකීමක්. රථයේ ඉන්න අයගේ ජීවිතය, ඊළඟට පාරේ යන අයගේ ජීවිතය ඒ කිසිවක් නොතකා රියදුරා මත්පැන් බිලා පැදෙව්වොත්? - මත්පැන් බිව්වා වගේ තමයි සාමාන්‍ය ලෝකයා මිට්‍යාදෘෂ්ටිය බි ගත්තොත්. 'හාවනා වලින් වැඩක් නෑ. සිත හික්මවන්න දෙයක් නෑ, හිත දිහා බලාගෙන ඉන්න එක විතරයි තියෙන්නේ' කියලා හිතුවොත් අන්න අර ආසනයට නැගලා රියදුරා ඕන්නම් ඒකෙ ජවයටත් ඉඩ දීලා ඔහේ යන්න ඇරියා වගේ.

නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වනවා මේකෙ බැරැරුම්කම. මේ දීර්ඝ කාලයක් නපුරට, නරක පැත්තට දුවපු හිත ලේසියෙන් හික්මවන්න බෑ. ඒකෙ බැරැරුම්කම නිසාමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ පියවර පහක් දෙන්නේ. නැත්නම් එකකින් කියන්න තිබුණානේ. ඒක තුළින් අපට ජේනවා බුදුපියාණන් වහන්සේ කොයිතරම් දුරට යථාභූතව - ඇත්ත ඇති හැටියට දැක්ක බව. මේ මනුෂ්‍ය සිතේ කෙලෙස් වලට ඇති පෙළඹීම ඒ තරම් ප්‍රබල නිසයි බුදුපියාණන් වහන්සේ පියවරෙන් පියවර දැක්වුවේ. අවසාන අවස්ථාවේ තමයි උග්‍රම පියවර දැක්වුවේ. බෙල්ලෙන්

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

අල්ලො හොල්ලන්තා වගේ තත්ත්වය දැක්වුවේ අන්ත ඒකයි. ඒක නොකර බැරි නිසයි.

මෙතනදී අපි සඳහන් කළ අතින් කාරණය තමයි යෝනිසෝමනසිකාර කියන වචනය. අපි නිතර මතක් කරන එකක් තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ සඤ්ඤා ස්කන්ධය - සඤ්ඤාව මීරුගුවකට උපමා කරලා තියෙන බව. එතකොට මෙතනදීත් කෙලෙස් අරමුණක් ඉදිරිපත් වෙනකොට ඒ කියන්නේ රාග අරමුණක් හෝ ද්වේෂ අරමුණක් හෝ, ඒ අරමුණ අපට පේන්නෙ අර මුවාට මීරුගුව පේන්නා වගේ. ඒක දැඩිව ගන්නවා. ඊළඟට ඒකට අවනත වෙලා ඒක අනුව නොයෙකුත් විදියේ විතර්ක වඩනවා. ඒ විතර්ක වලට යටවීම් අවස්ථාව ප්‍රපඤ්ච නම්නුත් හඳුන්වනවා. නමුත් ඒ වෙනුවට බුදුපියාණන් වහන්සේ කියන්නේ ඒ හිතීවිල්ලේ ආපස්සට හැරිලා බලන්න. මේ හිතීවිල්ලට මුල් වුණු මූල හේතු මොනවාද කියලා. අන්තිමට බලනකොට තමන්ගෙම හිතේ ඇතිවුණු ලෝභයක් එහෙම නැත්නම් රාගයක්, ද්වේෂයක් මෝහයක්. ඒක දැක්කට පස්සෙ අරමුණේ කලින් තියෙන හිතට අල්ලන ස්වභාවය නැතිවෙලා යනවා. අන්ත ඒකයි බුදුපියාණන් වහන්සේ යෝනිසෝමනසිකාරය ගැන එතන දැක්වලා තිබෙන්නේ.

ඒ වගේම බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වන භාවනාවට අදළ තවත් කාරණයක් තියනවා. මේ පින්වතුන් කවුරුත් දන්නවා සති සම්පජ්ඤ්ඤය ගැන. සතිය කියන්නේ සිහිය. සිහිය සහ මනා නුවණ. සිහියත් එක්කම යන නුවණ. දැන් සිහිය මෙතන සම්මා සති කියලා දක්වනවා. ඇත්ත වශයෙන් මේ ලෝකයා සිහිය කියන එක යොදන්නේ තමන්ගේ සිහිය නැතිවෙන දේවල් වලටයි. අපි හිතමු කෙනෙක් අවි ආයුධ පාවිච්චි කිරීම පිළිබඳව සිහිය යොදනවානම් වෙඩි තැබීම් ආදිය පිළිබඳව හොඳට ඉලක්කය අල්ලලා වෙඩි තියන්න දැක්කනම් ඒවා සම්මා සතියට අයිති නෑ. ඒවා අර කෙලෙස් වඩන දේවල්.

නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වන්නෙ මෙන්න මේ තමන්ගේ කයටම හිත යොදන්න. මේ කයේ ක්‍රියාකාරීත්වය ගැන හිතන්න. මේ කයේ ස්වභාවය ගැන හිතන්න. මේක කොයි විදියේ දෙයක්ද? නිත්‍ය දෙයක්ද? සුභ දෙයක්ද? හැමදම පවතින දෙයක්ද? මගේ කියන්න පුළුවන් දෙයක්ද කියලා කය අනුව, කායානුපස්සනාව. ඊළඟට වේදනා ගැනත් ඒ විදියට සලකන්න. මේවා එනවා යනවා. ඇතිවෙලා නැතිවෙන දේවල්. එකක්වත් මමය කියලා ආත්මය හැටියට ගන්න දෙයක් නෑ.

ඊළඟට මේ සිත ගැනත් බලන්න. සිතත් ඒ වගේම විදියක තියෙන වර්ණ සඤ්ඤ පුවරු වගේ නොයෙකුත් විදියේ එක එක ආලෝක දක්වනවා රතු පාටට නිල් පාටට. ඔය ඔය විදියට ඒ පාටවල් එනවා. ඒ පාට වලට රැවටිලා අපි මේවා දැඩිව අරගෙන ඒ අනුව ක්‍රියාවට බැස්සොත් ඔන්න අපි අමාරුවේ වැටෙනවා. සඤ්ඤ පුවරු වගේම හිතේ එක් එක් වෙලාවට ලෝභයට ද්වේෂයට මෝහයට අනුව අපේ හිත යම් යම් ඉඟි දෙනවා. ඒ ඉඟි අනුව යන්න එපා කියලා දක්වන්නේ.

ඊළඟට කියන්නේ ධම්මානුපස්සනා. මේ සඤ්ඤ පුවරු මතුවෙන්නේ කොහොමද කියලා හොඳටම බලනවා. මේවා යටින් තිබෙන ක්‍රියාකාරීත්වය දිහා බලනවා. ඇතැම්විට මේවා නීවරණ ධර්ම නිසා ඇතිවන්නේ. මේ නීවරණ කියන කාම සිතිවිලි, ද්වේෂ සිතිවිලි, නිදිමත අලස ගති, සැක කුකුස් ආදී ඒ විදියේ සිත අවුරාලන දේවල් මතුවීමෙන් මේ දේ සිදුවුණේ කියලා තේරුම් ගන්න පුළුවන්. හිත ආලෝකමත් අවස්ථාවලදී ඔන්න මේ සති ධම්මවිවය ආදී බොජ්ඣංග මගේ හිතේ තියෙනවා.

අන්න ඒ විදියට කෙනෙක් තමන්ගේ හිතේ ඇතිවෙන ඒ සිතිවිලි වල ස්වභාවය හොඳ හෝ නරක හෝ හරියට වටහාගැනීමයි ධම්මානුපස්සනා කියන්නේ. ඉතින් යෝනිසෝමනසිකාරයේදී සති සම්පජ්ඤ්ඤය අනුව යනකොට, සතිය කියන්නේ නුවණනම් ඒ එක්කම සම්පජ්ඤ්ඤය කියන්නේ හරියට වර්තමානයෙහි පිහිටි සිහියයි - සති සම්පජ්ඤ්ඤය. හරියාකාර හැම එකක්ම පිළිබඳ දැනුවත් වීමයි. අතින් අය දැනුවත් කිරීම නෙවෙයි වැදගත් වෙන්නේ තමා දැනුවත් වීමයි. ඒ එන එන අවස්ථාවේ මේ මේ දේ මේකයි කියලා තේරුම් ගන්නවා. ඒක තුළින් මුළාව ඉවත් වෙනවා. ඒ වගේම ඒක නිසාම මේ එන දේවල් එකක්වත් නිත්‍ය නොවන බවත් පෙනී යනවා.

ඒ සති සම්පජ්ඤ්ඤය කියන එක දියුණු කරගැනීමටත් බුදුපියාණන් වහන්සේ නොයෙකුත් විදියේ උපදෙස් දීලා තිබෙනවා. එකක් තමයි දැන් යම් කෙනෙකුට, විශේෂයෙන්ම භාවනා යෝගියෙකුට, හිත හික්මවා ගන්න බලාපොරොත්තු වෙන කෙනෙකුට හොඳ අභ්‍යාසයක් හැටියට දක්වලා තිබෙනවා තමන්ගේ වේදනාවල් එනකොට ඒ එනවා බලාගෙන ඉන්නවා. මේ වේදනාව ආවා. ඔන්න පැවතුණා. ඔන්න ගියා. වේදනාව හැම තිස්සෙම තියෙන්නේ නැහැනේ. වේදනාව එනවා, පවතිනවා, යනවා. ඒ වගේම සඤ්ඤාවල්. යම් යම් සඤ්ඤාවල්

එනවා. සඤ්ඤා කියනකොට රූප සඤ්ඤාවල වෙන්න පුලුවන්. සද්ද සඤ්ඤා වෙන්න පුලුවන්, ගන්ධ සඤ්ඤා ආදී වශයෙන් මේ ආයතන හයෙන් එන සඤ්ඤා ගැනයි කියන්නේ. එහෙම නැත්නම් මේ බාහිර ආයතන - රූප පිළිබඳව, සද්ද පිළිබඳව, ගඳ සුවඳ පිළිබඳව රස පිළිබඳව කයෙන් එන සඤ්ඤා, ඒ වගේම සිතෙන්ම එන නොයෙකුත් සඤ්ඤාවලුත් තියෙනවා. අන්න ඒ හැම සඤ්ඤාවක්ම ඔන්න දැන් සඤ්ඤාවක් ආවා. මේක පැවතුනා. මේක ඉවත්වුණා. මේක ආවා, පැවතුනා, ගියා. ඒක තුළින් අනිත්‍යතාවයි දකින්නේ.

ඒ වගේම විතර්ක පිළිබඳවත් සිතිවිල්ලක්. සිතිවිල්ල දිහා හැරිලා බලනවා. මෙන්න හිතිවිල්ලක් කලින් නොතිබුණු හිතිවිල්ලක්. ඔන්න දැන් අලුතෙන් ආවා. කොහොමද මේක ආවෙ? ඒ හිතිවිල්ලත් පවතිනවා. නැතිවෙලා යනවා. ඔන්න ඔය විදියට තමන්ගේ වේදනාවත් පිළිබඳව, සඤ්ඤාවල පිළිබඳව, විතර්ක පිළිබඳව ඒවායේ යාම් ඊම් ගැන දැනුවත්ව සිටිනවා. මේක හරියට මහා රාත්‍රියක පාරක් අයිනෙ ඉඳගෙන එන යන වාහන බලනවා වගේ. අපි හිතමු කලුවර රාත්‍රියක වාහනයක ඉදිරිපස ලාම්පුව ජේනවා. ඊළඟට සද්දයක් නගාගෙන වේගයෙන් පිටවෙලා යනවා. ඊට පස්සෙ පිටිපස්සෙ ලාම්පුව ජේනවා. එව්වරයි. එයින් ගන්න දෙයක් නෑ.

ඔන්න ඔය විදියට මේ වේදනාව එනවා. පවතිනවා යනවා. සඤ්ඤාවල එනවා. පවතිනවා යනවා. විතර්ක සිතිවිලි එනවා පවතිනවා. යනවා. ඒ විදියට ඒ එන අත්දැකීම් දිහා ඒවයින් ඇත්වෙලා බලන්න පුරුදු වෙන යෝගාවචරයාට බොහොම ඉක්මනින් පුලුවන් අර විදර්ශනා ඥාන පවා දියුණු කරගන්න. ඒක සති සම්පජ්ඤාඤායට විශේෂයෙන් උපකාර වෙනවා කියනවා, සිහි නුවණ වඩා ගැනීමට. මොකද ඒ අරමුණේ මූලා වෙන තත්ත්වය එයින් දුරු වෙන නිසා. ඔන්න ඔය විදියට බුදුපියාණන් වහන්සේ නොයෙකුත් ආකාරයෙන් දක්වලා තිබෙනවා. අපිට එතකොට තේරුම් ගන්න පුලුවන් මේ භාවනාව කියන්නෙ මොකක්ද? මෙයින් බලාපොරොත්තු වෙන්නෙ කුමක්ද? කියලා. සාමාන්‍ය ලෝකයා මේ හිතේ පවතින ශක්තීන්ගෙන් ඉතාම අංශු මාත්‍රයක් ඉතාම සුළු ප්‍රමාණයක් පමණයි පාවිච්චි කරන්නෙ. සමහර විට කෙනෙක් හිතන්න පුලුවන් මහා පුදුම අලුත් දේවල් නිපදවන අයගේ හිත දියුණුයි කියලා. ඒ ඒකාංශික දියුණුවක්. බුද්ධිය පැත්තෙන් දියුණු කරලා තියෙනවා. නොයෙකුත් විදියේ යන්ත්‍ර උපකරණ මාධ්‍යයෙන් ඒවා උපකාර කරගෙන විද්‍යාව

කියලා දෙයක් දියුණු කරගෙන යනවා. නමුත් ඊට යට තියෙන්නේ අවිද්‍යාවයි. මොකද, ඒ හැම කෙනෙක්ම තමන්ගේ ඇතුළත දියුණුව ඇතිකරගෙන නෑ. ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ ආදියට යට වෙලා. ඒක නිසාමයි ඔය භයානක ආයුධ ආදිය නිපදවන්නේ.

ඊළඟට තව නොයෙකුත් පස්කම් සැපතට අදාළ දේවල් මහා පරිමාණයෙන් නිපදවලා, මුළු මහත් ලෝකයාම වාණිජ සංකල්පයට යට කරලා, මුළු මහත් ලෝකයාම අපායට ඇද හෙලන තත්ත්වයක් මේ විද්‍යාවේ නාමයෙන් කෙරෙනවා. ඒවා අපට කියලා නවත්වන්න බෑ. මහෝසයට ඇදිලා යනවා වගේ යනවා. නමුත් දෙනුත් දෙනෙක් හරි ඒ ගැන කල්පනා කරන්න ඕන. විද්‍යාව නාමයෙන් යන්නේ බොහෝ විට අවිද්‍යාවයි. අපේ මේ ඕනෑ එපාකම් පිරිමහගන්න නොයෙකුත් විදියේ උපකරණ නිපදවලා තිබෙනවා. අපි එපමණකින් ඒ විද්‍යාවට ගැති වෙන්න නරකයි.

ඒ කියන්නේ බොහෝ දෙනා ඒක විනාශකාරී පැත්තට යොමුකරගෙන යනවා නොයෙකුත් විදියට. ඔය අවි ආයුධ පිළිබඳව පැහැදිලිවට පෙනෙනවා. එපමණක් නොවෙයි, මේ පස්කම් සැපතට අදාළව මනුෂ්‍යයින් පොළඹවලා, මුළා කරලා තමන්ගේ ආර්ථික දියුණුව සලසා ගන්නා අදහසින් මේ විද්‍යාව දඩ මීමා කරගෙන තිබෙනවා. මොකද ඒකට හේතුව? මනුෂ්‍යයින්ගේ හදවත් තුළ අර කියාපු ගුණධර්ම නෑ. බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වපු ඒ ගුණධර්ම දියුණු කරගන්න උත්සාහයක් නෑ. ලෝභයෙන් ඉවත් වෙලා අලෝභ පැත්තට යන්න උත්සාහ කරන්නේ නෑ. ද්වේෂයෙන් ඉවත්වෙලා අද්වේෂය, මෙත්‍රීය පැත්තට යන්න උත්සාහ කරන්නේ නෑ. මෝහයෙන් ඉවත් වෙලා ප්‍රඥාව පැත්තට යන්න උත්සාහ කරන්නේ නෑ. ඒතාක් අවිද්‍යාවයි තියෙන්නේ ඒ සත්ත්වයින් තුළ. එතකොට මේ සිතේ එක අංශයක් විතරයි, ඒකාංශික දියුණුවක් එතන තියෙන්නේ. ඒකට අපි රැවටෙන්න නරකයි. මේ හැම දෙයක්ම ඒ න්‍යාය අනුව අපි හිතන්න නරකයි.

විද්‍යා හා තාක්‍ෂණ දියුණුව නිසා අපේ එදිනෙද ජීවිතයේ ලොකු පහසුකම් සැලසිලා තිබෙනවා. බොහොම අමාරුවෙන් කරන දේවල්, බොහොම පහසුවෙන් කරන යුගයක් හැටියට අපි සලකනවා. නමුත් හිත කියන එක ඒ විදියේ දෙයක් නොවෙයි. අතිදීර්ඝ කාලයක් කෙලෙස් වසඟයට යටවෙලා සංසාරයේ නොයෙකුත් විදියේ භයානක තත්ත්ව, ඔය යක්‍ෂ ආත්ම ආදිය ගෙවලා, ඒ අරගෙන ආපු සංසාර පුරුදු තිබෙනවා.

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

මේ සිත අර පුරුදු ඔස්සේ ගමන් කරන්නේ. එක ක්‍රියාවක් නැවත නැවත කරනවිට ඒක පුරුද්දක් වෙනවා. ඒ පුරුද්ද තුළින් තමන්ගේ වර්තයන් ගොඩනැගෙනවා. ඒ වගේම තමයි මේ හිතවිල්ල. ඒකයි බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ හිතවිල්ල හැකි ඉක්මනින් කඩන්න කිව්වේ. අකුසල් හිතවිල්ලනම් ඒක අදුනගත්තු හැටියේ පන්නන්න බලනවා.

පළමුවෙනි ප්‍රයත්නයේදී හරි නොගියොත් අන්න දෙවෙනි ක්‍රමය. ඒකත් බැර වෙනකොට තුන්වෙනි ක්‍රමය. දෑත් වඩුවෙන් වුණත් යාන්ත්‍රික යන්ත්‍ර සූත්‍ර වැඩ කරන කෙනෙක් වුණත් එක ආයුධයක් අරගෙන ඒ වැඩේ කෙරෙන්නේ නැත්නම් ඊලඟ ආයුධය ගන්නවා. බුදුපියාණන් වහන්සේත් අපට හිත මෙල්ල කිරීම පිළිබඳව දක්වන්නේ ඒ විදියටයි. එතකොට එදිනෙදා ජීවිතයේ අපි මේකට උපකාර කරගන්න අතින් ක්‍රමය තමයි භාවනාව. යම්කිසි කමටහනක් තමතමන් පුරුදු කරගන්න ඕන. සරල කමටහනකින් හරි. මේ දුර ගමනක් නමුත් අපි එක පියවරකින් ආරම්භ කරන්නේ.

ඒ වගේම එදිනෙදා ජීවිතයේ අපට යම්කිසි කමටහනක් පුරුදු කරගන්නොත් අපි හිතමු මෙමිත්‍රී භාවනාව වෙන්න පුලුවන්, බුද්ධානුස්සතිය වෙන්න පුලුවන්. යම්කිසි එක වචනයක්. සුවපත්වෙත්වා! කියන එක වචනයම ඇති. බුද්ධානුස්සතියනම් 'හගවා', 'බුද්ධෝ' ආදී එක වචනය ඇති. නමුත් ඒක කුසල් සිතිවිල්ලක් නිසා - නැවත නැවත මෙනෙහි කිරීම තුළින් අපි කරන්නේ මොකක්ද, දෑත් මෙමිත්‍රී භාවනාවේ සුවපත් වෙත්වා! කියන හිතවිල්ල යොදන තත්පර ගණන තුළ ද්වේෂ සිතිවිල්ලක් එන්නේ නෑ. අන්න ඒක නිසා ඒ වාසිය අපට තිබෙනවා, ඒකේ නොකඩවා යෙදෙනවානම්.

බුදුපියාණන් වහන්සේ කියන්නේ මේ භාවනාවත් අඛණ්ඩව කළ යුත්තක් හැටියට. ඒ මොකද භාවනාව පිළිබඳව මූලධර්ම හැටියට දක්වන්නේ ආසෙවනා, භාවනා, බහුලීකමම. නිතර ඇසුරුකරන්න ඕනේ තමන්ගේ කමටහන. හොඳ කිට්ටු යාලුවෙක් වගේ. ඒ වගේම වඩන්න ඕන. ඒක ක්‍රමානුකූලව වර්ධනයට පත්කරගන්න ඕන. එක තැනම ලැගලා ඉන්නේ නැතුව ක්‍රමක්‍රමයෙන් අදට වැඩිය හෙට දියුණු වෙන්න ඕන භාවනා, බහුලීකමම. ඒ වගේම දවස පුරා කරන්න උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. හැකිතාක් කාලය ඒ සඳහා යොදගන්න ඕන. බහුල වශයෙන් කළ තරමට තමයි ඒ සිතිවිල්ලට වැඩිය ශක්තිය ලැබිලා අර අකුසල් සිතිවිලි දුර්වල වෙන්නේ. ඒ කර්මස්ථානයක අගය

තියෙන්නෙ මේ කියාපු මූලධර්ම අනුවමයි - හිත පිළිබඳ ධර්මතාව බුදුපියාණන් වහන්සේ ලෝකයාට වටහලා දීලා තිබෙනවා. මේකෙ යම්කිසි ගැඹුරක් තිබෙනවා.

මේ හිත කියන එක අර උඩින් ජේන හිතිවිල්ල නෙවෙයි. සමාන්‍ය ලෝකයා ශිෂ්ඨයි කියන නගරයකට හෝ අපට මේ බාහිරව පෙනෙන්න දකින්න ලැබෙන වාරිත්‍ර වාරිත්‍රවලට හෝ සීමා කළයුතු නෑ. යම් සමාජයකට වැටිලා ආයතනයකට එකතුවෙලා ආශ්‍රය කරන්න පටන්ගත්තහමයි ඒ පුද්ගලයින්ගෙ දුර්වලතාව පෙනෙන්නෙ. ඒ අය හිත දියුණු නොකරපු නමුත් හොඳ ඇඳුම් ඇඳගෙන, ලෝකයේ ඉහළම මෝස්තර හැටියට සලකන ඇඳුම් ඇඳගෙන ඉන්න පුද්ගලයන් වුණාට මොකද ඒවා රුකඩ හැටියට අන්තිමට ජේනවා. ඇතුළෙ ඉන්නෙ තිරිසනුන්ද යක්‍ෂයින්ද, ප්‍රේතයින්ද කියලා හිතාගන්න බැරි තත්ත්වයක්. මොකද ඒකට හේතුව? අර ලෝකයා මනින්නෙ බාහිර මිම්මෙන්. එක්කො උගත්කම් අනුව. ඒ දූනඋගත්කම් එහෙම නැත්නම් තව නොයෙකුත් උපාධි ආදිය. එහෙම නැත්නම් අර බාහිර ආටෝපය. නමුත් මනුෂ්‍යයාගේ හිත කියන එක, ඒ විදියට අඳුනගන්න බැරි එකක්. ඒකයි බුදුපියාණන් වහන්සේ, අතීත සංසාරයේ හිත දියුණු කරගත්තු අය මේ ජීවිතයේ ඇතැම් විට හිගන්නන් වෙලා ඉතාමත්ම පහත් තත්ත්වයේ හිටියත් ඒ ශක්තිය දුටුවානම් මහණ කරලා ශාසනයට එකතුකරගෙන රහත් තත්ත්වය දක්වා ගෙන ගියේ.

අන්න ඒ වගේ අපිත් කල්පනා කරන්න ඕන අපේ මේ සිතේ හොඳ පැත්තකුත් තියෙනවා නරක පැත්තකුත් තියෙනවා. මේ කිසිවෙකුට කියන්න බෑ අපි අපායට ගියෙ නෑ කියලා. තිරිසන් ආත්මවලට ගියෙ නෑ කියලා, මේ මනුෂ්‍ය ආත්මයේ හිටියට. ඒක නිසා ඒ ඒ තිරිසන් ගති තියෙන්න පුලුවන්, යක්‍ෂ ගති, ප්‍රේත ගති තියෙන්න පුලුවන්. ඒවා ඒ ඒ අවස්ථාවට මතුවෙන්න පුලුවන්. ඒවාට රුකුල් දුන්නොත්, ඒවාට රුකුල් දෙන විදියේ පාප මිත්‍රයන් ආශ්‍රය කළොත් තමන්ටත් පුලුවන් ඒ තත්ත්වයට වැටෙන්න. තමන්ට පුලුවන් අර අංගුලිමාල කෙනෙක් වෙන්න. මේ කාලයේ ප්‍රකට මහා භයානක පුද්ගලයින්ගේ තත්ත්වයට අපේ සිත නඟාගන්න බැරිකමක් නෑ පාප මිත්‍ර සේවනය ලැබුණොත්.

නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වන්නෙ ඒ වගේම හොඳ පැත්තකුත් මනුෂ්‍යයා තුළ තිබෙනවා. ඒකට රුකුල් දෙන්න ඕන. ඒකටත්

ලොකු උත්සාහයක් යොදන්න ඕන. එහෙම නැතුව බෑ ඒක මතු කරගන්න. පහළට ගලා යාම පහසුයි. උඩුගම්බලා යාම අපහසුයි. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙනවා මේ බුදු කෙනෙක් පහළ වෙන්නෙත් මේ ලෝකයා බැරියැයි කියන දෙයක්, සාමාන්‍යයෙන් බැරියැයි කියලා හිතන ඉලක්කයක් කරා යාමටයි.

බුදු කෙනෙක් පහළ වෙන්න කලින් ඉඳලම අතීත යෝගීන් පවා හැම කෙනෙක්ම හිමවතට ගිහිල්ලා බණ භාවනා කළේ මොකටද? මේ සංසාරයේ අතිදීර්ඝ කාලයක් අපි මේ විදින ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ කියන කාටවත් බේරෙන්න බැරි විදියේ මහා භයානක දුකක්කන්ධයෙන් මිදීමටයි. මේ ඉලක්කය සම්පූර්ණ කරගන්න පුළුවන්, මේ ඉලක්කයට පැමිණෙන්න පුළුවන්, අපේ හිත් තුළම මේ ප්‍රඥාව ඇතිකරගැනීමෙන් කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා. ඒ ප්‍රඥාව ඇතිකරගැනීමේ ප්‍රයත්නයම තමයි මේ භාවනාව කියන්නේ.

බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වනවා අවිද්‍යාව - මෝහය නිසා ලෝකයේ යථා තත්ත්වය දන්නේ නැති නිසායි ලෝකයා මේ දීර්ඝ කාලයක් සංසාරයේ හැසිරෙන්නේ. මුළු මහත් සංසාරයේ තමන්ගේ තාත්තයි අම්මයි, අවිද්‍යාවයි, තණ්හාවයි කියලා හිතුවට වරදක් නෑ. තාත්තා තමයි අවිද්‍යාව, අම්මා තමයි තණ්හාව. ඔය දෙන්නාගෙන් තමයි අපි දීර්ඝ කාලයක් - අනන්ත කාලයක් මේ උත්පත්තිය ලැබුවේ. බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වනවා මෙන්න මේ අවිද්‍යාවෙහුත් තණ්හාවෙහුත් මිඳෙන ක්‍රමය. එතකොට අවිද්‍යාව කිව්වේ බුද්ධි පැත්ත. තණ්හාව කිව්වේ හැඟීම් - භාවමය පැත්ත. අපි අර මොළයයි, හදයි කිව්වේ ඕකයි. ඉතින් අවිද්‍යාව අනුවයි, අවිද්‍යාවේ රුකුල අනුවයි තණ්හාවට ඉඩ ලැබෙන්නේ. ඒක නිසා මේ දෙක නැති කිරීම සඳහා අපි ක්‍රමානුකූල ප්‍රයත්නයක් දැරිය යුතුව තිබෙනවා, අපේ හැඟීම් පාලනය කරගැනීම ආදී වශයෙන්.

ඒකටයි බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ තරම් පුදුම විදියට උපක්‍රම මතුකරලා දීලා තියෙන්නේ. ඒ අනුව මේ පින්වතුන් කල්පනා කරගන්න ඕන අපේ මේ ජීවිතය නිකන්ම ගෙවිලා යන්න නොදී මේ දුර්ලභ අවස්ථාවේ - බුද්ධොත්පාද කාලයක විතරයි අපට මේ සංසාරයෙන් මිඳෙන්න පුළුවන් වෙන්නේ. ඒකට ඕන කරන ගුණධර්ම පිරීම සඳහායි මේ පින්වතුන් අද මේ දවසත් ගතකරලා තියෙන්නේ. මේ පින්වතුන් විශාල පිරිසක් අද සිල් සමාදන් වුණා. ශීලය කියන එක මේ

සාමාන්‍යයෙන් බාහිරව කෙරෙන සුදු ඇඳුමක් ඇඳගෙන ඉදිම නොවේ. ඒ තුළ කෙරෙන යම්කිසි ජේවිමක් තියනවා. කය වචන හික්මවා ගැනීමේ යම් ශික්‍ෂා පද කීපයක් තමන්ම සමාදන් වෙලා, අර ස්වයං ශික්‍ෂණයක් හැටියට ප්‍රතිපත්තියක යෙදෙනවා. සානු භාමුදුරුවන්ට බුදුභාමුදුරුවෝ දුන්න ගාථාවේ වගේ තමන්ගෙම හිතට කරන විධානයක් ඒක. පානාතිපාතා වෙරමණි සික්ඛාපදං සමාදියාමි. 'පර පණ නැසීමෙන් හික්මීම පිළිබඳව, එයින් වැළකීම පිළිබඳව ශික්‍ෂා පදය මම සමාදන් වෙමි' කියලා ඒක රකිනවා.

අන්න ඒ විදියට තමන්ම ස්වේච්ඡාවෙන්ම කරන එක තමයි ප්‍රබල උත්සාහය, නියම උත්සාහය. වෙන කෙනෙකුට බාහිර පාලන වලින් මේක කරන්න බෑ. ඒක බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්කා. ඒක නිසාම තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ කිව්වේ තුමෙහි කිව්ව්. ආතප්‍යං අක්ඛාතාරො තථාගතා - පටිපන්නා පමොක්ඛනි ක්ඛායිනො මාර බ්‍රහ්මනා. තුමෙහි කිව්ව්. ආතප්‍යං. නුඹලා විසින්ම කළ යුත්ත කළයුතුයි. අක්ඛාතාරො තථාගතා, තථාගතයන්වහන්සේලා ගුරුවරු පමණයි. පටිපන්නා පමොක්ඛනි ක්ඛායිනො මාර බ්‍රහ්මනා, මේ ප්‍රතිපදාවට - ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයට බැස්සාවූ ධ්‍යාන වඩන්නාවූ ඒ අය විතරයි මාර බ්‍රහ්මනයෙන් මිඳෙන්නේ. ධ්‍යාන වඩමින් ඒ ප්‍රතිපදාවේ යන අය විතරයි මේ මාරයාගේ බන්ධනයෙන් මිඳෙන්නේ. එයින් අපට පෙනෙනවා මේ වැඩේ අපටයි අයිති.

බුදුපියාණන් වහන්සේට කොයිතරම් බෝධි පූජා පවත්වලා යාඥ කළත්, වෙන විදියේ දේවල් කළත් අපව නිවන් දක්වන්න බෑ. අපි ශ්‍රද්ධාව මතුකරගෙන ඒ ශ්‍රද්ධාවට චීර්යයක් එකතු කරගෙන චීර්යය තුළින් සතියක් මතුකරගෙන සතිය තුළින් සමාධිය ගොඩ නගාගෙන සමාධිය තුළින් එකඟ වුණු සිතින් තමයි මේ අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම ත්‍රිලක්‍ෂණය දැකියහැකි වන්නේ. තමන්ගෙ මවට බෑ පුතාව නිවන් දක්වන්න. පුතාට බෑ මව නිවන් දක්වන්න. මේ හැම කෙනෙක්ම තම තමන්ම උත්සාහයේ යෙදෙන්න ඕන. ඒක නිසා අවසාන අවස්ථාවේ දරු මල්ලන් තමන්ගේ ඇඳ අවට ඉඳගෙන 'අනේ මැරෙන්න එපා. අර දෙස්තරත් එනකන් ඉන්න' කියලා කියන තුරු ඒ විදියට බලාගෙන ඉන්නේ නැතුව නුවණැති මව්පියන් කරන්නේ දරුවනුත් උනන්දු කරගෙන - අර සානු භාමුදුරුවන්ගෙ අම්මා මේ ගිනි ගත් ගෙයින් බඩුවක් එළියට ගන්නවා වගේ තමන්ගේ එකම දරුවා ශාසනයේ පැවිදි කළා වගේ. තමන්ගේ

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

ලෝකික පරමාර්ථ ඉවත් කරලා කටයුතු කරන්න මේ හැම කෙනෙක්ම කල්පනා කරන්නට ඕන. කොයිතරම් පවුල් විදියට ආරක්‍ෂා කරගෙන හිටියත් බුදු කෙනෙකුගේ ශක්තිය වුවත් අනිත් අයට දෙන්න බැහැ. ඒක නිසා අපි අප තුළ තියෙනා මේ ශක්තිය දියුණු කරගන්න ඕන. ඒකටයි මේ අද දවස ගෙවුණේ ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ වශයෙන්.

ඒ නිසා නුවණින් කල්පනා කරන්න ඕන. සතුටු වෙන්න ඕන තව ඉදිරියට බෙදිරියමත් වෙන්න ඕන. මේ ආරම්භ කළ ශීලාදී ගුණධර්ම ප්‍රතිපත්ති මාර්ගයේ යමින් හැකිතාක් ඵදිනෙදා ජීවිතයේ පවා යම්කසි කර්මස්ථානයක් තුළින් සමාධි භාවනා වඩමින් ක්‍රමක්‍රමයෙන් කල්‍යාණමිත්‍ර ආශ්‍රය ලබාගෙන ඒ තුළින් උපදෙස් සහිතව විදර්ශනාවත් දියුණු කරගන්න. සෝවාන්, සකදගාමී, අනාගාමී, අරහත් කියන මාර්ගඵල ප්‍රතිවේදයෙන් මේ අතිභයානකවූ සංසාර දුකින් අත්මිදිලා උතුම් අමාමභ නිවන් සාක්‍ෂාත් කරගැනීමට අද ධර්මදේශනාවත් උපනිශ්‍රය සම්පත්තියක්ම වේවා! ශ්‍රද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥව වඩා ගැනීමට උපකාරවත් වේවා! කියලා ප්‍රාර්ථනා කරගන්න. ඒ වගේම අවිච්ඡේ සිට අකනිටාව දක්වා වූ අපගේ ඥාතීන් අතුවේ යම්තාක් දිව්‍ය යක්‍ෂාදී යම් ආත්මභාවයක සිටින අපේ ඥාතීන් ඇතිනම් හැම කෙනෙක්ම මේ පින් අනුමෝදන් වීමෙන් ඒ තමන්ගේ ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමාමභ නිවන් සාක්‍ෂාත් කරගනිත්වා! කියලා ප්‍රාර්ථනා කරගනිමින් මේ විදියට ගාථා කියන්න.

‘එතතාවතා ව අමෙහති...’

163 වන ඉදිරිපස

163 වහ දේශනය

(පහන් කණුව ධර්ම දේශනා අංක 125)

‘හමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධස්ස’

න වායමෙය්‍ය සබ්බස්ස
නාඤ්ඤස්ස පුරිසො සියා
නාඤ්ඤං නිස්සාය ජීවෙය්‍ය
ධමමෙන න වාණිජං චරෙති’ති

– ජටිල සූත්‍රය, උදන පාළි.

සැදහැවත් පින්වතුනි,

ශ්‍රද්ධාව හරියාකාරව පිහිටුවාගන්න ප්‍රඥව උපකාර කරගතයුතු බව තිලෝගුරු බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට මතක්කර දෙනවා. ප්‍රඥවෙන් අනුබල ලබා නොගත්තු ශ්‍රද්ධාව මෝඩ ශ්‍රද්ධාවක්, අර්ධ භක්තියක් වෙන්න පවා ඉඩ තියෙනවා. ඒක නිසා ඒ ගැන නිතර විමසිලිවත් වියයුතු බව බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට මතක්කර දෙන්නේ. මේ කාරණයේ වැදගත්කම මතුකර දෙන විදියේ සූත්‍රදේශනාවකුයි අද අපි ඉදිරිපත් කරන්න බලාපොරොත්තු වෙන්නේ. මේ අද මාතෘකා කළ උදන ගාථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කර වදනේ සැවැත් නුවර පූර්වාරාමයේ වැඩ වසන අවස්ථාවකයි. එක දවසක්ද භාග්‍යවතුන්වහන්සේ සවස් වරුවේ භාවනාවෙන් නැගිටලා - විවේකයෙන් නැගිටලා පූර්වාරාමයේ දෙරටුවෙන් පිට විවේකීව වැඩහිටියා. ඒ වැඩහුන්න අවස්ථාවේදී පසේනදී කොසොල් රජ්ජුරුවෝ එතනට පැමිණිලා බුදුරජාණන් වහන්සේට වැදලා එකත්පසෙක ඉදගන්නා. ඒ එක්කම වාගේ ජටිල තවුසන් හත්දෙනෙකුත්, නිගණ්ඨයින් හත්දෙනෙකුත්, අවේලකයින් හත්දෙනෙකුත්, ඒක සාටකයින් හත්දෙනෙකුත්, පරිබ්‍රාජකයින් හත්දෙනෙකුත් ඒ ස්ථානයේ පියමන් කර ගියා වැඩුණු කෙස් ලොම් නිය ආදී ඇතිව. පැවිදි පිරිකර ගොඩවල් උසුලාගෙනයි ඒ අය ගියේ.

ඒක දැක්ක හැටියේ කොසොල් රජ්ජුරුවෝ බුදුරජාණන් වහන්සේ හිටි තැනින් නැගිටලා ගිහිල්ලා ඒ පැත්තට හැරිලා ඇදිලි බැඳගෙන ‘ස්වාමීනි, මම පසේනදී කොසොල් රජ්ජුරුවෝ’ කියලා තුන් සැරයක් තමන්ගේ නම කිව්වා. එහෙම කියලා ඒ අය ගියාට පස්සේ ආපහු ඇවිල්ලා බුදුරජාණන් වහන්සේට වැදලා එකත්පස හිඳගෙන

කියනවා 'භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, මේ ලෝකේ යම් රහතන්වහන්සේලා හෝ රහත් මඟට පිලිපත්නාවූ අය ඉන්නවානම් ඒ අයගෙන් කොටසක් මේ දැන් ගියේ' එකකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා 'මහරජ, නුඹ වැනි අඹුදරුවන් සමග වාසය කරන කසී සඵ, සුවද විලවුන්, මල්ගඳ විලවුන් ආදිය පාවිච්චි කරන, රන් රිදී මසු කහවනු පරිහරණය කරන කාමභෝගී ගිහියෙකුට කවුද රහතන්වහන්සේලා කවුද, රහත් මඟට පිලිපත් අය කියලා තේරුම් ගන්න බෑ' කියලා.

ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ යම් සිද්ධාන්ත හතරක් ඉදිරිපත් කරනවා ලෝකයේ පුද්ගලයින් හැඳින්ගැනීම් වශයෙන්. එතනදී ඉතාමත්ම වැදගත් කාරණා හතරක් ප්‍රකාශ කරනවා. 'මහරජ එකට වාසය කිරීම තුළින් තමයි කෙනෙකුගේ ශීලය තේරුම් ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ' ඒකට යොදන වචනය එතන සංවාස. සංවාසෙන සීලංවෙදිතඛං. එකට වාසය කිරීම තුළින් කෙනෙකුගේ ශීලවන්ත බව තේරුම් ගන්න පුළුවන් වන්නේ. ඒකත් කෙටි කාලයකින් නෙවෙයි. දීර්ඝ කාලයක් ඇසුරුකිරීම තුළින්. නොමෙනෙහි කිරීමෙන් නෙවෙයි හරියාකාර මෙනෙහි කිරීම තුළින්. නුවණ නැති කෙනෙකුත් විසින් නෙවෙයි. නුවණ ඇති කෙනෙකු විසින්. ඒ කිව්වෙ කෙනෙකුගේ ශීලය තේරුම් ගන්න පුළුවන් වෙන්නෙ ඇසුරු කිරීමෙන්. ඒ ඇසුරු කිරීමත් සුලු කලක් නෙවෙයි, දිගු කලක්. නිකන්ම ඇසුරුකිරීම නෙවෙයි, මෙනෙහි කරමින්, හරියට සිත යොදමින්. ඊළඟට ඒක තේරුම් ගන්න ප්‍රඥවකුත් ඇතුව. ඕකයි මූලික අදහස. ඒ විදියටම බුදුරජාණන් වහන්සේ තවත් කාරණා තුනක් ප්‍රකාශ කරනවා. කතාබහ, කතාබස් කිරීම තුළින්. එතන යොදන වචනය සංවොහාර. කතා ව්‍යවහාරය, කතා බස් කිරීම තුළින් කෙනෙකුගේ පිරිසිදු බව දනගතයුතුයි. ඒකත් අර කිව්ව විදියට කෙටි කලකින් නොවෙයි දිගු කලකින්. නොමෙනෙහි කිරීමෙන් නොවෙයි මෙනෙහි කිරීමෙන්. ප්‍රඥව නැති කෙනෙකුත් විසින් නොවෙයි ප්‍රඥව ඇති කෙනෙකුත් විසින්. ඒ දෙවෙනි කාරණය.

ඒ වගේම තුන්වෙනි කාරණයක් ප්‍රකාශ කරනවා ටාම කියලා - ආපදවන්හිදී කෙනෙකුගේ යමක් දරා සිටීමේ ශක්තිය ටාම බල විරිය කියලා යෙදෙන්නේ. යමක උග්‍ර අවස්ථා වලදී තමන්ගේ ස්ථාවරයේ රඳ සිටින්න පුළුවන් ස්ථිරසාර ගතිය තේරුම් ගන්න පුළුවන් වන්නේ ආපදවන්හිදී. ආපදසු ටාමො වෙදිතඛං. ඒකත් කෙටි කලකින් නෙවෙයි දිගු කලකින්. නොමෙනෙහි කිරීමෙන් නොවෙයි. මෙනෙහි

කිරීමෙන්. නුවණ නැති කෙනෙකුන් විසින් නොවෙයි, නුවණැතියෙකු විසිනුයි ඒකත් තේරුම් ගන්න පුළුවන්. හතරවෙනි කාරණය. සාකච්ඡාවෙන් තමයි කෙනෙකුගේ ප්‍රඥාව තේරුම් ගන්න පුළුවන් වන්නේ. සාකච්ඡාය පඤ්ඤා වෙදිනබො. ප්‍රඥාව තේරුම් ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ සාකච්ඡාවක් තුළින්. ඒකත් කෙටි කලකින් නෙවෙයි දිගු කලකින්. නොමෙනෙහි කිරීමෙන් නොවෙයි. මෙනෙහි කිරීමෙන්. නුවණ නැතියෙකු විසින් නොවෙයි, නුවණැතියෙකු විසින්. ආජ්‍යෝපදේශ වගේ පාවිච්චි කරන්න පුළුවන් මය සිද්ධාන්ත හතර ප්‍රකාශ කළහම කොසොල් රජ්ජුරුවෝ කියනවා ‘ආශ්වර්යයි ස්වාමීනි, අත්භූතයි ස්වාමීනි’ කියලා ඒකට යම්කිසි නිදර්ශනයක් දෙනවා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කීමේ සත්‍යතාව පෙන්නුම් කරන්න. කෙටි වාක්‍යයක් එතන සඳහන් වෙන්නෙ, ඇතැම් අය ඒක නානාවිධ විදියට තෝරනවා. ටිකක් විවාදයට භාජනය වෙව්ව කාරණයක්.

මේ රජ්ජුරුවෝ කියනවා ‘ස්වාමීනි, මගේ වර පුරුෂයින් ඉන්නවා. හොරුන්, පල් හොරුන්. නමුත් මම වර පුරුෂයින් හැටියට ඒ අය යොදනවා. ඒ අය යම්කිසි ජනපදයකට හොරෙන් ගිහිල්ලා, නැති හේද ඇතිකරලා රජ්ජුරුවන්ට යටත් කරගන්න පුළුවන් තත්ත්වයක් ඇතිකරනවා. ඒ වර පුරුෂයන් ගිහිල්ලා ඒ පසුබිම ඇතිකලාට පස්සෙයි මම ඒ ජනපද වලට බහින්නෙ. ඒ ජනපද මම ආක්‍රමනය කරන්නෙ. නමුත් ඒ වර පුරුෂයෝම පසු අවස්ථාවක ඒ කරපු හොර මැරකම් වලදී ගාගත්තු දුලි එහෙම හෝදලා දලා හොඳට නාලා කියලා, ආලේප කරගෙන කෙස් රැවුල් බාලා, සුදු වස්ත්‍රයෙන් සැරසිලා පංචකාම සම්පත්තිය විදිමින් රටේ ඒ ඒ තැන ඇවිදිනවා’ මෙව්වරයි මේ රජතුමා කිව්වෙ. නමුත් තව හිතාගන්න තියෙන්නෙ අන්න අර වර පුරුෂයන් රාජපාසනික නිසා, රජ්ජුරුවන්ගෙ සේවයේ යෙදෙන නිසා, කොයිතරම් හොරමැරකම් කළත් අර විදියට හොඳ මහත්වරු වගේ සමාජයේ පෙනී සිටින්න පුළුවන්. ඒක සිහියට නැගිලා වෙන්න ඕන මේ පසේනදී කොසොල් රජ්ජුරුවෝ මෙහෙම කිව්වෙ ‘භාග්‍යවතුන්වහන්සේ කියාපු කාරණය ඇත්තයි. අර විදියට ශීලාදී දේවල් හිටි ගමන් දැකපු පමණින් තේරුම් ගන්න බෑ’.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊළඟට යම්කිසි උදන ගාථාවක් ප්‍රකාශ කලා. අන්න ඒ උදන ගාථාවයි අපි මතුකරලා දුන්නෙ. උදන කියන්නෙ පින්වතුනි ප්‍රීති වාක්‍යයක්. හැමතිස්සෙම සතුට නිසාම නෙවෙයි. සමහර

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

විට ලෝකයාට යම් උපදේශයක් දෙන නිසා පුලුවන් නම් යම්කිසි සිද්ධියක් ආශ්‍රයෙන් ඒ අවස්ථාවේත් බුදුරජාණන් වහන්සේ උදන ගාථා ප්‍රකාශ කරනවා. ඒ උදන ගාථා වල අර්ථය සමහර විට විකක් ගැඹුරු නිසා එක පාරට තේරෙන්නේ නෑ. සමහර විට ඒ කතාන්තරය ආශ්‍රයෙනුයි ඒක පැන නගින්නේ. නමුත් ඊට වඩා ඇතට යන අර්ථයක් උදන ගාථාවේ බොහෝ විට තියෙනවා. අපි මාතෘකා වශයෙන් ප්‍රකාශ කළේ ඒ ගාථාවයි.

න වායමෙය්‍ය සබ්බස්ස
නාඤ්ඤස්ස පුරිසො සියා
නාඤ්ඤං නිස්සාය ජීවෙය්‍ය
ධම්මෙන න වාණිජං වරෙ

මේ පද හතර අපි තේරුම් ගන්න බලමු. න වායමෙය්‍ය සබ්බස්ස. හැම තැනකම වැයම නොදරන්නේය. වැයම් දරිය යුතු තැන් තියෙනවා. නොතැන් තියෙනවා. ඒකයි මෙතනින් හඳුන්වන්නේ. හැම තැනකම වැයම නොදරිය යුත්තේය. නාඤ්ඤස්ස පුරිසො සියා. අනිකකුගේ මිනිහෙකු නොවන්නේය. අනිකකුගේ සේවකයෙකු නොවන්නේය කියන අදහසයි එතන තියෙන්නේ. අනිකකුට අයිති කෙනෙකු නොවන්නේය. නාඤ්ඤං නිස්සාය ජීවෙය්‍ය. තමන්ගේ ජීවිකාව අනිකෙකු නිසා, අනිකෙකුට ගැතිව නොකරන්නේය. අවසාන පදය, ධම්මෙන න වාණිජං වරෙ. ධර්මයෙන් වෙළඳම් නොකරන්නේය. ධර්මය වෙළඳ බඩුවක් නොකරගන්නේය. ඉතින් ඔන්න ඔහොමයි ඔය සාමාන්‍ය අර්ථය ගත්තොත්.

මේ එක එකක් ගැන අපි විකක් සවිස්තරව හිතලා බැලුවොත් අපි කිව්වනේ මේ විදියේ ගාථා වල මතුපිට අර්ථයට වඩා ඇතට විහිදෙන අර්ථයක් තියෙනවා කියලා. මේ කතාන්තරය ආශ්‍රයෙන් අපට පේන්නේ කොසොල් රජ්ජුරුවෝ මේ තථාගත සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ වැනි කෙනෙකුන් ළඟට ඇවිල්ලා වැඳලා ඉවරවෙලා ඉඳගත්තා විතරයි, අර හත්දෙනා හත්දෙනා බැගින් යන ජට්ටියින්, නිගණ්ඨයින් දැකලා එතනට ගිහිල්ලා වැන්දෑ, එපමණක් නෙවෙයි අන්තිමට ඒ අය රහතන්වහන්සේලා කියලත් හිතන විදියේ ප්‍රකාශයක් කලා. න වායමෙය්‍ය සබ්බස්ස. මේ හැම තැනකම හැම ශාසනයකම රහතන්වහන්සේලා ඉන්නවා කියන ඒ හැඟීමයි කොසොල් රජතුමා තුළ තිබෙන්නේ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇතැම් අවස්ථා වල

සංඝයාවහන්සේලාට ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා 'මහණෙනි මෙන්න මෙහෙම සිංහනාද නගන්න බය නැතුව. මොකක්ද? පළමුවෙනි ශ්‍රමණයක් මේ ශාසනයෙයි. දෙවෙනි ශ්‍රමණයක් මේ ශාසනයෙයි. තුන්වෙනි ශ්‍රමණයක් මේ ශාසනයෙයි. හතරවෙනි ශ්‍රමණයක් මේ ශාසනයෙයි. පරප්‍රවාද කියන අනෙකුත් සියලුම තීර්ථක පිරිස් හා අනිත් ආගම් හැම එකක්ම ශ්‍රමණයන්ගෙන් ගුණායි. ශ්‍රමණයෝ ඒවායේ නැහැ' කියලා ඔය විදියට සිංහනාද නගන්න කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ සංඝයා හමුවේ ප්‍රකාශ කළා.

මොකද ඒ? සතර මඟ - සතර ඵල, සෝවාන්, සකදගාමී, අනාගාමී, අරහත් කියන ඒ තත්ත්ව අන්‍යාගමිකයන් අතර නෑ. නමුත් කොසොල් රජ්ජුරුවෝ මෙව්වර බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇසුරු කරමින් අර ජට්ටයින්, නිගණ්ඨයින්, අචේලකයින්, පරිබ්‍රාජකයින් ඔක්කොම රහතන්වහන්සේලා හැටියට හිතුවා. ඒ කාලෙ පමණක් නෙවෙයි මේ කාලයෙන්, ඇතැම් අය මේ සාමකාමී සහජීවනය ගැන හිතලා, හැම ආගමකම කියන්නේ එකමයි කියලා තර්ක කරන යුගයක්. ඉතින් මෙන්න මේ පළමුවෙනි පදයෙ පවා අපට හිතාගන්න හුඟක් දේවල් තියෙනවා. මේ පිළිබඳව විස්තර ධර්මාණුකූලව දක්වනවානම් එක් අවස්ථාවක බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා මිථ්‍යා දෘෂ්ටියත්, සම්මා දෘෂ්ටියත් අතරේ වෙනස.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා මහාපුබල ප්‍රකාශනයක්. මිඛ්ඞා දිට්ඨි පරමාභං භිකෙඛව වස්සං. වදමි කියලා. මහණෙනි මේ ලෝකයේ තියෙන වැරදි අතුරෙන් ලොකුම වැරද්ද මිථ්‍යා දෘෂ්ටියයි කියලා. මොකද එහෙම කිව්වෝ? ඒක සහේතුකවයි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදලේ. ඔන්න ඒකට විස්තර වශයෙන් මේ දේශනාව සලකා ගන්න පුළුවන් 'මහණෙනි, මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය ඇති පුද්ගලයාගේ යම් කාය කර්ම තියෙනවානම්, ඒ කියන්නේ කයින් යම් වැඩක් කරනවානම් මිථ්‍යා දෘෂ්ටික පුද්ගලයෙක් ඒ දෘෂ්ටිය අනුවම යනවා. ඒක මිථ්‍යා කර්මාන්තයක් වෙනවා. ඒ වගේම වාක් කර්මයක් කරනවානම්, මනෝ කර්මයක් කරනවානම් ඒ හැම එකක්ම ඒ ගත්තු මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය අනුවම යනවා. එපමණක් නොවෙයි ඒ තැනැත්තාගේ යම් චේතනාවක් තිබෙනවානම්, ප්‍රාර්ථනාවක් තිබෙනවානම්, ප්‍රණිධි කියලා කියන ඉලක්කයක් තිබෙනවානම්, සංස්කාරයන් රැස්කරනවානම්, ඒ හැම එකක්ම අර මිථ්‍යා දෘෂ්ටික වෙනවා. ඒ හැම එකක්ම අනිෂ්ට, අකාන්ත, අප්‍රිය, අමනාප ඵල,

දුක් ඵල ඇතිවෙනවා. ඔය විදියට ප්‍රකාශ කරලා ඔන්න ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ උපමාව දෙනවා. 'යම්සේ මහණෙනි, කොහොඹ ඇටයක්, කරවිල ඇටයක්, තිත්ත ලබු ඇටයක් තෙත් පොළොවක තැන්පත් කළහම යම් පෘථිවි රසයක්, දිය සීරාවක් ඒකට ඇදගන්නවානම් ඒ හැම එකක්ම කටුක, තිත්ත රසයක්, ඵලයක් ලබාදෙනවා. ඒ මොකද? ඒ බීජය තිත්ත නිසා. මොකද ඒකට හේතුව මහණෙනි, ඒ පැළ කළ බීජය තිත්තයි. අන්න ඒ වගේ මිථ්‍යා දෘෂ්ටි බීජයෙන් හටගන්න සියලුම කාය කර්ම, වාක් කර්ම, මනෝ කර්ම අර කියාපු දේවල් හැම එකක්ම මිථ්‍යා පැත්තට යනවා. ඒවායේ අනිෂ්ට විපාක තියෙනවා කියලත් පැහැදිලිව බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා.

ඔන්න ඊළඟට අනිත් පැත්ත ප්‍රකාශ කරනවා. 'එසේම මහණෙනි, සම්මාදිට්ඨිය ඇති පුද්ගලයාගේ ඒ සම්මාදිට්ඨිය නිසා යම් කාය කර්මයක් කරනවානම්, වාක් කර්මයක් කරනවානම්, මනෝ කර්මයක් කරනවානම් ඒ හැම එකක්ම ඒ සම්මාදිට්ඨිය අනුවම යනවා. ඒ වගේම යම් චේතනාවක්, ප්‍රාර්ථනාවක්, ප්‍රණිධියක්, සංස්කාරයන් ඇතිකරනවානම් ඒ හැම එකක්ම ඉෂ්ට, කාන්ත, මනාප, ප්‍රිය මනාප සැප විපාක ගෙනදෙනවා. ඊළඟට උපමාව දෙනවා. හරියට හැල් බීජයක්, උක් බීජයක්, මිදි බීජයක් තෙත් පොළොවක තැන්පත් කළහම ඒකට උරාගන්න, උපකාර කරගන්න පෘථිවි රසය හෝ දිය සීරාව ඒ හැම එකක්ම මිහිරි ඵලයක් ලබාදෙනවා. අන්න ඒ විදියටයි සම්මාදිට්ඨියේ තත්ත්වය. මේ විදියට සැප විපාක විදින බව ඒකෙන් හිතාගන්න පුළුවන්.

ඊළඟට සම්මා වායාම, මිච්ඡා වායාම කියන කාරණය අපි සලකා බලමු. මෙතන න වායමෙයා සබ්බසු කිව්ව නිසා. හැම තැනකම වැයම් නොකරන්නේය. එතකොට අපි වැයම යොදන්න කලින් දැනගන්න ඕන මේ වැයම හරි තැනකද යොදන්නේ කියලා. නැත්නම් කොච්චර වැයම් යෙදුවත් වැදගැම්මක් නෑ. අපි කවුරුත් අහලා තියෙනවා සොකකා කියන වචනය. සොකකා කියන්නේ මැනවින් දේශනා කරන ලද. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අපි හඳුන්වන්නේ සොකකා ධර්මය කියලා. එයින් පිට අනෙකුත් ධර්ම පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ දුරකකා ධර්ම. දුරකකා - වැරදි විදියට දේශනා කරන ලද. ඔන්න ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. 'මහණෙනි, දුරකකා ධර්ම විනයෙහි - ධර්ම විනය කියන්නේ පින්වතුනි අපි ශාසනය කියන අදහසයි. යම් කෙනෙක් ධර්මයක් ප්‍රකාශ කරනවා. ඒ එකක්ම ඒක

අනුව පවතින ප්‍රතිපත්තියක් තියෙනවා. ඒක පොදුවේ හඳුන්වන්න පුළුවන් ධම්ම විනය කියලා. ඒක ශාසනය කියලා ගත්තත් කමක් නෑ. වැරදි විදියට ප්‍රකාශ කරන ධර්මයක අරඹන ලද විරියය ඇති තැනැත්තා දුකසේ වාසය කරනවා. මොකද ඒකට හේතුව? කොච්චර විරියය දැරුවත් එයින් ඵලයක් නෑ, අපරාදෙ ඒ විරියය. ඒක නිසා එයා දුකසේ වාසය කරනවා. වැරදි විදියට දේශනා කළ ධර්මයක කුසිතයායි සැපසේ වාසය කරන්නේ. කුසිතයා කියන්නේ කම්මැලියා. කරන්න වැඩකුත් නෑනේ. ඉතින් එයා උත්සාහ නොකර හිටිය එක වැඩිය හොඳයි එයාගේ තත්ත්වයේ හැටියට. නමුත් සාධාරණ ධර්මය පිළිබඳව ප්‍රකාශ කරන්නේ, සාධාරණ ධර්ම විනයේ කුසිතයා දුකසේ වාසය කරනවා. ආරද්ධ විරියයෙන් අරඹන ලද විරියය ඇති පුද්ගලයා සැපසේ වාසය කරනවා. අන්ත වෙනස. මොකද ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා ආරද්ධ විරියය සහ උපසංකප්පිතී පීති නිරාමිසා. මේ ශාසනයේ විරිය ආරම්භ කළ පුද්ගලයාට නිරාමිස ප්‍රීතියක් ඒ එක්කම ඇතිවෙනවා. ඒක තුළින් ඊළඟට සමාධිය දක්වාම අන්තිමට මාර්ග ඵල දක්වාම යනවා. ඔන්න ඔය විදියටත් එතනත් දක්වලා තියෙනවා අර සම්මා වායාම, මිච්ඡා වායාම දෙකේ වෙනස.

ඊටත් වඩා හිත් කාවදින අන්දමින් එක් අවස්ථාවක බුදුරජාණන් වහන්සේ භූමිප කියන ස්වාමීන්වහන්සේට උපමා හතරකින් පෙන්වුම් කළා මේ කියාපු කාරණයම. වැරදියට දේශනා කළ ධර්මයට දරන වැයම නිෂ්ඵල බව. සමහර විට භාසාඡනක විදියේ උපමාවක්. ඒක මෙන්ම මේ විදියටයි දක්වන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ. 'මහණෙනි, යම් මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය, මිච්ඡා සංකල්පය, මිච්ඡා වාචා, මිච්ඡා කම්මන්ත ආදී ඒ මිථ්‍යා පැත්තට හැරුණු, කරුණු අටකින් යුක්ත ශාසනයක ශ්‍රාවකයෙක් දරන විරියය - ඒ විරියය ආසාවක් ඇතිව කළත්, ආසාව කියලා කියන්නේ කැමැත්ත.

යම්කිසි කෙනෙක් එසේ වැරදියට දේශනා කරන ශාසනයක, එහෙම නැත්නම් මිථ්‍යා දෘෂ්ටික, මිථ්‍යා සංකල්ප ඇතිව, මිථ්‍යා සමාධිය කරා යන ශාසනයක විරියයක් දැරුවොත් ඒක ආසාවෙන් කළත්, ආසාවක් නැතුව කළත්, ආසාවක් ඇතුව හා නැතුව කළත්, ආසාවක් ඇතුවත් නැතුව, නැතුවත් නැතුව කළත් ඔය විදියට හතරාකාරයෙන් විග්‍රහ කරන්න පුළුවන් නිසයි තර්කානුකූලව එහෙම දක්වලා තියෙන්නේ. එහෙම කළත් එයින් කිසිම ඵලයක් නෑ. එතකොට ඒ කියන එකට ඔන්න

ඊළඟට උපමා හතරක් භූමිප් හාමුදුරුවන්ට ප්‍රකාශ කරනවා. භූමිප් - යම්කිසි කෙනෙක් තෙල් ලබාගැනීමේ බලාපොරොත්තුවෙන් ඔරුවක් වගේ යම්කිසි භාජනයක වැලි දැනවා. වැලි දැලා වතුරෙන් කලතලා ඕක මිරිකනවා. ඕක ආසාවෙන් කළත්, ආසාවක් නැතුව කළත්, ආසාවක් ඇතුව සහ නැතුව කළත්, ඇතුවත් නැතුව, නැතුවත් නැතුව කළත් වැලි මිරිකලා තෙල් ගන්න බෑ. ඒක නිෂ්ඵල වෑයමක්. ඔන්න පළමු උපමාව.

ඊළඟට දෙවෙනි උපමාව දෙනවා කිරි බලාපොරොත්තු වෙන කෙනෙක් කුඩා පැටියෙකු ඇති එළදෙනෙක් ළඟට ගිහිල්ලා අගෙන් අදිනවා කිරි බලාපොරොත්තුවෙන්. ඕක ආසාවක් ඇතුව කළත්, ආසාවක් නැතුව කළත්, ආසාවක් ඇතුවත්, නැතුවත් කළත්, ආසාවක් ඇතුවත් නැතුව, නැතුවත් නැතුව කළත් කිරි එන්නෙ නෑ. එළදෙනගේ අගෙන් ඇද්දට කිරි එන්නෙ නෑ. ඊළඟට තුන්වෙනි උපමාවත් දෙනවා. යම්කිසි කෙනෙක් වෙඬරු බලාපොරොත්තුවෙන් කලසක වතුර දමලා, වතුර විතරයි දන්නෙ. කලතලා ඉන්නවා, දණ්ඩකින්. කොච්චර කැලතුවත් වෙඬරු එන්නෙ නෑ. හතරවෙනි උපමා දෙනවා. යම්කිසි කෙනෙක් ගිනි බලාපොරොත්තුවෙන් ඒ කාලෙ තිබුණෙ ගිනි ගානා දණ්ඩ. උත්තරා දණ්ඩ නමින් හැඳින්වෙනවා. ඒ දඬු දෙකක් එකට ගැමෙන් ගිනි උපදවා ගත්තෙ. ඒ විදියට ගිනි ගානා දණ්ඩ අරගෙන ඉතාමත්ම තෙමුණු තෙතබරි වුණු ලී කැල්ලක අතුල්ල අතුල්ල ඉන්නවා. කොච්චර ඇතිල්ලුවත් ගිනි එන්නෙ නෑ. අන්න අර නිෂ්ඵල උපමාවට දීපු, නිෂ්ඵල ව්‍යායාමයට දීපු උපමා හත.

ඔන්න ඊළඟට සම්මාදිට්ඨිය ඇති කෙනෙකුගේ ඒ ව්‍යායාමය සම්මාදිට්ඨි, සම්මා සංකප්ප ආදිය ඇති ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයින් පිළිබඳව දෙන උපමා හතර. ඒකෙ අනිත් පැත්ත බොහෝ දුරට හිතාගන්නත් පුළුවන්. තෙල් බලාපොරොත්තු වෙන කෙනෙක්, තල පිටි ඔරුවක දමලා වතුරෙන් කලතලා ආසාවක් ඇතුව කළත්, නැතුව කළත්, ආසාවක් ඇතුවත් නැතුවත් කළත්, ආසාවක් ඇතුවත් නැතුව, නැතුවත් නැතුව කළත් මිරිකුවොත් තෙල් එනවා. තල පිටි වතුරෙන් මිරිකුවහම. ඊළඟට දෙවෙනි උපමාව හිතාගන්න පුළුවන් අමුතුවෙන් නොකිව්වත් එළදෙනගේ කිරි එන්නෙ කොතනින්ද කියලා. බුරුල්ලෙන් අදින්න ඕනෙ, අගෙන් නෙවෙයි. බුරුල්ලෙන් ඇද්දෙන් කැමැත්තක් ඇතිව කළත්, නැතුව කළත් කිරි එනවා. තුන්වෙනි උපමාව වෙඬරු හදගන්නනම් දීකිරි දමලා වතුර මිශ්‍ර කරලා කලතන්න ඕන. හතරවෙනි උපමාව වේලිව්ව ලී

කැල්ලකයි අර ගිනි ගානා දණ්ඩ අතුල්ලලා ගන්න ඕන. ඉතින් ඔන්න ඔහොම උපමා හතරකින් දක්වලා තියෙන්නෙන් මේ කියාපු කාරණයමයි. ඔය ආශ්‍රයෙන් අපට හිතාගන්න පුළුවන් අර හැම තැනකම වැයම නොදරන්නේය කියලා කියපු එකේ අදහස.

ඊළඟට නාඤාඤාසු පුරිසො සියා. අනිකකුගේ මිනිසකු නොවන්නේය කියලා කිව්වේ මොකද? පල් හොරු අර රජ්ජුරුවන්ගේ රාජපාසිකකවය තියෙන නිසා අර තරම් හොරකම් මැරකම් කරලා අන්තිමට හොඳට නාලා කියලා මහත්තුරු වගේ හැසිරෙනවා. ඒ විදියේ වර්යාවකට උපකාර වුණේ අර රාජපුරිෂ තත්ත්වයයි. අනිකකුට ගැති නොවිය යුතුයි කියන එකයි. අනිකකුගේ පුරුෂයෙක්, අනිකකුගේ සේවකයෙක් නොවිය යුතුයි කියන එක. යම්කිසි ගැඹුරු අදහසක් එතන දෙන්න. ඊළඟ පදයේ කියවෙන්නේ නාඤාඤා නිසාය ජීවෙයා. අනිකකු නිසා ජීවත්නොවන්නේය. අධිපතීන් ඇසුරුකරමින්, රාජාදීන් ඇසුරුකරමින් සමහරවිට නොමනා ක්‍රියා කළ යුත්ත බවට පත් වෙනවා. අනිත් පැත්තට මේ රජ්ජුරුවෝ වර පුරුෂයින් ඒකට යොදගත්තු නිසා ඒ විදියේ හොරුන්ට කරන දඬුවම් වෙනුවට ඒ අයට නගරයේ ඒ විදියට සැරිසරා යන්න ඉඩ දෙනවා. ඉතින් ඒක තුළ අර කෙනෙකුට ගැති වීමේ ආදීනව පෙන්වුම් කරන්නේ.

හතරවෙනුවට කියන එක ටිකක් තේරුම් ගන්නත් අමාරුයි. ධමෙම න වාණිජං වරෙ. ධර්මයෙන් වෙළඳම් නොකරන්නේය. ඒකට මේ කතාවෙන් ලැබෙන ඉඟියනම් ඒ පිරිසේ ඇත්ත වශයෙන් හතේ ගොඩවල් පහක් තියෙනවා. ඡටිලයින්, නිගණ්ඨයින්, අචේලකයින්, ඒකසාටකයින්, පරිබ්‍රාජකයින් හත් දෙනා හත් දෙනා පෙළ ගැහිලා ගියා. ගමනට හේතුව ගැන වැඩිය විස්තර කරුණු නෑ. සමහර විට හිතාගන්න පුළුවන් ඒ කාලෙ සිටුවරු එහෙම ඒ විදියේ නානාවිධ තීර්ථක පිරිසට ඇවිල්ලා සාකච්ඡා කරන්න ශාලාවල් හදලා දීලා තිබුණා. ඒ අයට ඒ අවස්ථා වල දන මාන ආදිය පැවැත්වුවා. ඉතින් අපි දන්නෙ නෑ සමහර විට එහෙම දනයකින් පස්සෙ මේ අය තමන්ගේ පිරිකර ඔසවාගෙන යනවාද කියලා. කොහොම හරි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මේ කියන ධර්මයෙන් වෙළඳම් නොකරන්නේය කියන එකට සමහර විට හේතු වෙන්නැති ඒකත්. ඒකත් ගැඹුරින් කල්පනා කළොත් ධර්මය වෙළඳ බඩුවක් කරනොගන්නේය කියන එක අපට හිතාගන්න පුළුවන්. බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්ම දේශකයෙකු පිළිබඳව ආනන්ද භාමුදුරුවන්ට

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

කළ දේශනයක් ඇසුරෙන් අපට තෙරුම් ගන්න පුළුවන්. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා 'ආනන්ද, පහසු දෙයක් නෙවෙයි ධර්මදේශනා කිරීම කියන එක. ධර්මදේශනා කරන්නකු විසින් කාරණා පහක් තමා තුළ පිහිටුවාගෙනයි ධර්මය දේශනා කළ යුත්තේ. ධර්මය දේශනා කළ යුත්තේ අනුපිළිවෙල කථා කරන්නෙමිසි කියන අදහසින්.

අනුපිළිවෙල කථාව කියන එක මේ පින්වතුන් අහලා ඇති. දන කථා, සීල කථා, සශා කථා, කාමානං ආදීනවං ආදී වශයෙන් තියෙනවා. තමන්ගේ ලාභ ආදිය විතරක් බලාපොරොත්තු වෙනවනම් සමහර විට දන කථාවෙන් නවත්තගන්නත් පුළුවන්. එහෙම නැතුව අනුපිළිවෙල කථාව නිවන් දක්වාම ගෙනයන අදහසින් කළයුතුයි. ඒ වගේම පරියාය දසසාවී. හේතු කාරණ දක්වමින්. නිකන් කියාගෙන යන එක නෙවෙයි. හේතු කාරණා සහිතව කියන්න ඕන. ඊළඟට ඒ වගේම අනුඥයනා පටිච්ච, දයාව - ඒ සත්කයින් - ඒ අහන්නන් කෙරෙහි දයාව අනුකම්පාව ඇතිකරගෙනයි කියන්න ඕන. ඊළඟට න ආමිසංසවො. ආමිස බලාපොරොත්තුවක් නැතිව. මෙයින් මට මේ මේ විදියට පිරිකර ලැබේවා! කියලා හිතන්නෙ නැතුව දේශනා කරන්න ඕන. ඒ වගේම තමාගෙන් අනුන්ගෙන් ගුණ නසන්නේ නැතුව දේශනා කරන්නයි කියලා තියෙනවා. ඔය විදියට පස් ආකාරයකින් තමන්ගේ හිත සකස් කරගෙන දේශනා කරන්නයි කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ, ආනන්ද භාමුදුරුවන්ට එක් අවස්ථාවක වදලා. ඒ වගේම තවත් වෙලාවක ප්‍රකාශ කලා අපරිසුද්ධ ධර්මදේශනාවක් පරිසුද්ධ ධර්මදේශනාවක් අතර වෙනස. අපරිසුද්ධ ධර්මදේශනා කියන්නෙ අපිරිසිදු ධර්මදේශනාව. ඒක මෙහෙමයි තේරුම් කරන්නෙ.

ඔන්න යම්කිසි කෙනෙක් කල්පනා කරනවා ධර්මය දේශනා කරන්න කලින් 'අනේ මේ අය මගේ ධර්මය අහනවානම්. අහලා පැහැදෙනවානම්, පැහැදිලා ඒ පැහැදීමේ ආකාරයට මට පිරිකර ආදිය ලබාදෙනවානම් කොච්චර හොඳද?' එහෙම හිතලා කරන්නෙ අර අපිරිසිදු ධර්මදේශනාව. ඒක ධර්මය විකුණාගෙන කනවා වගේ එකක්. ඔන්න පිරිසිදු ධර්මදේශනාව ඊළඟට ප්‍රකාශ කරනවා. කොහොමද පිරිසිදු ධර්මදේශනාව? මේ ධර්මය භාග්‍යවතුන්වහන්සේගේ. මගේ නෙවෙයි, භාග්‍යවතුන්වහන්සේගේ ධර්මය - ස්වාක්කායයි, සන්ධිධිකයි, අකාලිකයි, එහිපසසිකයි, ඔපනයිකයි, පච්චත්තං වෙදිතඛි විඤ්ඤාහී. මේ ධර්මය මං දේශනා කරනකොට මේ අය අසන්නවා! අසලා තේරුම්ගනිකො! තේරුම්

අරගෙන ප්‍රතිපත්තියට නගත්වා! කියලා ඒ විදියට මේ ධර්මයේ ස්වභාවය, ධර්මතාව ගැන හිතලා ඒ වගේම ඒ අසන්නන් කෙරෙහි දයාව අනුකම්පාව ඇතිකරගෙන යම් කෙනෙක් දේශනා කරනවානම් අන්න ඒක තමයි පිරිසිදු ධර්මදේශනාව. ඉතින් මේවා ආශ්‍රයෙනුත් අපට හිතාගන්න පුලුවන් බුදුරජාණන් වහන්සේ මොකද මේ ධර්මය න වණිජං වරෙ කියලා ප්‍රකාශ කළේ කියලා. එකක් ආමිසයට තැන දීලා නෙවෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ සංඝයාවහන්සේලාට ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා ධර්ම දයාද මෙ හික්ඛවෙ භවන. මා ආමිස දයාද, මහණෙනි, මගේ මේ ධර්මයට දයාදකරුවන් වන්න. ආමිසයට නොවෙයි. ඉතින් ධර්මයට මිසක්, බුදුරජාණන් වහන්සේට ලැබුණු ඒ ආමිසය අපිත් ලබන්නම් කියන අදහසින් නෙවෙයි ධර්මය දේශනා කරන්න ඕන. ඔන්න ඔය ටිකයි එතකොට ඒ කාරණා තුළ තියෙන්නේ.

ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ ආප්තෝපදේශ වගේ සිද්ධාන්ත හතරක් ප්‍රකාශ කලා කියලා සඳහන් කලානේ. ඒක ගැනත් අපි ඊළඟට බලමු. ඒ කාරණා හතර ඇත්ත වශයෙන්ම මේ කෙටි සූත්‍රදේශනාවේ විස්තර කරලා නෑ. විග්‍රහ කරලා නෑ. නමුත් ධර්ම කාරණා සංග්‍රහ කරන වෙනත් සූත්‍රදේශනා වල - අංගුත්තර නිකායේ හතර, හතර දක්වන අවස්ථාවක මෙන්ම මේ කාරණා හතර සවිස්තරව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කලා. ඒ නිසා අපට ඒ ගැන යමක්, කලින් කෙටියෙන් කිව්වට වඩා කියන්න ඉඩ තිබෙනවා.

ඒකෙදි බුදුරජාණන් වහන්සේ සංඝයාවහන්සේලාට පොදුවේ දේශනා කරනවා ඒ කාරණා හතරම. සංවාසෙන සීලං වෙදිතඛං කියන කාරණය. 'මහණෙනි, එක්ව වාසය කිරීම තුළින් ශීලය තේරුම්ගතයුතුයි' කියලා කිව්වෙ මක්නිසාද? ඔන්න යම්කිසි කෙනෙක්, තව කෙනෙක් දීර්ඝ කාලයක් ඇසුරු කිරීම තුළින්, ඒ ඇසුරු කිරීමත් අර කිව්ව මෙනෙහි කිරීමෙන්, ප්‍රඥවෙන්, නුවණින් යුක්තව කරන්නේ. ඒක තුළින් තේරුම් ගන්නවා මේ තැනැත්තාට තිබෙන්නේ කඩවුණු, සිදුරු වූණු කැළැල් වූණු කිලුටු වූණු ශීලයක්, මේ තැනැත්තා දුශ්ශීල පුද්ගලයෙක්. එහෙම තේරුම් ගන්නවා. තවත් කෙනෙක් දීර්ඝ කාලයක් අර විදියට මෙනෙහි කරමින් ප්‍රඥවෙන් ඇසුරු කිරීම තුළින් තේරුම් ගන්නවා මේ තැනැත්තානම් පිරිසිදු නොකැවුණු හොඳ පැහැදිලි ශීලයක් ඇති කෙනෙක්. ඔන්න ඔය විදියටයි ඒක එතන සඳහන් වෙන්නේ. ඊළඟට දෙවෙනි කාරණය ගැන සඳහන් වෙනවා සංවොහාරෙණ සොවෙයාං වෙදිතඛං කියන එක.

කථා ව්‍යවහාරය තුළින් පිරිසිදු බව දැනගතයුතුයි කියන එක ටිකක් අරිට වඩා විස්තර සඳහන් වෙනවා. ඔන්න යම්කිසි කෙනෙක් දිගු කලක් තවත් කෙනෙකු හා කතාබහ කිරීම තුළින් තේරුම් ගන්නවා මේ තැනැත්තා එක්කෙනෙක් එක්ක එකක් කියනවා. දෙන්නෙක් එක්ක තව එකක් කියනවා. වෙනස් දෙයක් කියනවා. තුන් දෙනෙක් එක්ක තව දෙයක් කියනවා. වැඩි දෙනෙක් එක්ක ඊටත් වඩා වෙනස් දෙයක් කියනවා. මේ තැනැත්තාගේ පිරිසිදුකමක් නෑ. කථා ව්‍යවහාරය වපලයි. මේ තැනැත්තා වපල පුද්ගලයෙක්. අපිරිසිදු පුද්ගලයෙක් ප්‍රතිපත්තියක් නැති, කියලා අන්න එහෙම තේරුම් ගන්නවා. දීර්ඝ කාලයක් තමන් ඇසුරුකරලා කතාබහ කිරීම තුළින්. ඒ වගේ යම්කිසි කෙනෙක් හොඳ කෙනෙක් ගැන එහෙම අසා සිටීමේදී දැනගන්න ලැබෙනවා මේ තැනැත්තා එකක් කිව්වොත් ඒක ඒ ආකාරයටම අවංකවම ඒ අනුව පවතිනවයි කියලා. ඔන්න ඒ අනුව එතන ඒ පිළිබඳව ඒ විස්තරයයි තියෙන්නේ.

ඊළඟට අර ආපදවන් ගැන කියන තැන තුන්වෙනි කාරණය. ආපද අවස්ථාවකදීයි කෙනෙකුගේ ආම කියන විදදරාසිටීමේ ශක්තිය, තිරසාර බව තේරුම් ගන්න පුළුවන් වෙන්න ඕනේ. ඒකේදී ප්‍රකාශ කරනවා ඔන්න යම්කිසි කෙනෙකුට ශ්‍රී ච්ඡාන්දා, හෝග ව්‍යසන, රෝග ව්‍යසන කියන ව්‍යසන එනවා. ඒ කියන්නේ නැයන් නැතිවෙලා යනවා. මැරිලා යනවා, අනතුරු වෙනවා. තමන්ගේ ධනය, හෝගය විනාශ වෙලා යනවා හදිසි අනතුරු වලින්, හදිසි ආපද වලින්. එහෙම නැත්නම් රෝග ව්‍යසන ආදියෙන්. ඒවා ආවහම මේ පුද්ගලයා කල්පනා කරන්නේ නෑ නිරන්තරයෙන්ම අප්පට ලෝක ධර්ම ලෝකය වටේ කරකැවෙනවා. ලෝකය අප්පට ලෝක ධර්මය වටේ කරකැවෙනවා.

අප්පට ලෝක ධර්ම ගැන ප්‍රකාශ කරන අවස්ථාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කිහිප තැනකම සඳහන් කරනවා මේ අප්පට ලෝක ධර්ම - අප්පට ලෝක ධර්ම කියලා කියන්නේ පින්වතුනි ලාභ, අලාභ, අයස, යස, නින්ද, පසංසා, සුඛ, දුක. අයස, යස කියන්නේ පරිවාර සම්පත්තිය නොලැබීම සහ ලැබීම. පරිවාර සම්පත්තියක් ඇතිබව හා නැතිබව. ඊළඟට නින්දව ප්‍රශංසාව. ඒක කවුරුත් දන්නවනේ. ඊළඟට සැපදුක. ඔය ජෝඩු හතරයි, අට. බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා මේ අට, ලෝකය වටේ කරකැවෙනවා. ලෝකය මේ අට වටේ කරකැවෙනවා. හරි අමුතු කියමනක් මේක. නමුත් මේ පුද්ගලයා මේක ලෝක ධර්මතාවක් කියලා කල්පනා කරන්නේ නැතුව අර විදියේ අවස්ථාවකට පත්වුණහම

අඩනවා, වැලපෙනවා, පපුවේ අත් ගසාගන්නවා, ක්ලාන්ත වෙනවා ඔන්න ඔය විදියේ දුකට පත්වෙනවා. ඒ තැනැත්තාට ආපදවන්හිදී ටාම කියන ඒ ගුණය නැති බව කලක් ඇසුරින් ඒ තුළින් දැනගන්න පුළුවන්.

ඊළඟට අනිත් පුද්ගලයා ගැන කියන්නේ, හොඳ පුද්ගලයා ගැන අර විදියේ ශ්‍රී වාසන, රෝග වාසන, හෝග වාසන ආවහම නුවණින් කල්පනා කරනවා මේක මේ අෂ්ට ලෝක ධර්ම ස්වභාවයක් කියලා. ඒකට අනුව හිත පවත්වාගෙන අර විදියට ඇඬීම, වැලපීම, ක්ලාන්තවීම් ආදියට යන්නේ නෑ. ඉතින් මේ අෂ්ට ලෝක ධර්ම ගැන අර කියාපු කාරණා තේරුම් ගන්න සමහර විට උපමාවක් ප්‍රයෝජනවත් වෙන්න පුළුවන් නිසා අපි මෙහෙම කියන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේට තරම් උපමා දෙන්න අපිට ශක්තියක් නෑ. මේ කාලේ තියෙනවානේ ඔය ළමයින්ගේ ක්‍රීඩා මණ්ඩප වල කතුරු ඔංචිල්ලාව කියලා එකක්. කතුරු ඔංචිල්ලාව ගැන ටිකක් හිතලා බලන්න. අපි හිතමු ඔය ගරාදි අටක එල්ලලා තියෙනවා ඉදගන්න ආසන - අම්මලා තාත්තලා ගිහින් ඔය පොඩි දරුවෝ ඉන්දවන්නේ - ඒ දරුවා කිසි බයක් නැතුව ඉන්නවා. මොකද දන්නවා මේක උඩට ගියත් පහළට ගියත් වැටෙන්නේ නෑ. මුණින් අතට වැටෙන්නේ නෑනේ. මොකද හේතුව? අර ආසනයේ උඩට යනකොට ඒකට අනුව හරිගැස්සෙනවා. අන්න ඒ විදියට අපට හිතාගන්න තියෙන්නේ මේක දළ උපමාවක්. සුදුසුනම් ඒක ඒ අනුව හිතන්න. කතුරු ඔංචිල්ලාවක් වගේ හිතාගන්න තියෙන්නේ මේ අෂ්ට ලෝක ධර්ම.

ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ. මේ අෂ්ට ලෝක ධර්ම ලෝකය වටේ කරකැවෙනවා. ලෝකය අෂ්ට ලෝක ධර්ම වටේ කරකැවෙනවා. ඔන්න ඔහොම අපට ඒක ගැන හිතාගන්න පුළුවන්. එතකොට ආපදවන් පිළිබඳව. ඒක අපට ඇතැම්විට සිහිපත් කරගන්න පුළුවන් ඒ විදියේ අපේ දුර්වලකම් ඇති අවස්ථා වල බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා නේද ආපදසු ටාමො වෙදිනබො. ආපදවන්හිදී තමයි අපට මේ ශක්තිය අපි තුළ තියෙනවද නැද්ද කියලා දැනගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. ඔන්න ඊළඟට හතරවෙනි කාරණය සාකච්ඡාය පඤ්ඤා වෙදිනබො. සාකච්ඡාව තුළිනුයි කෙනෙකුගේ ප්‍රඥව දැනගන්න පුළුවන්. ඒකට අමුතුම විදියේ උපමාවක් බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙනවා. සියුම් උපමාවක්.

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

ඔන්න මෙහෙමයි ඒක පෙන්වුම් කරන්නේ. ඉස්සෙල්ලම කියනවා ධර්ම කාරණය. යම්කිසි කෙනෙක් තව කෙනෙක් හා සාකච්ඡා කිරීම තුළින්, කාලයක් සාකච්ඡා කිරීම තුළින් තේරුම් ගන්නවා මේ පුද්ගලයා කරුණු මතුකරන ආකාරයත්, කරුණු ගෙනහැර දක්වන ආකාරයත්, ප්‍රශ්න වලට දක්වන ප්‍රතිචාරය අනුවත් පේන්නේ මේ පුද්ගලයානම් ප්‍රඥවන්තයෙක් නෙවෙයි, මෝඩයෙක්. මොකද මේ පුද්ගලයා එතන දක්වනවා - මේ ශාන්ත, ප්‍රණීත, අතක්කාවචර, නිපුණ, පණ්ඩිත වෙදනිය කියන මේ ගැඹුරු ධර්ම කොට්ඨාස ගෙනහැර දක්වන්නේ නෑ මේ තැනැත්තා.

ඒ වගේම යම් ධර්මයක් මේ තැනැත්තා දේශනා කරනවානම් ඒක පිළිබඳව කෙටියෙන් හෝ සවිස්තරව හෝ විස්තර කරන්න, එහෙම නැත්නම් ඒ කාරණා පිළිබඳව විග්‍රහ කරන්න, විවරණය කරන්න ශක්තියක් මේ තැනැත්තාට නෑ. ඒක නිසා තේරුම් ගන්නවා මේ තැනැත්තා මෝඩ පුද්ගලයෙක්. ප්‍රඥවන්ත කෙනෙක් නෙවෙයි. ඔන්න දෙන උපමාව. අමුතුවම උපමාවක් එතන දෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ. ඇස් ඇති පුරුෂයෙක් විළක් ළඟ, පොකුණක් ළඟ බලාගෙන ඉන්නකොට කුඩා මාළුවෙක් ඕකෙන් උඩට එනවා. අපි හිතමු කණයෙක් කියලා. කණයෙක් උඩට එනවා. ඇතින් ඉඳන් මේ බලන් ඉන්නේ. නමුත් මේ මාළුවා මතු වෙන ආකාරයෙන් නගන රැළි අනුවත් - වතුරේ නගන රැළි අනුවත් - ඊළඟට උඩට එන වේගය අනුවත් අර ඇස් ඇති පුද්ගලයා තේරුම් ගන්නවා මේනම් ලොකු මාළුවෙක් නෙවෙයි, කණයෙක්. කණයෙක් කියලා එතන නෑ. යම් හේතුවක් නිසා අපි මේ වචනේ දැමීමේ. පොඩි මාළුවෙකුට උපමාවට. පොඩි මාළුවෙක් කියලා තේරුම් ගන්න ඕන.

ඔන්න ඊළඟට දෙනවා අනිත් උපමාව, ප්‍රඥවන්තයෙක් පිළිබඳව. යම් කෙනෙක් එක්ක සාකච්ඡා කිරීමෙන් තේරුම් ගන්නවා මේ තැනැත්තා කරුණු මතුකරන ආකාරයත්, ඒවා ගෙනහැර දක්වන ආකාරයත්, ප්‍රශ්න වලට දක්වන ප්‍රතිචාරය අනුවත් මේ තැනැත්තානම් ප්‍රඥවන්ත කෙනෙක්. මක්නිසාද පණ්ඩිතයින් විසින් දනගතයුතු ගැඹුරු අතක්කාවචර ධර්ම කාරණා මේ තැනැත්තා ඉදිරිපත් කරනවා. ඒ වගේම ඒ ධර්ම කාරණා කෙටියෙන් හෝ සවිස්තරව තේරුම් කරලා දෙන්න, පැහැදිලි කරලා දෙන්න, විවරණය කරලා දෙන්න සමත්. ඔන්න ඒකට දක්වන උපමාව. මොකක්ද? ඇස් ඇති පුරුෂයෙක් බලාගෙන ඉන්නවා.

බලාගෙන ඉන්න අතරේ ලොකු මාළුවෙක්, අපි හිතමු ලුලෙක් වගේ මාළුවෙක් උඩට එනවා. ඒ මාළුවා එන ආකාරයෙන් අර ඥානවන්ත පුද්ගලයා කල්පනා කරනවා මේ මාළුවානම් උඩට එන ආකාරයෙනුත්, ගසන රැලි වලිනුත් එන වේගෙනුත් පේන්නෙ මේ පොඩි සතෙක් නෙවෙයි. ටිකක් ලොකු මාළුවෙක්. අන්න ඒ විදියට තමයි ප්‍රඥාවන්තයා ගැන තේරුම් ගන්න පුළුවන් වෙන්නෙ.

ඉතින් මේ කාරණය හරියට තේරුම්ගත්තෙ නැත්නම් අර කණයා සමහර විට ලූලා හැටියටත් තේරුම්ගන්න ඉඩ තියෙනවා. ලෝකෙ බොහොම සිදුවෙන දෙයක් ඕක. ඉතින් ඒක නිසා අපි නුවණින් තේරුම් ගන්න ඕන කෙනෙකුගේ ප්‍රඥාව, නුවණ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒක තේරුම්ගැනීමට යම් යම් සාධක දීලා තියෙනවා. ඒ මක්නිසාද අපි අර කලින් කියාපු ආකාරයට මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය හරියට හඳුනා ගත්තෙ නැත්නම් ඒ වගේම ඇසුරුකළයුතු පුද්ගලයා හරියට තේරුම්ගත්තෙ නැත්නම් දීර්ඝ කාලයක්, සමහර විට තමන්ගේ මුළු ජීවිතයම අඳුරු වෙනවා. වැරදි තැනයි ව්‍යායාම දරලා තියෙන්නෙ. වැරදි පුද්ගලයයි තෝරගෙන තියෙන්නෙ. ඒ විදියේ අවබෝධයක් එනවා, ඒකටයි මේ අපිට බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ඉඟි දීලා තියෙන්නෙ. ලෝකයේ පුද්ගලයින් හඳුනාගැනීමට. ගිහි හෝ වේවා, පැවිදි හෝ වේවා අපි සමාජයේ ගතකරනකොට මතු වන ප්‍රශ්නය තමයි ඇසුරු කළ යුත්තේ කවුද? ඇසුරු නොකළ යුත්තේ කවුද? කාගෙ ධර්මයද අපි පිළිගන්න ඕන? ඒ වෙද්දි කොතනද අපි චීර්ය දරන්න ඕනෙ අපේ විමුක්තිය සඳහා. ඔය ප්‍රශ්නය කාටත් තියෙනවා. ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට උදවු වශයෙනුයි මේ කාරණා මතුකරලා දීලා තියෙන්නේ. අපි ඉතින් නුවණින් කල්පනා කරන්න ඕනෙ.

එතකොට මේ කාරණා හතරම දැන් මතු කරගන්නා. ඉස්සෙල්ලා කිව්වා ශීලය පිළිබඳව. ඊළඟට ඒ තුළින් ස්ථිර ප්‍රතිපත්ති නැති කෙනා ඒ තමන්ගේ ශ්‍රාවකයින් සමහර විට ඒ පැත්තට හරවලා ගන්න පුළුවන්. තමන්ගෙ ප්‍රතිපත්ති හරි හැටියට පෙන්න්න. ඒ වගේම දැන් බොහෝ විට අන්‍යාගමිකයින් තමන් ගත්තු වැරදි දෘෂ්ටිය අනුව වැරදි පැවැත්ම අනුව අනිත් අයත් ඒ පැත්තට යොමුකරනවා, ශ්‍රාවකයින් ඒ පැත්තටම නැඹුරු වෙනවා. ඊළඟට අර පිරිසිදු බව කියාපු කාරණය. අවංක බව, ප්‍රතිපත්ති ගරුක බව, අවපල බව. ඒකයි සමාජයේ ඒවා හඳුනාගන්න අවශ්‍ය මූලධර්ම බුදුරජාණන් වහන්සේ මතුකරලා දීලා තියෙන්නේ.

ඊළඟට එදිනෙදා ජීවිතයේ පැමිණෙන රෝග ව්‍යසන, හෝග ව්‍යසන, ඥාති ව්‍යසන ආදියේදී තමන්ගේ ස්ථාවරකය, ස්ථිරසාර බව මතු කරගන්න. අවසාන වශයෙන් ප්‍රඥාව. සාකච්ඡාව තුළින් තමයි. මොකද සාකච්ඡාව තුළදී විශේෂයෙන්ම ප්‍රශ්නෝත්තර වශයෙන් යන සාකච්ඡාවකදී ඒ තැනැත්තාට ඒකට හවුල්වෙන්න තරම් ශක්තියක් නැත්නම් ඉබේටම ඒ තැනැත්තාගේ අවබෝධයේ අඩුපාඩුකම් පැහැදිලි වෙනවා. නමුත් ඒවා ගැඹුරින් තේරුම් අරගෙන තියෙනවානම්, ඒවා අන්දකලා තියෙනවානම් ඒ තැනැත්තාට තවදුරටත් ඒ කරුණු පැහැදිලි වෙනවා. අර මාළුවා උඩට එන ආකාරයෙනුත්, ඒ නගන රැලි වලිනුත් එන වේගයෙනුත් තේරුම් ගන්න පුළුවන් මේ ලොකු මාළුවෙක්ද, පොඩි මාළුවෙක්ද කියලා. මේ ඉඟිය අනුව අපි කල්පනා කරන්න ඕන. සම්බුද්ධශාසනයට නානාවිධ පුදුම අන්දමේ මිථ්‍යා දෘෂ්ටි පැතිරෙන යුගයක් මේ කියලා අපට අහන්න ලැබෙනවා. ධර්මය පුදුම අන්දමින් විකෘත වෙන යුගයක් කියලා. අන්‍යාගමික බලවේග වගේම අපේම අය විසින් මේ ධර්මය නානාවිධ විකෘත වලට භාජනය කරන බව පේනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුම් කරලා දීලා තියෙනවා මේ සම්මාදිට්ඨිය ඇතිකරගැනීමට උපකාර වෙන කාරණා දෙකක් තියෙනවා කියලා. ඥා ඉමා භික්ඛවෙ පච්චයා සමමා දිට්ඨිසු උප්පාදු. සම්මාදිට්ඨිය ඇතිකරගැනීමට ප්‍රත්‍ය දෙකක් තියෙනවා. මොනවාද ප්‍රත්‍ය දෙක? පළමුවෙනි එක පරතොසොසො. දෙවෙනි එක යෝනිසොමනසිකාරො. පරතොසොසො කියන්නේ අනුන්ගෙන් ධර්මය අසන්න ලැබෙන්නට ඕන. ධර්මය තමන්ටම දැනගන්න බැනේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය කාගෙන් හරි අහන්න ලැබෙනවා. අහන්න හෝ කියවන්න හෝ ලැබෙනවා. අන්න පරතොසොසො. ඒ ලැබුණ පමණින් එතන සම්මාදිට්ඨිය ඇතිවෙනවා නොවෙයි. ඒකට තමන් කළ යුත්තේ මොකක්ද? යෝනිසෝමනසිකාර. තමන් නුවණින් මෙනෙහි කරන්න ඕන.

යෝනිසෝ කියන එක, බොහොම ගැඹුරුම දෙයක් එතනත්. අපි සාමාන්‍යයෙන් කියන්නේ හරියාකාර මෙනෙහි කිරීම. දැන් අර හරියාකාර සහ වැරදි ආකාර කියන එක තේරුම් ගන්න තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ භාසාජනක විදියේ උපමා දක්වලා තියෙන්නේ. වැලි මිරිකලා තෙල්ගන්න යන එක. අගින් ඇදලා කිරි දෙවන්න යන එක. ඒ වැරදි තැනින් ඒක කළේ. කිරි එන්න ඕන තැනින් නොවෙයි වැරදි තැනින්

ඇල්ලුවේ. අන්න ඒ විදියට එතකොට යෝනිසෝමනසිකාර කියන්නේ නුවණින් - නිසියාකාර මෙනෙහි කිරීමයි. ඒ තුළින් තමයි අපට ඇතුළතින් සම්මාදිට්ඨිය ඇති කරගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. කොයිතරම් ධර්මය අසන්නට ලැබුණත් අපි ඒක එපමණකින් සාදු කියලා, හා හොඳයි කියලා පිළිගත්තොත් ඔන්න සම්මාදිට්ඨිය ඇතිවුණා නෙවෙයි. ඒක අර්ථ භක්තියක්. අර කියාපු අර්ථ භක්තිය, මෝඩ ශ්‍රද්ධාව ඇතිවෙන්න හේතුවක් වෙනවා. නුවණින් කල්පනා කරන්නට ඕන.

වූලහත්ථිපදෝපම සූත්‍රයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා ශ්‍රද්ධාව ඇත්ත වශයෙන්ම ස්ථාවර වීමට නම්, එහෙම නැත්නම් ශ්‍රද්ධාව සම්පූර්ණ වීමටනම් මේ ප්‍රතිපත්ති මාර්ගයේ ගමන් කළයුතු බව. වටිනා ඇතෙක් ඉන්නවා කියලා ආරංචියක් ලැබුණු ඇත් ගොව්වෙක් - ඇතුන් සොයන්නෙක් - ඇතුන් අල්ලන්නෙක්, කැළේකට ඇතුල් වුණහම ඇතෙක් ගිය අඩි පාරවල් දකින්න ලැබෙණවා. නමුත් එපමණකින් ඒ තැනැත්තා තීරණය කරන්නේ නෑ මේ ඇත්ත වශයෙන්ම මා සොයන විධියේ ඇතෙක් කියලා. නමුත් තමන් සොයන සෙවිල්ල අනහරින්නෙත් නෑ. ඉස්සරහට යන්න ඕන තව තව ඒකට සාධක ලැබෙන්න. ඒ සාධක ලැබෙන්න ලැබෙන්න අර ශ්‍රද්ධාව තහවුරු වෙනවා. අවසානයේ තමන් මේ ප්‍රත්‍යක්ෂය කළ අවස්ථාව - බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු ඒ නිර්වාණ ධර්මය සාක්ෂාත් කළ අවස්ථාවේ ඔන්න හොඳටම ස්ථිර වෙනවා ඒ තැනැත්තාට මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ධර්මය සත්‍යයි. අන්න ඒ විදියේ මහාපුදුම විදියේ ධර්මයක් මේක.

ඉතින් ඒ ශ්‍රද්ධාව උපකාර වෙන්නේ ඇත්ත වශයෙන්ම ආරම්භක වශයෙන්. අර චීර්යයට අවශ්‍ය නිසා, අපි හැම දේශනාවක් අවසානයේදීම නිතරම මතක් කරන එකක් තමයි බෞද්ධ පින්වතුන්ට ආර්යඅෂ්ටාංගික මාර්ගය, සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මය වැඩිමේදී ඉන්ද්‍රිය ධර්ම, බලධර්ම හැටියට දක්වන ශ්‍රද්ධා, චීර්ය, සති, සමාධි, පඤ්ඤා කියලා කාරණා පහක් මතු කරගන්නා බව. විශේෂයෙන්ම සෝවාන් ආදී ආර්ය තත්ත්වය ලැබීමේදී. ශ්‍රද්ධාව ඕන වෙන්නේ චීර්යය සඳහා. ආකාරවත් ශ්‍රද්ධා කියන හරියාකාර ශ්‍රද්ධාව ඇති කරගත්තොත් තමයි ඒ අනුව චීර්යයත්, එලදයි අන්දමින් යොදන්න පුළුවන් වෙන්නේ. ඊළඟට ඒ චීර්යය අනුව සතිය, සමාධිය, ප්‍රඥාව ආදී කාරණා මතු කරගන්න ඕන. ඉතින් මේ ධර්මමාර්ගයේ යාමට අපි උත්සාහවත් වෙන්න ඕන.

සම්මාදිට්ඨි, සම්මා සංකප්ප, සම්මා වාචා ආදී ඒ අංග අට අපට හුරුපුරුදුයි. නමුත් අන්‍ය ආගම්වලත් තියෙනවා ඒ විදියෙම යම්කිසි පිළිවෙත් සමූහයක්. ඒවා බුදුරජාණන් වහන්සේ හඳුන්වන්නෙ මිච්ඡා දිට්ඨි, මිච්ඡා සංකප්ප, මිච්ඡා වායාම. ඒගොල්ලොත් කියනවා, අපටත් තියෙනවා සමාධියක් කියලා. අපටත් තියෙනවා විමුක්තියක්, ඥානයක් කියලා. ඒගොල්ලොත් නිකන් ඉන්නෙ නෑ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ හේතු සාධක සහිතව පෙන්වනවා මේවා අවසාන වෙන්නේ මූළාවකින්. අන්ත අර කියන මිච්ඡා ඥානය එහෙම පිටින්ම ඥානයක් නොවෙයි. අඥානයක්. මිච්ඡා විමුක්තිය, විමුක්තියක් නෙවෙයි ඒක බොරු විමුක්තියක්. එතකොට අර අංග අටක් තිබුණු පමණින් අන්‍යාගමිකයින්ගේ ඒ ප්‍රයත්නය නිවන් කරා යන්නෙ නෑ. නියම නිවන, සංසාර විමුක්තිය ළඟාකර දෙන්නෙ නෑ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ මෙන්ම මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය සම්මා නමින් දක්වලා තියෙන්නෙ ඒකයි. සමාසක් - හරි පැත්තට නැඹුරු. ඒක හරියාකාරව කළොත් අවසාන වෙන්නෙ මෙතන සඳහන් වුණු සම්මා ඥාන, සම්මා විමුක්ති කියන ඒ ලෝකෝත්තර මාර්ග ඥාන අනුව ඇති කරගන්න විමුක්තියෙන්. ඒ නිර්වාන විමුක්තිය කරා යන මාර්ගයයි. දැන් අපි මෙතන සඳහන් කළ ඒ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයම තමයි ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා නමිනුත් හඳුන්වන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මයේ ස්වාභාවික, සංකීර්ණ, අකාලික, එහිපසිතික, ඔපනයික ආදී වශයෙන් ගුණ දක්වලා තියෙනවානේ. මේ ධර්මය ස්වාභාවික නිසාම එහි ප්‍රතිඵල සංකීර්ණයි. මෙලොවම ඇස් පනාපිට දකින්න පුළුවන් පුරුදු කරන ප්‍රමාණයට අනුව. ස්වාභාවික ධර්මයට බැහැලා ප්‍රතිපත්තිය පුරන ද ඉඳලාම යම් යම් ප්‍රමාණයට ඒ ඒ තැනැත්තාට ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙනවා මේක හරි බව. ඒකට බහින්න ඕන. නිකන් වචනෙන් තර්කයෙන් කරන එකක් නෙවෙයි ඒක. එතකොට ශීලයේ ආනිශංස ශීලය රකින කෙනාට තේරෙනවා. සමාධිය වඩන කෙනාට ඒකෙ ආනිශංස තේරෙනවා. ඒ විදියට අපි හිතාගන්න ඕන ස්වාභාවික නිසාම ඒක සංකීර්ණයි. මෙලොවම ඇස්පනාපිට දකින්න පුළුවන්. ඒක නිසාම අකාලිකයි. කල් නොයව්‍යම එහි ප්‍රතිඵල දකින්න පුළුවන්. එහිපසිතික - ඒ ධර්මයේම තියෙනවා ශක්තියක්, පුදුම ශක්තියක්. ධර්මය, ඇවිල්ලා බලන්න කියන්නා වගේ. ධර්මයේ එක්තරා අභියෝගයක් දෙනවා මේක ක්‍රියාවට නැගලා පෙන්වන්නයි කියලා. මේ ධර්මයේ තියෙන ඒ ස්වභාවය අනුවයි කෙනෙක් මේ ධර්මයට නැඹුරු

වෙලා ප්‍රතිපත්තියට නගන්නේ. 'එව බලව' කියන ආයාචනය අනුව බය නැතුව ඒක කියන්න පුළුවන් තරම් ධර්මය එකිනෙකට ගැලපෙන පුදුම විදියේ හේතු සාධක අනුව යන, පිළිගතහැකි ස්වභාවයක් තියෙනවා.

ඊළඟට ඔපනයික කියන්නේ ඊටත් වඩා විශේෂ දෙයක්. ධර්මයේ එකකින් එකකට - ඒකෙන් අනිත් එකට ඇදගෙන යන ස්වභාවයක් තියෙනවා. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ සමහර අවස්ථා වල ප්‍රකාශ කරන්නේ.

සමමා දිට්ඨිසු භික්ඛවෙ සමමා සංකප්පො පහොති. සමමා සංකප්පසු සමමා වාචා පහොති. සමමා වාචසු සමමා කමමනො පහොති. සමමා කමමනසු සමමා ආජ්චො පහොති. සමමා ආජ්චසු සමමා වායාමො පහොති. සමමා වායාමසු සමමා සති පහොති. සමමා සතිසු සමමා සමාධි පහොති

ඔය විදියට දිගටම යනවා. අර අංග පිළිබඳව ප්‍රකාශ කරනවා විශේෂයෙන්ම සම්මාදිට්ඨිය ඇති කරගත්තු පුද්ගලයාට නිරායාසයෙන්ම වගේ මේ ධර්මතා අනුව සමයක් සංකල්පය පහළ වෙනවා. ටිකක් හිතලා බලන්න බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සම්මාදිට්ඨියට අදාළව මේ මේ දේ හොඳයි, මේ මේ දේ නරකයි කියලා කිව්වට පස්සෙ ඒක අනුව හික්මෙන පුද්ගලයාගේ සිතුවිලි පරම්පරාවත් ඒ අනුවම යනවා. මේ පින්වතුන් දන්නවා දස වසතුක සමමාදිට්ඨිය ගැන. ඒක සම්මාදිට්ඨියේ එක අංශයක්. සාංසාරික වශයෙන් බලනකොට. අනිත් පැත්ත තමයි චතුරාර්ය සත්‍යය පිළිබඳ ගැඹුරු සම්මාදිට්ඨිය. කෙසේ හෝ වේවා ඒ දෘෂ්ටිය හිතට වැටුණට පස්සෙ ඒ තැනැත්තාගේ ඒ අනුව යන සිතිවිලි පරම්පරාවත් ඒ කියන්නේ සමමා සංකල්ප ඉබේටම ඇතිවෙනවා. ඒ සමමා සංකල්පය අනුව ඊළඟට සමමා වාචා. වචනයත් ඒ අනුව පිටවෙනවා. ඔය විදියට ක්‍රමානුකූලව එකිනෙකට හේතු ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධය ඇතිව ගැලපිලා යන ප්‍රතිපදාවක් මේක තුළ තියෙන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ නැතෙයි කියා නොසිතා තමන් උත්සාහවත් වෙන්න ඕනේ. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අවසාන අවස්ථාවේ, ආනන්ද භාමුදුරුවෝ 'කොහොමද, දන් භාග්‍යවතුන්වහන්සේ පරිනිර්වාණයට පත්වුණාට පස්සෙ අපට මේ ශාසනය අශාස්තෘකයි. ශාස්තෘවරයෙක් නැති ශාසනයක්' කියලා කල්පනා කරන කොට 'එහෙම හිතන්න එපා ආනන්ද. මා විසින් යම් ධර්මයක් දේශනා කරලා තියෙනවානම්, විනයක් පනවලා තියෙනවානම් ඒකයි නුඹලාට මා නැති කල්හි ශාස්තෘ වෙන්නේ' කියලා ප්‍රකාශ කළේ.

ඒක අනුවත් හිතන්න ඕනෙ මේ ධර්මයත් විනයත් ඇතිතාක් අපට බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩ ඉන්නවා හා සමානයි. ඉතින් ඔය කොයි විදියේ කතන්දර තිබුණත් අපට මේ ලැබිවිච ධර්මය ආශ්‍රයෙන් - මෙව්වරවත් ධර්මයක් නැතුවයි අතීතයේ බුද්ධ කාලයේ ඇතැම් අය මාර්ගඵල පවා අවබෝධය කළේ. දැන් අප ඉදිරියේ තියෙනවා ඒ ඒ පුද්ගලයින්ට දේශනා කළ ධර්මය සෑහෙන ප්‍රමාණයක්, ඒ වර්තානුකූලව. විශාල ධර්ම ප්‍රමාණයක්. අපට ප්‍රතිපත්තියට නැගීමට මෙව්වර ගොඩක් අවශ්‍ය නෑ ඇත්ත වශයෙන්ම. හරියාකාරව තමන්ගෙ හිතට වැටහෙන මූලික වික තේරුම් ගන්නා නම් එතන ඉඳලා මේ වැඩෙයි යෙදෙන්න ඕන. යෙදෙන තැනැත්තට තමයි එක් එක් පියවර පාසා අර ඇතා සොයන්න ගිය පුද්ගලයාට වගේ තව දුරටත් අවබෝධය කරා ලගාවිය හැක්කේ. මේ ධර්මයේ ගුණ වශයෙන් ස්වාඝාත, සන්ධිධික, අකාලික, එහිපසිසික, ඔපනයික. ඊළඟට පව්‍යතනං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤාහි කිව්වේ ඒකයි. තමතමන් විසින් මේ ධර්මයේ සත්‍යතාව තේරුම් ගන්න ඕන.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මේ ප්‍රකාශය දහම ප්‍රතිපත්තියට නැගීමට කළ ආරාධනාවක් හැටියට සලකලා මේ පින්වතුන් තමතමන් ඒ සඳහා උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. මේ විදියේ වටිනා දවසක අපි මෙවැන්නක් ප්‍රකාශ කළේ මොකද? මේ කාලේ ධර්මය පිළිබඳව නොයෙකුත් තර්ක විතර්ක වලට සීමාවුණු බුද්ධිවාදී ආකල්පයක් තියෙනවා. ගොඩ ඉඳලා නැව් පෙරළන්නා වගේ. මේ ධර්මයේ ඇති ගැඹුරු කාරණා පිළිබඳව තර්කයෙන් පමණක් තේරුම් ගන්න උත්සාහ කරනවා. නමුත් පින්වතුනි, අපි බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වා වදල ආකාරයට ශීලය පදනම් කරගෙන යම් සමාධියක් ගොඩනගා ගතයුතුයි. ඒ සමාධිය උපකාර කරගෙනයි විදර්ශනා භාවනාව වැඩිය යුත්තේ. ඒවා ක්‍රමානුකූලව යන්නේ. ඒ විදර්ශනා භාවනාව තුළින්. එක පැත්තකින් ඒ චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධය. අනිත් පැත්තෙන් අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්‍ෂණය තමතමන් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගත්තු අවස්ථාවයි මාර්ගඵල අවබෝධය කියන්නේ. ඒක කරා යාමට තමතමන්ම ඒකට උනන්දුව දක්විය යුතුයි. ඒ හැම එකකටම අවශ්‍ය කාරණා බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙනවා. මගේ මේ ජීවිත කාලය තුළ අභිඤ්චෙන් දැන වදරා දේශනා කළ ධර්මය කුමක්ද කියන එක මහාපරිනිබ්බාන අවස්ථාවේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ හකුළුවා දක්වුවේ සත්තිස් බෝධි පාක්‍ෂික ධර්ම වශයෙන්. සත්තිස් බෝධි පාක්‍ෂික ධර්ම කියන්නේ පින්වතුනි ධර්ම කොට්ඨාශ හතක් තියෙනවා. මේ පින්වතුන් අහලා ඇති ඇතැම් ඒවා.

සතර සතිපට්ඨානය, සතර සම්මප්පධානය, සතර සාද්ධිපාදය, පංච ඉනඤ්ඤිය, පංච බල, සප්ත බොජ්ඣංග, ආර්යඅෂ්ටාංගික මාර්ගය කියලා කියන කාරණා, ඒ ගොඩවල් හත එකතු කරලා ගන්නහම ධර්ම තිස් හතක් තියෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ අවසාන අවස්ථාවේදී 'මා විසින් මෙව්වර කාලයක් දේශනා කළ ධර්මය' කියලා ඉදිරිපත් කළේ ප්‍රායෝගික වශයෙන් කෙනෙකු විසින් තේරුම් ගතයුතු ඔය කියාපු ධර්ම කොට්ඨාශ. බුද්ධියට ගෝචර ඒවාම නෙවෙයි මේවා. ප්‍රතිපත්තියට නැගීම තුළින් කෙනෙකුට හඳුනා ගතහැකි දේවල් තමයි සතර සතිපට්ඨානය කියන එක පොතෙන් උගතයුතු දෙයක් නොවෙයි. සතර සම්මප්පධාන පොතට සීමා වියයුතු දෙයක් නොවෙයි. ඒවා ඒ පුද්ගලයා විසින් ක්‍රියාවට නගලා තේරුම් ගතයුතු දේවල්. බුදුපියාණන් වහන්සේ ධර්මය කියලා කිව්වෙ ප්‍රායෝගික මට්ටමින් බලනකොට ඔන්න ඔය සත්තිස් බෝධිපාක්‍ෂික ධර්ම. ඉතින් පොතේ දැනුම කෙසේවෙතත් වැඩේ යෙදෙනවානම් ඔය තිස් හත අඳුනගන්න පුලුවන්. සමහර විට යෝගාවචරයෙකුට අමුතුවෙන් පොත නොකියෙව්වත් කමටහනේ යෙදෙනකොටම තේරුම් ගන්නවා මේක නෙවෙන්නම් මේ කියලා. අන්න ඒ විදියට ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සත්තිස් බෝධිපාක්‍ෂික ධර්ම අපි මතු කරගන්න ඕන.

මේ දිනවල බොහෝ දෙනෙක් අපට ඇවිල්ලා කියන්නේ මේ සංසාරයේ භයානකත්වය ගැනයි. ඒ වර්තමාන ජීවිතය ගැන පමණක් හිතලා ඒවායේ තියෙන ආපද විපත්ති ගැන හිතලා ඇතැම් අය භයානක අන්දමින් මේ සංසාරයේ තත්ත්වය ගැන කියනවා. ඇතැම් කෙනෙක් තමන්ට දුක වැටහුණා කියනවා. වැටහුණ බව කෙසේ වෙතත් ටිකක් හරි වැටහිලා ඒ විදියට නෙකම්මය සොයාගෙන පවා එනවා ඇතැම් කෙනෙක්. නමුත් මේ දුක බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊට වඩා ගැඹුරින් දක්වලා තියෙනවා. මේ අතිදීර්ඝ සංසාරයේ අපි මේ අනන්ත කාලයක් මීටත් වඩා භයානක අන්දමින් මේ සංසාරයේ ඉපදෙමින් මැරෙමින් ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ආදී දුක් වලට පාත්‍රවෙමින් ගිහිල්ලා තියෙනවා. බුද්ධ වචනය විශ්වාස කරන අයට එබඳු ඒ සූත්‍රදේශනාවක් අහලා පවා විශාල සංවේගයක් ඇතිවෙනවා. දැන් ඔය හදිස්සියට පුපුරන බෝම්බයකින්, හදිසියේ වෙන විපතකින් ටික දවසක් විතරක් තියෙන සංවේගයක් ඇතිකරගෙනයි බොහොම පින්වතුන් මේ නිවන සොයන්නේ.

නමුත් ගැඹුරින් කල්පනා කරන, බුද්ධ වචනය සත්‍ය හැටියට සලකන පින්වතුන්ට ඒක අමුතු දෙයක් නොවෙයි. අපි කල්පනා කරන්න ඕන ඒක අපේ ආරම්භය පමණයි, ඒ සංවේගය. එතන ඉඳලා තියෙන්නෙ අපි හරියාකාරව අර කියාපු විදියට නියම තැනක නියම විදියට වීර්යය යෙදීමයි. අගින් කිරි දෙවීමට උත්සාහ කරන්නෙ නැතුව, නියම ශාසනයක, බුද්ධශාසනයක ඒකට වීර්යය දරනවානම් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ආකාරයට තමන්ට මේ ධර්මයේ ඇති සොකොන, සන්ද්ධික, අකාලික, එහිපසසික, ඔපනයික, පවචනං වෙදිනඛබ ගුණ මේ ජීවිතයේදීම අත්දකින්න පුළුවන්. බුද්ධ වචනය සත්‍යනම් අපි මිනිසුන් පමණක් නෙවෙයි තිරිසනුන් හැටියට, ප්‍රේතයින්, යක්ෂයින් හැටියට, ඉඳහිටලා දෙවියන් බ්‍රහ්මයින් හැටියට මේ සංසාරයේ දීර්ඝ කාලයක් ගමන් කරමින් නිෂ්ඵල වූ ප්‍රයත්නයක් යෙදුවා අපේ තෘෂ්ණාව සංසිදවාගන්න. බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා මේ තෘෂ්ණාව ඒ විදියට සංසිදවාගන්න බෑ. තණ්හාවට හේතුවුණු අවිද්‍යාව තුරන් කිරීම තුළින් ඒ මිරිගුව ඔස්සේ දිවීම අපි නතර කරගන්න ඕනෙ.

එහෙම අධිෂ්ඨාන කරගෙන මේ අද යෙදූ ප්‍රතිපත්ති ශක්තිය තුළින් ධර්මදේශනාවක් උපකාර කරගෙන තමන් ඒ යොදන සමයක් ව්‍යායාමය සාර්ථක කරගෙන කල්‍යාණමිත්‍ර ආශ්‍රය පිහිටි උපකාර කරගෙන බණ භාවනා සාර්ථක කරගෙන ඉක්මනින්ම සෝවාන්, සකදගාමී, අනාගාමී, අරහත් කියන මාර්ග ඵල ප්‍රතිවේදයෙන් උතුම් අමාමභ නිවන් සාක්ෂාත් කරගැනීමට මේ ධර්මදේශනා කුසලයත් ඒකාන්තයෙන්ම උපනිශ්‍රය වේවා! කියලා ප්‍රාර්ථනා කරගන්න.

අද දවසේ මේ ප්‍රතිපත්ති පිරීමෙන්, ශීලය රැකීමෙන් බණ භාවනා කිරීමෙන් ඒ හැම එකක් තුළින්ම රැස්කරගත් කුසල සම්භාරයකින් අපි මේ සංසාර දුක කෙළවර කරගන්න උත්සාහ කරමු. එසේම අවිච්ඡේද සිට අකනිටාව දක්වා යම්තාක් සත්ව කෙනෙක් මේ ධර්මදේශනාමය, ධර්මශ්‍රවණමය කුසලයන් අනුමෝදන් වීම තුළින් නිවන් බලාපොරොත්තුව සිටිනවානම් ඒ හැම කෙනෙක්මත් එසේ අනුමෝදන් වීම තුළින් තමන්ගේ ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමාමභ නිවනින් සැනසෙත්වා! කියලා ප්‍රාර්ථනා කරගෙන මේ ගාථා කියන්න.

‘එත්තාවතා ව අමෙහති...’

164 වන වගුව

164 වහ දේශනය

(පහන් කණුව ධර්ම දේශනා අංක 145)

‘නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධස්ස’

ධීරස්ස විගතමොහස්ස
පහිනනබ්ලස්ස විජ්ඣවිජයස්ස

අනීසස්ස සුසම්චිතස්ස
වුද්ධසීලස්ස සාධුපඤ්ඤස්ස

වෙස්සනතරස්ස විමලස්ස
භගවතො තස්ස සාවකොහමස්මි

- උපාලි සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකාය.

සැදූහැවත් පින්වතුනි,

ලෝකයේ විවිධ ආගම් පැතිර ගිය ආකාරය විමසලා බලනකොට බුද්ධ ධර්මය ඉතාමත්ම සාමකාමීව, සහනශීලීව ව්‍යාප්ත වූණ බව අද ඉතිහාසඥයෝ අවිවාදයෙන් පිළිගන්නවා. ධර්මාශෝක මහාධරාජයාගේ පුත්‍ර මිහිඳු මහරහතන්වහන්සේ මේ වගේ පොසොන් පෝය දවසක මේ දිවයිනේ බුදු සසුන පිහිටුවන්න ක්‍රියා කළේ ඒ වගේම සාමකාමී, සහනශීලී ප්‍රතිපත්ති උඩයි. තිලෝගුරු බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන්වහන්සේගේ ආදර්ශයෙන්ම ඒ ප්‍රතිපත්ති ලෝකයට හඳුන්වා දුන්න හැටි ත්‍රිපිටක සාහිත්‍යයේ ඒ ඒ තැන් වලින් පැහැදිලි වෙනවා. අද අපි මේ මාතෘකා කරගත්තු ගාථාව අඩංගු උපාලි සූත්‍රයත් ඒකට හොඳ සාධකයක්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ නාලන්දවේ පාචාරික අඹ වනයේ වැඩවාසය කරන කාලයක නිගණ්ඨනාතපුත්ත තමන්ගේ විශාල ශ්‍රාවක පිරිසක් එක්ක නාලන්දවේ වාසය කළා. මේ නිගණ්ඨනාතපුත්තගේ ප්‍රධාන ශ්‍රාවකයෙක් වන දීඝ තපස්සී එක දවසක්ද බුදුරජාණන් වහන්සේ දකින්න පැමිණිලා සතුටු සාමීචි කතා කරලා පැත්තකින් ඉඳගත්තා. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දීඝ තපස්සී නිගණ්ඨයාගෙන් අහනවා ‘තපස්සී, ඔය නිගණ්ඨනාතපුත්ත, පාපකර්මයක් කිරීමට - පාපකර්මයක පැවැත්මට කරුණු කීයක් පෙන්නුම් කරනවාද?’ එතකොට දීඝ තපස්සී කියනවා ‘ඇවැත්නි, ගෞතමයනි, නිගණ්ඨනාතපුත්‍රට කම්ම, කම්ම

කියලා ව්‍යවහාර කරන සිරිතක් නෑ. දණ්ඩ, දණ්ඩ කියලයි ව්‍යවහාර කරන්නේ' එතකොට ඔන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා 'හොඳයි තපස්සී. දණ්ඩ කියක් පෙන්නුම් කරනවද පාපකර්මයක් කිරීමට නිගණ්ඨනාතපුත්‍ර?' එතකොට දීඝ තපස්සී කියනවා දණ්ඩ තුනක් තියෙනවා.' දණ්ඩ කියන්නේ දඬුවම් කියන අර්ථයයි එතනදී සාමාන්‍යයෙන් ගන්න තියෙන්නේ. කාය දණ්ඩ, වච්චි දණ්ඩ, මනෝ දණ්ඩ කියලා දණ්ඩ තුනක්. ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා 'ඔය කියන දණ්ඩ තුන එකිනෙකට වෙන්වූ ඒවා ද? එහෙම නැත්නම් එකමද?' 'ඒවා එකිනෙකට වෙන්වූ ඒවා' කියලා පිළිතුරු දෙනවා.

ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා 'තපස්සී, ඔය කියාපු දණ්ඩ තුනෙන් මහාසාවද්‍යතර - ඒ කියන්නේ වඩාත් වැරදි සහිත දණ්ඩය මොකක්ද? එතකොට දීඝ තපස්සී කියනවා 'කාය දණ්ඩයයි මහාසාවද්‍යතර' කියන්නේ, හුඟාක්ම වැරදි හැටියට, ප්‍රධාන හැටියට ගතයුත්තේ.' බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊළඟට ඒක සපථ කරන්න - තහවුරු කරවගන්න වගේ - අහනවා 'කාය දණ්ඩ කියලද කියන්නේ දීඝ තපස්සී?' 'ඔව්. කායදණ්ඩ' 'කාය දණ්ඩ කියලද කියන්නේ?' 'ඔව්' කියලා තුන් සැරයක්ම එහෙම ඒක තහවුරු කරවගන්නා, ඒක සත්‍යය බව, ඒ කාරණ කියාපු බව. ඔන්න ඊළඟට දීඝ තපස්සීගේ වාරය. දීඝ තපස්සී, බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අහනවා 'ඥාචැත්තී, ගෞතමයෙනී, ඔබ පාපකර්මයක් කිරීමට, පාපකර්මයක් පැවැත්මට දණ්ඩ කියක් පෙන්නුම් කරනවාද?' බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිතුරු දෙනවා 'තපස්සී, තථාගතවරුන් ඔය දණ්ඩ දණ්ඩ කතාව පාවිච්චි කරන්නේ නෑ. තථාගතවරු පාවිච්චි කරන්නේ කම්ම කියන වචනයයි.' 'හොඳයි එහෙනම් කර්ම කියක් තියෙනවද පාපකර්ම යටතේ?' බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා 'කාය කම්ම, වච්චි කම්ම, මනෝ කම්ම' කියලා කර්ම තුනක් තියෙනවා එකිනෙකට වෙන්වූ.

ඊළඟට දීඝ තපස්සී අහනවා 'මේ කම්ම තුන අතරින්, වඩාත්, මහාසාවද්‍යතර, වඩාත් වැරදි සහිත කර්මය මොකක්ද?' 'මනෝ කම්මයයි' දන් තපස්සී කිව්වේ කාය දණ්ඩ. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා මනෝ කම්ම. ඔන්න ඉතින් තපස්සීන් බුදුරජාණන් වහන්සේ සපථ කරගන්නවා, තහවුරු කරගන්නවා 'ඥාචැත්තී, ගෞතමයෙනී, ඔබ මනෝ කම්ම කියලද කියන්නේ?' 'ඔව් මම මනෝ කම්ම කියනවා' 'ඔබ මනෝ කම්ම කියලද කියන්නේ?' ඔය විදියට තුන් සැරයක් සපථ

කරවගන්නා. කරලා නැගිටලා ගියා. ගියේ නිගණ්ඨනානපුත්ත සොයාගෙන. ඒ යන වෙලාවට නිගණ්ඨනානපුත්ත උපාලි ගෘහපති කියන තමන්ගේ බොහොම ප්‍රසිද්ධ ශ්‍රාවකයා ප්‍රධාන විශාල ගිහි පිරිසක් මැද සාකච්ඡා කරමින් ඉන්නවා. ඇතදීම දැක්කා තපස්සී එනවා. දැකලා ‘කොහෙ ඉඳලද තපස්සී මේ මද්දහනේ එන්නෙ?’ කියලා ඇහුවා. ‘මම මේ භවත් ගෞතමයින් ළඟ ඉඳලා එනවා’ එතකොට ‘මොකක්වත් කතාවක්, සාකච්ඡාවක් එහෙම කෙරුණද එතන?’ ‘ඔව්’ කියලා, බුදුරජාණන් වහන්සේ එක්ක කළ සාකච්ඡාව සම්පූර්ණයෙන්ම දීඝ තපස්සී නිගණ්ඨනානපුත්තට ප්‍රකාශ කළා.

එතකොට නිගණ්ඨනානපුත්ත ප්‍රශංසා කරනවා ‘බොහොම හොඳයි තපස්සී. තමන්ගේ ශාස්තෘවරයාගේ වචනය හොඳට ඉදිරිපත් කරලා තියෙනවා. කොහොමද මේ ඉතාමත්ම පහත් සුළු මනෝ දණ්ඩය අර තරම් ඕලාරික ගොරෝසු කාය දණ්ඩයට කිට්ටුවට ගන්නවත් බෑ. කාය දණ්ඩයම තමයි මහාසාවද්‍ය. වැඩියෙන්ම වැරදි තියෙන්නෙ. මනෝ දණ්ඩය නෙවෙයි’ කියලා තපස්සීගේ අදහස ස්ථිර කළා. මේක අහගෙන ඉඳපු උපාලි ගෘහපතියත් කියනවා ඒ තපස්සී නිගණ්ඨයාට ‘සාදු! සාදු! බොහොම හොඳයි තමන්ගේ ශාස්තෘවරයාගේ අදහස ඉදිරිපත් කළ ආකාරය’ කියලා. ඊළඟට නිගණ්ඨනානපුත්තගෙන් අවසර ඉල්ලනවා උපාලි ගෘහපතියා ‘ස්වාමීන් වහන්ස, මට ඉඩ දෙනවානම් මම මේ කියාපු කථා වස්තුව උඩ භවත් ගෞතමයින් එක්ක වාද කරන්නම්. භවත් ගෞතමයින් ඔය කියපු කථාවේ ස්ථිරව පිහිටලා ඉන්නවානම් මම හරියට අර දික් ලොම් ඇති එළ දෙනකගේ ලොම් වලින් අල්ලලා එහාට මෙහාට වට්ට අදින්නා වගේ භවත් ගෞතමයින් වාදයෙන් ඇදලා ගන්නවා’ කියලා.

එපමණක් නොවෙයි තවත් උපමා තුනක් කිව්වා අභියෝග වශයෙන් උපාලි ගෘහපතියා. ‘මම ඒ විදියටයි කරන්නෙ භවත් ගෞතමයින්ට. වාදයෙන් පරද්දනවා’ කියලා. ඉතින් ඒක අහලා නිගණ්ඨනානපුත්ත ‘හොඳයි උපාලි යන්න. මේ භවත් ගෞතමයින් එක්ක වාද කරන්න ඉන්නෙ එක්කො මම. එක්කො තපස්සී. ඒ උනත් ඔබ තමයි වඩා සුදුසු. ඒක නිසා යන්න’යි කියලා කිව්වා. නමුත් දීඝ තපස්සී කැමතිවුණේ නෑ. දීඝ තපස්සී කියනවා ‘ස්වාමීනි මටනම් හිතට අල්ලන්නෙ නෑ මේ උපාලි ගෘහපතියා භවත් ගෞතමයන් හම්බවෙන්න යන එක. භවත් ගෞතමයින් මායාකාරයෙක්. අන්‍ය කීර්ථකයින්ගේ

ශ්‍රාවකයින් ඇදලා ගන්න, කරකවලා ඇදලා ගන්න මායාවක් දන්නවා. ඒකට කියන්නේ ආවට්ටනී මායාව. ආවට්ටනී මායාවක් දන්නවා හවත් ගෞතමයන්. ඒක නිසා මමනම් කැමති නෑ මේ උපාලි ගෘහපතියා එතනට යනවට නමුත් නිගණ්ඨනාතපුත්ත කියනවා 'නෑ. නෑ. කිසිසේත් උපාලි ගෘහපතියා හවත් ගෞතමයින්ගේ ශ්‍රාවකයෙක් වෙන්නේ නෑ. වෙනෙත් වෙන්නේ හවත් ගෞතමයින් උපාලි ගෘහපතියාගේ ශ්‍රාවකයෙක් වෙනවා' කියලා. දීඝ තපස්සි තුන් වරක්ම අර විදියට කියලත් නිගණ්ඨනාතපුත්ත 'නෑ නෑ' කියලා උපාලි ගෘහපතියාට යන්න ඇරියා.

ඔන්න ඉතින් උපාලි ගෘහපතියා බුදුරජාණන් වහන්සේ සොයාගෙන ගිහිල්ලා යම්කිසි ශ්‍රද්ධාවක්, ගෞරවයක් තියෙන නිසා හෝ බුදුරජාණන් වහන්සේට වැදලා ඉඳගත්තයි කියලයි කියවෙන්නේ. එකත්පසක ඉඳගෙන බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අහනවා 'දීඝ තපස්සි ආවද මේ පැත්තේ?' 'ඔව්' කිව්වහම 'මුකුත් කථාවක් එහෙම කෙරුණද?' ඔන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ සාකච්ඡාව සම්පූර්ණයෙන්ම ප්‍රකාශ කළා. එතකොට උපාලි ගෘහපතියා වාදයක් පටන්ගන්න කියනවා 'ආ. ඒක ඇත්ත නෙවෙන්නම්. මනෝ කර්මය කොහොමද කිට්ටු කරන්නේ කාය කර්මයට? කාය කර්මය තමයි මහාසාවද්‍යතර. ඒ තර්කය හරියටම හරි.' බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒකට කියනවා 'ගෘහපතිය ඔබ සත්‍යයෙහි පිහිටලා කතා කරන්න සුදනම්ද?' එතකොට 'එසේය' කියලා උපාලි ගෘහපතියා පොරොන්දු වුණා.

'හොඳයි එහෙනම් සත්‍යයේ පිහිටලා ඉන්නවානම්' කියලා, ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ අර මතය බණ්ඩනය කරන්න සාධක ඉදිරිපත් කරනවා. 'දැන් ඔන්න යම්කිසි නිගණ්ඨ ශ්‍රාවකයෙක් ඉන්නවා. නිගණ්ඨයින්ගේ මතයක් තියෙනවා සීතල ජලයේ සතුන් ඉන්නවා කියලා. ඒක නිසා උණු දිය තමයි පාවිච්චි කරන්නේ. ඔන්න යම්කිසි නිගණ්ඨයෙක් බරපතල ලෙස රෝගාතුර වෙලා සීතල ජලය අවශ්‍යයි. නමුත් අර ව්‍රතය රැකීම සඳහා උණු දිය පානය කරලා අන්තිමේදී මරණයට පත්වෙනවා. අන්න ඒ නිගණ්ඨ ශ්‍රාවකයා ගිහිල්ලා කොහොඳ උපදින්නේ නිගණ්ඨනාතපුත්තගේ මතයට අනුව?' එතකොට උපාලි ගෘහපතියා කියනවා 'මනොසත්‍යා' කියලා දේව නිකායක් තියෙනවා. ඒ මනොසත්‍යා කියන දේව නිකායේ එබඳු කෙනෙක් උපදින්නේ. මොකද හේතුව මනස හා සම්බන්ධ කාරණාවක් නිසයි ඔහු කාලක්‍රියා කළේ. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා 'සිහි එලවගෙන කතා කරන්න

ගෘහපතිය. ඔය ඉස්සෙල්ලා කියාපු එකයි දැන් කියපු එකයි ගැලපෙන්නෙ නෑනෙ. මොකද අතනදි කාය දණ්ඩ කිව්වා. මෙතනදි මනෝ කර්මයට තැන දෙනවා' එහෙම ප්‍රකාශ කළහම උපාලි කියනවා 'ඔය කිව්වට මොකද ඇත්ත වශයෙන්ම කාය කර්මයම තමයි මහාසාවද්‍යතර' කියලා. උපාලි ඒ තර්කය පිලිගත්තෙ නෑ.

ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ තව නිදර්ශන දක්වනවා. නිගණ්ඨයින් සත්ඤ්ඤා සාතනයෙන් ලැබෙන ඉතාම සියුම් අන්දමේ දණ්ඩයට අනුවෙනවට බයේ සතර ආකාර සංවරය නැමති දැඩි වුත රකිනවා. එබඳු සතර ආකාර වුතය රකින නිගණ්ඨයෙක් ඇවිදින අතරේ කුඩා සතුන් පැහිලා මැරෙනවා. ඒ අවස්ථාවේ ඒ විදියේ කාරණයකදී නිගණ්ඨයාතපුත්ත කොයි විදියේ කර්මයක්ද කියන්නේ? ඒ කර්මය මහත් සාවජ්ජතර එකක් නේද?' කියලා ඇහුවා. ඇහුවහම ඔන්න උපාලි කියනවා 'ඒක මහාසාවද්‍ය ගනයට ගැනෙන්නෙ නෑ. මොකද හිතල මතලා නෙවෙයි ඒක කළේ. සංවේතයිත නෙවෙයි. ඉබේ කෙර්ව්ව නිසා ඒක මහාසාවද්‍ය නෙවෙයි.' එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා 'හොඳයි චේතනාව මොන පැත්තටද අයිති කාය දණ්ඩයටද? වච්චි දණ්ඩයටද? මනෝ දණ්ඩයටද?' 'මනෝ දණ්ඩයටයි අයිති' කියලා පිළිගන්න සිද්ධවෙනවා උපාලිට. ඔන්න ඉතින් ආයෙ බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා 'සිහි ඇතිව කතාකරන්න ගෘහපතිය, ඔබ සත්‍යයේ පිහිටලා නේද කතා කරන්නේ? ඒක කලින් කියාපු එකත් එක්ක ගැලපෙන්නෙ නෑ නේද?' කියලා ඔන්න ඊළඟට තවත් නිදර්ශනයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වනවා.

'දැන් මේ නාලන්දව බොහොම සමෘද්ධිමත් ප්‍රදේශයක්. මේකෙ විශාල ජනගහනයක් ඉන්නවා. යම්කිසි කෙනෙක් කඩුවක් අරගෙන එනවා. ඇවිල්ලා කියනවා මම එක මොහොතකින් මේ මුළු නාලන්දවේම ඉන්න සියලුම සත්ඤ්ඤා මරලා එක මස් ගොඩක් බවට පත්කරනවා. මොකද ගෘහපතිය කියන්නෙ එහෙම ඒක කරන්න පුලුවන්ද ඒ එක කඩුවක් තියෙන එක පුද්ගලයෙකුට?' 'හවත් ගෞතමය, ඒක කරන්න බෑ. පනහක් ආවත් ඒක කරන්න බෑ.' ඔන්න ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා 'හොඳයි අපි හිතමු මහාසෘද්ධි බල ඇති ශ්‍රමණයෙක් හෝ බ්‍රාහ්මණයෙක් ඇවිල්ලා කියනවා මම එක ද්වේෂ සිතිවිල්ලකින් මේ නාලන්දව අළු කරනවා කියලා. ඒක කරන්න පුලුවන්ද?' 'අපොයි ඒකනම් කරන්න පුලුවන්. නාලන්ද පනහක් වුණත් අළු කරන්න පුලුවන්

වෙයි.' ඔන්න එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ ආයෙන් ප්‍රකාශ කරනවා 'දැන් ඉතින් සිහිය එලවාගෙන කතා කරන්න. ඔය කලින් කියාපු එකත් එකක ගැලපෙන්නෙ නෑ නේද?' සිතේ ශක්තියයි බුදුරජාණන් වහන්සේ එතන පෙන්නුම් කරන්නෙ.

ඊළඟට තවදුරටත් අහනවා 'ගෘහපතිය ඔබ අහලා තියෙනවද කාලිංගාරඤ්ඤය, මාතංගාරඤ්ඤය, මෙච්චාරඤ්ඤය, දණ්ඩකාරඤ්ඤය කියන ආරණ්‍යවල්. ඒ කියන්නෙ කැලෑ. මේවා කැලෑ බවට පත්වුණු හැටි ඔබ අහලා තියෙනවද?' 'එසේය හවත් ගෞතමයෙනි, මම අහලා තියෙන හැටියට සෘෂිවරුන්ගේ ද්වේෂ සිතෙන්ය ඒක කළේ' සෘෂිවරුන් තරහ සිතකින් නගරයක් විනාශ කළා, ඊටපස්සෙ ඒක කැලෑ බවට පත්වුණු බවයි කියන්නේ. ඔන්න එතනදීත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා 'දැන් ඉතින් ගැලපෙන්නෙ නෑනෙ ඔය කියාපු එක.' ඔන්න උපාලි ගෘහපතියා කියනවා 'හවත් ගෞතමයෙනි, පළමු උපමාවෙන්ම මම මේ කාරණය වටහා ගත්තා. නමුත් භාග්‍යවතුන්වහන්සේගේ විචිත්‍ර ප්‍රතිභාණය, උපමා කෞෂල්‍යය දැකීමට මම බොරුවට ඒකට විරුද්ධතාවයක් පෙන්නුම් කළා කියලා උපාලි ගෘහපතියා බොහොම ශ්‍රද්ධාවෙන් ප්‍රකාශ කළා. කෙනෙක් තමන්ගේ ශ්‍රද්ධාව ප්‍රකාශ කරන, සූත්‍ර වල නිතර දකින්න ලැබෙන පාඨයක් තියනවා. 'ඉතාමත්ම විශිෂ්ඨයි ස්වාමීනි, යටිකුරු කළ දෙයක් උඩුකුරු කරන්නේ යම් සේද, වසා තිබුණු දෙයක් විවෘත කරන්නේ යම්සේද, මංමුළා වූ කෙනෙකුට මාර්ගය කියාදෙන්නේ යම්සේද, ඇස් ඇත්තෝවත් මාර්ගය දකිවා කියලා අඳුරේ පහනක් දල්වන්නේ යම්සේද, එසේම භාග්‍යවතුන්වහන්සේ ඒ කාරණය මට පැහැදිලි කළා. මම භාග්‍යවතුන්වහන්සේගේත්, ධර්මයේත්, සංඝයාගේත් සරණ යනවා. තුනුරුවන් සරණ යනවා' කියලා ප්‍රකාශ කළා.

ඔන්න එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා 'ගෘහපතිය, ගෘහපතිය, හිතලා මතලා වැඩ කරන එක හොඳයි. ඔය වගේ ප්‍රසිද්ධ අය. උපාලි ඔබ වගේ ප්‍රසිද්ධ අය එක පාරට තීරණයක් ගන්නෙ නැතුව, හිතා මතා තව කල්පතා කරලා ශ්‍රාවකයෙක් බවට පත්වීම හොඳයි' කියලා කියනවා. ඔන්න එතකොට උපාලි ගෘහපතියා වඩාත් පැහැදිලි කියනවා 'මම වඩාත් ප්‍රසාදයට පත්වුණා භාග්‍යවතුන්වහන්සේගේ කියමනින්. මොකද අන්‍ය තීර්ථකයින් මාව ශ්‍රාවකත්වයට පත්වුණාට පස්සෙ මේ නාලන්දවෙ කොඩි දම්මා. 'මේ උපාලි ගෘහපතියා අපේ ශ්‍රාවකයෙක්'

කියලා. නමුත් හවත් ගෞතමයින් මට කියනවා 'තව හිතලා බලලා සරණ යන්න' කියලා. එහෙම කියලා ඒ ප්‍රසාදය පිට දෙවෙනි වරටත් බුදුන්, දහම්, සඟුන් සරණ ගියා උපාලි ගෘහපතියා. ඔන්න එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා 'ගෘහපතියා දීර්ඝ කාලයක් ඔබේ නිවස මේ නිගණ්ඨයින්ට පැන්හලක් වගේ, දුන ශාලාවක් වගේ. ඒක නිසා ඉදිරියටත් - මේ පරිවර්තනය වුණාට මොකද ඉදිරියටත් - නිගණ්ඨයින්ට පිණිසිපාතය දෙන්න' කියනවා. ඔන්න එතකොට උපාලි ගෘහපතියා කියනවා 'ඒකෙන් වඩාත් පැහැදීමකට පත්වුණා භාග්‍යවතුන්වහන්සේ නිගණ්ඨයින්ට තවදුරටත් දන් දෙන්න කීම ගැන. මොකද මට අහන්න ලැබීලා තිබුණෙ හවත් ගෞතමයින් මට විතරක් දනෙ දෙන්න. අන්‍යාගමිකයන්ට දෙන්න එපා. මගේ ශ්‍රාවකයින්ට විතරක් දන් දෙන්න. අනිත් අයට දෙන්න එපා කියලා කියන බවයි. නමුත් මේ විදියට භාග්‍යවතුන්වහන්සේ මට පැවරීම ගැන මම වඩාත් ප්‍රසාදයට පත්වුණා' කියලා තුන්වෙනි වරටත් බුදුන් සරණ යනවා.

ඒ අවස්ථාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ අනුපිළිවෙල කථා - මේ පින්වතුන් කොතෙකුත් අහලා ඇති ආකාරයට දන කතා, සීල කතා, සග්‍ය කතා ආදී වශයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කතා ශෛලිය අනුව ධර්මය ඉදිරිපත් කළා. අවසානයේ උපාලි ගෘහපතියාගේ සිත සකස්වුණාට පස්සේ චතුරාර්ය සත්‍යය දේශනා කළා. ඒක අහලා ඒ ආසනයේම සෝවාන් ඵලයට පත්වුණා උපාලි ගෘහපතියා. බුදුරජාණන් වහන්සේ පිණිසිපාතය දෙන්න කිව්වට මොකද උපාලි ගෘහපතියා කියනවා 'ඒක කරන හැටි මම දන්නවා' කියලා. 'බුදුරජාණන් වහන්සේ කියාපු හැටියටම නෙවෙයි වෙන්න පුලුවන්. බුදුරජාණන් වහන්සේ කිව්ව නිසා ඒක කරනවා. නමුත් මං ඒක කරන හැටි දන්නවා' කියලත් කිව්වා. සෝවාන් බවට පත්වෙලා බුදුරජාණන් වහන්සේට වැදලා පිටත්වෙලා තමන්ගේ නිවසට ගිහිල්ලා දෙරටුපාලයාට කියනවා 'යාලුවේ මීට පස්සෙනම් ඔය නිගණ්ඨයෝ ආවොත් ඒගොල්ලන්ට ඇතුල් වෙන්නවත් දෙන්න එපා. ඒගොල්ලන්ට කියන්න මින් ඉදිරියට උපාලි ගෘහපතියා බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක්. ඒ අයට ඉඩ දෙන්න එපා. නමුත් මේ දෙර විවෘතයි හික්කු හික්කුණි උපාසක උපාසිකා කියන සිවුවනක් පිරිසට. නිගණ්ඨයින්ට මේ දෙර වැහිලා. හැබැයි එළියේ හිටගෙන ඉන්න. පිණිසිපාතෙ ඔනෙනම් ඔතනට ගෙනත් දෙනවා' ඔහොම දෙරටුපාලයාට අණ කළා.

මේ අතරේ දී ස තපස්සිට අහන්න ලැබිලා උපාලි ගෘහපතියා දැන් බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක් වෙලයි කියලා. නිගණ්ඨනාතපුත්ත සොයාගෙන ගිහිල්ලා කියනවා මෙහෙම ආරංචියක් තියෙන බව. ඒත් නිගණ්ඨනාතපුත්ත පිලිගත්තේ නෑ. 'ඒකනම් මම විශ්වාස කරන්නේ නෑ. ශ්‍රමණ ගෞතමයින් උපාලි ගෘහපතියාගේ ශ්‍රාවකයෙක් වෙනවා මිසක් කිසිසේත් උපාලි ගෘහපතියා ශ්‍රමණ ගෞතමයන්ගේ ශ්‍රාවකයෙක් වෙන්නේ නෑ.' ඊළඟට දී ස තපස්සි නිගණ්ඨයා 'හොඳයි එහෙනම් මම ගිහිල්ලා ඒ කතාව ස්ථිර කරගෙන එන්නම්' කියලා උපාලි ගෘහපතියාගේ නිවෙස පැත්තට ගියා.

නිවෙස ළඟට යනකොටම දෙරටුපල්ලා කියනවා 'ඔහොම ඉන්න ස්වාමීනි, අපි පිණ්ඩපාතෙ ගේන්නම්. ඇතුල් වෙන්න එපා.' එතකොට 'මට ඕන පිණ්ඩපාතයක් නෑ' කියලා දී ස තපස්සි පිටත්වෙලා නිගණ්ඨනාතපුත්ත ළඟට ගිහිල්ලා කියනවා 'ඒ ආරංචිය ඇත්තයි. මම ගියා. මෙහෙම මෙහෙම වුණා' කියලා. ඒත් නිගණ්ඨනාතපුත්ත පිලිගත්තේ නෑ 'ඒකනම් වෙන්න බෑ' කියලා. තුන් සැරයක් කියලත් පිලිගත්තේ නෑ. අන්තිමට නිගණ්ඨනාතපුත්ත 'මමම ගිහිල්ලා ඒක ස්ථිර කරගන්නවා' කියලා විශාල නිගණ්ඨ පිරිසක් එක්ක උපාලි ගෘහපතියාගේ නිවෙසට ගියා. යනකොට අර වගේම දෙරටුපාලයා ඇතදීම කිව්වා 'ස්වාමීනි ඔහොම ඉන්න. පිණ්ඩපාතෙ ඕනනම් අපි දෙන්නම්. ඇතුල් වෙන්න එපා' කියලා. නිගණ්ඨනාතපුත්ත කියනවා 'හොඳයි එහෙනම් උපාලි ගෘහපතියාට කියන්න මම ඔහුව දකින්න, ටිකක් කතා කරන්න කැමතියි කියලා' ඔන්න දෙරටුපාලයා ගිහිල්ලා ඒ කාරණය දැන්වුවහම උපාලි ගෘහපතියා කළේ මොකක්ද, ඒ නිවසේ මැද දෙරටුවෙන් ඇතුළේ ලොකු ශාලාවක් සුදනම් කරලා, ආසන පනවන්නයි කිව්වා.

ආසන පැනවීමට පස්සේ උපාලි ගෘහපතියා ගිහිල්ලා එතන තියෙන ලොකුම ආසනයේ ඉඳගෙන දෙරටුපාලයාට කිව්වා 'ගිහින් කියන්න කැමතිනම් ඇතුල්වෙන්න කියලා' ඔන්න නිගණ්ඨනාතපුත්ත පිරිසත් එක්ක ආවා. ඒ කියවෙන හැටියට වෙනදනම් උපාලි ගෘහපතියා නිගණ්ඨනාතපුත්ත දකිනකොට ආසනයෙන් නැගිටලා ආසනය පිහිදලා වාඩිකරවනවා. දැන් මෙඳු තමන්ම ලොකු ආසනයේ ඉඳගෙන හිටියා. ඉතින් නිගණ්ඨනාතපුත්තට තද තරහක් ඇවිල්ලා 'මොකද උමතු වෙලාද? ගියා නේද වාද කරන්න? දැන් ගිහිල්ලා ආවට්ටනී මායාවට අහුවෙලා, වාද කටුවට අහුවෙලා ආවා නේද?' කියලා තවත් නිග්‍රහ කරන

විදියේ, අසභ්‍ය විදියේ උපමා කීපයකුත් එක්ක නිගණ්ඨනාතපුත්ත දැඩිව අප්‍රසාදය පල කළා. එතකොට උපාලි ගෘහපතියා කියනවා 'ඒ ආවට්ටනී මායාව ඉතාමත්ම යහපත් මායාවක්. මමනම් කැමතියි ඒ ආවට්ටනී මායාවට මගේ නෑ හිතවතුනුත් ඔක්කොම අනුවෙනවානම්. මේ නාලන්දවේ සියලුම ගිහි, ක්‍ෂත්‍රිය, ශ්‍රමණ, බ්‍රාහ්මණ ආදී ඒ සියලුම කට්ටිය අනුවෙනවානම් මම ඒ තරමට කැමතියි. ඒ ආවට්ටනී මායාවට අනුවුණොත් ඒ අයට බොහෝ කාලයක් සැප පිණිස හේතු වෙනවා' කියලා ප්‍රකාශ කළා.

ඉතින් නිගණ්ඨනාතපුත්තට කියාගන්න දෙයක් නෑ. නිගණ්ඨනාතපුත්ත එක්ක ඊළඟට සිදුවූ කතා බහ පිළිබඳව දිග කතන්දරයක් තියෙනවා. ඒක එතනින් ඉවර කළේ නෑ. මේ උපාලි ගෘහපතියා උපමා පිළිබඳව බොහොම දක්‍ෂයෙක්. උපහාසාත්මක උපමා කථාවක් ඉදිරිපත් කරනවා ඒ අවස්ථාවේ. ඒක කියන්න ගියොත් හුඟක් වෙලා යනවා. ඒ කතාවේ අදහස් කළේ මොකක්ද? නිගණ්ඨනාතපුත්තගේ ධර්මය මෝඩයින්ට විතරක් ගැලපෙන එකක්ය, මේ භවත් ගෞතමයින්ගේ ධර්මය තමයි නුවණැත්තන්ට ගැලපෙන්නෙ කියන කාරණයයි. ඒ අවස්ථාවේ නිගණ්ඨනාතපුත්ත අහනවා 'හොඳයි, දැන් මේ රජු සහිත මේ ප්‍රදේශයේ පිරිස ඔක්කොම දන්නවා උපාලි ගෘහපතියා නිගණ්ඨනාතපුත්තගේ ශ්‍රාවකයෙක් බව. දැන් ඔබ ප්‍රකාශ කරන්නෙ කාගේ ශ්‍රාවකයෙක් කියලද?' උපාලි ගෘහපතියගෙන් ඇහුවා. එතකොට උපාලි ගෘහපතියා ආසනයෙන් නැගිටලා උතුරු සඵව එකස් කරගෙන 'ඔන්න ඇහුම්කන් දෙන්න මම කාගේ ශ්‍රාවකයෙක්ද කියලා' බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන ගුණ පද සියක් විතර අඩංගු ගාථා දහයකින් බුදුගුණ ප්‍රකාශ කළා. ඒ පළමු ගාථාව තමයි අපි මේ මාතෘකා හැටියට තැබුවේ.

ධීරසූර විගතමොහසූර - ධීර කියලා කියන්නේ ප්‍රඥාව. මහාප්‍රාඥවු. විගතමොහසූර - මෝහය දුරු කළාවු. පහිනනබ්ලසූර විකක් අමාරු වචනයක්. සමාධියට බාධක වන ධර්ම බිඳහැරියාවු. විජ්ඣවිජයසූර - විජයග්‍රාහීවු. කෙලෙස් මාර සංග්‍රාමය දිනූ කියන එකයි. අනීසසූර - කෙලෙස් දුක් දුරු කළාවු. සුසමචිත්තසූර - හැමදෙනා කෙරෙහිම සම සිත් ඇත්තාවු. වුඩ්ඩසීලසූර - වැඩුණාවු ශීලය ඇත්තාවු. සාධුපඤ්ඤසූර - යහපත් ප්‍රඥාව ඇත්තාවු. වෙසසනරසූර, අපි දැන් තෝරන හැටියට රාගාදී විෂම තත්ත්වයන්ගෙන් එතෙරවු. විමලසූර - පිරිසිදුවු. භගවතො

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

තසං සාවකොභමසමී - ඒ භාග්‍යවතුන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෙක් මම කියලා තවත් එවැනි අදහස් සහිත ගාථා දහසකින් බුදුගුණ ප්‍රකාශ කළා.

එතකොට නිගණ්ඨනාතපුත්ත අහනවා 'කවදද උපාලි ගෘහපතියා ඔය තරම් ගාථා රචනා කරගත්තේ? කවදද මේක කළේ?' කියලා. උපාලි ගෘහපතියා එතනදීත් උපමාවක් දෙනවා. 'ඔන්න නානාවිධ මල් රාශියක් තියෙනවා. දක්‍ෂ මාලා කාරයෙක් තමන්ට ඕන ඕන හැටියට තෝරාගෙන මල් දම් ගොතන්නා වගේ බුදුරජාණන් වහන්සේට නානාවිධ වර්ණනා උප පද තියෙනවා. ඒවා එකතු කරලයි මම මේ හැදුවේ. කවුද ස්වාමීනි වර්ණනාව ලබන්න සුදුසු, ප්‍රශංසාව ලබන්න සුදුසු කෙනාට ප්‍රශංසාව නොදෙන්නේ, වර්ණනාව නොකරන්නේ?' කියලා කිව්වා.

නිගණ්ඨනාතපුත්තට ඒ ඇතිවුණු ඊර්ෂ්‍යාව නිසාත් - තමන්ගේ ප්‍රධාන ශ්‍රාවකයෙක් නැතිවීමේ දුක නිසාත් කටට උණු ලේ ආපු බව කියවෙනවා ඒ සුත්‍රයේ අගදී. උපාලි සුත්‍රයෙන් අපට මෙතනදී ගන්න තියෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ආකල්පය. බුදුරජාණන් වහන්සේ උපාලි ගෘහපතියා තුනුරුවන් සරණ යන්න පළමුවෙනි වර ප්‍රකාශ කළහම තව ටිකක් හිතලා බලන්න කිව්වා. එක පාරටම කලබල වෙන්න එපා කිව්වා. ඒ වගේම නිගණ්ඨ ශ්‍රාවකයින්ටත් දන් දෙන්න කිව්වා. අන්න එතන අපි කිව්ව සහනශීලී සාමකාමී ප්‍රතිපත්තිය තිබෙනවා. ඒ වගේම ප්‍රඥවන්ත පුද්ගලයෙකුට අවබෝධය දීලා, අවබෝධය තුළින් ධර්ම කාරණාවක් පැහැදිලි කිරීමයි එතන කළේ.

අමතර කාරණයක් වශයෙන් මේ කාලෙන් බොහෝ දෙනා අහන ප්‍රශ්නයකට පිළිතුරු මෙතනින් මතු කරගන්න පුළුවන්. නිගණ්ඨනාතපුත්තගේ දර්ශනය අනුව කාය කර්මයයි මහාසාවද්‍යතර. වැඩි විපාක දෙන කර්මය. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අනුව මනෝ කර්මයයි. මේ පින්වතුන්ට නිතර අහන්න ලැබෙන අපි නිතර මතක් කරලා දෙන මනෝපුබ්බංගමා ධම්මා - මනෝ සෙධ්‍යා මනෝමයා කියන ඒ ගාථාවෙන් තමයි ධම්මපදයේ කුසල් අකුසල් විග්‍රහය ආරම්භ කරන්නේ. මේ ගාථාවෙන් හිතාගන්න පුළුවන් බුදුරජාණන් වහන්සේ මනෝ මූලික කර්මයන්ට, මනසට මුල් තැන දුන් ආකාරය. ඒ වගේම ධර්මයේ මේ මනෝකර්මය ගැන උගන්නල තියෙන්නේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයට අනුව සිදුවන දෙයක් හැටියට මිසක් නිගණ්ඨයින් හිතුවා වගේ කරන දඬුවමක් වුනයක් හැටියට එහෙම නෙවෙයි. ඒ ආකාරයට කර්මය

පිළිබඳ කාරණයන්, මේ සූත්‍රයෙන් අපට අනුලාගන්න පුළුවන් වැදගත් දෙයක්.

අපි ඊළඟට කල්පනා කරලා බලමු අර කියාපු සාමකාමී සහනශීලී ප්‍රතිපත්තිය අනුව මිහිඳු මහරහතන්වහන්සේ මේ ලංකාද්වීපයේ බුදුසසුන පිහිටව්වා කියන කාරණය ගැන. අපි දේශනාව ආරම්භයේදී කිව්වා වගේම මේ පින්වතුන් නිතර අහලත් ඇති මිහිඳු මහරහතන්වහන්සේ ධර්මාශෝක මහාධරාජයාගේ පුතා බව. නමුත් මිහිඳු හිමියන් තමන් හඳුන්වලා දුන්න ගාථාව තුළින් අපට පේනවා අර කියාපු සහනශීලී ප්‍රතිපත්තිය.

සමණාමයං මහාරාජ - ධම්මරාජස්ස සාවකා
තවෙව අනුකම්පාය - ඡම්බුදීපා ඉධාගතා.

තමන් අධිරාජයෙකුගේ පුතෙක් හැටියට නෙවෙයි ආවෙ. ධම්ම රාජයාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෙක් වශයෙනුයි. ඒ වගේම තවෙව අනුකම්පාය. ඔබට අනුකම්පා පිණිස - වෙන මේ පිරිස් බලයක් හදගෙන යමක් කඩාවඩාගන්න ආවා නෙවෙයි, ඔබට අනුකම්පා පිණිසයි - ඡම්බුදීපයෙන් ආවේ කියලා ඒ විදියට පිළිතුරු දුන්නා. ඒ වගේම මිහිඳු මහරහතන්වහන්සේ අම්බස්තලයට ඇවිල්ලා රජතුමා මුණගැසුණු අවස්ථාවේ ධර්මය දේශනා කරන්න කලින් බුද්ධි පරීක්ෂණයක් කලා. මොකද හේතුව? මේ ධර්මය ගැන කොතෙකුත් තැන්වල සඳහන් වෙනවා පඤ්ඤාවනතස්සායං ධම්මො - නායං ධම්මො දුප්පඤ්ඤස්ස කියලා. මේ ධර්මය ප්‍රඥවන්තයන් සඳහායි. මෝඩයින් සඳහා නොවෙයි. ප්‍රඥව නැති අය සඳහා නොවෙයි. ප්‍රඥව නැති අය තමයි වැඩිපුර ඉන්නෙ. නමුත් මේ ධර්මයනම් ප්‍රඥවන්තයන් සඳහායි.

ඒ නිසා බුද්ධි පරීක්ෂණයක් වශයෙන්, මේ පින්වතුන් අහලා තියෙනවා ඉස්සෙල්ලාම අඹ ගහ ගැන අඹ පැණයන්, ඥති පැණයන් තුළින් රජුගේ පණ්ඩිතකම, ඥනවන්තකම මිහිඳු මහරහතන්වහන්සේ නිශ්චය කළ ආකාරය. කෙටියෙන් සඳහන් කළොත් ඉස්සෙල්ලා අඹ ගහක් පෙන්නලා 'මේ ගහ මොන ගහක්ද?' ඇහුවහම 'අඹ ගහක්' කිව්වා. ඊළඟට 'මේ හැර තවත් අඹ ගස් තිබෙණවාද?' ඇහුවහම 'අපොයි හුගක් අඹ ගස් තියෙනවා'. 'මේ අඹ ගසුත්, ඒ අඹ ගසුත් හැර වෙනත් ගස් තියෙනවද?' 'තියෙනවා. ඒවා අඹ ගස් නෙවෙයි' කිව්වා. 'හොඳයි ඒ අඹ ගසුත්, අඹ නොවන ගසුත් හැර වෙනත් ගස් තියෙනවද?' 'ඇයි මේ ගහ?'

අන්න ඒ ආපු තැනටම ආවා. ඉතින් යෝනියෝමනසිකාරය කියන්නෙන් ඔකයි. ආපහු ඒ ආරම්භ කළ තැනටම එන්න පුළුවන්කම.

ඊළඟට ඥාති පැණයන් ඒ වගේම තමයි. ‘මහරජ, ඔබට නැයන් සිටිනවද?’ ‘ඉන්නවා හුඟක් නැයෝ’. ‘නැයන් නොවන අයත් ඉන්නවද?’ ‘නැයන් නොවන අය තමයි වැඩි’. ‘හොඳයි නැයනුත් නැයන් නොවන අයත් හැර කවුරුවත් ඉන්නවද?’ ‘ඒ මම’. ඉතින් ඔය විදියේ පිළිතුරු වලින් ජේනවා අපේ ඒ කාලෙ හිටි ලාංකිකයින් - මේ රටේ හිටිය අය - මෝඩ අය නෙවෙයි, බුද්ධිමත් අය, ඥානවන්ත අය. ඒ නිසා රජතුමා පිළිබඳ ඒ විදියට බුද්ධි පරීක්ෂණයක් කරලා තමයි ඊළඟට දේශනාවක් පැවැත්වුවේ.

මේ පින්වතුන් කොතෙකුත් අහලා තියෙනවා රජ්ජුරුවෝ තුනුරුවන් සරණ යන්න හේතුවුණු දේශනාව. මූලභතී පදෙපම සූත්‍රය. ඒක ගැන අපි සලකා බලමු. ඔන්න අපි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සහනශීලී සාමකාමී ප්‍රතිපත්ති හෙළිවෙන තවත් වටිනා සූත්‍රයකටයි එන්නේ. කාලවේලාවේ හැටියට කෙටියෙන් කියන්නේ, දිගට විස්තර නැතත්. හතී පද කියන්නේ ඇත්පද, ඇතාගෙ පාද, ඇතාගේ අඩිය. ඒ වගේ සූත්‍ර දෙකක් තියෙන නිසා මේක මූල භතීපදෙපම කියනවා, කුඩා ඇත්පද පිළිබඳ සූත්‍රයයි. සූත්‍රය ආරම්භ වෙන්නේ මේ ආකාරයටයි.

ජාත්‍යස්සෝති කියන බ්‍රාහ්මණයා ඒ කාලෙ බොහොම ධනවත් පිළිගත්තු කෙනෙක්. එක දවසක් තනිකර සුදු වෙළඹුන් යෙදූ රථයකින් සැවැත් නුවර ඉඳලා පිටවෙලා යන අවස්ථාවේ පිලෝතික කියන පරිබ්‍රාජකයා ඉදිරියට මුණගැසුණා. පිලෝතික පරිබ්‍රාජකයාගේ පරම්පරා නාමය තමයි වච්ඡායන. ඉතින් ජාත්‍යස්සෝති බ්‍රාහ්මණයා ඇතදිම දෑකලා අහනවා ‘වච්ඡායන මේ කොහේ ඉඳලද එන්නේ?’ ‘මම මේ ශ්‍රමණ ගෞතමයින් ළඟ ඉඳලයි එන්නේ’ ඔන්න ඊළඟට ජාත්‍යස්සෝති බ්‍රාහ්මණයා අහනවා ‘මොකද වච්ඡායනය හිතන්නේ, මේ ශ්‍රමණ ගෞතමයින් පණ්ඩිතද? හුඟක් ප්‍රඥාව තියෙන කෙනෙක්ද?’ ‘අපොයි ඒ ගැන කියන්න දෙයක් නෑ. ශ්‍රමණ ගෞතමයින්ගේ ප්‍රඥාව මට කියන්න බෑ. ඒ වගේම කෙනෙක් ඕන ශ්‍රමණ ගෞතමයින්ගේ ප්‍රඥාව ප්‍රකාශ කරන්න’ කියලා. ‘එහෙනම් බොහොම ඉහළින්ම ඔබ වර්ණනා කරනවා නේද?’ කියලා කිව්වා. තවදුරටත් අර පිලෝතික පරිබ්‍රාජකයා එතනදී උපමාවක් දෙනවා.

දැන් නාගවනික - නාග කියනවනෙ ඇතාට. නාග වන කියන්නෙ ඇතුන් ඉන්න වනයක්. එතකොට ඇතුන් ඉන්න වනයක් පිළිබඳ, හොඳ අවබෝධයක් ඇති කෙනෙකුට කියනවා 'කුසලො නාගවනිකො' කියලා. ඉතින් ඔන්න පිලෝතික පරිබ්‍රාජකයා කියනවා 'දැන් හිතමු හොඳ දක්‍ෂ ඇතුන් ඉන්න වනයක් පිළිබඳ - හොඳ අවබෝධයක් ඇති කෙනෙකුට දකින්න ලැබෙනවා සාමාන්‍ය ප්‍රමාණයට වඩා දීර්ඝ, පළල ඇත් අඩියක්. ඒ ඇත් අඩිය දක්කහම එවැනි කෙනෙක් එයින්ම නිගමනයකට පත්වෙනවා මහා ඇතෙකුගේ අඩි තමයි මේ කියලා. අන්න ඒ වගේම මම යම් අවස්ථාවක ශ්‍රමණ ගෞතමයින් පිළිබඳව ඇත්පද - අධිපාරවල් හතරක් දුටුවානම් ඒ අවස්ථාවේ මම දැනගත්තා මම ශ්‍රමණ භවත් ගෞතමයින් සම්මා සම්බුද්ධ බව, ධර්මය ස්වාකාරී බව. සංඝයා සුපටිපන්න බව'.

මොනවද මේ ඇත් පද හතර කියලා මේ පිලෝතික පරිබ්‍රාජකයා විස්තර කරනවා. 'මම දැකලා තියෙනවා බොහොම දක්‍ෂ පණ්ඩිත, ක්‍ෂත්‍රියයන් - ඒ කියන්නෙ රජ පවුල්වල අය - බොහොම වාද කිරීමෙහි නිපුණ. ඒ අයට අහන්න ලැබෙනවා තමන්ගෙ ප්‍රදේශයට භවත් ගෞතමයින් පැමිණියා කියලා. ඉතින් ඒ අය ලැස්ති වෙනවා ඉස්සෙල්ලම වාද කරන්න. මේ මේ ප්‍රශ්න මං අහනවා. ඒ ප්‍රශ්න ඇහුවහම මේක මෙහෙම කිව්වොත් අපි මෙහෙම කියමු' කියලා ඔය විදියට වාදය සකස්කරගෙනමයි යන්නෙ. එහෙම ගියාට මොකද භවත් ගෞතමයින්ගේ ධර්මකතාව අහලා වාද කරනවා තියා, අර ප්‍රශ්න අහන්නවත් බැරුව අන්තිමට ශ්‍රාවක බවට පත්වෙනවා. අන්න පළමුවෙනි ඇත් අඩිය' ඒ කියන්නෙ ක්‍ෂත්‍රිය පණ්ඩිතයින් මේ විදියට දමනය කිරීමේ ශක්තිය එක් ඇත්පාදයක් හැටියට එතන පිලෝතික පරිබ්‍රාජකයා දක්වනවා.

'දෙවෙනි ඇත්පාදය කියන්නෙ බ්‍රාහ්මණ පණ්ඩිතයින්. බ්‍රාහ්මණ පණ්ඩිතයින්ගේ අර වගේම වාදයේ දක්‍ෂ අය. තමන්ගෙ ප්‍රදේශයට බුදුරජාණන් වහන්සේ එනවා කියලා අහන්න ලැබුණහම නොයෙකුත් විදියට වාද කරන්න ප්‍රශ්න සුදනම් කරගෙන යනවා. නමුත් ධර්මකථාව අහලා ඒ අයට වාද කිරීමට තියා ප්‍රශ්නවත් අහගන්න බැරුවෙනවා. අන්න දෙවෙනි ඇත්පාදය. ඒක දැකලත් මම ශ්‍රද්ධාවට පත්වුණා' අර විදියට තුනුරුවන් කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව ඇති කරගත්තා. ඔන්න තුන්වෙනි එක. ඒ වගේම ගෘහපති පණ්ඩිතයින්ගේ බොහොම වාදයේ දක්‍ෂ අය. අර විදියටම

සුදනම් වෙලා යනවා. නමුත් හවත් ගෞතමයින්ගේ ධර්මකථාව අහලා ශ්‍රාවක බවට පත්වෙනවා. ඒ තුන්වෙනි ඇත්පදය. ඊළඟට හතරවෙනුව කියනවා ශ්‍රමණ පණ්ඩිතයින් ඒ වගේම - ගිහිල්ලා හවත් ගෞතමයින්ගේ ධර්මකතාව අහලා ශ්‍රාවකත්වයට පත්වෙනවා පමණක් නෙවෙයි පැවිදි බිමට පත්වෙලා පැවිදි උපසම්පදාව ලබාගෙන, අන්තිමට අරහත්වය පවා ලබාගන්නවා. අන්තිමට කියනවා 'අපි ශ්‍රමණයන් නොවී මෙතෙක් කල් අපි ශ්‍රමණයන් කියලා කිව්වා. බ්‍රාහ්මණයන් නොවී බ්‍රාහ්මණයන් කියලා කිව්වා. රහත් නොවී රහත් කියලා හිතුවා. දෑත් තමයි අපි නියම ශ්‍රමණයන්, නියම බ්‍රාහ්මණයන්, නියම රහතත්වහන්සේලා' ඒ ප්‍රකාශ කළ කාරණය අහලා අර ජානුස්සෝනිටත් ශ්‍රද්ධාවක් ඇතිවෙලා අශ්ව රථයෙන් බැහැලා, උතුරු සළුව එකස් කරගෙන 'නමොතසා හගවතො අරහතො සමමා සමබුද්ධසා' කියලා තුන් සැරයක් බුදුරජාණන් වහන්සේට වන්දනා කරලා ඊළඟට කියනවා 'මං යම් දවසක හවත් ගෞතමයින් දකින්න ඕන. දෑකලා සාකච්ඡා කරන්න ඕන. කතා සල්ලාපයක් ඇති කරගන්න ඕන' කියලා. ඇත්ත වශයෙන්ම එතන කියවෙන හැටියට එදම ගියා බුදුරජාණන් වහන්සේ හමුවෙන්න. ගිහිල්ලා බුදුරජාණන් වහන්සේට අර පිලෝතික පරිබ්‍රාජකයා එක්ක කළ කතාන්තරය සම්පූර්ණයෙන්ම ප්‍රකාශ කළා. ඔන්න එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදළා. 'බ්‍රාහ්මණය, ඒ පිලෝතික පරිබ්‍රාජකයා එහෙම කිව්වට මොකද එපමණකින් ඇත්පද උපමාව සම්පූර්ණ වෙන්නේ නැත. ඒ ඇත්පද උපමාව හරියාකාරව ඉදිරිපත් කරන්නෙ මෙහෙමයි' කියලා ඔන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒක විස්තර කරනවා.

'යම්සේ ඇතුන් ඉන්න වනයක් පිළිබඳ හොඳ අවබෝධයක් ඇති කෙනෙකුට දකින්න ලැබෙණවා දිග පළල ඇත් අඩියක්. එපමණකින් ඒ ඥානවත්ත නාගවනිකයා - අපි ඒ වචනය යොදමු, නාගවනිකයා - නිශ්චය කරන්නෙ නෑ මේ විශාල ඇතෙකුගේ අඩිය කියලා. මොකද ඒකට හේතුව? වාමණිකා කියලා ඇතිනියනුත් ඉන්නවා ඒ වගේ ලොකු අඩි පාරවල් තියෙන. සමහර විට ඒ ඇතිනියක් වෙන්න පුළුවන් කියලා, එතනින් ආපසු හැරිලා යන්නෙන් නෑ, තව ඉස්සරහට යනවා ඒ ඇත්අඩි ඔස්සේ. අර වගේ එක පාරටම නිගමනය කරන්නෙ නෑ. එහෙම යනකොට ඔන්න තව සළකුණු දකින්න ලැබෙණවා. තවත් ඇතට යනකොට දකින්න ලැබෙණවා අර ඇත්අඩි දිගු පළල පමණක් නෙවෙයි උස් තැන්වල තියලා තියෙනවා. උස් තැනක. එයින් ඉතින් උස ඇතෙක් කියලා හැඟීම ගන්න පුළුවන්නෙ. ඒක දක්කත් අර දක්කයා තීරණයකට

බහින්නෙ නෑ මහා ඇතෙකුගේ අඩිය කියලා. මොකද ඇතින්තියනුත් ඉන්නවා ඒ වගේ, උඩින් ඇත්පද තියන්න පුලුවන්. ඒක වෙන්නත් පුලුවන් කියලා තීරණයක් නොකර තව ඇතට යනවා. තවත් ඒ ඇත්අඩි ඔස්සේ යනකොට ඊළඟට දකින්න ලැබෙනවා අර වගේම දිග පළල ඇත් පා සටහන් ඒ වගේම උස් තැන්වල තියාපු පා සටහන් එපමණක් නොවෙයි දළ පාරවල්. උස් තැන්වල දළ පාරවල් ඇතිවිව. එපමණකිනුත් තීරණය කරන්නෙ නෑ මේ ඇතෙකුගේ දළ පාරවල්, මේ ඇතෙක් තමයි කියලා. මොකද ඇතින්තියනුත් ඉන්නවා ඒ වගේ කට්ටිය - නම් දීලා තියෙනවා බුදුරජාණන් වහන්සේ, ඒ ඇතින්තන්ගේ. බුදුරජාණන් වහන්සේට ඒ හැම එකක්ම කොයිතරම් දැනුමක් තිබුණද කියලා අපට හිතාගන්න පුලුවන්. ඒ ඇතින්තියන්ගෙ නම් පවා දක්වලා තියෙනවා ඇතිනි වර්ගවල, අර වාමනිකා කිව්වා වගේ. එහෙම ඇතින්තියන් වර්ගයකුත් ඉන්න නිසා නියම නාගවනිකයා එක පාරට තීරණය කරන්නෙ නෑ. තව ඇතට යනවා. යනකොට අන්තිමට දකින්න ලැබෙනවා උස අතු කඩාදලා තියෙනවා හුඟක් උඩින්. ඊළඟට ඇත්ත වශයෙන්ම දකින්න ලැබෙනවා අර ඇතා තැනිතලාවක ගහක් යට ඉන්නවා. අර බලාපොරොත්තු වෙන විශාල ඇතා සියැසින් දුටු අවස්ථාවේ තමයි ඒ නාගවනිකයා නිශ්චයට පැමිණෙන්නෙ මේ තමයි මං බලාපොරොත්තු වුණ ලොකු ඇතා' කියලා.

ඒ උපමාව බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්මයට සසඳන්නෙ මෙහෙමයි. තථාගත කෙනෙක් ලෝකයේ උපන්නහම යම් කෙනෙකුට ඒ තථාගතයන්වහන්සේගේ ධර්මය අහන්න ලැබීලා, ශ්‍රද්ධාව ඇතිකරගෙන මේ ශාසනයේ පැවිදි වෙනවා. පැවිදි වෙලා ශීලාදී ගුණධර්ම වල ඉඳලා ඒ ප්‍රතිපත්ති පූරණය කරනවා. ප්‍රථම ධ්‍යානය ලබාගන්න අවස්ථාව ගැන එතන සඳහන් වෙනවා. ප්‍රථම ධ්‍යානය එතන බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නෙ, තථාගතපදං තථාගතඉදෙව්දං, තථාගතරජ්ජං. තථාගතයන්වහන්සේ තැබූ පා සටහනක් ප්‍රථම ධ්‍යානය. තථාගතයන්-වහන්සේ ගිය බවට සලකුණක්. තථාගතයන්වහන්සේගේ දළ පාර ඇනුණු තැනක්. ඒත් නිශ්චයට පැමිණෙන්නෙ නෑ.

ඒකාන්තයෙන්ම තථාගයන්වහන්සේ සමමා සමබුද්ධිය. බුදුරජාණන් වහන්සේ සමමා සමබුද්ධිය. ධර්මය සාධාරණය. සංඝයා සුපටිපණය කියලා එපමණකින් නිගමනයකට පැමිණෙන්නෙ නෑ ප්‍රථම ධ්‍යානය ලැබුවත්, තව ඇතට යනවා. දෙවෙනි, තුන්වෙනි, හතරවෙනි -

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

මය විදියට ධ්‍යාන ගැන සඳහන් කරනවා. ඒ එකක් එකක් තථාගත පා සටහන් තමයි. ඒ වුණත් එපමණකින් තීරණය කරන්නේ නෑ තථාගතයන්වහන්සේ සම්මා සම්බුදුයි කියලා. මේ සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙනෙක් කියලා. මන්න අන්තිමට සඳහන් වෙනවා ඒ ධ්‍යාන පාදක කරගෙන විදර්ශනා ලැබූ බව. මේ පින්වතුන් අහලා තියෙනවානෙ මය ක්‍රිවිද්‍යාව කියන පූර්වේ නිවාසානුස්මාති ඥානය. ඊළඟට චුතුපපාන ඥානය. අවසානයේ ආසවකය ඥානය ගැන. ඒවායින් පූර්වේ නිවාසානුස්මාති ඥානය ලබාගන්නත් ඒත් තීරණය කරන්නේ නෑ මේ තථාගත සම්මා සම්බුදු කෙනෙක් කියලා. ඒ තථාගතයන්වහන්සේ තැබූ අඩියක් තමයි, පා සටහනක් තමයි. නමුත් එපමණකින් තීරණය කළේ නෑ. චුතුපපාන ඥානය ලබාගෙනත් තීරණය කළේ නැහැ. අවසානයේ කාමාසව, භවාසව, අවිජ්ජාසව වලින් හිත මුදුගෙන අරහත්‍යට පත්වුණු අවස්ථාවේ - හරියාකාරව ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වුණ අවස්ථාවේ තමයි තථාගතයන්වහන්සේගේ පා සටහන් මගින් ගිය ගමන සාර්ථක වුණේ සියැසින් දැක්කා වගේ. ඒ වෙලාවෙ තමයි අර නියම විදියටම ශ්‍රාවකයෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේ සම්මා සම්බුදුයි කියලා තීරණය කරන්නේ.

සියලු සුත්‍රදේශනා අතරින් එවැනි සුත්‍රදේශනාවක් මේ ලංකාවාසීන්ට ඉදිරිපත් කිරීම පිළිබඳව හිතලා බලන්න ඕන. එක පාරටම බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි අවි බලයෙන් හරි වෙන ක්‍රමයකින් හරි ශ්‍රද්ධාව ඇතිකරවන විදියේ ක්‍රියාමාර්ග ගන්න තිබුණා. ඒ වෙනුවට මූලභවීපදෙපම සුත්‍රය දේශනා කළේ අන්න අර ප්‍රඥවන්තයන්ට, බුද්ධිමත් පුද්ගලයාට විමසලා බලන්න ඉඩ තැබීම පිණිසයි. මේ ධර්මයේ තිබෙන - බුද්ධිශාසනයේ තිබෙන වටිනා ගුණයක්. මිහිඳු මහරහතන්වහන්සේ ඒක අනුව, අපි කලින්ම කිව්වා වගේ, සාමකාමී, සහනශීලී ප්‍රතිපත්තියක් අනුව ධර්මය මේ රටට ඉදිරිපත් කළ බව මූලභවීපදෙපම සුත්‍රයෙන් පවා අපට හෙළි වෙනවා. ලෝකයේ නානාවිධ බලවේග ක්‍රියාත්මක වෙනවා ආගම් සම්බන්ධයෙන්. ඒවා අතර කැපී පෙනෙන්නේත් අර කියාපු සාමකාමී සහනශීලී ප්‍රතිපත්තීන් බව අපි කලින්ම ප්‍රකාශ කළා. ඉතිහාසඥයින් ඒකට ප්‍රශංසා කරන්නේ අවබෝධය තුළින්.

ශ්‍රද්ධාව, රූචිය, අනුස්සව, ආකාරපරිච්ඡාකක, දිට්ඨි නිජ්ජානකකිනි කියලා ධර්ම පහක් බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වනවා. ඒවා දෙපැත්තටම වැටෙන්න ඉඩ තියෙනවා. ශ්‍රද්ධාව කියන එක කවුරුත්

දන්නවා. රුචි - රුචිය කියන්නේ යම්කිසි දෙයකට කැමැත්ත. අනුසූචි කියන්නේ වෙන කෙනෙකුගෙන් අහන්න ලැබීම, අන්න අහවලා මේ වගේ කෙනෙක් කියලා. ඊළඟට ආකාරපරිචිතක කියන්නේ අර බාහිර ස්වරූපය ගැන හිතලා නිගමනයට පැමිණීම. දිට්ඨි නිෂ්ඝානකනති කියන්නේ දෘෂ්ටියක්. ඒක තර්කානුකූලයි - ඒක හරි කියලා පිළිගැනීම. ඒ කියන කාරණා පහ දෙයාකාරයකට විපාක දෙන්න පුළුවන් බව ප්‍රකාශ කරනවා. යමෙකුට ශ්‍රද්ධාව තියෙන්න පුළුවන් නමුත් කාරණය බොරු වෙන්න පුළුවන්. යමෙකුට ශ්‍රද්ධාව නැතිවෙන්න පුළුවන් නමුත් කාරණය ඇත්තයි. යමෙකුට රුචියක් ඇතිවෙන්න පුළුවන් යම්කිසි දේකට. කැමැත්ත කියන එක පෞද්ගලික දෙයක්. කැමැත්තක් ඇතිවෙනවා.

එපමණකින් ඒක සත්‍යය වෙන්නේ නෑ. දැන් කැමැත්ත ඇතිවුණාට මොකද ඒක බොරු වෙන්නත් ඉඩ තියෙනවා. තමන් කැමති නැති දේ සත්‍යය වෙන්නත් ඉඩ තියෙනවා. අනුසූචි කියන්නේ කෙනෙකුගෙන් අහන්න ලැබෙණ දේ. දැන් මෙතන පිලෝතික පරිබ්‍රාජකයා කිව්වා වගේ යම්කිසි කතන්දරයක් අහන්න ලැබෙණවා යම් කෙනෙක් පිළිබඳව, ශාස්තෘවරයෙක් පිළිබඳව. එහෙම නැත්නම් පොතේ පතේ තියෙන ඒවා තුළින්. ඒවා ඇහුව පමණින්, එපමණකින් ඒක සත්‍යය වෙන්නේ නෑ. ඒකත් දෙපැත්තකට යන්න පුළුවන්. ආකාරපරිචිතක - බාහිර ස්වරූපය ගැන හිතලා නිගමනයකට පැමිණෙන්න සුදුසු නෑ. මොකද ඒකත් සමහර විට දෙපැත්තකටම යන්න පුළුවන්. හරි වෙන්නත් පුළුවන්, වැරදි වෙන්නත් පුළුවන්. අර දෘෂ්ටි මාත්‍රයෙන්, තර්කානුකූලව ඉදිරිපත් කළ පමණින් එපමණකින් ඒක වෙන්නේ නෑ. ඔන්න ඒ විදියේ දෙයාකාරයක්, දෙපැත්තක් තිබෙන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වා වදාළේ නුවණින් විමසන්නට ඉඩ තියලා.

ඒකම තමයි නියම ශ්‍රද්ධාව ආකාරවතී ශ්‍රද්ධා දසුනමූලිකා කියලා දක්වන්නේ. ආකාරවතී ශ්‍රද්ධා කියන්නේ අන්න අර කාරණා කාරණා අනුව හොඳට විමසලා බලලා ඇති කරගන්න ශ්‍රද්ධාව. ඒක දර්ශනය මුල් කරගෙන. ඒක නිසාම තමයි කියන්නේ - සෝවාන් පුද්ගලයා තුළ අවල ශ්‍රද්ධාවක් ඇතිවෙනවා කියලා. ඊළඟට ඒ වෙනුවට බ්‍රාහ්මණයින් ගැන සඳහන් වෙන්නේ හරියට අර්ථයින් පෙළක් එකිනෙකාගේ අත් අල්ලගෙන යන්නා වගේ මුලින් යන කෙනා දකින්නේ නෑ. දෙවෙනි කෙනා දකින්නේ නෑ. නමුත් යනවා අත්වැළ අල්ලගෙන. ඒ වගේ දෙයක් නෙවෙයි මේ ධර්මය. ධර්මය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

කරගැනීම තුළින් අපි බුදුරජාණන් වහන්සේ අදහනගන්නට ඕන. පොත පතේ කොතෙකුත් තිබුණත් වෙන කෙනෙක් කිව්වත් - ඒ කියන්නේ ශ්‍රද්ධාව නැති කරගන්න එක නෙවෙයි, යම් ප්‍රමාණයකට ශ්‍රද්ධාවක් තියෙනවා. නමුත් ඒ පමණකින් සම්පූර්ණ නිශ්චයට පැමිණෙන්නේ නෑ. ගමන අතහරින්නේ නෑ. ඉදිරියට යන්න ඕන, අර නාග වනිකයා වගේ. ඇත් පා සටහන් දුටුවා. ඒක වෙන්නත් පුලුවන්, නොවෙන්නත් පුලුවන්. හැබැයි ඉදිරියට යන්න ඕන. අන්න ප්‍රතිපත්ති මාර්ගයට බැසීම. ප්‍රතිපත්ති මාර්ගයට බහිනකොට ඒ සූත්‍රයේ කියාපු ආකාරයට බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වනවා පියවරක් පියවරක් පාසා තමන්ට ඒ සත්‍යය පිළිබඳ කාරණය තහවුරු වෙන බව.

එතකොට මේ අපි ආයෙත් එන්නේ ධර්මයේ ගුණ ගැනයි. මේ පින්වතුන් කොතෙකුත් අහලා තිබෙනවා. සොක්කානො භගවතා ධම්මො, සන්ද්ධිකො, අකාලිකො, එහිපස්සිකො, ඔපනයිකො, පච්ඡන්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤාහී කවුරුත් මෙය ඵදිනෙද කියන පාඨයක්. අපි කලින් ඕවා විස්තර කරලා දීලා තියෙනවා. සොක්කාන කියන්නේ හොඳින් ප්‍රකාශ කළ. නරක විදියට ප්‍රකාශ කරපු ධර්මය තමයි අර විදියට නොයෙකුත් අනියම් ක්‍රියාමාර්ග වලින් පතුරන්න ව්‍යාප්ත කරන්න උත්සාහ කරන්න. බුදුරජාණන් වහන්සේ හොඳින් දේශනා කරලා ඒ ධර්මය විමසන්න අවසර දීලා තියෙනවා. මධ්‍යස්ථව විමසන්න. නුවණින් විමසලා බලන්න. ඊළඟට ඒක ක්‍රියාත්මක කරන්න. ක්‍රියාත්මක කිරීම තුළින් සොක්කානො භගවතා ධම්මො, සන්ද්ධිකො. පස්සෙ බලාගන්න පුලුවන්, ඊළඟ ආත්ම භාවයේදී ඒක බලාගන්න පුලුවන් කියලා කියන ධර්මයක් නොවේ. සන්ද්ධික, මෙලොවම, ඇස්පනාපිට, දිට්‍ර දුම්පෙහිම. නුවණ ගැන කියනකොට දිට්‍රෙව ධම්මෙ කියන එක නිතර සඳහන් වෙනවා. අනිත් ආගම් වල පරම නිෂ්ඨාව පිළිබඳව එහෙම සඳහන් වෙන්නේ නෑ. සමහර ඒවා මරණින් මතු, එක්කො දිව්‍යලෝකෙ, බ්‍රහ්ම ලෝකෙ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ මෙකෙ අවසානය නිවන - බලාපොරොත්තු වෙන නිවන, දිට්‍රෙව ධම්මෙ සයං අහිඤ්ඤ සච්ඡිකණ්ඩා උපසම්පස්ස පච්චෙදෙති ආදී වශයෙන්. දිට්‍ර දුම්පෙහිම, තමන්ගේ අභිඤ්චෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගෙන ප්‍රකාශ කරනවා. අන්න එතකොට ඒක සන්ද්ධික. අකාලික, කියන්නේ ඒ ධර්මය යම් ප්‍රමාණයකට තමන් අත්හදා බලනවානම් ඒ ප්‍රමාණයට ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙනවා. මේ අකාලික පදය ඇතැම්

අවස්ථා වල බුදුරජාණන් වහන්සේ අන්‍යාගමික බ්‍රාහ්මණයින්ට පවා තේරුම් කරලා දුන්නේ 'බ්‍රාහ්මණය, දැන් ඔය ලෝභය සිතේ ඇතිවෙනකොට, ද්වේෂය සිතේ ඇතිවෙනකොට, මෝහය සිතේ ඇතිවෙනකොට සිත වික්ෂිප්ත වෙලා ඒක නිසා දුක් ස්වභාව ඇතිවෙන බව දන්නවා නේද?' 'ඔව්' කියලා කියනවා. 'හොඳයි ඒ යම් ප්‍රමාණයකට ලෝභය නැත්නම්, ද්වේෂය නැත්නම්, මෝහය නැත්නම් ඒකත් තමන්ට ප්‍රත්‍යක්ෂ නේද එතනදී ලැබෙන සැනසීම?' 'එසේය' කියලා කියනවා. අන්න ඒ වගේ තමයි. අකාලික කියන එක ගැඹුරු අර්ථයෙන් ගත්තොත් මාර්ග ඵල අවබෝධයේදී ආනන්තරික සමාධිය ආදී අනතුරුවම ඵලය ලැබෙනවා කියන තේරුමෙන් ගන්නවා. නමුත් අකාලික කියන එක තමතමන්ගේ සන්තානයේ එදිනෙදා අත්දකින්න පුළුවන්. මොකක් හරි පිළිබඳව දැඩි ලෝභයක් තියෙනවා. එක්කො රාගයක් තියෙනවා යම්කිසි කෙනෙකු පිළිබඳව. එක්කො ද්වේෂයක් තියෙනවා. යම්කිසි මෝහ තත්ත්වයක් තිබෙනවා. උත්සාහ කරලා ධර්මානුකූල ක්‍රමයට අනුව, භාවනා ක්‍රම වලින් ඒවා ජයගත්තු අවස්ථාවේ අන්න තමන්ම දන්නවා, ඉස්සෙල්ලා මේක තියෙද්දී මෙහෙමයි, දැන් මෙහෙමයි. අන්න ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්නවා එතන එතනම. ඒකයි අකාලික කියලා කියන්නේ. කල් නොයවාම, කල් නොයවා විපාක දීම එතැන දක්වන්න පුළුවන් අකාලික.

එහිපසික කියන එකට හරියටම ගැලපෙනවා මේ හත්පද උපමාව. එව බලව, මේ ඇත් පා! ඇතාගේ අඩි සටහන. අභියෝගයක් කලා අර නාගවනිකයාට. අතඇරියේ නෑ එපමණකින් මේ බලාපොරොත්තු වුණ ලොකු ඇතාය කියලා. නමුත් ඔන්න ඔය මධ්‍යස්ථ ප්‍රතිපත්තියයි එතන තියෙන්නේ. සම්පූර්ණයෙන්ම ප්‍රතික්ෂේප කළෙන් නෑ. සම්පූර්ණයෙන්ම පිළිගත්තෙන් නෑ. තව ඇතට ගියා - එහිපසික. මේ ධර්මයේ ස්වභාවය ඒකයි. එව බලව! එව බලව! කියනකොට ඒක තුළින් අපට ඉබේටම අර ප්‍රතිපත්තියට වැටෙන්න වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇත්ත වශයෙන්ම සමමා සමුද්ධද? ධර්මය සොකොතද? සංසයා සුපටිපණාද කියන කාරණා එතකොට ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් දැකීමටනම් අන්න අර එහිපසික - 'එව බලව' න්‍යාය වැදගත් වෙනවා. ඊළඟට ඔපනයික කියන්නේ පියවරෙන් පියවරට ඇදගෙන යනවා. තව කවුරුවත් තල්ලු කරන්න ඕනෙ නෑ. තල්ලුවක් දෙන්න ඕනෙ නෑ. ධර්මය තුළම තිබෙනවා, ඔපනයික - උපනයති. ධර්මය ඇවිල්ලා කැඳවගෙන යන්නා වගේ.

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

ඒ ටික අපි බොහෝ අවස්ථා වල මතක් කළා මය ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය තුළ ඒක පෙන්නුම් කෙරෙන ආකාරය ධර්මයේ ඉතාමත්ම ලස්සනට පෙන්නුම් කරනවා. සමමා දිධීඝ්ඝ සමමා සංකප්පො පහොති. සමමා සංකප්පඝ්ඝ සමමා වාචා පහොති. සමමා වාචඝ්ඝ සමමා කමමනො පහොති. සමමා කමමනඝ්ඝ සමමා ආජ්චො පහොති. සමමා ආජ්චඝ්ඝ සමමා වායාමො පහොති. සමමා වායාමඝ්ඝ සමමා සති පහොති. සමමා සතිඝ්ඝ සමමා සමාධි පහොති කියලා දක්වනවා. සමයක් දෘෂ්ටිය ඇති කෙනාට සමයක් දෘෂ්ටියේ ප්‍රතිඵලයක් හැටියට ඒක වැඩෙන අවස්ථාවෙදී සමයක් සංකල්ප කියන හොඳ සංකල්පනා ඇතිවෙනවා. හොඳ සංකල්පනා දියුණු කරගෙන යනකොට හොඳ වචන පිටවෙනවා. හොඳ වචන පිටවෙනකොට ඒ වචනට අනුකූලව වර්යාව සකස් වෙනකොට හොඳ කර්මාන්ත සමමා කමමන. ඉඳලා හිටලා පෝය දවසට විතරක් නෙවෙයි මේ සම්මා කම්මන්තය දිනපතා කරන්න ගන්නකොට ඒක සම්මා ආජ්චය බවට පත්වෙනවා. ජීවිකාවත් ඒකට සම්බන්ධ වෙනවා. ඒක පහසුවෙන් කරන්න පුළුවන් දෙයක් නෙවෙයි. සමයක් ආජ්චය සකස් කරගන්න යනකොට දන්නෙම නැතුව සතර ආකාර වීර්යය වැඩෙනවා.

සතර ආකාර වීර්යය ගැන මේ පින්චතුන් දන්නවනෙ. නූපන් අකුසල් නූපදවීමත්, උපන් අකුසල් නෙරපීමත්, නූපන් කුසල් ඉපදවීමත්, උපන් කුසල් තහවුරු කරගැනීමත් කියන මෙන් මේ සතරාකාර වීර්යයට ඉබේම වැටෙනවා. ඒ හතරාකාර වීර්යය ගැන සැලකිලිමත් වීම තුළින් සතියත් වැඩෙනවා, සම්මා සතිය. ඒ සම්මා සතිය දීර්ඝ කාලයක් පවතින හැටියට තහවුරු වුණහම කමටහනක් තුළින් අන්න සම්මා සමාධිය. ඔන්න ඒක තුළත් තියෙනවා අර කියාපු මපනයික ගුණය. එකකින් එකකට තල්ලු වෙලා යනවා. ඒක ධර්මයේම තිබෙන දෙයක්. ඒ විදියට තවදුරටත් මේ පින්චතුන්ට හිතලා මතලා ගන්න පුළුවන් බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට පිරිනිවන් පානකොට දී වදල උපකරණ මල්ල සන්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වලින්. ඒක තුළ තියෙන්නෙත් අර එකකට එකක් පුදුම විදියට සම්බන්ධ බවක්. සතර සතිපට්ඨානය වඩනකොට සතර සම්මප්පධානය වැඩෙනවා. සතර සම්මප්පධානය වැඩීමේදී සතර සෘද්ධිපාද හඳුනාගන්න පුළුවන් වෙනවා. සතර සෘද්ධිපාද වඩනකොට ඒ තුළින් තමන් මෙතෙක් අඳුනගත්තේ නැති, තමන්ට මෙතෙක් නොතිබුණු ඉඤ්ජිය ධර්ම - ශ්‍රද්ධා, වීර්යය, සති, සමාධි, පඤ්ඤා කියන ආධ්‍යාත්මික ඉඤ්ජිය ධර්ම පහක් ඇතිවෙනවා. ඒ ඉඤ්ජිය ධර්ම

ඇතිවුණාට පස්සේ ඒ ඉන්ද්‍රිය බලපුළුවන්කාරකම් පාවිච්චි කිරීම තමයි බලධර්ම හැටියට දක්වන්නේ.

ඒ ටික කරගෙන යනකොට ඔන්න සම්බෝධි අංග හැටියට සම්බෝධිකාමය නමින් හඳුන්වන ඒ ධර්ම පෙළගැස්වෙනවා. සති, ධම්මවිචය, විරිය, පීති, පස්සද්ධි, සමාධි, උපෙක්ඛා කියලා. ඒ ටික හරියාකාර සැකසුණ අවස්ථාවේ තමයි අන්ත ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය හරියාකාරව පෙළගැස්සිලා එන්නේ, එකකට එකක් සම්බන්ධ වෙලා එන්නේ. සතර සතිපට්ඨානයෙන් ආරම්භ වෙන ඒ ප්‍රතිපදාව සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මයේ තියෙනවානම් අවසාන වෙන්නේ ලෝකෝත්තර මාර්ගයෙන්. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය කියන ඒ ලෝකෝත්තර මාර්ගයෙන්. ඒ ලෝකෝත්තර මාර්ගයට අනතුරුව අන්ත අර කියාපු මාර්ග එල ඇතිවෙන බව සඳහන් වෙනවා. ඒ ටික තමයි පින්වතුනි, අර ඔපනයික, පච්චතං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤාහි කියන්නේ. විඤ්ඤාහි කියන්නේ නුවණැත්තන් විසින් පච්චතං වෙදිතබ්බො. තමතමන් විසින්ම දැනගතයුතුයි. තම තම නැණ පමණින් දැන ගතයුතු ධර්මයක් තමයි මේකේ තියෙන්නේ. ඒ නිසා අද වගේ දවසක මේ පින්වතුන් නුවණින් කල්පනා කරලා බලන්න ඕන.

සම්බුද්ධශාසනය ආරක්ෂා කරනවා කියලා අපි මේ බාහිරව නොයෙකුත් ක්‍රියාමාර්ග ගන්නවා. නමුත් අන්තිමට පුස්ස බිත්ද වගේ ඇතුළතින් ඒකේ යමක් ඉතුරුවෙන්නේ නෑ. කුඩයක් අතින් අත යවන්නා වගේ අපි මේ පර්යාප්ති ශාසනයක් යවනවා. අතින් දේවලුත් එහෙම තමයි. නමුත් යමෙක් උත්සාහවන්තව තමන්ගේ ජීවිතයට ළං කරගත්තොත් තමනුත් ඒක ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්නවා බුදුරජාණන් වහන්සේ සමඟ සමුද්ධි බව, ධර්මය සොකොත් බව, සංඝයා සුපටිපණ්ණ බව. ඒ වගේම ඒ පිරිසිදු ශුද්ධාව තුළින් අතින් අයටත් මේ ශාසනය අනුගමනය කරන්න, මේ ප්‍රතිපත්ති මාලාවට බහින්න ටෙට්ටියක් ලබා දෙනවා.

අද මේ වටිනා දවසේ අපි මේ ධර්මකථා රාශියක් කිව්වේ මේ කථා අහන්න කැමති නිසා නෙවෙයි. මේවායින් ගතයුතු යමක් තිබෙනවා. ඒවා කෙටි කරලා කිව්වේ ඒකයි. නානා ප්‍රකාර දේවල්. අනවශ්‍ය දේ තුළ, මේ වටිනා කාලය ගෙවා දමන යුගයක්. කල්පනා කරන්න ඕන අප්‍රමාද පදය ගැන. හෙට ප්‍රමාද වැඩියි. ඒක නිසා මේ ධර්මයේ කියාපු ආකාරයට අපි උත්සාහවන්ත වෙන්න ඕන බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්මය තුළින් ඉදිරිපත් කළ අභියෝගය සොකොත්, සන්ද්ධික,

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

අකාලික, එහිපසස්සික, ඔපනයික, පච්චතං වෙදිතඛඛ විකුසුභී කියන ධර්මයේ වටිනා ගුණ හය නිතර සිහිපත් කරගන්න ඕන. ධර්මානුස්සතිය කියන්නේ ඒකයි. ඒ අනුව තමන්ගේ ජීවිතය සකස් කරගන්න අද අධිෂ්ඨාන කරගන්න ඕන.

එතකොට මෙතෙක් වෙලා මේ පින්වතුන් අද මේ වටිනා දවසේ ප්‍රතිපත්ති පූජා වශයෙන් ශාසනය ආරක්‍ෂා කිරීමට උපකාර වෙන ප්‍රතිපත්තියට බැස්සා. තමන්ගේ ගිහි ගෙවල් වල තිබෙන ඵදිනෙදා ජීවිතයේ කම්කටොළු කොහොම වුණත් මේ දුර්ලභ අවස්ථාවේදී - බුද්ධශාසනයක් හමුවුණු අවස්ථාවේ, බුදු කෙනෙකුගේ ධර්මය අහන්න ලැබුණු අවස්ථාවේ සසරින් එතෙර වීමේ කාර්යයට සිත යොමුකරන්න නැත්නම්, ඒ වෙලාව ගිලිහී ගියොත් කොයි විදියේ දෙයක් වෙනවද කියලා මේ පින්වතුන්ට හිතාගන්න පුලුවන්. අද දින මේ ශීලාදී ගුණධර්ම රකිමින්, ඉඩකඩ ඇති පරිදි භාවනාවට හිත යොමුකරලා, මේ ධර්මදේශනාවකුත් ශ්‍රවණය කරන්නට ලැබුණා. මේ තුළින් තමන්ගේ ජීවිතය පිළිබඳ වටිනා අධිෂ්ඨාන ඇතිකරගෙන තමන් ශාසනයෙන් ආරක්‍ෂා වෙන අතර ශාසනයත් ආරක්‍ෂා කරන්නට දැඩිව අධිෂ්ඨාන කරගන්න හැටියට අපි මතක් කරනවා.

මෙතෙක් මේ ධර්මශ්‍රවණයෙන් ලබාගත්තු තමන්ගේ ඒ ශීලයට, සමාධියට, ප්‍රඥාවට අදල කාරණා තමන්ගේ ජීවිතයට එකතු කරගෙන හැකිතාක් ඉක්මනින් මේ සම්බුද්ධශාසනය පරිහානියට පත්වෙන්න කලින් ඒ ප්‍රතිපත්තිය තුළින් සසර දුක් කෙළවර කරලා උතුම් අමාමභ නිවනට, සෝවාන්, සකදගාමී, අනාගාමී, අරහත් කියන මාර්ගඵල ප්‍රතිවේදයන් ලබාගැනීමට ධර්මදේශනාවත් උපනිශ්‍රය වේවා! කියලා ප්‍රාර්ථනා කරනවා. එසේම අවිච්ඡේද සිට අකනිටාව දක්වා යම්තාක් සත්ඤ්ඤා කෙනෙක් මෙවැනි ධර්මදේශනාමය, ධර්මශ්‍රවණමය කුසලයක් අනුමෝදන් වීමට කැමතිනම් ඒ අනුමෝදන් වීම තුළින් ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමාමභ නිවන් සාක්‍ෂාත් කරගනිත්වා! කියලා මේ ගාථා කියන්න.

‘එත්තාවතා ව අමොහි...’

165 වන ඉදිගනයි

165 වන දේශනය

(පහන් කණුව ධරී දේශනා අංක 161)

‘නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධස්ස’

සුමුත්තිකො සුමුත්තිකො
සාදු සුමුත්තිකොමහි තීහි බුජ්ජකෙහි
අසිතාසු මයා නඩාලාසු මයා
බුද්දක බුද්දකුද්දලාසු මයා

යදපි ඉධමෙව ඉධමෙව
අථ වාපි අලමෙව අලමෙව
කුමාය සුමඛල කුමාය සුමඛල
අඤ්ඤාමනො විහර සුමඛල

— සුමඛලඥොර ගාථා.

සැදැහැවත් පින්වතුනි,

ජීවිත පැවැත්ම තුළ ඇති දුක් ස්වභාවය නුවණින් මෙනෙහි කිරීම, කෙනෙකු නිවනට යොමු කරවන පළමුවෙනි පියවරයි. දුක, සැපක් හැටියට මවාපාන මෝහාන්ධකාරය නිසා සත්ත්වයා නැවත නැවතත් සංසාරයේ ඉපදෙමින් මැරෙමින් යන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට පහදා වදාළා. ඒ නිසා නෙකධම්ම සංකල්පය මතු කරගැනීමටත්, ඒ වගේම ඒක තහවුරු කරගැනීමටත් ජීවිත පැවැත්ම තුළ ඇති දුක් ස්වභාවය නිතර මෙනෙහි කළ යුතුව තිබෙනවා. සිවුරු ඇරලා ගිහි වෙන්න සුදනම් වුණ හිඤ්ඤාවහන්සේ නමක් එවැනි මෙනෙහි කිරීමක් තුළින් විරියය වඩලා අන්තිමට රහත්වුණ හැටි මේ මාතෘකා කළ ගාථාවට අදාළ නිදන කථාවෙන් හෙළි වෙනවා.

සැවැත්නුවර සමීපයෙහි එක්තරා ගමක දිලිඳු පවුලක උපන් දරුවෙකුට සුමංගල කියලා මව්පියෝ නම දුන්නා. මේ සුමංගල තරුණ වයසට පත්වුණාට පස්සෙ මව්පියන් වගේම නඟුල්, දැකැති, උදඵ සහිත ඒ ගොවි පිරිකර, එහෙම නැත්නම් ගොවි උපකරණ ඇතිව දුකසේ ජීවිකාව ගෙන ගියා. එක් අවස්ථාවක පසේනදී කොසොල් රජ්ජුරුවෝ බුද්ධ ප්‍රමුඛ සංඝයාවහන්සේලාට මහා දනයක් පවත්වන අවස්ථාවේදී ඒ දනෝපකරණ අරගෙන ආපු මනුෂ්‍යයින් එක්ක මේ සුමංගලත් කිරි හට්ටියක් අරගෙන එතැනට ගිහිල්ලා දුටුවා සංඝයාවහන්සේලාට කරන

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

සත්කාර සම්මාන. දූකලා කල්පනා කළා මේ හික්කුන්වහන්සේලා හොඳ වස්ත්‍ර ඇඳගෙන, හොඳ ආහාරපාන ලබමින් සුව පහසුව ඇති සේනාසන වල වැඩ ඉන්නවා. මමත් පැවිදි වෙන්න ඕන කියලා කල්පනා කරලා එක්තරා තෙරුන්වහන්සේ නමක් ළඟට ගිහිල්ලා පැවිදි වෙන්න කැමැත්ත ප්‍රකාශ කළා. උන්වහන්සේත් කරුණාවෙන් මේ සුමංගල පැවිදි කරලා, භාවනා කරන්න කමටහනක් දීලා කැළේට යැව්වා. නමුත් මේ සුමංගල හාමුදුරුවන්ට මේ කැළේ හුදෙකලා ජීවිතය ටික කලකින්ම එපාවෙලා කල්පනා කළා 'මම ගිහි වෙන්න ඕන' කියලා. එහෙම කල්පනා කරලා තමන්ගේ නැයන්ගේ ගමට යන අතරමග දකින්න ලැබුණා ගිනි අව්වේ කැස කවාගෙන දඩිය මුගුරු දූගෙන කිලිටි වස්ත්‍ර ඇඳගෙන සී සාන මනුෂ්‍යයින් - ගොවියන්, දූකලා ලොකු සංවේගයක් ඇති කරගත්තා ජීවත්වීම සඳහා මේ සත්ත්වයින් කොයිතරම් දුකකට පත්වෙනවද කියලා. ඒ සංවේගය තුළින්ම සුමංගල හාමුදුරුවන්ට අර කලින් වඩාපු කමටහන හොඳට පැහැදිලිව වැටහෙන්න පටන්ගත්තා. ළඟම තිබුණු ගහක් යටට ගිහිල්ලා ඉඳගෙන භාවනා කරන්න පටන්ගත්තා. එතන ඊළඟට සඳහන් වෙනවා මාර්ගඵල පිළිවෙලින් අරහත්ඵලය ලබාගත්තා කියලා.

එහෙම රහත් වුණාට පස්සේ තමන්ගේ ඒ ජීවිතය පිළිබඳ ප්‍රවෘත්තිය කෙටියෙන් සඳහන් වෙන ආකාරයට එක්තරා ප්‍රීති වාක්‍යයක් ප්‍රකාශ කළා. ඒ ප්‍රීති වාක්‍ය තමයි අපි මාතෘකා කරගත්තේ. ඇත්ත වශයෙන් වැඩිය තාලයකට නැතත් වටිනා අදහසක් එතන කියවෙනවා. මොකක්ද මේ සුමංගල හාමුදුරුවෝ ප්‍රකාශ කරන්නේ?

සුමුත්තිකො සුමුත්තිකො
සාදු සුමුත්තිකොමහි තීහි බුජ්ජකෙහි

හොඳින්ම මිදුණා. හොඳින්ම මිදුණා. කුදු තුනකින් මම හොඳින්ම මිදුණා

අසීතාසු මයා නඩාලාසු මයා
බුඤ්ඤ බුඤ්ඤාසු මයා

දැකැති වලින්, නැගුල්වලින්, උදළු කෙටි වලින්, මේවායින් මම හොඳින්ම මිදුණා

යදපි ඉධමෙව ඉධමෙව
අථ වාපි අලමෙව අලමෙව

ඒ ගොවි උපකරණ මේ මෙතනමයි තියෙන්නේ. මේ ළගමයි. ඒ වුණත් එපාමයි, එපාමයි.

කොය සුමඬුල කොය සුමඬුල
අප්පමතො විහර සුමඬුල

ධ්‍යාන වඩන්න සුමංගල, ධ්‍යාන වඩන්න සුමංගල. අප්‍රමාදීව වාසය කරන්න සුමංගල.

තමන්ටම අවවාද කරගත්තු විදියයි මේ අවසාන පදයේ තිබෙන්නේ. ඉතින් එයින් අපට පේනවා මේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ තියෙන දුක් ස්වභාවය කෙනෙක් මෙනෙහි කරලා සංවේගය ඇති කරගන්නවානම් ඒකම නිවනට උපකාර වෙන බව. මේ පින්වතුන් කොතෙකුත් අහලා ඇති මේ ශාසනයේ සඳහන් වෙන සංවේග වස්තු අටක් ගැන. ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, අපාය භය, අතීත සංසාරයේ විඳින ලද දුක, මේ ජීවිතයේ නිවන් දැක්කේ නැත්නම් අනාගත සංසාරයේ දීර්ඝ කාලයක් විඳින්න වෙන දුක. අවසාන වශයෙන් අටවෙනුව දක්වන්නේ මේ ජීවිතය තුළ ආහාර සෙවීම සඳහා ගන්නා වෙහෙස. රැකී රක්‍ෂා ආදී වශයෙන් ජීවිකාව පවත්වාගැනීම සම්බන්ධයෙන් ගන්නා වෙහෙස. එයින් අපට පේනවා මෙන්න මේ අටවෙනි සංවේග වස්තුව උපකාර කරගෙනයි අර ගිහි වෙන්න හිටිය සුමංගල හාමුදුරුවෝ රහතන්වහන්සේ කෙනෙක් බවට පත්වුණේ. මේක අපිට හිතන්න හොඳ කාරණයක්. මොකද, අපි මේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ තියෙන, කලිනුත් ප්‍රකාශ කළ ආකාරයට දුක් ස්වභාවය වහගෙන මේක සැපයක් හැටියට හැඟීමක් ඇතිකරගෙන තිබෙනවා. එතකොට මේක නැවත මතු කරගන්නනම් විදර්ශනා වශයෙන් ගැඹුරින් මේවායේ යථා ස්වභාව අපි මෙනෙහි කළ යුතුව තිබෙනවා.

මේ පින්වතුන් අහලා තියෙනවා සංස්කාර ගැන. සංස්කාර කියන වචනය ශාසනයේ බොහෝ විට යොදෙනවා සකස්කිරීම් කියන අදහස - සකස් කිරීම්, අරඥැම්, සුදනම්වීම් කියන ඔය අර්ථ රාශියක් මේ සංස්කාර කියන වචනයේ තිබෙනවා. ප්‍රේක්‍ෂකයින් මුළා කිරීමක්නේ නාට්‍යයක් කියන්නේ. නළු නිලියන් ප්‍රේක්‍ෂකයින් මුළා කරන්න හැගිලා ඉඳගෙන තිරය පිටිපස දන හැඩවැඩ වෙස් වලාගැනීම, ඒ ඔක්කොමත් අතීතයේ සංස්කාර හැටියට දැක්වුවා. එතකොට අන්න ඒ වගේම මවාපෑමක් තමයි අපි මේ ජීවිත ප්‍රවෘත්තිය හැටියට ගෙනියන්නේ. රැකී

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

රක්‍ෂා, නිලතල ආදී ඔය නොයෙකුත් නම්වලින් අපිට පෙන්නුවා. මේ කරන්නේ මොකටද? කෙටියෙන් සඳහන් කළොත් අතීත වචනය - බඩ වියන රැකගැනීම. වියනක් පමණවූ මේ බඩ රැකගැනීම. මේ ආහාර අපට ලබාගැනීම ප්‍රධාන කාරණයක්.

ආහාර වගේම ජීවිත ප්‍රවෘත්තිය සඳහා උපකාර වන සිවුපසය කියන වස්ත්‍ර, ආහාර, බෙහෙත් හේත්, ඉඳුම් හිටුම්. ඔන්න ඔය කියන දේවල් භොයාගන්න හිතියන්ටත් සිද්ධවෙනවා. මේවා ඉබේ ලැබෙන්නේ නෑ. ඒක නිසා මේ සඳහා වෙහෙස වෙන්න සිද්ධවෙනවා. මේ ගන්න වෙහෙස කොයි විදියද කියන එක බුදුරජාණන් වහන්සේගේ වචනයෙන්ම කෙනෙකුට දැනගන්න පුළුවන් මහා දුක්ඛකාමි සූත්‍රයෙන්. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වලා තිබෙනවා මේ ලෝකයේ ජීවිකාව සඳහා මේ කරන පෙරලිය, උත්සාහය කාමයන්ගේ ආදීනව හැටියට. යම් කෙනෙක් ජීවිකාව සඳහා කරන ඒ රැකී රක්‍ෂා ගැන - දැන් මෙතන කියවුණු ගොවිතැන සඳහා කොයිතරම් සුදුනම්වීම් රාශියක්ද? අද මේ වැඩේ කරලා ඉවරයි කියලා නින්දට යන්නේ හෙට තියෙන වැඩේ ගැන හිතලා. අන්න ඒ විදියට වැඩ රාශියක්. මේවා සකස්කිරීම්, සකස් කරලා කෙළවරක් නෑ. නිමාවක් නැති සුදුනම්වීම්. අරඟුණ රැසක්. ඉතින් මේ රඟපෑමයි මේ සංසාරය විදියට කරන්නේ.

රැකී රක්‍ෂා පිළිබඳව - ගොවිතැන් හෝ වේවා, ගව පාලනය හෝ වේවා වෙළඳුම හෝ වේවා ගණකාධිකරණය හෝ වේවා, රාජ්‍ය සේවය හෝ වේවා, යුද සේවය හෝ වේවා, ඒ සඳහා මනුෂ්‍යයෙක් කොයිතරම් වෙහෙස වෙනවද කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ මහා දුක්ඛකාමි සූත්‍රයේ සඳහන් කරනවා. අව් වැසි වලින් පීඩා ලබමින්, මැසි මදුරු සර්පයින්ගෙන් පීඩා ලබමින්, 'කුසිපාසානි මියමානෝ'. කුසගිනි වලින්, පිපාසයෙන් නොමැරී මැරෙමින් ඒකට මහා ප්‍රයත්නයක්, උත්සාහයක් ගන්නවා එක් එක් රැකී රක්‍ෂාවල. ඒ රැකී රක්‍ෂා වලදී තමනුත් ආරක්‍ෂා වෙලා, රක්‍ෂාවත් ආරක්‍ෂා කරගෙන ඒ මදිවට අනිත් අයටත් ඉහළින් කැපී පෙනීම කියන කාරණා රාශියක් ඔස්සේ කොයිතරම් වෙහෙසක් රැ දවල් තිස්සෙ ගන්නවද කියලා.

ඊළඟට එහෙම වෙහෙස වෙලත් යම්විදියකින් ඒ ගත්තු උත්සාහය නිෂ්ඵල වුණොත් එතකොට ඒකෙන් දැක්වෙන ප්‍රතික්‍රියා රාශිය බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුම් කරනවා. ඒ තැනැත්තා අඩනවා, වැලපෙනවා, පපුවේ අත් ගසා ගන්නවා, ක්ලාන්ත වෙනවා, මුළාවට

පත්වෙනවා 'මං ගත්තු උත්සාහය නිෂ්ඵල වුණා. එයින් වැඩක් නැතිවුණා' කියලා දුක් වෙනවා. ඒ එකක්. ඊළඟට යම්කිසි විදියකින් ඒ ගත්තු උත්සාහය සඵල වුණා කියලා හිතමු. සඵල වෙලා ඒ හෝග සම්පත්තිය ළං කරගත්තා. ළං කරගත්තට පස්සේ ඒ හෝග සම්පත්තිය ආරක්‍ෂා කරගැනීම සඳහා ගන්න දුක් දෙමිනස් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරනවා.

ඒ ලබාගත්තු ධනය, වස්තු සම්භාරය රාජ සන්තක නොවේවා! හොරුන්ට අයිති නොවේවා. ඊළඟට ජලගැලීම්, ගින්න ආදියට හසුනොවේවා! අප්‍රිය දයාදකරුවන් මේවා අයත් නොකර ගනින්නවා! කියලා ඒ විදියට මහාදුක් ගොඩක් හිත ඇතුළේ තියාගෙන දුක් දෙමිනස් රාශියක් ඒ තැනැත්තා විඳිනවා. එතකොට යම් විදියකින් ඒ තරම් ආරක්‍ෂා කරලත් මේවා රාජසන්තක වුණොත්, හොරුන් පැහැරගන්නොත්, ගින්නට අහුවුණොත්, ජලගැලීමට ගසාගෙන ගියොත්, අප්‍රිය දයාදකරුවන්ට අයිතිවුණොත් ඒ තැනැත්තා දක්වන ප්‍රතිචාරය මෙන් මෙහෙමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරන්නේ. 'යමපි මෙ අහොසි - තමපි මෙ නඤ්ථි'. 'යමක් මට තිබුණද ඒකත් නැතිවුණා'. යමපි මෙ අහොසි, තමපි මෙ නඤ්ථි. අන්න ඒ විදියේ ප්‍රතිචාර බුද්ධ වචනයේම තියෙනවා. අන්න එහෙමයි අර පැවැත්ම තුළ ඇති දුක් ස්වභාවය බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරලා තියෙන්නේ.

මේ වාහන තියෙන පින්වතුන් දන්නවා බොහොම විසදම් කරලා අලුත් වාහනයක් ගන්නවා. ඒ අලුත්කම කී දවසක් තියෙනවද, ඕක ඉතින් ගැරේජ් එකට දන්න වෙනවා. කැලි පුරුද්දන්න, සර්විස් කරන්න වෙනවා. නව නොයෙකුත් කරදර රාශියක් මැද්දේ මේ වාහනය ගෙන යනවා. ඒවා නිසා කොයිතරම් දුක් රාශියක් වෙනවද කියලා වාහනය ගැන හිතනවා - මේ මාරයාගෙන් ලැබුණු මේ අපේ ශරීර වාහනය බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ චතුරකං නවචාරං. නව දෙරක් ඇති රෝද හතරක් ඇති වාහනයක්. වාහනය මොකක්ද? මේ ශරීරයයි. එතකොට මේ රෝද හතරයි කිව්වේ හතර ඉරියව්ව. මේ පින්වතුන් දන්නවනේ. හිටගන්නවා, ඉඳගන්නවා, ඇවිදිනවා, හාන්සිවෙනවා කියන හතර ඉරියව්ව තුළ මේ ශරීරය පැවැත්වීම සඳහා ආහාරපාන ආදී දේවල් ගන්න වෙනවනේ. ඊළඟට නව දෙර කියන එක මේ පින්වතුන් දන්නවනේ. ඔන්න ඕකයි වාහනය. එතකොට මේ මාරයාගෙන් ලැබීව්ව මේ වාහනයත් අර විදියට සමහර අවස්ථා වල රෝහල් වල ගැරේජ්

කරන්න වෙනවා. කැලි පුරුද්දන්න වෙනවා. ඔන්න ඔය විදියේ තත්ත්වයක් තියෙන්නේ. එහෙම නොවුණත් මේ පින්වතුන් හොඳින් දන්නවා ශරීරය තුළ සිද්ධවෙනවා යම්කිසි දෙයක් ආශ්වාස ප්‍රාශ්වාස කියලා. හුස්ම ගන්නවා. ගත්ත හුස්ම හෙලන්න සිද්ධවෙනවා. අන්න ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ සංස්කාර වල ඉතාම සියුම් මට්ටම හැටියට දක්වලා තිබෙන්නේ ආශ්වාස ප්‍රාශ්වාස. කයෙන් කෙරෙන අවම ක්‍රියාව තමයි ඒක. කාය සංඛාර හැටියට දක්වන්නේ. ඒක සඳහා කොයිතරම් වෙහෙසක් දුකක් ගන්න වෙනවාද මේ හුස්ම ටික - හුස්ම රැල්ල රැකගන්න කියන එක අපි දන්නවා.

ඊළඟට ඒ වගේම තමයි ආහාර පාන. ආහාරයක් අරගෙන කොච්චර වෙලාවක්ද මේ ශරීරය තුළ ඒක රඳන්නේ? ඊළඟට ඒ වගේම තමයි වස්තු ඉඳුම් හිටුම් හැටියට පාවිච්චි කරන ගෙවල් දෙරවල්. ඒවා නිරන්තරයෙන්ම ප්‍රතිසංස්කරණය කරන්න වෙනවා. සකස් කරන්න වෙනවා. මේ සකස්කිරීම දුකක් බවයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ. සබ්බ සංඛාරා අනිච්චා කියන එක තුළ ඔක්කොම තියෙනවා සංස්කාරයන්ගේ අනිත්‍යතාව. එතකොට මේ සකස්කිරීමම දුකක්. මේ අනිත්‍යතාව තුළ තියෙනවා විපරිණාම අඤ්ඤාථාභාව. විපරිණාම අඤ්ඤාථාභාව තව විග්‍රහ කරනවානම්, මේ අපි දැන් ඉතින් හොඳට තියෙනවා කියලා හිතාගත්තු පරිණත අවස්ථාව දන්නේම නැතුව විපරිණාම තත්ත්වයට පත්වෙනවා. අපි බලාපොරොත්තු නැති අන්දමට වෙනස්වෙනවා. අන්සේ බවට පත්වෙනවා - මේ තියෙන හැටියට නෙවෙයි. මෙසේ තියෙනවා කියලා හිතාගන්නකොට ඔන්න පස්සේ බලනකොට අන්සේ බවට පත්වෙනවා.

ඉතින් මේ දුක් ස්වභාවය දක්වන්න වටිනා සූත්‍රයක් තිබෙනවා ධර්මයේ. ඒක ගැඹුරු සූත්‍රයක්. අපි ඔක්කොම කියන්න සූදනම් වෙන්න නෑ. කොටසක් විතරක් කියනවා. එක් අවස්ථාවක සැවැත් නුවර අසල අන්ධ වනයට වැඩම කළා කුමාර කසුප ස්වාමීන්වහන්සේ - එතකොට රහත්වෙලා නෑ උන්වහන්සේ - විවේකයෙන් වැඩවාසය කරන්න. එද රාත්‍රී එක්තරා දේවතාවෙක් ඇවිල්ලා මේ කුමාර කාශ්‍යප ස්වාමීන්වහන්සේට ප්‍රකාශ කරනවා මහ පුදුම විදියේ උපමා ස්වරූපය ඇති ප්‍රහේළිකා පෙළක්. ඒවාට පිළිතුර දුන්නේ නෑ ඒ දේවතාවා. කිව්වා මේ ප්‍රහේළිකා වෙත කෙනෙකුට තෝරන්න බෑ තථාගතයන්වහන්සේගෙන්ම ගිහිල්ලා අහන්න කියලා. ඉතින් ඔන්න

බුදුරාජාණන් වහන්සේට ඒ ප්‍රභේදිකා විදියේ පාඨ ප්‍රකාශ කළහම බුදුරාජාණන් වහන්සේ ඒක තෝරලා දුන්නු ටිකේ ඉඳලා පමණයි අපි මේ කියන්නේ. එයින් කීපයක් පමණයි. අනිත් ඒවා ඉතා ගැඹුරට යන නිසා. ඒ සූත්‍රය තමයි වමමික සූත්‍රය. වමමික කියන්නේ පින්වතුනි හුඹහ. හුඹහ කවුරුත් දන්නවනේ. ඔය නයි එහෙම පදිංචිවෙන්නේ. හැබැයි නයාට අයිති එකක් නෙවෙයි ඒක වෙයොයි හදන්නේ.

ඔන්න එතකොට මේ දේවතාවා ප්‍රකාශ කළ පළවෙනි පාඨය මොකක්ද? කුමාර කාශ්‍යප හාමුදුරුවෝ අමතලා කීව්වා ‘මහණ, මහණ, මේ තියෙන මේ හුඹහ රැට දුම් දමනවා, රැ තිස්සෙ දුම් දමනවා. දවල්ට ගිනි ගන්නවා. භික්ඛු භික්ඛු අයං වමමිකො රතතිං ධුමායති. දිවා පජ්ජලනී’ - ඔන්න පාලි වචනයෙන් කියනවානම්. ඊළඟට කියනවා මේ හුඹහ බිඳින්නයි කියලා. ‘නුවණැති පුරුෂය, ආයුධයක් අරගෙන බිඳින්නයි කියලා’ ඔන්න ඔහොම දිගට දිගට යන කතන්දරයක් ඒක ඔක්කොම කිව්වත් මේ පින්වතුන්ට පැය ගණනක් කිව්වොත් මිසක් තේරෙන්නේ නෑ. අපි මේ ටික මතුකරලා ගනිමු. කාශ්‍යප හාමුදුරුවෝ පස්සෙන්ද උදැසන බුදුරාජාණන් වහන්සේගෙන් ඇහුවහම බුදුරාජාණන් වහන්සේ තෝරන්නේ මෙහෙමයි. ඒ දේවතාවා කියාපු උපමාව මෙන්න මේකයි. වමමික කියන්නේ මොකක්ද? මෙන්න මේ සතර මහාභූතයින්ගෙන් සකස්වුණු මව්පියන් නිසා ඇතිවුණු බත් කොමුපිඬු ආදී ඒ ආහාර වල එකතුවක් වන අනිත්‍යවූ, නිරන්තරයෙන් ඉලීම් පිරිමැදීම් ආදී කටයුතු වලින් පවත්වගන්න සිද්ධිවෙන අනිච්චුඡාදන පරිමඤ්ඤාන, බිඳිලා විසිරිලා යන විදියේ මේ ශරීරයටම නමක් මේ හුඹහ කියන්නේ.

ඊළඟට තෝරනවා මේ හුඹහ රැ තිස්සෙ දුම් දමනවා කිව්වේ මොකද කියලා. දවල්ට කරන්න තියෙන වැඩකටයුතු ගැන රැ තිස්සෙ විතර්ක කරමින්, හිතමින් මේක මෙහෙම කළාමද හොඳ, මෙහෙම කළාමද හොඳ, මෙහෙම කළාම කොහොම වෙයිද කියලා නිදි නැතිව සැලසුම් කිරිල්ල තමයි අන්න රැ තිස්සෙ දුම් දමීම. ඊළඟට දවල් ගිනිගෙන දූවෙනවා කියලා කියන්නේ මොකක්ද? රැ තිස්සෙ එහෙම සැලසුම් කරලා දවල් සිතින් කයෙන් වචනයෙන් ගිනිගන්නා වගේ ඒ කර්මාන්ත වල යෙදීම. ඔන්න එයින් පේනවා මේ හුඹහ වගේම අර කියාපු රැ දුම් දමීමත්, දවල් ගිනි ගැනීමත් පිළිබඳ අදහස තුළින් අපේ මේ ජීවිත ප්‍රවෘත්තිය පිළිබඳ දුක් ස්වභාවය. ඊළඟට ටිකක් කල්පනා කරලා බැලුවොත් හැම උපමාවකම ගැඹුරක් තිබෙන නිසා හුඹහ

කියන්නේ වේයන්ගේ මහා පරිශ්‍රමයකින් හැඳිවිලි දෙයක්. අපි මේක එකක් හැටියට ගත්තට, හුඹහක් දැක්කහම ඇත්ත වශයෙන්ම මේක බොහොම ශක්තිමත් දෙයක් නිසා සමහර කෙනෙක් හිතන්නේ නැහැ මේ වේයන් හැඳුවයි කියලා. වේයන් කෙළ කෝටි ගණනක් එකතුවෙලා මහා පරිශ්‍රමයක් අරගෙන රැ දවල් නැතුව හඳුපු දෙයක් මේ හුඹහ. එතකොට මම, මාගේ කියලා අරගෙන ලෝකයාට ප්‍රදර්ශනය කරලා සරසවලා තරඟ වලදී දිනවන මේ ශරීරය අන්න ඒ වගේ බත් ලොරි ගණනක සාරය අඩංගු එකක්. කී දෙනෙකුගේ පිහිටෙන්ද එක බත් ඇටයක් හැදෙන්නේ කියලා හිතලා බලනකොට මේ ශරීරයට මමය, මාගේය කියන එක තරම් මෝඩකමක් තවත් නෑ. නමුත් ඒ මෝහය තුළයි මේ ලෝකයා සංසාරය තුළ ඉන්නේ. ඒකට කියන්නේ සක්කායදිට්ඨිය කියලා. සක්කාය දෘෂ්ටිය. මේ මුළු සමූහයම එකක් හැටියට අරගෙන, සන සංඥාවෙන් එකක් හැටියට අරගෙන එතං මම, එසො හමසමී, එසො මෙ අත්තා. මෙය මගෙයි, මේ මම වෙමි. මේ මගේ ආත්මයයි කියලා දෘෂ්ටි වශයෙනුත් අල්ලගෙන ඉන්නවා.

එතකොට ඒ රූපය ආශ්‍රයෙන්ම තමයි මේ වෙදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ මේ ඔක්කොම. මේ පින්වතුන් අහලා තියෙනවානේ මේවා ගැන මෙනෙහි කළයුතු ආකාරයන්. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේවා දුක් හැටියට, අනිච්චතො, දුක්ඛතො, රොගතො, ගණ්ඨතො, සලලතො, අසතො, ආබාධතො, පරතො, පලොකතො, සුඤ්ඤතො, අනත්තතො කියලා එකොළොස් ආකාරයකින් මෙනෙහි කරන්න කියලා ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා කෙනෙකුට මාර්ග එල ලබාගන්න ඕනනම්. සෝවාන් ආදී මාර්ගඑල ලබාගන්න ඕනනම් ගිහි හෝ වේවා පැවිදි හෝ වේවා අපි මේ මමය, මාගේය කියලා හිතාගත්තු රූප, වෙදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ මේ හැම එකක්ම, රූපය පමණක් නොවෙයි අනිත් ඒව පවා, අනිච්චතො කියන්නේ අනිත්‍ය වශයෙන්, දුක්ඛ වශයෙන්, ගඩක් වශයෙන්, උළක් වශයෙන්, (අසතො, ආබාධතො), ව්‍යසනයක් වශයෙන්, ආබාධයක් වශයෙන්, අනුන්ගේ දෙයක් හැටියට, බිඳිලා යන දෙයක් හැටියට, ශුන්‍ය දෙයක් හැටියට, අනාත්ම දෙයක් හැටියට කියන එකොළොස් ආකාරයකින් මෙනෙහි කළයුතුයි කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා.

එක් අවස්ථාවක සාරිපුත්ත ස්වාමීන්වහන්සේගෙන් ඇහුවා මහාකොට්ඨිත ස්වාමීන්වහන්සේ 'සිල්වත් හික්කුළක් විසින් කවර

ධර්මයන් මෙනෙහි කළයුතුද කියලා. සාරිපුත්ත ස්වාමීන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා මේ පංචුපාදනස්කන්ධය ඔය කියාපු එකොළොස් ආකාරයට අනිත්‍ය වශයෙන්, දුක් වශයෙන් මෙනෙහි කළයුතුය. එසේ මෙනෙහි කරනකොට ඒ හිඤ්චට සෝවාන් එලයට පැමිණෙන්න ඉඩ සැලසෙනවාය. ඊළඟට අහනවා 'සෝවාන් හිඤ්චක් විසින් කුමක් කළයුතුද?' ඒත් ඒකමයි. ඒ විදියටම පංචුපාදනස්කන්ධය වඩාත් ගැඹුරින් අර විදියට එකොළොස් ආකාරයකින් මෙනෙහි කරන්න.

එහෙම මෙනෙහි කරනකොට ඒ හිඤ්ච සකදගාමී තත්ත්වය ලබනවා. ඊළඟට අහනවා 'සකදගාමී හිඤ්ච විසින් මොකක්ද මෙනෙහි කළයුතු?' ඒත් ඒකමයි. ඒකම නැවත අර එකොළොස් ආකාරයෙන් මෙනෙහි කරනවා. එකකොට ඉඩ තිබෙනවා ඒ හිඤ්චට අනාගාමී තත්ත්වය ලබන්න. ඊළඟට 'රහත්වෙන්නෙ කොහොමද?' රහතන්වහන්සේටත් තියෙනෙ ඒ විදියටම මෙනෙහි කිරීමයි. එකකොට මේ පංචුපාදනස්කන්ධය එකොළොස් ආකාරයකින් මෙනෙහි කිරීමේ වටිනාකම ඉන් පෙන්නුම් කරනවා.

එපමණක් නොවෙයි අන්තිමට අහනවා ඒක බොහෝ දෙනාට විවාදයට භාජනය වියයුතු කාරණයක් නමුත් ධර්මයේ තිබෙන නිසා අපි කියමු. 'රහතන්වහන්සේ මොකක්ද මෙනෙහි කරන්නෙ?' රහතන්වහන්සේ මොකක්ද මෙනෙහි කළයුතු? අන්න එතන තියෙන උත්තරය තමයි මහපුදුම. එතනදී කියනවා රහතන්වහන්සේට අමුතුවෙන් කරන්න දෙයක් නෑ. ඒ කළයුතු දේ කරලා ඉවරයි. එසේ නමුත්, දිඨ්ඨමම සුඛ විහාර කියන මෙලොවම සුඛ විහරණය පිණිසත් - ඒ වගේම සති සම්පජ්ඣාදිය පිණිසත් අර කියාපු ආකාරයටම මේ පංචුපාදනස්කන්ධය මෙනෙහි කළයුතුයි.

ඔන්න අපට පේනවා එතකොට මේ දුකට සංඥාව, දුක පිළිබඳ සංඥාව අපි දියුණු කරගන්න ඕන. ඒකට මේ සංස්කාර වල ස්වභාවය තේරුම් ගන්න ඕන. රූප ආදී ඒ ස්කන්ධ පහට දීපු උපමාවල් සිහිපත් කරගත්තොත් බොහෝ දුරට තේරුම් ගන්න පුලුවන්. රූපය පෙන පිඩක් කියපු එක සලකා බලන්න. පෙන පිඩක් අර හුඹහ වගේම තමයි. වේදනාව - වැහි අවස්ථාවක ඇතිවන දිය බුබුළු වාගෙයි. ඒක රාශියක් වශයෙන් ගත යුතුයි, එකක් හැටියට නෙවෙයි. මේ වේදනාව පවා එකක් හැටියට නෙවෙයි රාශියක්. සංඥාවත් මිරිඟුවකටයි උපමා කළේ. මිරිඟුව ඔස්සේ දුවන්නේ ඇලීමක් නිසා. සංස්කාර කෙසෙල් කඳකට

උපමාකරලා තිබෙනවා. ඒ කෙසෙල් කඳ පිළිබඳ කතාවෙන් තිබෙන්නේ මේ අදහසමයි. කෙසෙල් කඳක් දැක්ක හැටියේ සන සංඥාවක් කෙනෙකුට ඇතිවෙන්නේ. මේක හොඳ අරටුව ඇති ලියක් කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙන උපමාව - පළමුවෙනි වරට කෙහෙල් ගහක් දුටු මිනිහෙක් උඩින්, යටින් කපලා තමන්ගේ ගෙදර පුටුවක් හරි මේසසක් හරි හදගන්න ඉරලා ගන්න ඕන කියලා කරගහගෙන යනවා. නමුත් මේක පස්සේ බලනකොට පතුරු ගොඩක් විතරයි. එතකොට මේ ලෝකයා ගන්න ගැන්ම සන සංඥාව හැටියට දක්වනවා. ඒක පරාමර්ශනය වශයෙන් දැඩිව ගැනීමක්. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ වෙනුවට පෙන්වන්නේ සම්මර්ශනය කියන අතරා බැලීම වගේ හිතරා බැලීම. සිතින් ඒවා හඳුනාගැනීම. ඒකට මෙනෙහි කිරීම කියනවා. එසේ නුවණින් මෙනෙහි කිරීම තමයි යෝනිසෝමනසිකාර කියන්නේ.

යෝනිසෝමනසිකාර වශයෙන් මෙනන තිබෙන්නේ එකක් නෙවෙයි රාශියක් කියන හැඟීම එන ආකාරයෙන් සියුම් අන්දමින් දැකීමයි විපස්සනාව කියන්නේ. මේ සංස්කාර වල පීඩාකාරී බව, නැවත නැවත ඇතිවෙන ස්වභාවය අපට එදිනෙදා ජීවිතයේ පෙනෙන්නේ නෑ. දවසක් ඉවරවෙනකොට තව දවසක්. ඊ දවල් දෙක තුළ අපි මේ හැම එකක්ම අලුත් උදෑසනක් හැටියට ගන්නවා මිසක් මේවායේ නිරෝධ පක්ෂය අපට එව්වර වැටහෙන්නේ නෑ. මේක නැවත නැවත කරන්න වෙන බවවත් අපට බොහෝ විට තේරෙන්නේ නෑ.

මේ නැවත නැවත කිරීම තුළ තියෙන දුක් ස්වභාවය මතුකර දෙන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ නොයෙකුත් අවස්ථා වල යම් යම් උපක්‍රම යෙදුවා. දන් එහෙම උපක්‍රමයක් ගැන සඳහන් වෙන හොඳ කතන්දරයක් තියෙනවා ධර්මයේ සඳහන් වෙලා. එක් දවසක් බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවැත් නුවර උදය කියන බ්‍රාහ්මණයාගේ ගෙදරට පිණිඬපාතයේ වැඩියා. ඒ බ්‍රාහ්මණයා ශ්‍රද්ධාවක් නැතත් ඒ පාත්‍රය පුරවලා දනය බෙදුවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ආපසු වැඩියා. දෙවෙනි දවසෙන් එතනට වැඩියා. දෙවෙනි දවසෙන් මේ බ්‍රාහ්මණයා පාත්‍රය පිරෙන්න දනය බෙදුවා. තුන්වෙනි දවසෙන් වැඩියා. වැඩියහම ඒත් පාත්‍රය පිරෙන්න දනය පුරවලා මේ බමුණා කියනවා 'මේ ශ්‍රමණ ගෞතමයින් රසයට ගිජුයි. පුනඤ්ඤං ආගච්ඡති. නැවත නැවත එනවා. නැවත නැවත එනවා' ඔන්න ඒ වචනය අල්ලගෙන බුදුරජාණන් වහන්සේ යම්කිසි ධර්මදේශනාවක් කළා ගාථා හතරකින්. අමුතු විදියේ ගාථා ඒවා.

පුනඥානඤ්ච වපනි බීජං
පුනඥානං වසසති දෙවරාජා
පුනඥානං බෙතනං කසනති කසසකා
පුනඥානං ධක්ඛමුපෙති රට්ඨං

ඒ පළමුවෙනි ගාථාව. නැවත නැවත බීජ වපුරනවා. නැවත නැවත වැස්ස වසිනවා. නැවත නැවත ගොවියෝ කෙත සී සානවා. නැවත නැවතත් රටට ධාන්‍ය අරගෙන යනවා. ඊළඟට,

පුනඥානං යාවකා යාවයනති
පුනඥානං දනපතී දදනති
පුනඥානං දනපතී දදිත්ථා
පුනඥානං සග්ගමුපෙති ධානං

නැවත නැවතත් යාවකයින්, යදින්නන් යදිනවා. නැවත නැවතත් දනපතියන් දන්දෙනවා. නැවත නැවතත් දනපතියන් දන් දීලා නැවත නැවතත් සුගතියේ උපත ලබනවා. ඒ දෙවෙනි ගාථාව. තුන්වෙනි ගාථාව.

පුනඥානං බීරනිකා දුහනති
පුනඥානං වචෙඡා උපෙති මාතරං
පුනඥානං කිලමති එඤ්ඤිව
පුනඥානං ගඤ්ඤමුපෙති මඤ්ඤ

ඊළඟට කියන්නේ ගව පාලනය පිළිබඳව. පුනඥානං බීරනිකා දුහනති. කිරි දෙවන අය නැවත නැවතත් කිරි දෙවිනවා. දූන් මේ පින්වතුන් දන්නවා එක පාරටම කිරි එන්නේ නැතේ ඇද්ද හැටියේ. ඒක කී වරක් අදින්න වෙනවද? එපමණක් නෙවෙයි ඒ වහු පැටියන් දන්න වෙනවා සමහර විට කිරි හංගන්නකොට. ඉතින් ඒක තමයි ඊළඟට පුනඥානං වචෙඡා උපෙති මාතරං, නැවත නැවතත් වහුපැටියා මව් ළඟට යනවා. ඊළඟට ඒ යාම තුළ වහුපැටියාට වෙන්නේ මොකක්ද? නැවත නැවතත් ක්ලාන්ත වෙනවා, තිගැස්සෙනවා. පුනඥානං ගඤ්ඤමුපෙති මඤ්ඤ, මඤ්ඤ ඉද්ධික, අඤ්ඤ පුද්ගලයා නැවත නැවතත් මව්කුසට එනවා. ඊළඟට හතරවෙනි ගාථාවේ විශේෂ තේරුමක් තියනවා.

පුනඥානං ජායති මීයතීව
පුනඥානං සීවරීකං හරනති
මග්ගඤ්ච ලඤ්ඤා අපුනඤ්චාය
න පුනඥානං ජායති භුරිපඤ්ඤා

එතකොට අර මව්කුසට ගියා වගේම ඊළඟට වෙන්තෙ මොකක්ද? නැවත නැවත උපදිනවා නැවත නැවත මැරෙනවා. නැවත නැවතත් අමු සොහොනට ගෙන යනවා. ඔන්න අන්තිම පද දෙකේ කියන්නෙ මොකක්ද? 'මගඤ්ච ලඬා අපුනඤ්චාය', අපුනඤ්ච කියන්නෙ පින්වතුනි, නැවත නූපදින තත්කිය. ඒ නිවනටම නමක්. නැවත නූපදින තත්කියට මාර්ගය සොයාගත් භූරිපඤ්ඤා කියලා කියන්නෙ මහාප්‍රාඥ පුද්ගලයා. න පුනඤ්චනං ජායති භූරිපඤ්ඤා, නැවත නැවතත් උපදින්නේ නෑ. එව්වරයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නෙ. ඔය ගාථා හතර ප්‍රකාශ කරලා ඉවරවෙනකොට බ්‍රාහ්මණයාට යම් අවබෝධයක් ඇවිල්ලා තුනුරුවන් දිවිහිමියෙන් සරණ ගිහිල්ලා උපාසකයෙක් බවට පත්වෙනවා.

ඒ අනුව බුදුරජාණන් වහන්සේ අවස්ථානුකූලව අර පුනඤ්චනං කියන වචනය එළියට ගන්න වෙන්නැති තුන් සැරයක් - වෙන යන්න තැන් නැතුවට නෙවෙයි - අර බමුණා ළඟට ගියේ. බමුණාට ධර්මයෙන් සංග්‍රහ කරන්න. ඉතින් මේවා අපට පාඩම් හැටියට ගන්න ඕන. පුනඤ්චනං, ඔය නැවත නැවත කිරීමේ දුක් ස්වභාවය, සංස්කාර වල අවශ්‍යයෙන්ම තිබෙනවා. අලුත් කිරීම් කවදවත්ම නිමාවක් නොදකින. කෙළවරක් නොදකින අර ඇදීම් රාශියක්. මැරෙන මොහොතෙ කෙනෙකුගෙන් ඇහුවොත් 'දුන් කරන්න ඕන වැඩ ඉවරද?' තව එකක් හරි තියෙනවා. අවුරුදු සීයක් ජීවත්වුණත්, අවුරුදු අසූභාරදහස් ජීවත්වුණත් ඔය සැරසීම්, අර ඇදීම් කෙළවර වෙන්නෙ නෑ. එතකොට මේවා කෙළවර වුණා වගේ අපට පෙන්නන්න මොකක්ද වෙන්නෙ. රෑ, දවල් කියලා දෙකක් තියෙනවා. අදට වැඩේ හරි, අදට හරි. ඇවිල්ලා නිදගන්නවා. හරි, ඊළඟට හෙට. එතකොට අලුත් වැඩක් වගේ පේන්නෙ. හෙට අලුත් උදෑසනක්. තවත් උදෑසනක්.

මේ පිළිබඳව ධර්මයේ සඳහන් කථාවක් නොවුණත් පැරැන්නන් අතර පැවති කාලය පිළිබඳ සංකල්පය ගැන සාග්වේද යුගයේ පැවති මේ කතාවෙන් හෙළිවෙනවා. එය මිථ්‍යා කථාවක් වුවත් අපට යමක් ගන්න පුලුවන් නිසයි අපි මේ කියන්නෙ. ඒක සත්‍ය දෙයක් හැටියට ගන්න එපා. ඒගොල්ලො අතර මෙන්න මෙහෙම කතාවක් තියෙනවා. ඔය යම රජ්ජුරුවො ගැන අහලා තියෙනවනෙ. යම සංකල්පය ඒ ග්‍රන්ථ වලත් තිබෙනවා. යමයාටත් ඉන්නවා භාර්යාවක්. එයාට කියන්නෙ යමී. ඉතින් මෙන්න මෙහෙමයි කියන්නෙ. යම මැරුණලු. යම මැරුණම යමී අඩ

අඩ ඉන්නවා. 'අනේ අදනේ මැරුණේ අදනේ මැරුණේ, අදමයි මැරුණේ, අදමයි මැරුණේ' එතකොට කවුදෝ බුන්මයෙක්, ලෝක නිර්මාතෘ බුන්මයෙක් වගේ කෙනෙක් රැයක් මැව්වා. රැය ඇතිවුණු හැටි තමයි මේ කියන්නේ. රැයක් මැව්වා. යම් අදයි, අදයි කිය කිය හිටියේ. එතකොට රැයක් තිබුණේ නෑ. ඔන්න රැය ගෙව්ලා ගියාට පස්සේ යම් කල්පනා කරනවා 'ආ ඊයෙන මැරුණේ, ඊයෙන යමයා මැරුණේ'. ඔන්න අමතක කරනවා. ඔහොම දේවල් මේ ලෝකේ කෙරෙන බව මේ පින්වතුන් දන්නවනේ. අන්න ඒකයි මේ කියන්නේ රැ දවල් දෙක ගැන. ඉරයි හදයි හිනාවෙනවා ඇති අපි මේ කරන සංස්කාර, අර ඇදීම් රාශියට. ඉතින් ඒ වෙස්වළාගැනීමක් තුළ කාලය ගෙවී යනවා. ඉතින් අවුරුදු ගණනක්, සීයක් ගෙවුණත්, අසූ හාරදහසක් ගෙවුණත් ඔය කරකීම් ටික කෙළවර වෙන්නේ නෑ.

ඒක නිසා තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ කරකීම් වල යථා ස්වභාවය මතුකරලා දුන්නේ. ඒක තමයි පින්වතුනි, විදර්ශනාවේත් ප්‍රධාන කාරණය, සමුදය - වය. සමුදය - අඤ්ඤා කියන වචන දෙක වඩාත්ම අර දවස පිළිබඳ කතාන්දරයට කිට්ටු වෙනවා. දැන් මේ පින්වතුන් දන්නවනේ හිරු උදව. සමුදය කියන්නේ උදවීම. අඤ්ඤා කියන්නේ ඉර අවරට යාම. සමුදය, උප්පාද ආදී වචන දක්වනවා සංස්කාරයන්ගේ ඇතිවීම් පැත්තට. වය, අඤ්ඤා ආදී පද දක්වනවා නිරෝධ පැත්තට.

ඉතින් ඔන්න ඔය දෙකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මතුකරලා පෙන්නුවේ මේ හැම සංස්කාරයක්ම. සබ්බ සංඛාරා අනිච්චා කියන එක තව විග්‍රහ කළොත් මේකේ දෙකකට කැඩෙනවා. අපි ඒකයි අනිත්‍යතාවයේ පෙනී දෙකයි කියන්නේ. අනිත්‍යතාව තව තව වැඩෙනකොට භාවනාමය වශයෙන් ඇතිවෙන උදයබ්බය ඥානය කියන්නේ ඒකයි. උදය, ව්‍යය, උදය, ව්‍යය. ඇතිවෙනවා නැතිවෙනවා. ඇතිවෙනවා නැතිවෙනවා. නමුත් ලෝකයාට මේ නැතිවෙන එක අමතක වෙනවා. අලුත් උදෑසනක්. හෙට උදේ වෙනකන් බලාගෙන ඉන්නේ. මේ හන්දෑවේ මේ නිරෝධ පැත්ත අමතක වෙනවා. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙන්නේ,

යෙව රුජුපගා සත්තා - යෙව අරුපට්ඨායිනො
නිරොධං අප්පජානතා - ආගන්තාරො පුනඛවං

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

රූප ලෝකවල ඉන්න අයත්, අරූප ලෝකවල ඉන්න අයත් හැමෝම, මනුෂ්‍යයින් පමණක් නෙවෙයි දෙවියන් පවා, බ්‍රහ්මයින් පවා නිරෝධය තේරුම් නොගැනීම නිසා නැවත නැවත - පුනර්භවයට, එනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ මතුකරලා දෙන්නෙ නිරෝධ පැත්තම තමයි. නිවනටත් කියන්නෙ නිරෝධයයි. එතකොට මේ හැංගිලා තිබෙන නිරෝධය බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයට මතුකරලා දෙනවා. යම් කතාවෙ කිව්වා වගේ රැයක් ගෙවුණාට පස්සෙ ආයෙ ඒක ඉවරයි. මෙන්න මේ වගේ අර නිරෝධය අමතක කරලා එක්තරා විදියට ගැට ලෑමක් කරනවා. උපාදන කියන්නෙ ඒකයි, අල්ලගන්නවා. සමුදය පැත්තමයි අල්ලගන්නෙ. ඕක අපි සමහර අවස්ථා වල වෙනත් උපමාවකින් දක්වලා තියෙනවා අපේ දේශනා වලත් මතුකළා. බුදුරජාණන් වහන්සේ තණ්හාව මැහුම්කාරියකට සමාන කරලා තියෙනවා. මැහුම්කාරිය කරන්නෙ මොකක්ද? දෑන් මේ කාලෙ මැෂීම ගැන හිතුවත් එහෙමනෙ උපාදන වශයෙන්. යටිතලෙන් සම්බන්ධ වෙනවා මේ ඉදිකටුව යනවත් එක්ක. ඊළඟට ගොතනකොටත් නෙත්තියක් තිබෙනවනේ ගොතන කටුවෙන්. ඉතින් ඇත්ත වශයෙන්ම තණ්හාවට නෙත්ති කියලත් කියනවා. හව නෙත්ති. එතකොට මේ තෘෂ්ණාවම උපාදන හැටියට සිටිනවා කෙනෙක් මැරෙන අවස්ථාවේ. ඒ තෘෂ්ණාව කවදවත් සංසිදෙන්නෙ නෑ. මේ සැරසීම් රාශියට හේතුව කාම තණ්හා, හව තණ්හා, විභව තණ්හා ආදී වශයෙන් මෙන්න මේ තෘෂ්ණාවයි. ඒ තණ්හාවට බුදුරජාණන් වහන්සේ අන්න මැහුම්කාරිය කියලත් කියනවා. ඒකත් අර විදියට තේරුම් ගන්න පුලුවන්.

ඒ වගේම හව නෙත්ති. මැරෙනකොට යම් නෙත්තියක් තිබෙනවා. දෑන් මේ පින්වතුන් කන්දක් එහෙම කපනකොට නෙත්තියක් තියලා කැපුවොත් එහෙම ඊළඟ වැස්සට ඒක කඩාවැටෙනවා. ඒ වගේම තමයි හව නෙත්ති කියන තණ්හාවත්. මොකක්දෝ අඩුවක් තියෙනවා. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ ඌණො ලොකො අතිත්තො තණ්හාදසො කියලා එක්තරා අවස්ථාවක. මේ ලෝකේ මොකක්දෝ අඩුවක් තියෙනවා. ලොකුම කෝටිපතියෙක් වුණු ලෝකෙ සිටින මහාධනවතෙකුගෙනුත් ඇහුවොත් 'දෑන් ඉතින් හරිද? සැපයිද? සම්පූර්ණද? සියට සියක් ඔක්කොම හරිද?' නෑ මොකක්දෝ තියෙනවා අඩුවක්. අන්න ඒකයි. ඌණො ලොකො අතිත්තො. ලෝකය

අතෘප්තිකරයි, තෘප්තියක් නැ, තණ්හාදසො. ස්වාමියෙක් කියලා හිතුවට මොනවට ස්වාමී වුණත් තණ්හාවට දස. අන්න ඒ ටික අපි තේරුම් ගන්න ඕන. එතකොට තෘෂ්ණාව නිසාම තමයි අර සකස්කිරීම් රාශිය යන්නේ.

එතකොට ඒක අපට නොපෙනෙන්නේ අවිද්‍යාව තුළින් අපි නිරෝධය අමතක කරන නිසයි. අප පමණක් නෙවෙයි. දෙවියන් බ්‍රහ්මයින් පවා, බුදුකෙනෙක් පහළවන තුරු සිටින්නේ මේ අවිද්‍යාව තුළයි. බුදුකෙනෙකුගේ විශේෂ කාර්යය ඕකයි, අනිත්‍යතාවයේ ගැඹුරු පැත්ත - අනිච්චං, අනිච්චං කීමෙන් පමණක් නෙවෙයි ඊට වඩා ගැඹුරට දකින්න ඕන. සතිපට්ඨාන ආදී සූත්‍ර වලින් අපි යන්න ඕන ගැඹුරු පැත්තට. භාවනායෝගීන් බලාපොරොත්තු වෙන්නේ ඒකයි. සතිපට්ඨාන ආදී සූත්‍ර වල තිබෙනවා සමුදය ධම්මානුපස්සී, වය ධම්මානුපස්සී, සමුදය වය ධම්මානුපස්සී කියලා පාඨයක්. ඒක බොහෝදෙනාට ගැටළුවක්. සතිපට්ඨාන සූත්‍රය ක්‍රියාවට නගන පින්වතුන් දන්නවා කායානුපස්සනා, වේදනානුපස්සනා, චිත්තානුපස්සනා, ධම්මානුපස්සනා ආදී වශයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ කය, වේදනාවන්, සිත, සිතට එන දේවල් ආදී නොයෙක් මාතෘකා යටතේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස, මේ කයේ ඉරියව් පැවැත්වීම්, ශරීරයේ තිබෙන කොටස් ආදී වශයෙන් භාවනාවට අරමුණු කරගන්නා ආකාරය කර්මස්ථාන වශයෙන් දක්වා ඇතිබව.

ඒවා සමාධිය වැඩෙන ආකාරයට දියුණුකරගෙන සතියෙන් දියුණුවෙන අතරේ, සම්පජ්ඣයෙන් වටහාගැනීම් වශයෙනුයි මේ මාර්ගයේ ගැඹුරට යා හැක්කේ. අවසානයේදී කියනවා මේ හැම එකක්ම පිළිබඳව සමුදය වය දෙක - සමුදය පැත්තත් බලන්නය, වය පැත්තත් බලන්නය කියලා. අපි හිතමු ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයි කියලා. ආනාපාන සතිය. මේකේ හටගන්නා ආකාරයත් බලන්නයි කියනවා. මේක නැතිවෙලා යන ආකාරයත් බලන්නයි කියනවා. එතකොට ඒ වගේම ඔන්න ඊළඟට තියෙන ප්‍රභේදිකා දෙක තමයි සමුදය වය කියලා දෙකම එකටත් දක්වලා තිබෙනවා. ඒක බොහෝ දෙනාට ගැටළුවක්. හටගන්නා ස්වභාවය බලමින් වාසය කරනවා. ගෙවී යන ස්වභාවය බලමින් වාසය කරනවා. ඒ වගේම හටගැනීම් ගෙවීම් දෙකම එක සැරේට බලනවා. එතන ටිකක් විශේෂ දෙයක් තියෙන්නේ.

අන්න එතනයි මේ විදර්ශනාවේ විනිවිද යාම. උදයබ්බය ඥානය කියලා ඇතිවීම් නැතිවීම් බලාගෙන ඉන්න යෝගියා, ඒක දීර්ඝ කාලයක් තුළ පුරුදු කරමින් සිටි යෝගියා ගැඹුරට යන්න යන්න එතන එතනම

පේනවා මේවා බිඳෙනවා. ඒකට කියනවා භංග ඥානය කියලා. ඒක තව ටිකක් විස්තර කළොත් මෙහෙම හිතාගන්න පුළුවන්. බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා සකස් කරපු දේවල් පොදුවේ ධර්මයේ හැඳින්වෙන්නෙ සංඛත කියලා. සංඛත කියන්නේ සකස් කළ. අපි සිංහලෙන්ම කිව්වොත් සකස් කළ, හදගත්තු දේවල්. එතකොට මේ සකස් කළ දේවල් වල ලක්ෂණ තුනක් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුම්කරනවා. උප්පාදෙ පඤ්ඤායති, වයො පඤ්ඤායති, ධීතස්ස අඤ්ඤාතථං පඤ්ඤායති. හැම සකස් කළ දෙයකම හටගැන්මක් පැනෙයි කියන්නෙ දකින්න පුළුවන් කියන එකයි. හටගැන්මක් තියෙනවා. ඒ එක කොණක්. වයො පඤ්ඤායති. ගෙවී යාමක් දකින්න ලැබෙනවා. ඔන්න තුන්වෙනි එක තමයි ගැඹුරුම. ධීතස්ස අඤ්ඤාතථං. ඒක නානාවිධ විදියට පරිවර්තනය කරනවා මේ උගත්තු. තේරුම් ගන්න අමාරුවෙලා. පින්වතුනි ධීතී කියන්නෙ ස්ථිති කියලා හිතාගත්තොත් ධීතී කියන්නෙ තිබෙනවා. යමක් පවතිනවා කියන අදහසනේ - පවතිනවා, ධීතී. ධීතී කියන්නෙ නොහෙල්වී තිබෙනවා කියන සංකල්පය.

නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නෙ මොකක්ද ධීතස්ස අඤ්ඤාතථං. මේ ධීතී කියලා අපි හිතාගත්තු දේහි අන්සේ බවක් තියෙනවා. ඒක වෙනස් වෙනවා. මේක මේ වචනයෙන් කීමක් නෙවෙයි. ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙන අවස්ථාව වෙනස් එකක්. ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙනවා කියන්නෙ ඒ ඇතිවෙනවත් එක්කම දකිනවා මේ ඇතිවීම ඇතිවෙන්නේ, නැතිවෙන්නයි කියලා. ඒක ගැඹුරින් වැටහුණු අවස්ථාව භංග ඥානය කියලා කියනවා, බිඳෙනවා. හිතෙන්නෙ මේ හැම එකක්ම අල්ලන්නෙ. හිතෙන් අල්ලන අල්ලන අරමුණ එතන එතනම බිඳෙනවා. අන්ත ඒකයි අර කියාපු ධීතස්ස අඤ්ඤාතථං. මේ ධීතීය කියන එකේ ඇති අන්සේ බව. වෙනස් වන ස්වභාවය ප්‍රත්‍යක්ෂ වුණ අවස්ථාවේදී තමයි නියම ආකාරයෙන්ම නිවන් මඟට අවතීර්ණ වෙන්නෙ. එතකොට ඒක භංග ඥානය හැටියට දක්වනවා උග්‍ර විදර්ශනාවේදී. සන්තප්පා හැම දෙයක්ම අල්ලගන්නෙ හිතන්නෙ. හිතෙන් අල්ලගත්තු බව වැටහෙන අවස්ථාවේ හිතට එන අරමුණු එක එකක් පාසා බිඳෙන බව පේනවා. එතන එතනම බිඳෙනවා පේනකොට ලොකු බයක් ඇතිවෙනවා මේ හවය හැදිලා තියෙන්නෙ මෙහෙමනේ, මේ අපි හිතාගන්න පැවැත්ම. ජීවිතය කියලා අල්ලගෙන ඉන්නෙ මේක නේද? කියලා.

අපි හිතමු දෙපැත්තකින් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය නියෝජනය කරමින් සිටින බැවින් අපි සිරුවෙන් ගමන් කරන අතරේ අපට අල්ලගන්න දීලා තියෙනවා වැටක්. මේ වැටේ හැම එකක්ම දිරලයි කියලා දැනෙන අවස්ථාවේදී කොයිතරම් බයක් ඇතිවෙනවද? අන්න ඒ වගේ තමයි. මේ හැම එකක්ම දිරලා, අල්ලන අල්ලන එක. අන්න එතකොට ඒ භය තුළින් තමයි ඊළඟට මේ සංස්කාරයන්ගේ ආදීනව වැටහෙන්නේ.

මේ අවිද්‍යාවත්, තණ්හාවත් සංසාරයේ අපේ තාත්තයි අම්මයි කියලා කිව්වේ මොකද? අවිද්‍යාව නිවරණයක්. අවිද්‍යාවෙන් අන්ධකාරය වගේ අදුරු රාත්‍රිය වගේ වහනවා. තණ්හාවෙන් අලවනවා. අලවලා පෙන්වනවා එකක් හැටියට. අන්න අර කියාපු හුඹහ එකක්. හුඹහක් දකිනකොට අපට නිකමටවත් හිතෙනවද, හිතලම ගත්තොත් මිසක් මේ මෙව්වර මහා පරිශ්‍රමයකින් දින ගණනක් තිස්සේ මේ වේයා කියන කුඩා සතා ඇති කරගත්තු දෙයක් කියලා? ඒක අපට හිතුවත් මේ ගරීර කුඩුව අර කිව්වා වගේ ලොරි ගණනක් ආහාරපාන වල සාරයයි කියන එක අපට දවසට කී සැරයක් මතක් වෙනවද? අන්න ඒ වගේ දෙයක් තමයි මෙතන තියෙන්නේ. එතකොට ඒක විදර්ශකයාට ඉතාම සියුම් අන්දමින් වැටහෙනවා. වෙන කෙනෙකුට කියන්න බෑ. පව්වතං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤ කිව්වේ ඒකයි. වචනයට නගන්න බෑ. ඒක ප්‍රත්‍යක්ෂ අවබෝධ අවස්ථාවක්. ඒ අවබෝධය මොකටද? යථාභූත වශයෙන් දකින්නේ මොකටද? මේ සසර ගැන කළකිරීමක් නැතුව ඒකෙන් මිදෙන්න බෑ කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා පැහැදිලිවම.

මේ ලෝකයේ, මේ පංචුපාදනස්කන්ධයයි ලෝකය. මේ පින්වතුන් ඒ ටික දන්නවා. අපි මේ අල්ලගෙන ඉන්නේ රූප ගොඩක්, වේදනා ගොඩක්, සංඥා ගොඩක්, සංස්කාර ගොඩක්, විඤ්ඤාණ ගොඩක්. එතකොට මේවා අල්ලගෙන ඉදීම තුළ අර කලින් කියාපු විදියට මෙය මගෙයි, මෙය මම වෙමි, මෙය මගේ ආත්මයයි කියලා අල්ලගන්නවා තණ්හාවෙන්. ඒ වගේම සක්කාය දෘෂ්ටිය කියන ඒ අවිද්‍යාවෙන් ඇති කරගත්තු දෘෂ්ටිය තුළින් ඒවා අල්ලගෙන ඉන්නතාක් අපට නැවත නැවතත් භවයක් ඇතිවෙනවා. අන්න අර නෙත්තිය තියලා කපපු කන්ද වගේ මැරෙන වෙලාවේ ඒ තණ්හාවම උපාදනයක් වෙලා තණ්හාවම භව නෙත්තියක් වෙලා කර්මානුරූපව කොතනට හරි ගිහිල්ලා වැටෙනවා. තමන්ට ඕන තැන නොවෙන්න පුළුවන්. කර්මානුරූපව කොතන හරි පතිත වෙනවා. එතන අමුතු ලෝකයක්, අලුත් ලෝකයක්.

එතකොට ඒ අලුත් ලෝකයක උපන් කෙනා දන්නේ නෑ මේ අලුත්වීම ගැන. අර අලුත් වාහනයක් ගන්නා වගේ තමයි. සමහර විට කැලි හැලෙන් පටන්ගත්තමයි තේරෙන්නේ මේක කලක් පාවිච්චි කරලා බව. වාහන ගැන එහෙමවත් තේරුමක් තියෙනවා. නමුත් බුදුකෙනෙක් පහළවන තාක් අපි මේ තරම් කාලයක් මේ විදියටම ශරීර කුඩු හදමින් මේ විදියටම ජරා, ව්‍යාධි, මරණ වලට පත්වෙමින් යනවා. මේ මාරයාගෙන් ලබාගත්තු වාහනයක් කියලා කිව්වේ ඒකයි. ඒ බව අපට තේරෙන්නේ නෑ. අපට වැටහෙන්නේ නෑ. බුදුකෙනෙක් මතුකරන තුරු. පවුලක දරුවෙක් උපන්නා කියලා හිතමු. අලුත් යුවලකට දරුවෙක් උපන්නහම අමුත්තෙක්. ඒ දරුවක් හිතාගන්නවා මම මේ ලෝකයට අමුතු අමුත්තෙක් කියලා. නමුත් ඒ අමුත්තක් එකයි මුත්තක් එකයි අර සංසාරයේ දීර්ඝ කාලයක් ආපු සත්ත්වයන් පමණයි. නමුත් අපට ඒක තේරෙන්නේ නෑ. අපි සපයා ගත්තු ඒ වට්ටම්වල තුළ ඇති කරගත්තු ඒ නාට්‍යයක්ම තමයි. ජීවිතය නාට්‍යයක් කියලා කියන්නේ ඒකයි. සිහිනයක් කියන්නේ ඒකයි. ඉතින් ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේට බුද්ධ කියන්නේ. සම්බෝධි කියන්නේ.

මේක එක හීනයක් නෙවෙයි, හතක් නෙවෙයි, කෙළවරක් නැති හීන ගොඩක් කියලා අපි තේරුම් ගන්න ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ පමණයි ඒක හරියාකාරව තේරුම් කරලා දුන්නේ. අතීතයේ අභිඥ ආදිය දියුණු කළ යෝගීන්ට පවා සංසාරයේ මේ විදියට දහස් වාරයක් සමහර විට ලක්ෂ වාරයක් අතීතයේ උපන්න බව පෙනුණා. නමුත් අවාසනාවකට වගේ ඒ අය සක්කායදිට්ඨිය නිසා හිතාගත්තා මේ ආත්මයක් යනවා කියලා. ආත්මයක් ගමන් කරනවා කියලා. ඒ ආත්මයට තියෙන ඇල්ම නිසා සංසාරයේ නැවත නැවතත් උපදිනවා. බුදුකෙනෙක් පමණයි මතුකරලා දෙන්නේ මෙතන ඇති ආත්මයක් නෑ. රූපයෙන් ආත්මයක් නෑ. වේදනාවෙන් ආත්මයක් නෑ. සංඥාවලත් නෑ. සංස්කාර වලත් නෑ. ඔන්න අන්තිමටත් කියනවා විඤ්ඤාණ. අන්තිම තුරුම්පුව තමයි විඤ්ඤාණය. නොපෙනෙන විඤ්ඤාණය තමයි බමුණන් පවා ආත්මය හැටියට ගත්තේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා ඒක තනිකර මායාවක්. ඒකත් මායාවක්. ඒ රඟපෑම් හැටියට ඉදිරිපත් වෙන ටිකයි ඊළඟට නාමරූප හැටියට දක්වලා තිබෙන්නේ.

නාම කියන්නේ වේදනා, සංඥා, වේතනා, එසස, මනසිකාරයි. මේ නාමධර්ම ආශ්‍රයෙනුයි අපි පට්ඨි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ තුළින් ඇති

කරගන්න රූපය අඳුනගන්නේ. එතකොට ඔන්න ඒවා ටික විතරයි තියෙන්නේ. සංස්කාර සම්මර්ශනය කරන පින්වතාට තේරෙනවා මේ හැම සිතිවිල්ලක් කුළ තියෙන්නේ මෙව්වරයි වේදනා, සංඥා, චේතනා, එසසා, මනසිකාර. ඒවාට අරමුණු වන සතර මහා ධාතු වලින් සැදුණු රූප. අපි මේ ධාතු කියලා හිතන ඒවත් ලෝකයා දේවල් හැටියටයි හිතන්නේ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුම් කරන්නේ ඒවා අර කියාපු වේදනා ආදී නාමධර්ම කුලින් හඳුනගන්න දෙයක් නිසා නාමධර්ම ගොඩක ගැටීමක් - රූප්පනයක් වන්නේ රූප ධර්ම වලින්.

ඒක ගැඹුරු කාරණයක්. ඒ දෙක අතර මහපුදුම විදියේ අන්තොජටා, බහිෂටා ගැටයක් තිබෙන්නවා. ඒ ගැටය තම තමන්ම විසඳගන්න ඕන දෙයක්. එතකොට ඒ නාමරූප මෙනෙහි කරන්න කරන්න කෙනෙකුට තේරෙනවා මෙනෙ ඇති ආත්මයක් නෑ. ඇතිව නැතිවන සංස්කාර ගොඩක් පමණයි. එතකොට ඇතිව නැතිවෙන සංස්කාර ගොඩක් බව තේරෙනකොට යථාභූත ඥානය කුමක් සඳහාද කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා. නිබ්බිදුව සඳහා. මේ නිබ්බිදුව කියන වචනය, දැන්ම බොහෝ දුරට පිටිපස්සට යන වචන. මොකද විශේෂයෙන්ම විදේශ වල ධර්මය උගන්වන්න බලාපොරොත්තුවන අය මේ ධර්මයට යම්කිසි සායම් ගැමක්, හුණුගැමක් කරනවා විදේශිකයන්ට මේක සර්ව අශුභවාදයක් හැටියට පෙනෙයි කියලා.

නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්මයත්, අධර්මයත් වෙන්කරලා දැනගන්න ඕනකරන මූලධර්මය මතුකරලා දීලා තියෙනවා ඇතැම් අවස්ථා වල. යමක් ධර්මය නොවන්නේ කුමක් නිසාද කියන එක දක්වලා තියෙනවා. නෙතං එකන්ත නිබ්බිදය විරාගාය නිරොධාය උපසමාය අභිඤ්ඤාය සමොධාය සංවත්තති. යමක් ඒකාන්ත වශයෙන්ම නිර්වේදය කියන සසර කළකිරීමට උපකාර නොවෙනවානම්, විරාගය කියන නොඇල්මට උපකාර නොවෙනවානම්, නිරොධයට උපකාර නොවෙනවානම්, සංසිදීමට උපකාර නොවෙනවානම්, අභිඤා කියන ඒ විශේෂ දැනුමට උපකාර නොවෙනවානම්, නිවීමට උපකාර නොවෙනවානම් ඒක අධර්මය. නමුත් දැන් කාලෙනම් ධර්මය හැටියට කියන්නේ අන්න අර වචනට බයවෙලා. එතකොට මේ ධර්මයේ හංගන්න දෙයක් නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ එළිපිට ප්‍රකාශ කරලා තියෙන්නේ. වෙන ශාස්තෘන් කියන්න බයෙන්, එහෙම නැත්නම් අවබෝධයක් නැතිකමෙන් තේරුම් නොගත්තු ටිකක් බුදුරජාණන්

වහන්සේ මතුකරලා තියෙනවා. එතකොට අපි ඒ ටිකයි මතුකරන්න උත්සාහ කරන්නෙ. මේ නිවන කියන එකත් දැන් එක එක ආකාරයට තෝරනවා. භවයේම කොටසක් හැටියට, මරණයෙන් මතු යන තැනක් හැටියට. යම් යම් අවස්ථා වල ඒක සියදෝර්ස් නිවනක් බවට පත්කලා. සියදෝර්ස් නිවනක් කියලා කිව්වෙ ඒකයි.

බොහෝ දෙනාට හිතෙන්නෙ මේක මරණින් මතු යන තැනක්. එතකොට නිවන නමින් භවයයි පතන්නෙ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුම් කලා මේ සිහිනයෙන් අවදි වුණ අවස්ථාව. අවදි වුණ අවස්ථාව කියන්නෙ මෙතන ආත්මයක් නෑ. දැන් අර හුඹහෙ නයෙක් ඉන්නවා කියලා හිතාගෙන හුඹහ බිඳින්න බයයි. නමුත් අර දේවතාවා කිව්වා 'සුමෙධ, නුවණැති පුද්ගලය, ආයුධය අරගෙන මේක බිඳින්න' මොකක්ද ආයුධය? ආර්ය ප්‍රඥාව. එතකොට ආර්ය ප්‍රඥාවෙන් මේ හුඹහ බිඳින හැටි ඒක දිගට නොකිව්වත් මෙන්න මේ ටික වැදගත් වෙනවා. ඒ හුඹහ බිත්දට පස්සෙ තමයි ඒක ඇතුළෙ ඉන්න නාගයා හැටියට දක්වලා තියෙන්නෙ. කවුද? රහතන්වහන්සේ.

එතකොට අනාත්ම වූ නාගයෙක් මේක ඇතුළෙ ඉන්නෙ. අනාත්ම වූ නාගයෙක් දකින්නනම් මේ හුඹහ බිඳින්න ඔන. නමුත් මේක බිඳින්න බයයි. මේ බිඳින්න බය සක්කායදිට්ඨිය නිසා. මේකෙ සත්‍ය ආත්මයක් ඉන්නවා කියලා. මේ වම්මික සුත්‍රය ඉතාම ගැඹුරු සුත්‍රයක්. අපි මේකෙ උඩින් පල්ලෙන් යන්නම් කිව්වෙ, යමක් කෙනෙකුට ඒ ගැන හිතලා තවදුරටත් මතු කරගන්න. එතකොට දේවතාවා කිව්වෙ ආයුධයක් අරගෙන මේක බිඳින්න කියලා. නමුත් බිඳලා ඉවර වෙලා බලනකොට තියෙන්නෙ පංචුපාදනස්කන්ධය ආදී දේවල් ඔක්කොමගෙන් ඉවත් වුණු අවස්ථාවේ ලෝකයාගේ වැදුම් පිදුම් ලැබීමට සුදුසු රහතන්වහන්සේ කෙනෙක්. අරහත් කියන්නෙ පින්වතුනි හැමදෙයක්ම ලැබීමට සුදුසුයි. නමුත් පුදුම වැඩේ තියෙන්නෙ හැමදෙයක් ලැබීමට සුදුසු වෙන්නෙ හැමදෙයක්ම අතහැරියම. ඔන්න එතකොට ඒ තත්ත්වයයි අපිට මේ ධර්මය තුළ දක්නට තිබෙන්නෙ.

ඒ නිසා මේ ධර්මයට සුදුහුණු ගාන්නෙ නැතුව, බුදුරජාණන් වහන්සේලා කලාතුරකින් මතුකරලා දෙන, සමථ විපස්සනා වශයෙන් ලෝකයාට ප්‍රායෝගික මාර්ගයකට බැහැලා මාර්ගඵල අවබෝධ කරගෙන මේ සසර දුක් කෙළවර කරගන්න පුලුවන්, ඒ මහා ගැඹුරු ධර්මයක අංශු මාත්‍රයක් අපි මේ අද දවසෙ පැයක් තුළ ඉදිරිපත් කළේ. මේ පින්වතුන්

මේ සලකුණු සංකේත ආශ්‍රයෙන් තමතමන් ප්‍රායෝගිකව අත්විඳලා පවත්නා වෙදිතබො, තමතමන් විසින් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගතයුතුයි. එතකොට අද දින මේ පිරු ශීලයෙන් - ශීල, සමාධි, පඤ්ඤා කියන ඒ තුන තමයි ධර්මයේ සාරය. ඒ ශීලය උපකාර කරගෙන යම් භාවනාවක් වැඩුවානම්, ඒ වගේම ඒ භාවනාමය හිතට මේ ප්‍රකාශ කළ කාරණා යෝනිසෝමනසිකාරයට උපකාර වන ප්‍රඥාවට උපකාර වන දේවල් හැටියට යම් ආකාරයකින් ගතහැකිනම් ඒවා ප්‍රයෝජනයට ගන්න ඕන. ඉක්මනින් මේ කවුරුත් බලාපොරොත්තුවෙන දුකින් මිදීම කියන එක වෙත විදියකට ලබාගන්න බෑ. පැලැස්තර දලා හරියන්නෙ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නු ආකාරයටම සංසාර දුකින් මිදෙන්නෙ ඔන්න ඔය විදියටයි.

එතකොට ඒ සංසාර විමුක්තිය සෝවාන්, සකදගාමී, අනාගාමී, අරහත් කියන මාර්ගඵල තුළින් ලබාගැනීමට මේ දේශනාව ඒකාන්තව හේතුවාසනා වේවා! කියලා ප්‍රාර්ථනා කරනවා. ඒ වගේම අවිච්ඡේ සිට අකනිටාව දක්වා යම්තාක් සත්ඤ්ඤා කෙනෙක් මේ ධර්මදේශනාමය, ධර්මශ්‍රවණමය කුසලයත් අනුමෝදන් වේවා! අනුමෝදන් වීමෙන් ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමාමභ නිවන් සාක්ෂාත් කරගන්නවා! කියලා ප්‍රාර්ථනා කරගන්න.

‘එත්තාවතා ව අමෙහති...’

කතු හිමියන්ගේ සිංහල කෘති

සැ.යූ.: මෙම කෘති ලේඛනය සරලයට මුල් තැන දුන් අංක අනුපිළිවෙලක් සහිතව සකස්වී ඇති බවත්, ලේඛනයේ අගභරයේ එන කෘති බොහෝ දුරට ගැඹුරු විය හැකි බවත්, පාඨකයින් දැනුවත් කිරීම් වශයෙන් සඳහන් කරනු කැමැත්තෙමි.

- සම්පාදක

1. තිසරණ මහිම
2. හිතක මහිම - 1
3. හිතක මහිම - 2
4. හිතක මහිම - 3
5. හිතක මහිම (1-3 වෙළුම්)
6. දිවි කතරේ සැඳෑ අඳුර
7. කය අනුව ගිය සිහිය
8. හිත තැනීම
9. පින් රුකෙක මහිම
10. අබිනික්මන
11. පිළිවෙතින් පිළිවෙතට
12. කයේ කතාව
13. මා-පිය උවැටන
14. ප්‍රතිපත්ති පූජාව
15. පැවැත්ම හා නැවැත්ම
16. සසරේ රඟ
17. කම් වක්‍රයෙන් ධම්මී වක්‍රයට
18. මෙන් සිතේ විමුක්තිය
19. ඇති හැටි දැක්ම
20. තපෝ ගුණ මහිම
21. සක්මනේ නිවන
22. පහන් කණුව ධම්මී දේශනා - 1 වෙළුම
23. පහන් කණුව ධම්මී දේශනා - 2 වෙළුම
24. පහන් කණුව ධම්මී දේශනා - 3 වෙළුම
25. පහන් කණුව ධම්මී දේශනා - 4 වෙළුම
26. පහන් කණුව ධම්මී දේශනා - 5 වෙළුම

27. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 6 වෙළුම
28. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 7 වෙළුම
29. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 8 වෙළුම
30. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 9 වෙළුම
31. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 10 වෙළුම
32. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 11 වෙළුම
33. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 12 වෙළුම
34. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 13 වෙළුම
35. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 14 වෙළුම
36. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 15 වෙළුම
37. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 16 වෙළුම
38. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 17 වෙළුම
39. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 18 වෙළුම
40. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 19 වෙළුම
41. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 20 වෙළුම
42. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 21 වෙළුම
43. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 22 වෙළුම
44. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 23 වෙළුම
45. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 24 වෙළුම
46. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 25 වෙළුම
47. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 26 වෙළුම
48. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 27 වෙළුම
49. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 28 වෙළුම
50. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 29 වෙළුම
51. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 30 වෙළුම
52. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 31 වෙළුම
53. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 32 වෙළුම
54. සබ්බාසව සුත්තයේ මැදුම් මග
55. විදසුන් උපදෙස්
56. භාවනා මාර්ගය
57. උත්තරීතර හුදෙකලාව
58. සසුන් පිළිවෙත

59. චලන චිත්‍රය
60. දිය සුළිය
61. බුදු සමය පුද්ගලයා හා සමාජය
62. නිවනේ නිවීම – පළමු වෙළුම
63. නිවනේ නිවීම – දෙවන වෙළුම
64. නිවනේ නිවීම – තෙවන වෙළුම
65. නිවනේ නිවීම – සිවුවන වෙළුම
66. නිවනේ නිවීම – පස්වන වෙළුම
67. නිවනේ නිවීම – සයවන වෙළුම
68. නිවනේ නිවීම – සත්වන වෙළුම
69. නිවනේ නිවීම – අටවන වෙළුම
70. නිවනේ නිවීම – නවවන වෙළුම
71. නිවනේ නිවීම – දසවන වෙළුම
72. නිවනේ නිවීම – එකොළොස්වන වෙළුම
73. නිවනේ නිවීම – පුස්තකාල මුද්‍රණය (1-11 වෙළුම්)
74. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය – 1 වෙළුම
75. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය – 2 වෙළුම
76. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය – 3 වෙළුම
77. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය – 4 වෙළුම
78. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය – පුස්තකාල මුද්‍රණය (1-4 වෙළුම්)
79. ස්පඨයේ ආශවයීය
80. මනසේ මායාව
81. පැරණි බෞද්ධ චින්තාවේ සංකල්පය සහ යථාර්ථය

නැවත මුද්‍රණය කරවීම පිළිබඳ විමසීම්:
කටුකුරුන්දේ ඤාණනාන්ද සඳහම් සෙනසුන් භාරය
කිරිල්ලවලවත්ත, දම්මුල්ල, කරදන
දුරකථනය: 0777127454
knssb@seeingthroughthenet

By The Same Author

1. Concept and Reality in Early Buddhist Thought
 2. Saṃyutta Nikāya – An Anthology
 3. Ideal Solitude
 4. The Magic of the Mind
 5. Towards Calm and Insight
 6. From Topsy-turvydom to Wisdom, Volume I
 7. From Topsy-turvydom to Wisdom, Volume II
 8. Seeing Through
 9. Towards A Better World
 10. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume I
 11. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume II
 12. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume III
 13. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume IV
 14. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume V
 15. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume VI
 16. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume VII
 17. Nibbāna – The Mind Stilled, Library Edition
 18. Nibbāna and The Fire Simile
 19. A Majestic Tree of Merit
 20. The End of the World in Buddhist Perspective
 21. The Law of Dependent Arising, Volume I
 22. The Law of Dependent Arising, Volume II
 23. The Law of Dependent Arising, Volume III
 24. The Law of Dependent Arising, Volume IV
 25. The Law of Dependent Arising, Library Edition
 26. Walk to Nibbāna
 27. Deliverance of the Heart through Universal Love
 28. Questions and Answers on Dhamma
 29. The Miracle of Contact
 30. From The Wheel of Kamma To The Wheel of Dhamma
-

All enquiries should be addressed to:
Kaṭukurunde Nāṇananda Sadaham Senasun Bhāraya
Kirillawala Watta, Dammulla, Karandana
Phone: 0777127454
knssb@seeingthroughthenet.net